

วารสารนิสิตวัง
JOURNAL OF NISITWANG
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่ 27 | ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568
ISSN : 3056 - 9184 (ONLINE)

วารสารนิสิตวัง (JOURNAL OF NISITWANG)

ISSN : 3056-9184 (Online)

ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน 2568 Vol.27 No.1 (January-June 2025)

กำหนดออกวารสารทุก 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไป มุ่งเน้นทางด้านการศึกษา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ ศาสนศึกษา ปรัชญา ภาษาและภาษาศาสตร์ จิตวิทยา การศึกษาเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การคัดเลือกบทความ และมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงอย่างน้อย 3 ท่าน ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ และเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นๆ มาก่อน

ที่ปรึกษา

พระกิตติสารสุธี, ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูสิริเมธากร	ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสุนทรธรรมนิเทศ	วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระครูสุภัทธีลโสภณ (สายัณห์ เปมสีโล), ผศ.ดร.

รองบรรณาธิการ

พระครูสังฆรักษ์ สุธารักษ์ ธมมารักษ์

กองบรรณาธิการ

พระสุเมธีธรรมภาน, ดร.

พระครูธรรมธรมะลิน กิตติปาโล, ผศ.

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (มขวินทร์ ปริสุตโตโม), ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระชินกร สุจิตโต, ดร.
ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม
ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร
รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ
รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพันธ์ พิษณุประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์พร พันเพ็ญฟู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ พจนอารีวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร บุญใช้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ ปิยะมัตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมกฤษฎ์ ศรีนนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร เกษจ้อย
ดร.กฤตสุขิน พลเสน
ดร.ธณวีร์ พาผล
ดร.สรวิษฐ์ เผ่าดี
ดร.กำธร ขวัญเสน่ห์
ดร.อมรชญา ชินศรี
ดร.สุริยา แสงอินตา
ดร.ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง
Professor Cliff Wendell B. Lilangan

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกประเมินบทความ

พระเจริญ จิริปุลโญ, ดร.
พระประเสริฐ เตชโก, ดร.
ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม
ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร
รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ
รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพันธ์ พิษณุประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน
เรือเอก รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย การเวช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ วัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์พร พันเพ็ญฟู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำรูญ พริกบุญจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารมี อริยะเลิศเมตตา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิษฐ์พัชร บพิธปรมัต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
นักวิชาการอิสระ
สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ กลุ่มที่ 14
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Holy Angel University, Pampanga, Philippines

โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
โรงเรียนนายเรือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร พลพตมิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจศักดิ์ เจริญมหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกเมนทร์ ชินวงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธน วงศ์แดง

ดร.ภาวี ศรีรัตน์

ดร.อมรรัชฎา ชินศรี

ดร.วราภรณ์ วราธิพร

ดร.กำธร ขวัญแสน์

ดร.สุริยา แสงอินตา

ดร.พลึงชาติ เหมือนแก้ว

ว่าที่ ร.ต.ดร.เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย

ดร.พิบูลย์ ตัญญบุตร

Professor Cliff Wendell B. Lilangan

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในประเมินบทความ

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (มฆวินทร์ ปริสุตโตโม), ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูธรรมธรมะลิน กิตติปาโล, ผศ.

พระราชเมธีวชิรติลก (ไพจิตร อุตตมธมโม), ดร.

พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตโต, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ดั่งดิลี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร เกษจ้อย

ดร.กฤตสุขิน พลเสน

ดร.อารดา ฉิมมากร

ดร.ณัฐภัทร อยู่เมือง

ดร.มนตรี รอดแก้ว

ดร.सानิตย์ สีนาค

ผู้จัดการวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาทิตย์ ชูชัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถาบันนวัตกรรมการศึกษา สมาคมส่งเสริมการศึกษา

ทางเลือกสถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมฯ เขต 14

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยรังสิต

Holy Angel University, Pampanga, Philippines

ผู้ช่วยผู้จัดการวารสาร

นายอัศวิน คงชำนาญ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

อาจารย์สนิท วงปล่อมศิริ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ไชยา เรื่องดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์นฤมล ชุ่มเจริญสุข

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์วรวิมล สุขสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ชาญพัฒน์ ขำขัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายจัดรูปเล่ม

นางสาวอุไร เรืองดาว นางประทีน อุปนันท์ และนายณัฐชัยภูษิต ศรีมาลี

สำนักงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลสนับทึบ อำเภอนนทบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 0-3574-5038, 081-044-7961, 082-614-7358, 087-852-3886

โทรสาร 0-3574-5037

E-mail : journalnw@gmail.com

เว็บไซต์วารสาร <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jonw>

บทบรรณาธิการ

วารสารนิสิตวัง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2568 มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพ โดยผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และสาขาอื่นๆ

ในนามของกองบรรณาธิการของวารสารนิสิตวัง ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินบทความและให้คำแนะนำกับบทความที่ดีพิมพ์ในวารสาร ตลอดจนขอขอบคุณผู้เขียนและผู้อ่านบทความทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของวารสารอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ กองบรรณาธิการมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพสูงขึ้นๆ ขึ้นไป เพื่อเกิดประโยชน์แก่วงการการศึกษา แวดวงวิชาการ และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่างๆ และนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร	1
สุดารัตน์ แสงสุวรรณ และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง	
การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี	14
นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์	
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี	25
พรหมพิริยะ พนาสนธิ์, กรปภา เจริญชันษา, สมคิด สกุลสถาปัตยกรรม และ ประพนธ์ แยมทิม	
การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS	35
วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2	
วารินทร์พร พันเพ็ญฟู	
มโนอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย	43
ปราโมทย์ ระวิน และ รัตนชัย ปรีชาพงศ์กิจ	
การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะ ในการจัดการเรียนรู้ของครู	56
ภัทรารุณ โคตรเรือง	
การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชา คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร	69
กตัญ มหาชนะวงศ์ สุวรรณแพทย์ และ พิธิษฐ์ สุวรรณแพทย์	
MODERATED MEDIATION MODEL OF TEAM CONFLICT AND CONFLICT MANAGEMENT APPROACH ON RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE LEADERSHIP AND TEACHER INNOVATION PERFORMANCE IN PUBLIC UNIVERSITIES, GUANGDONG PROVINCE	80
Wang Jing, Sukhum Moonmuang and Sataporn Pruettikul	
MEDIATING EFFECTS OF TEAM TRUST AND TEAM INTERACTIVE BEHAVIOR ON RELATIONSHIP BETWEEN FLEXIBLE LEADERSHIP AND INNOVATION TEAM EFFECTIVENESS IN UNIVERSITIES IN GREATER BAY AREA	93
Zhang Hongwei, Sataporn Pruettikul and Sukhum Moonmuang	
A COMPARATIVE STUDY OF HEADLINE WRITING IN BUSINESS NEWS	106
Kittipong Thongsombat and Chanika Chatdecha	
บทความวิชาการ	
การกำเนิดของรัฐตามที่ปรากฏอยู่ในอัครคัมภีร์สูตรของพระพุทธศาสนา	116
กรุณา มธุราภรณ์สรณ์, ทองใบ อีรณันท์ทางกูร, พระมหาจิรทิพย์ อาจิตตปัญโญ และ เจริญ ทุนชัย	
การประยุกต์ใช้หลักกรรมในมหากัมมวิภังคสูตรเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย	122
พระไชยธรรมาภรณ์ อธิปัญโญ (ปิดโพธิ์) และ พระมหาสุพร รกขิตธมโม (ปวงกลาง)	
กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา	131
ลัดดาวัลย์ จันลา, วีระกุล อรัณยนาถ และ สุวิทย์ ภาณุจारी	

แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล	142
สายเพ็ญ สังคณี, วีระกุล อรัณยะนาค และ สุวิทย์ ภาณุจारी	
ANALYSIS OF OPTIMIZATION STRATEGIES FOR HUMAN RESOURCES IN RESOURCES	151
IN CHINESE UNIVERSITIES	
Wen Hongrui, Mattana Wangthanomsak and Sukanya Somsuptrakul	
ภาคผนวก	159

**แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม
กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร**
**GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF MAINSTREAM EDUCATION
ADMINISTRATION OF MAINSTREAM SCHOOL IN THE SOUTH KRUNGTHON
GROUP UNDER BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION**

สุดารัตน์ แสงสุวรรณ* และ สุตติพงษ์ บุญผดุง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Sudarat Seangsuwan* and Suttipong Boonphadung

Suan Sunandha Rajabhat University and Suan Sunandha Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail : sudaratseang.su@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กุมภาพันธ์ 15, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : มีนาคม 6, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : มีนาคม 10, 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ จากโรงเรียนเรียนร่วมของสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้ จำนวน 317 คน จากประชากร จำนวน 1,733 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.66) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.14)

2. ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า องค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อม มีค่าความต้องการจำเป็น อยู่ในระดับมากที่สุด

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา 4) กลไกการบริหารจัดการ และ 5) แนวทางการนำไปใช้ พบว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

Abstract

This research purposes were: 1) to study the present and desirable of mainstream education administration of mainstream school south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan administration, 2) to study needs of mainstream education administration of mainstream school south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan administration, 3) to study Guidelines for Development of mainstream education administration of mainstream school south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan administration. The sample were administrators and special education teachers from mainstream schools south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan with 317 people from the

population 1,733 people. Research instruments were 1) questionnaire 2) interview 3) opinion and suggestion of Guidelines for Development of mainstream education administration of mainstream school 4) possibility assess form. The statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The research result were found that;

1. The results of study the present of mainstream education administration of mainstream school south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan administration found that at high level. ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.66) The results of study the desirable of mainstream education administration of mainstream school south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan administration found that in most level. ($\bar{X}$ = 4.96, S.D. = 0.14).

2. The results of study needs of mainstream education administration of mainstream school south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan administration found that the most level composition of needs is environment.

3. The implementation Guidelines for Development of mainstream education administration of mainstream school south Krungthon Group under Bangkok Metropolitan administration included 1) principle and reason 2) objectives 3) implementation guidelines 4) method and develop and 5) Guidelines for use. The result of the Guidelines assessed was found the suitable and possibility assessed overall were at the highest levels.

Keywords : Guidelines for Development, Mainstream Education Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทยยังมีปัญหาหลากหลายทั้งในด้านการบริหารจัดการ การบริหาร หลักสูตร การประเมินความต้องการพิเศษทางการศึกษาของเด็ก การจัดหาสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการช่วยเหลือเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมที่ขาดประสิทธิภาพอาจเป็นผลเนื่องมาจากความเข้าใจผิดและกลไก ที่เป็นปัญหาหลายประการที่มาจากทั้งปัจจัยภายในโรงเรียน เช่น การบริหารจัดการของผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน และปัจจัยภายนอกโรงเรียน เช่น ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และชุมชนขาดบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าใจการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง จึงทำให้สถานศึกษาได้พัฒนา ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถร่วมเรียนและทำกิจกรรมต่างๆกับเด็กทั่วไปซึ่งจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมที่มีคุณภาพตามมาตรฐานข้อบังคับการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนร่วม

ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนมีหลายด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรและผู้บริหารทุกระดับยังไม่เข้าใจถึงการจัดการเรียนร่วมและคิดว่าเป็นภาระไม่สนับสนุนและขอส่งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไปเรียนในโรงเรียนเฉพาะทาง ขาดความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้องมีเจตคติไม่ดีต่อนำนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียน ด้านนโยบาย ยังไม่มีความชัดเจนและต่อเนื่องในการจัดระบบการจัดการศึกษาพิเศษ รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร โรงเรียนใดพร้อมที่จะจัดการเรียนร่วมได้ก็ให้จัดซึ่งเป็นปัญหามาจนถึงปัจจุบัน ขาดการติดตามผลการดำเนินงานจากผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้านชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญและคิดว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษควรไปเรียนที่โรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะทางด้านงบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนร่วมส่วนใหญ่ผู้บริหารจะรองบประมาณจากทางราชการจึงทำให้การจัดการเรียนร่วมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่จะใช้ไปในด้านการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ และการจัดสรรงบประมาณไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง (พรเพ็ญ ทองโท และคณะ, 2563 อ้างถึง นพมาศ สุทธิวิรัช, 2551)

โดยกรุงเทพมหานครมอบหมายให้สำนักการศึกษาจัดการศึกษาให้กับนักเรียนในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครทั้งหมดทั้งที่เป็นเด็กปกติ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมีทั้งรูปแบบเรียนรวม และการดำเนิน กิจกรรมการเปิดการจัดการศึกษาพิเศษ (เรียนร่วม) สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งในขณะนี้มีโรงเรียนที่เปิด สอนการจัดการศึกษาพิเศษ (เรียนร่วม) จำนวน 158 โรง กระจายในพื้นที่ 50 สำนักงานเขต ทั้งนี้เด็กที่มีความต้องการ พิเศษในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีทุกประเภทความพิการ ทุกระดับความพิการ และทุกระดับชั้นเรียน โดยไม่ สามารถเลือกรับนักเรียนเข้าเรียนได้ ซึ่งจำนวนนักเรียนในแต่ละระดับของประเภทของความพิการนั้นบางโรงเรียนมีเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษเรียนรวมอยู่ในแต่ละระดับชั้นกับเด็กปกติ และห้องการศึกษาพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยมีจำนวนไม่ เท่ากัน บางโรงเรียนมีทุกระดับชั้น บางโรงเรียนมีเพียงบางระดับชั้น และบางโรงเรียนไม่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เลย การบริหารจัดการการศึกษาพิเศษในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีทั้งการบริหารในรูปแบบเรียนรวมเด็กที่มี ความต้องการพิเศษระดับไม่รุนแรงเรียนรวมกับเด็กปกติ และรูปแบบเรียนร่วม ซึ่งมีห้องการศึกษาพิเศษให้กับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษเป็นการเรียนวิชาหลักกับครูการศึกษาพิเศษ และเรียนบางวิชาที่เป็นวิชาทักษะ เช่น วิชาดนตรี วิชาพลศึกษา วิชาศิลปะ เป็นต้น และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนร่วมกับเด็กปกติจากข้อมูล ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการบริหารการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นกระบวนการสำคัญในการจัด การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ 2) เพื่อให้โรงเรียนจัดการบริหารการเรียนร่วมได้ดำเนินการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ตอบสนอง ความสามารถและส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ 3) เพื่อให้โรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมได้ดำเนินการบริหาร จัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งได้ชี้แจงประเด็นปัญหาในการบริหารการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เช่น ปัญหาด้านผู้สอน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนที่ จัดการเรียนร่วมของสังกัดกรุงเทพมหานคร มีทั้งเรียนในห้องเรียนเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและ เรียนห้องเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ จึงเกิดปัญหาครูผู้สอนไม่มีความรู้หรือทักษะในการสอน ไม่มีความรู้ในการจัดทำสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนอาคารสถานที่ที่โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนร่วมยังขาดห้องฝึกทักษะและการทำกิจการ ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษตามความจำเป็น และปัญหาด้านการบริหารจัดการเรียนร่วม ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหาร การจัดการโรงเรียนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งผู้บริหารยังขาดความรู้ เจตคติ และทักษะในการบริหาร จัดการเรียนร่วม (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2566 : 63)

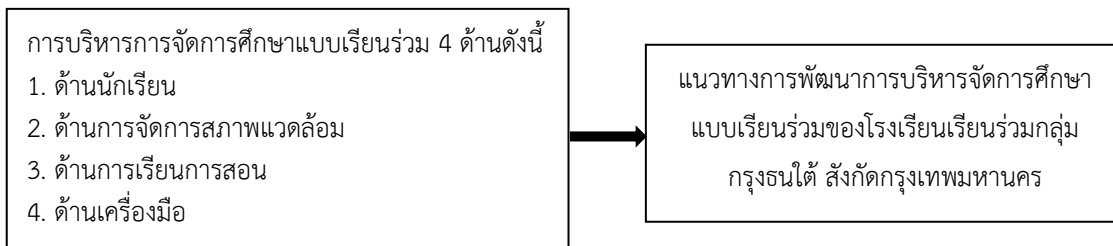
ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งการศึกษานี้จะได้ทราบว่าการจัดการศึกษาเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วมใน ปัจจุบันนั้นมีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วมเป็น อย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักถึงการมีตัวตนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง แก้ปัญหา และการวางแผนในทางการพัฒนาการบริหาร จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม ยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียน เรียนร่วม กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุง ธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้กรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ และครูผู้สอน จากโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้ ประกอบด้วย 7 สำนักงานเขต มีโรงเรียนทั้งสิ้น 27 โรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 27 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 63 คน และครูการศึกษาพิเศษและครูผู้สอน 1,670 คน รวมทั้งสิ้น 1,733 คน (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2566 : 111-113)

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ดำเนินการวิจัยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษหรือครูผู้สอน จากโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของ สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้ ปีการศึกษา 2566 ใช้จำนวนประชากรของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมากำหนดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ขนาดตัวอย่าง 317 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Krejcie and Morgan, 1970 : 607- 610) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเขต/สำนักงานเขต	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)
ทุ่งครุ	313	57
บางขุนเทียน	399	73
บางแค	171	31
บางบอน	214	39
ภาษีเจริญ	259	47
ราษฎร์บูรณะ	161	30
หนองแขม	216	40
รวมทั้งสิ้น กลุ่มเขตกรุงธนใต้	1733	317

ตัวแปรที่ศึกษา

การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่

- 1) ด้านนักเรียน
- 2) ด้านสภาพแวดล้อม
- 3) ด้านการเรียนการสอน
- 4) ด้านเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

- 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร
- 2) แบบสัมภาษณ์การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม
- 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม
- 4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดจากเอกสาร บทความ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการตั้งคำถามและจัดทำแบบสอบถามในการวิจัย
2. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) โดยพิจารณาข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจาก ผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ 3 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร
 - 2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม/การศึกษาพิเศษ
 - 2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Ty-Out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นกับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน รวม 30 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาและนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และสภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85
4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่แล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามจุดประสงค์ โดยการกำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลจากประชากร ตามลำดับดังนี้

1. ยื่นขออนุญาตการวิจัย เมื่อได้รับหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัย ทำเรื่องขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้
2. เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยจากผู้อำนวยการสำนักงานเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้ จากนั้นทำเรื่องขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้
3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถามโดยสร้างแบบฟอร์มออนไลน์ (Google Forms) แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้
4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
5. นำข้อมูลคะแนนที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)
2. การวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(Standard Deviation) แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยอาศัยแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 103) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ผลที่ได้จากการวิเคราะห์การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ที่เหมาะสมควรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมากที่สุดและนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI Modified) โดยใช้สูตรแบบปรับปรุงจากสูตรเดิมของ สุวิมล ร่องวาณิช (2550 : 18) เพื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

4. ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีผลงานด้านวิชาการในระดับดีและมีผลงานการส่งเสริมศักยภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอโดยการพรรณนา (Descriptive) หาความถี่ของประเด็นแต่ละข้อ นำผลความถี่สูงสุดขององค์ประกอบแต่ละด้านมาจัดทำแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

5. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้เกณฑ์คะแนนของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 99-100)

คำตอบ	คะแนนที่ได้
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

6. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้เกณฑ์คะแนนของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 99-100)

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.51-5.00	มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ในระดับมาก
2.51-3.50	มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ในระดับน้อย
1.00-1.50	มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ในระดับน้อยที่สุด

กำหนดให้ค่าเฉลี่ยหรือคะแนนเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไปและการพิจารณาและยอมรับว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด การบริหารจัดการศึกษา แบบเรียนร่วม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านนักเรียน	3.82	0.67	มาก	4.94	0.17	มากที่สุด
2. ด้านสภาพแวดล้อม	3.58	0.77	มาก	4.96	0.17	มากที่สุด
3. ด้านการเรียนการสอน	4.05	0.67	มาก	4.97	0.15	มากที่สุด
4. ด้านเครื่องมือ	3.67	0.79	มาก	4.97	0.15	มากที่สุด
รวม	3.78	0.66	มาก	4.96	0.14	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.05$, S.D. = 0.67) ด้านนักเรียน ($\bar{X}=3.82$, S.D. = 0.67) ด้านเครื่องมือ ($\bar{X}=3.67$, S.D. = 0.79) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=3.58$, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.97$, S.D. = 0.15) และด้านเครื่องมือ ($\bar{X}=4.97$, S.D. = 0.15) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=4.96$, S.D. = 0.17) ด้านนักเรียน ($\bar{X}=4.94$, S.D. = 0.17) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (**PNImodified**) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (**PNImodified**) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด การบริหารจัดการศึกษา แบบเรียนร่วม	I (สภาพที่พึง ประสงค์)	D (สภาพ ปัจจุบัน)	PNImodified	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1. ด้านนักเรียน	4.94	3.82	0.293	3
2. ด้านสภาพแวดล้อม	4.96	3.58	0.385	1
3. ด้านการเรียนการสอน	4.97	4.05	0.227	4
4. ด้านเครื่องมือ	4.97	3.67	0.354	2

จากตารางที่ 3 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ด้านเครื่องมือ ด้านนักเรียนและด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

แนวทางการพัฒนา บริหารจัดการศึกษา แบบเรียนร่วม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการและเหตุผล	4.67	0.58	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. แนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการศึกษาแบบ เรียนร่วม	4.67	0.58	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.1 ด้านนักเรียน						
3.2 ด้านสภาพแวดล้อม	4.67	0.58	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 ด้านการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 ด้านเครื่องมือ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4. กลไกการบริหาร จัดการ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5. แนวทางการนำไปใช้	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.88	0.22	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ประกอบด้วย 3.1 ด้านนักเรียน 3.2 ด้านสภาพแวดล้อม 3.3 ด้านการเรียนการสอน 3.4 ด้านเครื่องมือ 4) กลไกการบริหารจัดการ และ 5) แนวทางการนำไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.22) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ องค์ประกอบด้านการเรียนการสอน ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล IIP สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รองลงมาคือองค์ประกอบด้านนักเรียน ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกติในชั้นเรียนอย่างเหมาะสม ต่อมาคือองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการปรับสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม และองค์ประกอบด้านเครื่องมือ ตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ โรงเรียนจัดทำหลักสูตร ตำรา หรือให้ความรู้ในรูปแบบอื่นๆที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เนื่องจากในการบริหารจัดการนั้นผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ในการให้ครูหรือบุคลากรที่มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษรวมไปถึงมีการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการดำเนินการตรวจสอบนักเรียนโดยวิธีการที่หลากหลาย โรงเรียนส่งเสริมครูและบุคลากรเข้าอบรมสัมมนาในเรื่องการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และให้ครูประจำชั้นหรือครูเสริมวิชาการประเมินนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้ผู้ปกครองทราบทุกภาคเรียน มี

การวางแผนทำปฏิทินการนิเทศ และเข้านิเทศตามที่กำหนดไว้ มีการวางแผนการประเมินอย่างเป็นระบบ และนำเสนออย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักยุทธศาสตร์และการประเมินผล กรุงเทพมหานคร (2566 : ออนไลน์) ที่ได้มีการจัดโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษเพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนในกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการจัดการศึกษาพิเศษ และสอดคล้องกับบุษบา ตาไว (2550 : 94) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้กับเด็กพิเศษ รองลงมา มีการนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล เพราะการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง การปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล และสอดคล้องกับปวีณทิพย์ อ้นลำพอง (2560 : 5) ได้วิจัยรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโครงสร้างซีท (SEAT) กับเด็กพิการระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือรองลงมา คือ ด้านนักเรียน (S: Student) และต่ำสุด ด้านสภาพแวดล้อม (E: Environment)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักยุทธศาสตร์และการประเมินผล กรุงเทพมหานคร (2566 : ออนไลน์) ที่สำนักการศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีการดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 3 (2566–2570) เป้าหมายที่ 3.3.1 การกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค โดยมีเป้าประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ เป้าประสงค์ที่ 3.3.2 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถให้บริการการศึกษาสำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษเป้าหมายในการพัฒนา พ.ศ. 2570 กรุงเทพมหานครมีโรงเรียนในสังกัดที่ให้บริการการศึกษาสำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ และผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษ(เรียนร่วม) พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ มีโครงการ/กิจกรรมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) โครงการการเปิดจัดการศึกษาพิเศษ (เรียนร่วม) ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) โครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษเพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษโรงเรียนเรียนร่วมสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงทำให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดกรุงเทพมหานครนั้นตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรจเรช พยอมแย้ม (2553 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ พบว่า การจัดการเรียนร่วมให้สอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนาและขยายโอกาสทางการศึกษาพิเศษ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนร่วมกับผู้เรียนทั่วไปได้ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการดีกว่าการเรียนกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษด้วยกัน โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้และสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้ 2) พัฒนาการเรียนร่วมในรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมตามหลักการที่ว่า การเรียนร่วมเป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่าง หลักการทางการศึกษาและสังคมบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนและความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในฐานะเป็นสมาชิกของโรงเรียน ชุมชน สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่และดำรงชีวิตร่วมกับครอบครัว ซึ่งไม่จำเป็นต้องแยกผู้เรียนออกจากครอบครัวแต่ให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษกลมกลืนกับสภาพสังคมเป็นการอยู่ร่วมกัน (Infusion) ของมวลมนุษยชาติและ 3) การจัดการเรียนร่วมมีการปรับเปลี่ยนบริบทสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการจำเพาะเป็นรายบุคคล ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถบูรณาการทรัพยากรที่มีเข้าสู่ระบบการดำเนินงานปกติ และให้บุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนและกระบวนการ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพัชริดา นิลสุข (2558 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม โดยการ

บริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่ามัธยฐานและเลขคณิตจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านเครื่องมือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านนักเรียน

2. ผลความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร มากที่สุดคือ องค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อม ตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการปรับปรุงห้องน้ำ ห้องสุขา ให้เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการพิเศษของนักเรียนเรียนร่วม พร้อมมีป้ายสัญลักษณ์บ่งบอกอย่างชัดเจน เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะภายในห้องเรียน หรือภายนอกห้องเรียนนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มีความพิการเฉพาะด้าน เช่น สภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้นต้องเป็นห้องเรียนที่มีลักษณะโปร่ง ไม่คับแคบ และมีบรรยากาศในการเรียนการสอนรอบข้างที่ไม่เสียงดังจนเกินไปเพื่อให้ไม่มีอะไรมารบกวนสมาธิที่มีจำกัดของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน อาคาร บันได ทางลาด ที่เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของนักเรียน ห้องสุขาที่แยกเฉพาะ และมีป้ายสัญลักษณ์ที่ชัดเจนในการบ่งบอก เพศ สถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (2555 : 3) ได้ดำเนินโครงการสนับสนุนการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและทุกคนเข้าถึงใช้ประโยชน์ได้ โดยมีกิจกรรมการผลักดันการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้ดำเนินการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและกระตุ้นให้หน่วยงาน/องค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและสถานประกอบการ จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ และจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 ที่เห็นชอบในหลักการให้โรงพยาบาลจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามกฎหมายกำหนด สิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 และหน่วยงานราชการ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ/สำนักงานเขต/ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด/ส่วนตำบล/สำนักงานเทศบาลนคร/เมือง/ตำบล และเมืองพัทยา) สถาบันการศึกษาและสถานตำรวจ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ 5 ประเภท ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายและสัญลักษณ์ และบริการข้อมูล สอดคล้องกับมารีนา ศรีวรรณยศ และคณะ (2563 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วมระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนร่วมมีการดำเนินงานในภาพรวมใน 5 ด้าน โดย 4 ด้าน มีระดับการปฏิบัติในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านสถานที่ สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก และอีก 1 ด้าน มีระดับการปฏิบัติระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการให้บริการ และสอดคล้องกับพัชรดา นิลสุข (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ผลวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ได้แก่ ด้านนักเรียน โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษค่อนข้างน้อย ด้านสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมของครู พ่อแม่ผู้ปกครองค่อนข้างน้อย และการจัดสภาพแวดล้อมยังไม่เหมาะสมกับนักเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมีการปรับหลักสูตรทั่วไป การจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษค่อนข้างน้อยและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตาม IEP และด้านเครื่องมือ โรงเรียนนำเทคโนโลยีสำหรับคนพิการมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย และมีครูการศึกษาพิเศษไม่เพียงพอ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ประกอบด้วย 3.1 ด้านนักเรียน 3.2 ด้านสภาพแวดล้อม 3.3 ด้านการเรียนการสอน 3.4 ด้านเครื่องมือ 4) กลไกการบริหารจัดการ และ 5) แนวทางการนำไปใช้ ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับนิศากิจ จิตวงศ์ (2563 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 ผลวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวทางการ

ดำเนินงาน 4) กลไกการพัฒนา และ 5) การประเมินผล ผลการประเมินแนวทาง พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับภาวณิ เทมียโกว (2563 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลวิจัยนั้นพบว่า การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านคุณภาพผู้เรียน 2) องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวม 4) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และรดา ธรรมพูนพิสัย (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมพบว่า 3.1) ด้านนักเรียน ควรส่งเสริมนักเรียนทั่วไปให้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม แก่เด็กทั้งสองกลุ่ม และเสริมทักษะทางวิชาการตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีการประเมินตามสภาพจริง จัดให้มีหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท ครูต้องมีความรู้ มีเครื่องมือและใช้จิตวิทยาในการดูแลและจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ สร้างความตระหนัก สร้างเจตคติที่ดี ให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียน ในการปฏิบัติงานด้านการเรียนร่วมโรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์และพบปะผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความร่วมมือในการช่วยเหลือ ดูแลบุตรหลานที่มีความต้องการพิเศษ 3.2) ด้านสภาพแวดล้อม ควรจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ใช้ห้องปฏิบัติการ บริเวณโรงเรียนเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเพื่อการพักผ่อนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 3.3) ด้านการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันให้มากที่สุด โดยใช้เทคนิค วิธีการ และสื่อการสอนที่หลากหลาย โดยละเว้นกิจกรรมการแข่งขันที่มีผลแพ้ชนะ ปรับวิธีการสอนโดยคำนึงถึงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น เช่น การให้งานที่มีความยากง่าย การประเมินผลการเรียน หรือการร่วมกิจกรรม ควรใช้วิธีการและเกณฑ์ที่ต่างกับเด็กทั่วไป โดยให้สอดคล้องกับสภาพความบกพร่องของนักเรียนเป็นรายบุคคล และควรจัดให้มีห้องเสริมทักษะทางวิชาการ ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษาพิเศษควรกำกับให้มีการจัดทำแผนการจัดการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล(IIP) ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้สอดคล้องกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละคนอย่างจริงจัง ใช้การนิเทศ กำกับ ติดตามเพื่อให้ มีการรายงานความก้าวหน้า มีการส่งต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ต่อผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ควรทำสมุดรายงานผลการเรียนเป็นพิเศษโดยระบุจุดเด่น จุดด้อยที่เด็กควรได้รับการพัฒนาอย่างชัดเจน 3.4) ด้านเครื่องมือให้มีการจัดทำนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงานโครงการ โดยให้ครอบคลุมถึงกลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จัดให้มีเครือข่ายการเรียนร่วมที่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงเทพมหานคร มากที่สุดคือ องค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อม ตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการปรับปรุงห้องน้ำ ห้องสุขา ให้เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการพิเศษของนักเรียนเรียนร่วม พร้อมมีป้ายสัญลักษณ์บ่งบอกอย่างชัดเจน ชี้ให้เห็นความต้องการที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม ผู้บริหารควรจัดสภาพแวดล้อมภายนอกให้เอื้อต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยเฉพาะห้องสุขา ห้องน้ำที่เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของนักเรียนแต่ละคน โดยจะแยกเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงเทพมหานคร ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียน

1.3 ครูและบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแต่ละขั้นตอน ให้ชัดเจนเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ครบถ้วนตามขั้นตอนซึ่งจะนำไปสู่การจัดการศึกษาเรียนร่วมที่มีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา ในสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาข้อดีและข้อจำกัดในการจัดการเรียนร่วมที่ระดับนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเรียนร่วม ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- นิตสาร จิตวงศ์. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุษบา ตาไว. (2550). การศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีทของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณทิพย์ อ้นลำพอง. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโครงสร้างซีท (SEAT) กับเด็กพิการระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 5 (3), 1-9.
- พัชรดา นิลสุข. (2558). การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรเพ็ญ ทองโท และคณะ. (2563). ปัจจัยของความสำเร็จและสภาพปัญหาของการจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ, 9 (1), 56-69.
- ภาวิณี เหมียวโก. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มารีนา ศรีวรรณยศ และคณะ. (2563). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วมระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารรัชต์ภาคย์, 14 (33), 1-12.
- รจเรจ พยอมแย้ม. (2553). การบริหารโรงเรียนแกนนำเรียนร่วมของเด็กพิการในโรงเรียนปกติ. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รดา ธรรมพูนพิสัย. (2556). สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส (รายงานการวิจัย). สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2566). รายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : ร้านพิมพ์กล่องกระดาษ.
- สำนักยุทธศาสตร์และการประเมินผล. (2566). โครงการฯของหน่วยงาน. [Online]. Available : <https://policy.bangkok.go.th/monitor/frontend/web/index.php?r=site/projectview&ID=489>. [2567, ธันวาคม 7].

- สำนักยุทธศาสตร์และการประเมินผล. (2566). แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปีระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2570). [Online]. Available : https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/130/BMA-developmentplan/P20ys_phase3.pdf. [2567, ธันวาคม 15].
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2555). ตัวอย่างที่ดีในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน "สำหรับคนพิการและคนทุพพลภาพ". กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.

**การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**
**THE BLENDED LEARNING MANAGEMENT OF THE CONCEPT OF
SUFFICIENCY ECONOMY AND THE DEVELOPMENT OF THE THAI ECONOMY
FOR UNDERGRADUATE STUDENTS OF THE FACULTY OF EDUCATION,
BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY**

นันท์วัฒน์ ภัทรกรนันท์*

คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Nantawat Pattaragorranan*

Faculty of Education, Master of Education in Curriculum and Instruction, Bangkokthonburi University

*Corresponding Author E-mail : dnmantawat@gmail.com

(วันที่รับบทความ : กุมภาพันธ์ 10, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : มีนาคม 17, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : มีนาคม 19, 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 2. ศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และ 4. เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงกึ่งทดลอง ประชากรประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 480 คน จำนวน 6 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 3 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ประกอบด้วย (1) ชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย (2) แผนการจัดการเรียนรู้ (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ (4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 83.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80
2. ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เท่ากับ 0.68
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
4. นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีความพึงพอใจโดยรวมมากกว่านักศึกษาที่ได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, เศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาเศรษฐกิจไทย, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Abstract

The research on blended learning management of the concept of sufficiency economy and the development of the Thai economy for undergraduate students of the Faculty of Education, Bangkokthonburi University. The objectives of this research are : 1. To develop learning outcomes on the topic of Sufficiency Economy and Thai Economic Development by using blended learning management for undergraduate students to meet the target of 80%. 2. To study the progress of learning on the topic of Sufficiency Economy and Thai Economic Development using blended learning management for undergraduate students. 3. To compare the learning outcomes on the topic of Sufficiency Economy and Thai Economic Development using blended learning management with traditional teaching methods for undergraduate students. 4. To compare the satisfaction of undergraduate students regarding the learning of Sufficiency Economy and Thai Economic Development using blended learning management with traditional teaching methods. This research is quasi-experimental in nature. The population consists of 480 undergraduate students from the Faculty of Education at Bangkokthonburi University, Semester 1, Academic Year 2024, across 6 classrooms. The sample group was selected using simple random sampling, consisting of 3 classrooms. The tools used to collect data in this research include : 1. A course package for the subject GH 101, Ethics and Life Skills, on Sufficiency Economy and Thai Economic Development. 2. A lesson plan. 3. A test to measure learning outcomes. 4. A student satisfaction evaluation form. The statistics used to analyze the data included percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research findings are as follows :

1. The overall learning achievement after blended learning was 83.33%, which meets the 80% target.
2. The learning progress value using blended learning management was 0.68.
3. The learning outcomes of students who learned through blended learning were significantly higher than those who learned using traditional teaching methods at the 0.01 level of significance.
4. Undergraduate students who learned through blended learning were more satisfied than those who learned using traditional teaching methods, with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords : Blended Learning Management, Learning Achievement, Sufficiency Economy, Thai Economic Development, Faculty of Education, Bangkokthonburi University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้และทักษะในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไป การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการตรวจสอบและปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมการประเมินหลักสูตรจะช่วยให้ทราบถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับสากล รวมถึงการพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพทางการศึกษา เช่น ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีและเทคนิคการสอนที่ทันสมัย และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนการสอนด้วยเหตุนี้ การประเมินหลักสูตรในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนจึงไม่เพียงแต่เป็นการประเมินคุณภาพของการเรียนการสอน แต่ยังเป็นการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

ตามมาตรฐานที่กำหนด และเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในอนาคตหากหลักสูตรไม่ผ่านการประเมินหรือไม่ได้รับการปรับปรุงตามผลการประเมิน ก็อาจส่งผลให้หลักสูตรนั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและมีคุณภาพสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนและวงการศึกษานี้ ในภาพรวม มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีมีพันธกิจหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งได้แก่การจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพขั้นสูง ขณะที่สภาพสังคมโดยรวมยังมีความต้องการครูทางด้านการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นวิชาชีพขั้นสูงและเป็นวิชาชีพควบคุม ทั้งนี้มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีศักยภาพทางด้านบุคลากร อาคารสถานที่แหล่งค้นคว้า สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรสนับสนุนอื่นๆที่เหมาะสม จึงได้พัฒนาหลักสูตรระดับศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย เพื่อผลิตครูการศึกษาปฐมวัยที่มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ รวมทั้งการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย จึงเป็นนวัตกรรมหนึ่งเพื่อใช้ในการพัฒนาคน ที่สอดคล้องกับปรัชญาและพันธกิจข้างต้น เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐในการช่วยผลิตกำลังคนในวิชาชีพขั้นสูง เพื่อสนองความต้องการของสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐและเอกชนทุกระดับ อันจะได้เป็นผู้นำทางปัญญาความคิด นำความรู้ ทักษะ และวิชาการสมัยใหม่ไปช่วยแก้ไขปัญหาคณาการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับองค์กรที่มีความต้องการกำลังคนลักษณะนี้

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่พยายามคิดสรรหาคือของการจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งแบบในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาสาระของกระบวนวิชา ที่บางเนื้อหาสาระต้องการระบบการเรียนแบบชั้นเรียนปกติเพราะต้องการให้ผู้เรียนอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ภายใต้การปรึกษากับผู้สอน แต่บางเนื้อหาผู้เรียนอาจต้องการใช้เวลาศึกษาเรื่องราวเหล่านั้นตามความสามารถของตนเอง ทั้งนี้จึงทำให้การใช้เวลาในชั้นเรียนน้อยลงในขณะที่ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนรู้ตามความต้องการของตนเองได้มากขึ้น (ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับมนต์ชัย เทียนทอง (2549 : 48) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นรูปแบบที่ใช้การเรียนแบบออนไลน์และการเรียนแบบออฟไลน์ โดยให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมเศรษฐกิจ และความแตกต่างในลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงธรรมชาติของวิชาการ ที่มีความหลากหลายของเนื้อหาวิชา ที่ยังคงต้องอาศัยการสื่อสารความรู้หลายรูปแบบ เพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน เป็นช่องทางในการถ่ายทอดเนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีผลงานวิจัยสนับสนุนจำนวนมาก สนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้นส่งผลให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่มีการผสมผสานการสอนแบบปกติกับการเรียนรู้ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

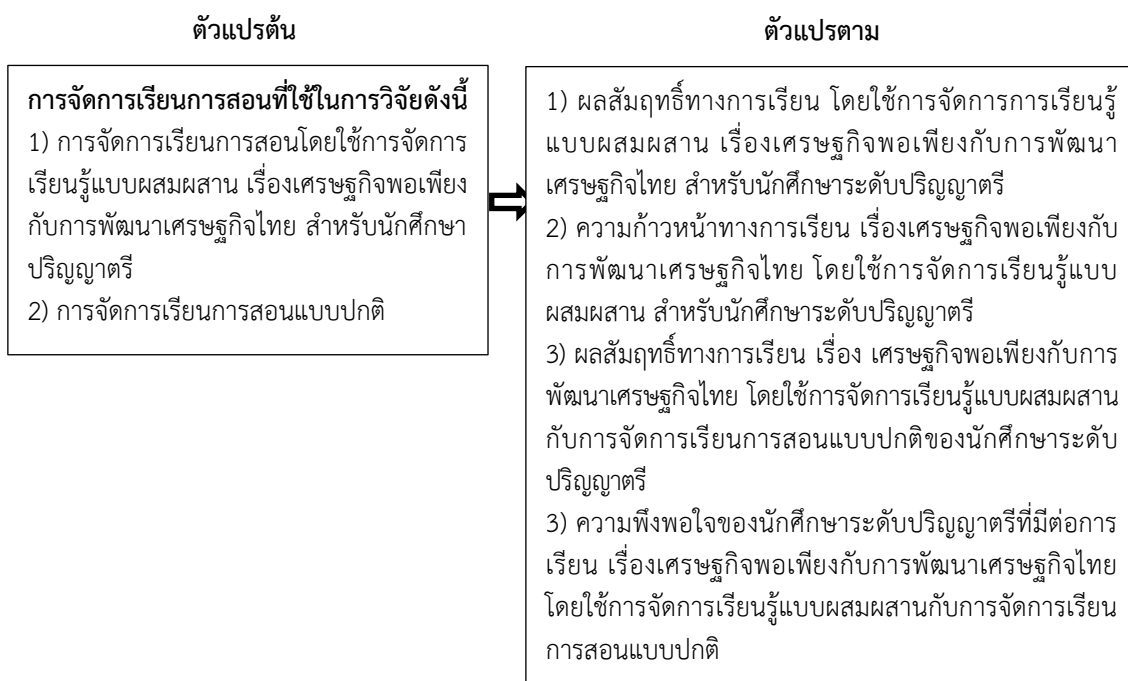
จากความสำคัญของวิธีการเรียนรู้แบบ Blended Learning ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสามารถในการใช้สารสนเทศได้ การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการเรียนบนเว็บและในชั้นเรียน โดยในการจัดการเรียนการสอนบนเว็บเป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการค้นคว้าข้อมูลในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังสามารถตอบสนองแนวความคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้โดยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและเกิดขึ้นในสถานที่และเวลาต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ ซึ่งสื่อต่างๆเหล่านี้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแก้ปัญหาได้อย่างอิสระ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของวิธีการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานจึงทำการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80
2. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80
2. ความก้าวหน้าทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี อยู่ในระดับสูง
3. นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ
4. ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานมีความพึงพอใจมากกว่าที่ได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 480 คน จำนวน 6 ห้องเรียน ซึ่งลงทะเบียนเรียนรายวิชา GH101 จริยธรรม และทักษะชีวิต
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 3 ห้องเรียน จัดนักศึกษาแบบคละกันและทำการสุ่มแบบอย่างง่ายมา 2 ห้องเรียน โดยแยกเป็นห้องใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน 1 ห้องเรียน และห้องที่ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบปกติ 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย
2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย
4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (4 ปี) ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย จากหนังสือและเอกสารคู่มือการจัดการเรียนการสอน

1.2. สร้างชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต ประกอบด้วย เนื้อหา แบบฝึกหัดและแบบทดสอบ

1.3. นำชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 3 คน ด้านเนื้อหาวิชา 3 คน และด้านการวัดและประเมินผล 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ เป้าหมาย จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข

1.4. นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

1.5 นำชุดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านเนื้อหาวิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต จำนวน 1 คน และด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ประเมินหาคุณภาพชุดการเรียนรู้ โดยการสร้างแบบประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า จากนั้นนำแบบประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนประเมิน มาวิเคราะห์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.52 ชุดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับดี

1.6 ปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.7 จัดพิมพ์ชุดการเรียนรู้และนำชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำไปใช้ทดลองใช้กับกลุ่มทดลองของการวิจัย สามารถสรุปการสร้างและการหาคุณภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีขั้นตอนดังนี้

2.1. ศึกษาการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ หลักการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แนวคิด วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา หลักสูตร และเทคนิคการสอน

2.2 ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (4 ปี) และศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชาและเนื้อหา

2.3. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน

2.4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ด้านการสอน และด้านการวัดและประเมินผล แล้วนำเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านเนื้อหาวิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต 1 คน และด้านการวัดและประเมินผล 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นนำแบบประเมิน

คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ชนิดมาตราส่วนประเมินค่าที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนประเมิน มาวิเคราะห์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.52 ชุดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับดี

2.6 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงด้านเนื้อหา ด้านการสอน ด้านการวัดและประเมินผลแล้ว มาปรับให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

2.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแล้วนำไปใช้กับกลุ่มทดลองของการวิจัย

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ กำหนดค่าการให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาแนวทาง ทฤษฎี และหลักการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการวัดและประเมินผล

3.2 วิเคราะห์เนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ตัวเลือกจำนวน 20 โดยสร้างเพิ่มไว้ 10 ข้อเพื่อสำรองสำหรับข้อสอบที่ไม่เหมาะสม

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข

3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านเนื้อหาวิชา GH 101 จริยธรรมและทักษะชีวิต 1 คน และด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence) หรือ IOC เลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป

3.6 นำผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ICO พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67–1.00

3.7 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้แล้วเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.9 นำคะแนนที่ได้จากการไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (r) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20–1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson-20 พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.72 และนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้กับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผลและวิธีสร้างแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม

4.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยกำหนดรายการประเมิน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านชุดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ในการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

4.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจ ตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจ หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านเนื้อหาวิชา 1 คน และด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ตรวจสอบลักษณะของข้อความ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนตรวจสอบ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าเท่ากับ 0.67

4.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความพึงพอใจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.6 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบประเมินความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อ 2 แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำค่าคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1970) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.91

4.7 นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เพื่อทำการทดลองตามแผนที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวิธีการเรียน ในชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย
2. ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน เพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้ก่อนเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ก่อนใช้ชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต
3. ให้นักศึกษาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ใช้ชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น
4. ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน หลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต
5. ให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานและการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ นำผลไปวิเคราะห์ทางสถิติ
6. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ
2. การหาความก้าวหน้าทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้สูตร $E.I. \times 100$
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)
4. เปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลการวิเคราะห์ค่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน คะแนนระหว่างการทดลองและคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ที่	Pretest	คะแนนระหว่างการทำทดลอง (คะแนนเต็ม)						Posttest
		120	120	120	120	240	720	
รวม	227	96	110	110	106	199	621	400
ร้อยละ	47.29	80.00	91.67	91.67	88.33	82.92	86.25	83.33

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนระหว่างการทำทดลองโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 86.25 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 83.33 ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 การหาความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลการวิเคราะห์ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน-หลังเรียน และค่าความก้าวหน้าทางการเรียน

ผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ก่อนเรียน)		ผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (หลังเรียน)		ค่าความก้าวหน้า	
คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	E.I.	ร้อยละ
227	47.29	400	83.33	0.6838	68.38

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.38 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

คะแนน	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig.
การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน	24	16.67	1.05	13.5**	.000
การจัดการเรียนการสอนแบบปกติ	24	11.62	1.50		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05 สำหรับนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.62 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.50

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

ความพึงพอใจ	การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน			การจัดการเรียนการสอนแบบปกติ			t-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	4.75	0.44	มากที่สุด	4.17	0.86	มาก	5.81**	.000
ด้านการเรียนการสอน	4.66	0.48	มากที่สุด	4.15	0.85	มาก		
ด้านสื่อ/นวัตกรรมการสอน	4.71	0.46	มากที่สุด	4.03	0.88	มาก		
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.61	0.49	มากที่สุด	3.96	0.86	มาก		
รวมเฉลี่ย	4.68	0.46	มากที่สุด	4.08	0.86	มาก		

**มีนัยสำคัญระดับทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.68 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.46 คะแนน ทุกด้านของรายการประเมิน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.75 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.44 คะแนน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.08 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.86 คะแนน ผลการพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานสูงกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 83.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ตั้งไว้ โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา หลักสูตร ซึ่งจัดทำชุดการเรียนรู้วิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ คำชี้แจงในการทำกิจกรรม เนื้อหา ใบความรู้ แบบฝึกหัด สื่อมัลติมีเดีย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้มีการออกแบบชุดการเรียนรู้ให้มีความสวยงามน่าสนใจ ตัวอักษรชัดเจน มีข้อความที่เข้าใจง่าย สามารถใช้ประกอบการเรียน On Site, Online และ On hand ได้ โดยผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ในเข้ากับสถานการณ์ในขณะนั้นได้ นอกจากนี้นักศึกษายังสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาไม่จำกัดว่า จะต้องอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนพรัตน์ พลเสน (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองมะสัง ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนแบบผสมผสาน เรื่องประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา มีค่าเท่ากับ 85.78 / 84.22 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. ความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีค่าความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เท่ากับ 0.6838 (E.I.) สูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้มีการศึกษาขั้นตอน วิธีการ การออกแบบชุดการเรียนรู้และได้จัดทำชุดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย เนื้อหา ใบความรู้ แบบฝึกหัด สื่อมัลติมีเดีย ออกแบบชุดการเรียนรู้ให้มีความสวยงามน่าสนใจ ตัวอักษรชัดเจน มีข้อความที่เข้าใจง่ายชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะนุช เกาหมอ และทวี สระน้ำคำ (2562 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของบทเรียนแบบผสมผสานด้วยการเรียนแบบร่วมมือวิชาทัศนศิลป์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า (1) บทเรียนแบบผสมผสาน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.6/85.8 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนต่อบทเรียนแบบผสมผสานอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เรียนเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเมษา นวลศรี (2564 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาการวิจัยทางการศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิจัยทางการศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.50) สอดคล้องกับงานวิจัยของเศณี ฤกษ์มงคล (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) วิชาวัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า (1) บทเรียนออนไลน์การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ได้มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (2) ผลการใช้บทเรียนออนไลน์การจัดการเรียนรู้ Blended Learning ที่สร้างขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยวิเคราะห์ด้วยค่า t-test (3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ในระดับดีมาก การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ

4. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานมีความพึงพอใจโดยรวมมากกว่านักศึกษาที่ได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีความพึงพอใจโดยรวมมากกว่านักศึกษาที่ได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน เนื่องจากมีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ สามารถใช้เอกสารประกอบการเรียนในรูปแบบ On Site Online และ On hand ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของลภัสปาณิ ใจธรรม (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้แบบผสมผสาน กรณีศึกษา : โรงเรียนศิริวังวิทยาคาร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มีความพึงพอใจต่อการใช้ระบบ e-learning อยู่ในระดับมากที่สุด ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการใช้ระบบ e-learning อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานนั้นมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ดังนั้นผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เข้ากับสถานการณ์และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้

นักศึกษาเกิดองค์ความรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เกิดทักษะ มีการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 ควรมีออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นการเสริมแรงทางบวก แสดงให้เห็นว่า ความคิดของนักศึกษามีคุณค่า มีประโยชน์ กล่าวชมเชย เมื่อนักศึกษาตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้เรียนเกิดความอยากเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต โดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับวิธีการเรียนรู้แบบอื่นๆ

2.2 ควรมีการพัฒนาการเรียนวิชา GH101 จริยธรรมและทักษะชีวิต โดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในหน่วยการเรียนรู้หรือระดับชั้นอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ทิพรัตน์ ลิทธิวงศ์. (2559). การออกแบบระบบการสอน. บริษัท วีพริ้นท์ (1991) จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2542). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- นพรัตน์ พลเสน. (2556). การพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองมะสัง.
- การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยะนุช เกาหมอ และทวี สระน้ำคำ. (2562). ผลของบทเรียนแบบผสมผสานด้วยการเรียนแบบร่วมมือ วิชาทัศนศิลป์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
- e-Journal of Education Studies, Burapha University, 1 (6), 16-29.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2549). “Blended Learning : การเรียนรู้แบบผสมผสานในยุค ICT (ตอนที่ 2).”
- วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม. 1 (2), 48-56.
- เมษา นวลศรี. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาการวิจัยทางการศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 13 (1), 77-94.
- ลักสาลิน ใจธรรม. (2558). การเรียนรู้แบบผสมผสานกรณีศึกษา : โรงเรียนศิริวังวิทยาคาร.
- สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.
- ศณวี ฤกษ์มงคล. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา. ใน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลครั้งที่ 9 และการประชุมวิชาการนานาชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลครั้งที่ 8 ระหว่างวันที่ 7-9 สิงหาคม 2560 (หน้า 838-853).
- นนทปuri : ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี.
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 5th ed. New York : Harper Collins Publishers, Inc.

**ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์
สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
CREATIVE LEADERSHIP AND CONFLICT MANAGEMENT OF TEACHERS IN THE
EDUCATIONAL ADMINISTRATION PROGRAM, FACULTY OF EDUCATION,
BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY**

พรหมพิริยะ พนาสนธิ*, กรปภา เจริญชันษา, สมคิด สกุนตลาปัติย์ และ ประพจน์ แยมทิม
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Phrompiriya Panarson*, Kornpapar Charoenshunsu, Somkid Sakunsatapat and Prapot Yamtim
Bangkokthonburi University, Bangkokthonburi University, Bangkokthonburi University
and Bangkokthonburi University

*Corresponding Author E-mail : phrompiriya.pan@bkkthon.ac.th

(วันที่รับบทความ : กุมภาพันธ์ 17, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : มีนาคม 19, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : มีนาคม 21, 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี (2) ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาหาค่าระหว่าง 0.67-1.00 ทุกข้อคำถาม และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่า 0.92 กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 169 คน ได้จากวิธีสุ่มแบบการสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

(1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)

(2) การบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับสูงแบบคล้อยตามกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, การบริหารความขัดแย้ง

Abstract

The objectives of this research were to study (1) students' opinions on creative leadership of teachers in the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Bangkokthonburi University; (2) students' opinions on conflict management of teachers in the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Bangkokthonburi University; and (3) relationship between creative leadership and conflict management of instructors in the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Bangkokthonburi University. Content validity values ranged from 0.67-1.00 for all questions and reliability of questionnaire was valuable at 0.92. The

sample consisted of 169 students in master of educational administration, faculty of education, Bangkokthonburi University and obtained by simple random sampling technique. The statistics used for data analysis were percentage, mean, Standard Deviation and hypothesis tested by Pearson Product-Moment Correlation Coefficient.

Major findings were as follow;

(1) Creative leadership of teachers in the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Bangkokthonburi University in the overall was at high level ($\bar{X}$ =4.12).

(2) Conflict management of teachers in the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Bangkokthonburi University in the overall was at high level ($\bar{X}$ =4.25).

(3) Relationship between creative leadership and conflict management of teachers in the Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Bangkokthonburi University in the overall was positive high level at .01 statistical significance.

Keywords : Creative Leadership, Conflict Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีกลุ่มครู/อาจารย์ จำนวนมากมักใช้คำว่า “การจัดการเรียนรู้” แทนการจัดการเรียนการสอนเพราะต้องการให้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญแทนวิธีการเดิมที่ครู/อาจารย์มีบทบาทหลักเนื่องจากผู้จัดการเรียนรู้ต้องการให้มีการจัดการที่ดีเพื่อให้บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ นั่นคือห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้แสดงออกถึงความมีระเบียบวินัย รวมทั้งบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ณรงค์ กาญจนะ, 2553 : 62) แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะทางกายภาพ ทางจิตภาพ และทางสังคมแตกต่างกัน เมื่อต้องมาเรียนรู้ร่วมกันในห้องเดียวกันย่อมเกิดปัญหาด้านพฤติกรรมต่างๆ ในขณะที่ผู้จัดการเรียนรู้กำลังจัดการเรียนการสอนได้ เช่น การไม่ปฏิบัติตามที่ครูมอบหมาย การขาดสมาธิในการเรียนรู้ การกลั่นแกล้งเพื่อนร่วมชั้นเรียน เป็นต้น ทำให้กล่าวได้ว่า ครู/อาจารย์ ที่จัดการเรียนรู้นอกจากมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนแล้วยังต้องมีหน้าที่จัดการกับปัญหาเหล่านี้ด้วย ดังที่สมพร สุทัศน์ (2541 : 133) กล่าวว่า นอกจากครูจะเป็นผู้รับผิดชอบด้านวิชาการแล้วยังต้องรับผิดชอบต่อความประพฤติของผู้เรียนอีกด้วย เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2548 : 436) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียน (Classroom Management) กล่าวสอดคล้องกับที่กล่าวแล้วว่า “ไม่มีเทคนิคหรือวิธีการที่จะใช้ในการจัดการห้องเรียนหรือแก้ปัญหาระเบียบวินัยที่ดีที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะห้องเรียนหนึ่งๆมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ สภาพสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนหนึ่งๆก็แตกต่างกัน แต่ละคนก็มีบุคลิกภาพภูมิหลัง สถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจ รวมทั้งวัฒนธรรมทางบ้านก็แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้จัดการเรียนรู้จึงควรเลือกวิธีการที่คิดว่าเหมาะสมกับสภาพห้องเรียนของตน

จากที่กล่าวถึงแล้วผู้จัดการเรียนรู้จึงควรมีความรู้และทักษะในการจัดการกับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นหมายถึงพฤติกรรมต่างๆของผู้เรียนซึ่งต้องมีการอยู่ร่วมกัน ดูแล ใส่ใจ ฟังพาดูซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา อาจเกิดการกระทบกระทั่ง ความไม่ลงรอยกัน ส่งผลให้ เกิดความไม่พึงพอใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดปัญหามาตาม ส่งผลให้การเรียนรู้ร่วมกันของคนกลุ่มนั้นมีปัญหาความขัดแย้งได้ ซึ่งความขัดแย้งนับเป็นเรื่องปกติในการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันซึ่งการขัดแย้งอาจเกิดขึ้นได้จากระหว่างบุคคลในระดับเดียวกัน หรือกับบุคคลที่ต่างระดับกัน เช่นผู้เรียนที่ได้รับบทบาทเป็นหัวหน้างานกับลูกน้อง ลูกน้องกับลูกน้องดูว่ามีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในระดับใดก็ตาม ผู้ที่ทำหน้าที่ในการลดความขัดแย้งหรือแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งเพียงเล็กน้อยหรือปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้ง ในระดับใดก็ตามจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเป็นกลาง และมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงสามารถรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากคู่ขัดแย้งอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งนั้นจะมีวิธีที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้แก้ไขปัญหาก็ต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้งตั้งแต่ที่มาของปัญหาความขัดแย้ง คู่ขัดแย้ง ระดับของความขัดแย้ง และแนวทางแก้ไขที่ถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ (เฉลิมพร เย็นเยือก, 2553 : 255) ซึ่งในกรณีของการ

จัดการเรียนรู้บุคคลที่มีหน้าที่หลักในการจัดการความขัดแย้งของผู้เรียนในห้องเรียนต้องเป็น ครู/อาจารย์ ที่รับผิดชอบห้องเรียนนั้นๆ

สิ่งสำคัญประการหนึ่งสำหรับครู/อาจารย์ ในการจัดการความขัดแย้งของผู้เรียนในห้องเรียน คือการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ดี เนื่องจาก ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่น ประสานงานผู้อื่นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศ โดยการคิดนอกกรอบด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ (ธีระ รุญเจริญ, 2554 : 80) และปรับกระบวนการในการทำงานต่างๆ ในองค์กรให้มีความง่าย คล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้น (พสุ เดชะรินทร์, 2553 : 35) การศึกษาเป็นเครื่องมือของการสร้างอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิด ผลผลิตในทางสร้างสรรค์เป็นผลผลิตใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิดสติปัญญา ครู/อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษาต้องมี ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างมีความรับผิดชอบต่อเวลา และที่สำคัญจะต้องเปลี่ยนกระบวนการทัศนใหม่ๆ ในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2553 : 10) เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู/อาจารย์ ประกอบด้วย การมีความเป็นผู้นำ การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การมีทัศนคติด้านบวก การมีความสามารถในการปรับตัว การมีความรู้ และความสามารถทางเขาวนปัญญา การมีบุคลิกภาพที่ดี และการมีความสามารถในการสื่อสาร (นเรศ บุญช่วย และคณะ, 2555 : 158)

นักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่สมัครเข้าเรียนในปี การศึกษา 2566 จำนวน 300 คน นักศึกษามากกว่า 90% เป็นบุคคลที่เป็นข้าราชการครูในระดับปฏิบัติการ กล่าวคือ เป็นข้าราชการครู ครูผู้ช่วย ที่มีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอน และครูอัตราจ้างซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนเช่นเดียวกัน ครูโรงเรียนเอกชน และอาชีพอื่นๆ อีกเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้เรียนเหล่านี้มีพื้นฐานทางการศึกษาที่หลากหลาย ทำให้เมื่อเข้าเรียนจึงมีกลุ่มใหญ่ที่ขาดความมั่นใจในการศึกษา ซึ่งกลุ่มอาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนต่างตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นนี้และมีข้อสมมติเบื้องต้นว่าถ้าครู/อาจารย์ ที่การจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา มี ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับที่เหมาะสมจะสามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่ผู้เรียนก่อขึ้นในระหว่าง การเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ อาจารย์ในสาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต จะเป็นบุคคลที่ทัศนคติ และบุคลิกลักษณะที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ มีอิสระในการคิดและตัดสินใจ ถ้าเผชิญความเสี่ยง มีความเชื่อมั่นและเป็นตัวของตัวเองสูง มีความสามารถในการใช้จินตนาการ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ไม่ยึดติดกับกรอบความคิดหรือกฎเกณฑ์เดิมๆ

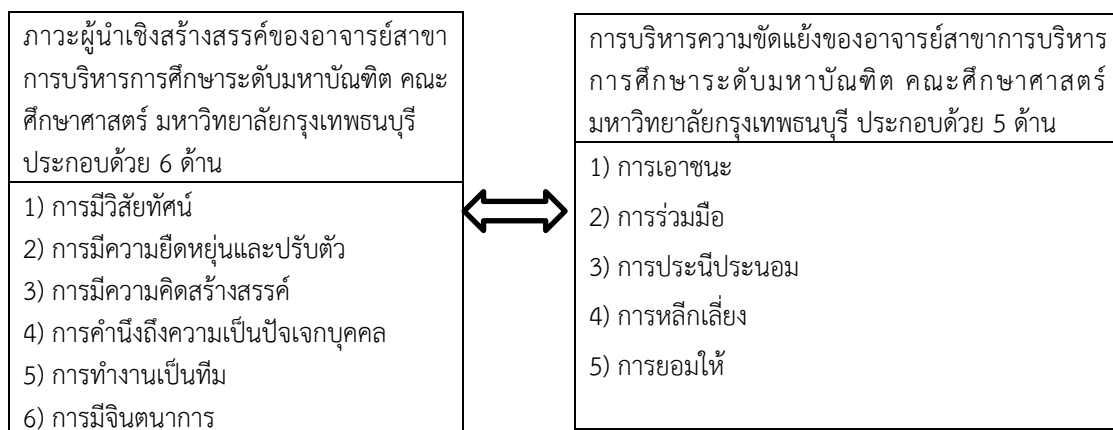
ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยในประเด็น ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เนื้อหาด้านภาวะเชิงผู้นำสร้างสรรค์ของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผู้วิจัยสังเคราะห์จากงานวิชาการของนักการศึกษา จำนวน 12 ท่าน ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การมีจินตนาการ และเนื้อหาด้านการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผู้วิจัยกำหนดตามแนวคิดของโทมัส (Thomus, 1976) ซึ่งมี 5 ด้าน คือ 1) การเอาชนะ 2) การร่วมมือ 3) การประนีประนอม 4) การหลีกเลี่ยง และ 5) การยอมให้ มากำหนดกรอบความคิดในการวิจัยตามแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหาร การศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ตามความคิดเห็นของของนักศึกษาสาขา การบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีความสัมพันธ์ทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 300 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 169 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ เครซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie, and Daryle W. Morgan, 1970 : 608) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรที่หนึ่ง คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การมีจินตนาการ
2. ตัวแปรที่สอง คือ การบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาใน 5 ด้านเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้ง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเอาชนะ 2) การร่วมมือ 3) การประนีประนอม 4) การหลีกเลี่ยง และ 5) การยอมให้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check List) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ตามความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นมาก	ให้	4	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นปานกลาง	ให้	3	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นน้อย	ให้	2	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ตามความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นมาก	ให้	4	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นปานกลาง	ให้	3	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นน้อย	ให้	2	คะแนน
มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีเนื้อหาและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ทั้งในและต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดนิยามปฏิบัติการของวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำแบบสอบถามไปคำนวณค่าด้านความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ได้ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00
4. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Apla coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cranbeach. 1990: 169) ซึ่งแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเที่ยงของเนื้อหา และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้แล้วไปจัดทำชุดแบบสอบถามฉบับจริงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Form จำนวน 169 ฉบับ โดยได้กลับคืนมาครบทั้ง 169 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขออนุญาตจากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยจากนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2566
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปให้นักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2566 และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเมื่อได้รับกลับคืน ถ้าพบว่าแบบสอบถามฉบับใดไม่สมบูรณ์ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดจำนวน 169 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
- (2) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลดำเนินการ ดังนี้

(1) เกณฑ์ในการแปลความหมายของข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเชิงผู้นำสร้างสรรค์ของอาจารย์สาขาการบริหาร การศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์โดยใช้หลักเกณฑ์การ แปลความหมายข้อมูลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2556) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเชิงผู้นำสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเชิงผู้นำสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเชิงผู้นำสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเชิงผู้นำสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเชิงผู้นำสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับน้อยที่สุด

(2) เกณฑ์ในการแปลความหมายของข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหาร การศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์โดยกำหนดหลักเกณฑ์ การวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2556) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ แรงจูงใจในการศึกษาของนักศึกษา สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขา การบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ กล่าวคือถ้าเป็นไปในทางบวกแสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกันการพิจารณาระดับ ความสัมพันธ์และขนาดของความสัมพันธ์พิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณและเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่คำนวณได้ ตามเกณฑ์ของซูกรี วงศ์รัตน์ (2553 : 316) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.31-0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01-0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล รองลงมา ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์แต่ยังอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต การบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการประนีประนอม รองลงมา ได้แก่ ด้านการยอมให้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการเอาชนะแต่ยังอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับสูงแบบค่อยๆ ตามกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r_{xtot} = .75$) เมื่อพิจารณารายคู่สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

1) เมื่อพิจารณารายคู่จากตัวแปรด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ พบว่า

(1) คู่ที่มีค่าความสัมพันธ์สูงสุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ เป็นความสัมพันธ์ระดับสูงแบบค่อยๆ ตามกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r_{x2ytot} = .76$)

(2) คู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ด้านการทำงานเป็นทีมกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ เป็นความสัมพันธ์ระดับสูงแบบค่อยๆ ตามกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r_{x5ytot} = .71$)

2) เมื่อพิจารณารายคู่จากตัวแปรด้านการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ พบว่า

(1) คู่ที่มีค่าความสัมพันธ์สูงสุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ด้านการประนีประนอมกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ เป็นความสัมพันธ์ระดับสูงแบบค่อยๆ ตามกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r_{y3xtot} = .78$)

(2) คู่ที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ด้านการเอาชนะกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ เป็นความสัมพันธ์ระดับสูงแบบค่อยๆ ตามกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r_{y1xtot} = .74$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ต่างทราบดีว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในยุคสารสนเทศการควบคุมห้องเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตนเองตั้งไว้จะประสบผลสำเร็จจะต้องมีการดำเนินงานโดยใช้ความรู้เป็นฐาน ต้องปรับตัวเพื่อให้ห้องเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ต้องสร้างความท้าทายให้กับนักศึกษาในการจัดการศึกษาของตนเอง ต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการ

คาดการณ์ล่วงหน้าและผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมใหม่โดยทำให้ทุกคนสามารถแสดงภาวะผู้นำได้อย่างกว้างขวาง ต้องทำให้ห้องเรียนเต็มไปด้วยผู้นำที่ร่วมกันสร้างความมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม สร้างความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ที่เสี่ยงทำให้นักศึกษามีทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของภุชพล อัมระนันท์ (2559 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาในอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารความขัดแย้งของอาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิตทุกท่านต่างเข้าใจว่าความขัดแย้งเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งที่อาจเกิดขึ้นในห้องเรียน ดังนั้นอาจารย์ที่เป็นผู้จัดการการสอนจึงมีความคิดเห็นว่าการขัดแย้งสามารถส่งผลกระทบที่เป็นบวก โดยเฉพาะเมื่อความขัดแย้งที่เกิดจากพื้นฐานของปัญหามากกว่าเกิดจากพื้นฐานของเรื่องส่วนตัว ในบางกรณีความขัดแย้งเป็นศักยภาพที่เข้าถึงในการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ การกระตุ้นให้นักศึกษาสามารถเสนอและอธิบายแนวทางที่แตกต่างกันของความคิด จะนำมาซึ่งการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ทั้งทางเลือกทางออกของปัญหาและผลที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง ข้อพิจารณาเหล่านี้เป็นหัวใจของการตัดสินใจของอาจารย์ที่เป็นผู้จัดการการสอนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วความขัดแย้งยังสามารถเพิ่มแรงจูงใจ และเป็นการเสริมกำลังความสามารถทำให้สามารถบรรลุความสำเร็จในงานได้ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของวิเชียร วิทย์อุดม (2551) ได้แบ่งแนวคิดด้านความขัดแย้งออกเป็นสองแนวคิด แนวคิดอันแรกมาจากสมมติฐานว่าความขัดแย้งคือพฤติกรรมการทำงานที่ไม่เหมาะสมกับองค์กร อันจะนำซึ่งการต่อสู้จากที่มีจุดมุ่งหมายที่ไม่ตรงกัน การต่อสู้จะไปขัดขวางจากการได้รับผลประโยชน์และการเข้าถึงศักยภาพของคนหรือองค์กร แนวคิดอันที่สองอธิบายว่าความขัดแย้ง คือ ธรรมชาติส่วนหนึ่งของวิถีองค์กร ซึ่งสามารถช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนภรณ์ ดาวกระจ่าง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับสูงแบบคล้ายตามกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r_{xtotytot} = .75$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มีความเข้าใจถึงสิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการความขัดแย้ง ประสบความสำเร็จและเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ คือ ตนเองต้องเป็นผู้นำทางในการจัดการความขัดแย้งโดย ต้องมีความเข้าใจถึงธรรมชาติของความขัดแย้ง เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นจากนักศึกษาในห้องเรียน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาภายในห้องเรียนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ตนเองควรสนับสนุนให้นักศึกษาในห้องเรียน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดความร่วมมือ มีการสื่อสารภายในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง อันเกิดจากความเข้าใจผิด และที่สำคัญตนเองควรใช้หลักคุณธรรมในการจัดการห้องเรียนของตนเอง เพื่อให้นักศึกษาทุกคนเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เมื่อตัวอาจารย์รู้จักใช้ประโยชน์จากความขัดแย้งได้ดี ก็จะสามารถจัดการห้องเรียนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ทำให้ห้องเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายของวิชาตามหลักสูตรกำหนด ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของสมาน ศิริเจริญสุข (2565 : 310) ที่กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลง หากนักบริหารหรือผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความขัดแย้งในองค์กรอย่างลึกซึ้งก็จะสามารถนำประโยชน์ที่ได้จากความขัดแย้งไปปรับใช้ในการบริหารบุคลากรในองค์กร ให้มีความก้าวหน้าและประสิทธิภาพต่อไปได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนิชา กังสาลทิพย์ (2564 : บทคัดย่อ) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับผู้นำกับการจัดการความขัดแย้งภายในองค์กร พบว่า ผู้นำต้องมีวิธีรับมือกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพประกอบด้วย 5 วิธี ได้แก่ 1) การหลีกเลี่ยง 2) การปรองดอง 3) การประนีประนอม 4) การแข่งขัน และ 5) การร่วมมือ โดยผู้เขียนจำแนกสถานการณ์ความขัดแย้งไว้ 3 สถานการณ์ คือ 1) สถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล ผู้นำสามารถใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งแบบ ปรองดองและประนีประนอม 2) สถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหรือองค์กร ควรใช้ วิธีการจัดการความขัดแย้งแบบหลีกเลี่ยงและร่วมมือกัน 3) สถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งระหว่าง

บุคคล กลุ่ม องค์กรที่เป็นความขัดแย้งที่ไม่สามารถหาข้อยุติ มีข้อโต้แย้งและไม่ยอมตกลงกัน ควรใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งแบบการแข่งขัน โดยผู้นำมีบทบาทสำคัญที่ให้อำนาจได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และใช้โอกาสจากความขัดแย้งนั้นเพื่อทบทวนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้น เพื่อลดปัญหาและหาทางออกให้กับความขัดแย้งร่วมกันแสวงหาความร่วมมือที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับร่วมกันได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. อาจารย์ควรให้ความสำคัญกับการนำความคิดเห็นที่แตกต่างและข้อเสนอแนะ มาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น
2. อาจารย์ควรพัฒนาทักษะการตัดสินใจให้รอบคอบ โดยผ่านการคิดและแก้ปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานเหตุและผลเพิ่มมากขึ้น
3. อาจารย์ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการพัฒนาตัวนักศึกษาและทีมงานที่ตรงกับความต้องการระยะยาวของนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น
4. อาจารย์ควรระมัดระวังเมื่อต้องอ้าวงระเบียบกับนักศึกษาเพื่อจะให้ได้ประโยชน์
5. อาจารย์ควรระมัดระวังเมื่อต้องใช้อำนาจจากตำแหน่งแสดงการคุกคามข่มขู่นักศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในเชิงลึกเพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
4. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
5. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการบริหารความขัดแย้งของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กฤษพล อัมระนันท์. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่จัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เฉลิมพร เย็นเยือก. (2553). การสื่อสารในองค์กร. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ไทเนรมิตกิจอินเตอร์โปรดักส์.
- ณรงค์ กาญจนะ. (2553). เทคนิคและทักษะการสอนเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ณัฐชา กังสตาลทิพย์. (2564). ผู้นำกับการจัดการความขัดแย้งภายในองค์กร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร. วิทยาเขตอีสาน, 2 (1), 39-49.
- ธีระ รุญเจริญ. (2554). ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- นเรศ บุญช่วย และคณะ. (2555). แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 6 (3), 156-166.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- พสุ เดชะรินทร์. (2553). การวางแผนและการกำหนดยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทาง การศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนารักษ์ ดาวกระจ่าง. (2556). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิเชียร วิทย์อุดม. (2551). พฤติกรรมองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- สมาน ศิริเจริญสุข. (2565). ภาวะผู้นำกับการจัดการความขัดแย้ง. วารสารวิจัยวิชาการ, 5 (6), 301–316.
- สมพร สุทัศน์ีย์. (2541). จิตวิทยาการปกครองชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. New York : Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3) : 607-610.
- Thomas, Kenneth W. (1976). Conflict and Conflict Management. In M.D. Dunnette, Ed, *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*. Chicago : Rand McNally.

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2

THE STUDY OF ACHIEVEMENTS PHENOMENON-BASED LEARNING MANAGEMENT ACCORDING BY READS MODEL IN METHODOLOGY OF LEARNING COURSES FOR THE 2ND YEAR OF BACHELOR'S DEGREE

วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู*

ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Varinporn Funfuengfu*

Department of General Education, Lopburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

*Corresponding Author E-mail : Dr.Mam2512@gmail.com

(วันที่รับบทความ : เมษายน 10, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : เมษายน 24, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : เมษายน 28, 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 และ (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาชั้นปริญญาตรีปีที่ 2/1 ของวิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับสลากห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนบริหารการสอน วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ซึ่งมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.37-0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.24-0.83 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 และ (3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test) แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 โดยภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.32)

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, รูปแบบ READS, ผลการจัดการเรียนรู้, วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้

Abstract

The objective of this research were : (1) to compare the learning achievements between before and after the phenomena-based learning management according to the READS model in Methodology of Learning courses for the 2nd year of bachelor's degree, and (2) to study the students' satisfaction toward the phenomenon-based learning management according to the READS model in Methodology of Learning for the 2nd year of bachelor's degree. The sample group used in this research were undergraduate students in the 2nd year/1 of Lopburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute Of Fine Arts, Ministry of Culture, semester 2, academic year 2024, 29 students obtained from

cluster random sampling by drawing lots for one classroom as a random unit. The research tools were : (1) Teaching Management Plan in Methodology of Learning courses for the 2nd year of bachelor's degree which has a consistency index (IOC) between 0.80-1.00, (2) learning achievement test in Methodology of Learning courses for the 2nd year of bachelor's degree with difficulty (p) between 0.37 -0.77, classification authority (r) between 0.24-0.83 and a confidence value of 0.92, and (3) the student satisfaction assessment form with the phenomenon based on the READS model in Methodology of Learning courses for the 2nd year of bachelor's degree with a confidence value of 0.89. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and the Dependent t-test.

The results of the research were as follows :

(1) learning achievement after the phenomenon-based learning management according to the READS model in Methodology of Learning courses for the 2nd year of bachelor's degree was higher than before the learning management at the statistical significance level at .05.

(2) The student's satisfaction towards the phenomenon-based learning management according to the READS model in Methodology of Learning courses for the 2nd year of bachelor's degree. Overall, students were satisfied at a high level ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.32).

Keywords : Phenomenon-Based learning Management, READS Model, Learning Management Results, Methodology of Learning Courses

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคที่เทคโนโลยีและบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ครูไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ในเนื้อหา แต่ยังสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ครูสภาได้กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเน้นสมรรถนะที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้ได้ โดยเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นครู ในยุคปัจจุบันเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนด ผู้สอนจำเป็นต้องนำแนวคิด วิธีการ หรือสื่อใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based learning) เป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากมีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานวิชาชีพได้ รูปแบบการเรียนรู้นี้มีจุดเริ่มต้นจากประเทศฟินแลนด์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนผ่านการนำเสนอสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ และการสร้างสรรค์ผลงานตามความสนใจ (อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561; Silander, 2015) การเรียนรู้ในลักษณะนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน

นักการศึกษาหลายท่านได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น Varinporn Funfuengfu (2022 : 1366–1377) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้รูปแบบ READS ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 รับรู้ปัญหา (Recognize Problems : R) ขั้นที่ 2 ระดมปัญหา (Eliciting

Brain Storm : E) ขั้นที่ 3 ประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่า (Assessing for Value Adding : A) ขั้นที่ 4 พัฒนาสู่ผลงาน (Developing Outcomes : D) และขั้นที่ 5 สร้างสรรค์สู่สังคม (Sharing to Society : S) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับดีมาก และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ต่อมา วารินทร์ พันธ์เพ็ญ (2566 : 33-45) ได้นำรูปแบบ READS ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และมีความคิดเห็นต่อรูปแบบ READS ในระดับมากที่สุด

จากการสังเกตและการประเมินการเรียนรู้ที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษาที่เรียนในวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง และขาดทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน อีกทั้งในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด โดยเน้นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS ซึ่งมีขั้นตอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน มาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 โดยคาดหวังว่ารูปแบบ READS จะช่วยให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้อย่างมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมจำนวน 43 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปริญญาตรีปีที่ 2/1 วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม และใช้การจับสลากจำนวน 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนบริหารการสอน วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนบริหารการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. แผนบริหารการสอน

แผนบริหารการสอนวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 จำนวน 15 แผน ได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของแผนกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าแผนมีความสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ แผนการสอนแต่ละแผนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้ได้รับการออกแบบโดยอิงกับขั้นตอนของรูปแบบ READS ได้แก่ ขั้นที่ 1 รับรู้ปัญหา (Recognize Problems : R) ขั้นที่ 2 ระดมปัญญา (Eliciting Brain Storm : E) ขั้นที่ 3 ประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่า (Assessing for Value Adding : A) ขั้นที่ 4 พัฒนาสู่ผลงาน (Developing Outcomes : D) และขั้นที่ 5 สร้างสรรค์สู่สังคม (Sharing to Society : S)

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักศึกษาที่เคยเรียนวิชานี้มาแล้ว จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.37-0.77 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (0.20-0.80) แสดงว่าข้อสอบมีความยากง่ายเหมาะสม ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.24-0.83 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (0.20 ขึ้นไป) แสดงว่าข้อสอบสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้ดี ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ซึ่งแสดงว่าแบบทดสอบมีความคงที่ในการวัดผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. แบบประเมินความพึงพอใจ

แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท จำนวน 20 ข้อ โดยมีรายการประเมิน ประกอบด้วย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับรายการประเมิน โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) ของแบบประเมินทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 ซึ่งแสดงว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องภายใน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้แจ้งให้นักศึกษาชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ทราบถึงรายละเอียดของการเรียนในภาคการศึกษานี้ ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา วิธีจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS ระยะเวลาดำเนินการ และการวัดและประเมินผล

2. นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมงในห้องเรียนที่มีการควบคุมเวลาและสิ่งรบกวน ผู้วิจัยแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับการสอบและเนื้อหาที่ออกสอบ

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนบริหารการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งมีทั้งหมด 15 แผน แต่ละแผนใช้เวลา 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 60 ชั่วโมง

4. เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ตามแผนบริหารการสอน, นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซ้ำ โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน แต่มีการสลับข้อและสลับตัวเลือก

5. นักศึกษาทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS ในช่วงเรียนสุดท้าย โดยผู้วิจัยอธิบายวิธีการทำแบบประเมิน และเน้นย้ำว่าข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น

6. ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความพึงพอใจไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติที่เหมาะสม เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ผู้วิจัยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบ Dependent ซึ่งเป็นสถิติที่เหมาะสมกับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเดียวกันในสองช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยถ้าค่า p-value น้อยกว่า 0.05 แสดงว่ามีความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าเฉลี่ยใช้เพื่ออธิบายระดับความพึงพอใจโดยรวมของนักศึกษา และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้เพื่ออธิบายการกระจายของข้อมูลความพึงพอใจ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดค่าระดับความพึงพอใจแต่ละช่วงคะแนนและความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 121)

4.51–5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 นำเสนอผลการวิจัย เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	29	40	15.24	1.85	38.960*	0.00
หลังเรียน	29	40	32.31	2.95		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.24 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 คะแนน การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.31 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.95 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 29 คน ดังตารางที่ 2 ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหา			
1.1 เนื้อหามีความง่ายเหมาะสม	4.21	0.73	มาก
1.2 ปริมาณเนื้อหาเหมาะสม	4.17	0.71	มาก
1.3 เนื้อหาให้ความรู้ความเข้าใจชัดเจน	4.21	0.68	มาก
1.4 เนื้อหาที่น่าสนใจ	4.28	0.53	มาก
1.5 เนื้อหาทันสมัย	4.52	0.51	มาก
2. กิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 ระยะเวลาจัดกิจกรรมเหมาะสม	4.59	0.50	มากที่สุด
2.2 กิจกรรมหลากหลาย มีที่น่าสนใจ	4.55	0.51	มากที่สุด
2.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.62	0.49	มากที่สุด
2.4 ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้	4.52	0.51	มากที่สุด
2.5 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้	4.52	0.51	มากที่สุด
3. สื่อ/แหล่งเรียนรู้			
3.1 เหมาะสมกับเนื้อหา	4.31	0.47	มาก
3.2 หลากหลายมีที่น่าสนใจ	4.38	0.62	มาก
3.3 ทันสมัย	4.45	0.57	มาก
3.4 เหมาะสมกับผู้เรียน	4.48	0.57	มาก
3.5 ช่วยให้เข้าใจสิ่งที่เรียนมากขึ้น	4.38	0.62	มาก
4. การวัดและประเมินผล			
4.1 การวัดประเมินผลมีความเหมาะสม	4.28	0.45	มาก
4.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน	4.31	0.60	มาก
4.3 การวัดประเมินผลสอดคล้องกับสิ่งที่เรียน	4.52	0.51	มากที่สุด
4.4 การวัดประเมินผลตามสภาพจริง	4.41	0.57	มาก
4.5 การวัดประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.41	0.57	มาก
รวมเฉลี่ย	4.41	0.32	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ในภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.41 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.32 คะแนน เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่ารายการประเมินที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.62 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49 คะแนน และทุกข้อของรายการประเมิน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้สอนได้มีการเตรียมการล่วงหน้า โดยมีการวางแผนการสอน จัดทำแผนบริหารการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ READS ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการทดสอบและนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้เกิดผลจริง ตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงแผนบริหารการสอนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 รับรู้ปัญหา (Recognize Problems : R) ขั้นที่ 2 ระดมปัญญา (Eliciting Brain Storm : E) ขั้นที่ 3 ประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่า (Assessing for Value Adding : A) ขั้นที่ 4 พัฒนาสู่ผลงาน (Developing Outcomes : D) และขั้นที่ 5 สร้างสรรค์สู่สังคม (Sharing to Society : S) (Varinporom

Funfuengfu, 2022 : 1366–1377) ทุกชั้นตอนมีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน โดยผู้เรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทุกชั้นตอน ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทที่ชัดเจน โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความเชื่อมโยงจนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ โดยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และนำเสนอผลการปฏิบัติ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายทั้งแบบเดี่ยวแบบคู่ และแบบกลุ่ม สอดคล้องกับ Symeonidis and Schwarz (2016 : 38) ที่กล่าวว่า ความรู้นั้นคือความจริงที่เกิดจากการสืบเสาะด้วยมุมมองที่หลากหลายในสภาพแวดล้อมของโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งกระบวนการความรู้ นั้น ครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวก บทบาทของครูเพียงแค่ชี้แนะ และจัดระเบียบกระบวนการเรียนรู้แทนที่จะถ่ายทอดความรู้จำนวนมากให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปด้วยมุมมอง ที่มองว่าผู้เรียนเป็นผู้เข้าร่วมในสังคมแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somkiat Intasingh (2519) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานและกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านหลักสูตร ความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผลการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า นักศึกษามีความรู้ด้านหลักสูตร ความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 ตามลำดับ

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ในภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาข้อข้อพบว่าทุกรายการประเมินนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS เป็นรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกชั้นตอน ผู้เรียนร่วมและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง สามารถทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อสิ่งที่เรียน เกิดความมั่นใจและมีความสุขในการเรียน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับไชยยศ เรืองสุวรรณ (2551) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ และจะเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงหรือสามารถสร้างความทรงจำระยะยาวได้ เมื่อผู้เรียนเรียนรู้สิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวารินทร์พร พันเพ็ญ (2567 : 87-94) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาทักษะการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS วิชาทักษะการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.34)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS คือผู้สอนควรเลือกปรากฏการณ์ที่ทันสมัย เลือกใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับสื่อการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามขั้นตอนของรูปแบบ READS เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ของผู้เรียนทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2551). **Active Learning**. [Online]. Available : http://www.drchaiyot.com/news_file/p29075941553.pdf. [2568, มีนาคม 20].

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง รายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับ

- คุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 7 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 109 ง. 10-14.
- วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู (2566). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS วิชา การพัฒนาหลักสูตร ระดับชั้นปริญญาตรีปีที่ 2. **วารสารนิสิตวัง**, 25 (2), 102-109.
- _____. (2567). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบ READS ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาทักษะการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1. **วารสารนิสิตวัง**, 26 (1), 87-94.
- อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวม และการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. **วารสารครุศาสตร์**, 46 (2), 348-500.
- Silander, P. (2015). **“Digital Pedagogy.” How to create the school of the future: Revolutionary Thinking and design from Finland**. Oulu : University of Oulu, Center for Internet Excellence.
- Somkiart Intasingh. (2019). Development of Learning Management Model by Integrating PhenoBL Approach and DTP to Promote Curriculum Knowledge, Innovative Thinking Ability, and Achievement Motivation of Thai Pre-Service Teachers. **ASEAN Journal of Education**, 5 (2), 21-32.
- Symeonidis, V. and Schwarz, J. F. (2016). Phenomenon-Based Teaching and Learning through the Pedagogical Lenses of Phenomenology : The Recent Curriculum Reform in Finland. **Forum OŚwiatowe**, 28 (2), 31-47.
- Varinporn Funfuengfu. (2022). The development of Phenomenon-Based Learning Model for enhancing Active learning Competencies of Teacher Students. **International Journal of Positive School Psychology**, 6 (7), 1366–1377.

มโนอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย

“WATER” CONCEPTUAL METAPHOR IN THAI IDIOMS

ปราโมทย์ ระวิน และ รัตนชัย ปรีชาพงศ์กิจ*

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Pramote Rawin and Rattanachai Preechapongkij*

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University and Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail : prattanachai@aru.ac.th

(วันที่รับบทความ : เมษายน 25, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : พฤษภาคม 9, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : พฤษภาคม 13, 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของ “น้ำ” ในสำนวนไทย โดยใช้แนวคิดอุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์ของเลคอฟและจอห์นสัน ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่าง “สำนวนไทย” จำนวน 126 สำนวน จัดเป็นกลุ่มได้ 11 กลุ่ม แล้วจึงนำมาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า มีมโนอุปลักษณ์ “น้ำ” 11 รูปแบบ ได้แก่ [น้ำคือการเปลี่ยนแปลง] [น้ำคือพื้นที่] [น้ำคือความสอดคล้องกลมกลืน] [น้ำคือความสัมพันธ์] [น้ำคือเวลา] [น้ำคือสิ่งขัดขวางและคุกคาม] [น้ำคือความผ่อนคลายและมีชีวิตชีวา] [น้ำคือสาระสำคัญ ผลประโยชน์ และความสมบูรณ์] [น้ำคือความเหลวไหลและล้มเหลว] [น้ำคือความรู้ความสามารถ] และ [น้ำคือความดีงามและบริสุทธิ์]

คำสำคัญ : น้ำ, สำนวนไทย, อุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์, มโนอุปลักษณ์

Abstract

This research aims to analyze conceptual metaphors of “water” using linguistic metaphor approach of Lakoff and Johnson. The researcher studied and collected data from 126 Thai idioms, categorizing them into 11 groups, and then analyzed them.

The research findings indicate that :

There are 11 conceptual metaphors of “water” : [water as change], [water as space], [water as harmony], [water as relationship], [water as time], [water as obstacle and threat], [water as relaxation and vitality], [water as essence, benefit and completeness], [water as absurdity and failure], [water as knowledge and ability], and [water as goodness and purity].

Keywords : Water, Thai Idiom, Linguistic Metaphor, Conceptual Metaphor

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“น้ำ” มีความสำคัญต่อสังคมไทยมายาวนาน แทรกอยู่ทุกช่วงชีวิต เป็นวัฒนธรรมประจำสังคมไทยที่เรียกว่า “วัฒนธรรมน้ำ” (วัฒนธรรมน้ำ, (นามแฝง), 14 เมษายน 2564) ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมอันหลากหลาย เช่น การถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำในการป้องกันการทุจริตของข้าราชการ โดยให้สาบานตนดื่มน้ำที่ผ่านการปลุกเสกจากการจุ่มพระแสง 3 องค์ลงในน้ำ นอกจากนี้ ยังมีประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง แห่นางแมว การพายเรือเล่นสักวา และการแข่งเรือ ที่ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับน้ำในมิติต่างๆ น้ำยังถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคลและการชำระล้างมลทินเพื่อความบริสุทธิ์ สะอาด เช่น พิธีอาบน้ำครวปลงผมไฟ โกนจุก แต่งงาน และเมื่อเสียชีวิต ในแง่นี้ น้ำในวัฒนธรรมประเพณีไทยจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการสะท้อนความเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพาฟ้าฝนในการดำรงชีวิตประจำวัน หากแต่ยังแสดงถึงความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์และเป็นมงคลของน้ำ เช่น น้ำมนต์และน้ำศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่เชื่อกันว่ามีคุณสมบัติในการชำระล้างสิ่งสกปรกและมลทินออกจากร่างกาย (สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556)

ความสำคัญของน้ำในวิถีวัฒนธรรมประเพณีสังคมไทยเหล่านี้ อาจเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับ “น้ำ” ในภาษาไทย จึงน่าสนใจว่าในด้านการใช้ภาษาไทย “น้ำ” จะถูกนิยามให้ความหมายและให้

ความสำคัญอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในทศน์ “น้ำ” ในภาษาไทย ในการใช้ภาษาไทยประเภทวินิพนธ์ เช่น บทกวี “วิมานน้ำค้าง” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ มีการใช้ถ้อยคำแสดงความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับเวลาว่า “น้ำไหลอายุชยก็ไหลล่ง...” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบน้ำกับอายุชยของมนุษย์ในลักษณะเป็นเส้นสายกระแสเดียวกันคือ เมื่อน้ำไหลไป อายุของคนเราก็กว่งเลยไปเช่นกัน ลักษณะ “เส้นสายกระแส” นี้พบได้ทั่วไปในการนำมาใช้อธิบายแนวคิดอื่นๆ เช่น ในพุทธศาสนาที่เปรียบเทียบการบำเพ็ญเป็นกระแสแห่งความดี (สุนทรี โชติติติก และณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556 : 115) เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาไทยในกลุ่มที่เรียกว่า “สำนวนไทย” ซึ่งประกอบด้วยสุภาษิตและคำพังเพย (ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2517 : 1) อันเป็นถ้อยคำสื่อสารมีความหมายเป็นนัยหรือเชิงอุปมาเปรียบเทียบ จะพบว่ามีการใช้อุปลักษณ์ “น้ำ” ได้น่าสนใจ เช่น สำนวน “น้ำมาปลาकिनมด น้ำลตมดकिनปลา” เป็นการใช้อุปลักษณ์ “น้ำ” อธิบายเปรียบเทียบช่วงเวลาเรียกว่า “ที่ใครที่มัน” ซึ่งแตกต่างจากลักษณะ “เส้นสายกระแส” ในบทกวีข้างต้น คือในสำนวนนี้ “น้ำ” กลับมีลักษณะเป็น “วงกลม” ที่หมุนวนเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “วัฏสงสาร” หรือการเวียนว่ายตายเกิดในพุทธศาสนา ซึ่งท้ายที่สุดก็เชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลง” หรือ “อนิจจัง” ที่เป็นหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนา ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แม้จะเป็นการใช้อุปลักษณ์ “น้ำ” เหมือนกัน แต่บริบททางภาษาหรือประเภทการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน ก็อาจนำไปสู่การส้างมโนทัศน์เกี่ยวกับ “น้ำ” ที่มีลักษณะแตกต่างหรือมีความเฉพาะตัวได้

จันทิมา อังคณชกิจ (2561 : 209) อธิบายอุปลักษณ์ (metaphor) ว่าเป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดจินตภาพและพลังในการสื่อความหมาย มี 2 ลักษณะ คือ อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ (figurative metaphor) การเปรียบเทียบโดยใช้คำเชื่อม “เป็น” หรือ “เหมือน” เพื่อสร้างความหมายเชิงจินตนาการ ให้เข้าใจความหมายแบบเห็นภาพจากภาษาที่ใช้เปรียบเทียบ และอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) การใช้ภาษาจากวงความคิดหนึ่งมาอธิบายอีกวงความคิดหนึ่ง โดยมีคุณสมบัติร่วมกันจนเกิดมโนทัศน์ว่าสองสิ่งนั้นมีลักษณะเดียวกัน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556 : 99-100) ได้กล่าวถึงอุปลักษณ์ในลักษณะคล้ายกันคือ อุปลักษณ์ทางวรรณคดีเป็นภาพพจน์ที่เปรียบเทียบสองสิ่งด้วยคำเชื่อม “เป็น” หรือ “คือ” (การเปรียบเทียบเรียกว่า “อุปมา”) ส่วนอุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์เป็นการเปรียบเทียบความเหมือนของสองสิ่งจากต่างกลุ่มความหมาย อาจมีหรือไม่มีคำเชื่อมก็ได้ เช่น “คลื่นมหาชน” “ทะเลภูเขา” รวมถึงภาพพจน์อย่างอุปมาและบุคคลาธิฐาน ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบสองสิ่งจากต่างกลุ่มความหมายเช่นกัน อุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์หรืออุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์จึงมีความหมายกว้างกว่าอุปลักษณ์ทางวรรณคดีหรืออุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ โดยเฉพาะตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (1980 : 453-458, 2003 : 4-10) มองว่าอุปลักษณ์มิใช่เพียงเครื่องมือทางภาษาในเชิงวินิพนธ์หรือสำนวนโวหาร แต่แทรกซึมอยู่ในความคิดและการกระทำในชีวิตประจำวัน อุปลักษณ์ดำรงอยู่ในระบบคิด (มโนทัศน์) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความเข้าใจความเป็นจริง ภาษาเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สะท้อนระบบความคิดนี้ ดังตัวอย่างมโนทัศน์ “ARGUMENT IS WAR” ที่คำศัพท์เกี่ยวกับการสงครามถูกใช้ในการอธิบายการโต้แย้ง ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมการโต้แย้งว่ามีลักษณะของการต่อสู้

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556 : 100-103) ได้อธิบายถึงแนวคิดอุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์หรืออุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสันซึ่งเป็นการเน้นย้ำว่าการใช้อุปลักษณ์ในการสื่อสารไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในภาษาเท่านั้น แต่ยังหยั่งรากลึกอยู่ในระบบคิด/กระบวนการคิดของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ทำความเข้าใจสิ่งที่ไม่คุ้นเคยและเป็นนามธรรมผ่านสิ่งที่ใกล้ตัวและเป็นรูปธรรม กระบวนการคิดเช่นนี้ส่งผลให้การใช้ภาษาเต็มไปด้วยอุปลักษณ์ อุปลักษณ์ที่ปรากฏในภาษาเรียกว่า “ถ้อยคำอุปลักษณ์” หรือ “รูปภาษาแสดงอุปลักษณ์” ส่วนอุปลักษณ์ในระบบคิดเรียกว่า “มโนอุปลักษณ์” หรือ “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์” การศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์จึงสามารถเปิดเผยให้เห็นถึงมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษามีต่อสิ่งต่างๆ ได้ แม้ในระดับปัจเจก ถ้อยคำอุปลักษณ์อาจดูเป็นลักษณะเฉพาะตัวหรือแปลกใหม่ แต่โดยแท้จริงแล้วถ้อยคำเหล่านี้ได้สะท้อนมโนทัศน์ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งเป็นการใช้อุปลักษณ์ร่วมกัน

ดังนั้น ในการศึกษาการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบหรืออุปลักษณ์ของ “น้ำ” ในสำนวนไทยนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการวิเคราะห์อุปลักษณ์ตามแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสันมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ “น้ำ” ในสำนวนไทยว่าถูกใช้เพื่ออธิบาย/สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหรือประสบการณ์ต่างๆ โดยพิจารณาถึงคุณสมบัติและลักษณะของ “น้ำ” ที่เป็นแบบเปรียบเทียบ (source domain/vehicle) ถูกโยงเข้ากับเป้าหมายที่ต้องการพูดถึงหรือสิ่งถูกเปรียบเทียบ (target domain) โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการค้นหาและทำความเข้าใจว่า “น้ำ” ถูกนำมานิยามให้ความหมาย และให้ความสำคัญอย่างไรในบริบทหรือประเภทการใช้ภาษาสำนวนไทย ซึ่งจะนำไปสู่การเปิดเผยให้เห็นถึงมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมไทย

จากการสำรวจงานวิจัยที่ใช้แนวทางการศึกษา “มโนอุปลักษณ์” มาศึกษาสำนวนไทย เช่น ฤทัย พานิช (2557 : 161-190) ศึกษา “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับ “ข้าว” ในสังคมไทย” จากข้อมูลสำนวน สุภาสิต และคำพังเพยที่มีคำว่า “ข้าว” ประกอบ จำนวน 36 สำนวน จากหนังสือ 9 เล่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อวิเคราะห์ความหมายตามบริบทของคำว่า “ข้าว” เมื่อใช้เป็นอุปลักษณ์ และเพื่อวิเคราะห์มโนทัศน์ทางความหมายเกี่ยวกับข้าวของคนไทย โดยใช้ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานและแนวคิดการจำแนกอรรถลักษณ์เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำที่เกิดจากการปรากฏของอุปลักษณ์ “ข้าว” ผลพบว่ามีความหมายอุปลักษณ์ “ข้าว” 10 ประเภท ได้แก่ เครื่องบริโภค มนุษย์ เวลา บุญคุณ อาชีพ ผลประโยชน์ เงิน คุณสมบัติหรือคุณลักษณะ การมีเพศสัมพันธ์ สิ่งของ ซึ่งทำให้เห็นมโนทัศน์ของคนในสังคมไทยว่าข้าวมีความสำคัญและผูกพันกับการดำรงชีวิต จึงมีการถ้อยความหมายของข้าวให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมไทย

ในส่วนงานศึกษาค้นคว้าสำนวนไทยเกี่ยวกับน้ำ เช่น กิตติมา พุ่มซ้อน (2554) ได้ศึกษา “การศึกษาอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย” โดยเน้นศึกษาที่มาและความหมายของสำนวนไทยที่มีคำว่า “น้ำ” และวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “น้ำ” เมื่อถูกใช้เป็นอุปลักษณ์ จากข้อมูลสำนวนไทย 315 สำนวน ในหนังสือ 33 เล่ม ได้ใช้แนวคิดในการศึกษา คือคำนิยามของอุปลักษณ์เชิงภาษาศาสตร์และวรรณศิลป์ รวมถึงการสื่อความหมาย ผลการศึกษาพบว่าที่มาของสำนวน 11 แบบ เช่น เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากการกระทำ เกิดจากสัตว์ ความหมายของคำว่าน้ำเมื่อใช้เป็นอุปลักษณ์ 43 แบบ เช่น อุปลักษณ์ “น้ำ” สื่อความหมายแสดงคำพูด สื่อความหมายแสดงสภาพการณ์ สื่อความหมายแสดงความรู้สึก ซึ่งในการวิเคราะห์จะระบุตัวอย่างสำนวนมาแล้วบอกที่มา ความหมาย การตีความอุปลักษณ์ และตัวอย่างการใช้สำนวน

ส่วนงานวิจัย “มโนอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย” นี้มีความแตกต่าง เนื่องจากมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์หรือ “มโนอุปลักษณ์” ของ “น้ำ” ในสำนวนไทย โดยใช้กรอบแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน มุ่งหมายทำความเข้าใจระบบคิดเบื้องหลังการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ และการเชื่อมโยงระบบคิดหรือมโนทัศน์เรื่อง “น้ำ” กับสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งอาจนำไปสู่การจัดกลุ่มอุปลักษณ์และความหมายที่แตกต่างออกไป รวมถึงการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อันเป็นการสร้างองค์ความรู้เรื่องการใช้ภาษากับวัฒนธรรมของสังคมไทย สามารถนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมวัฒนธรรมว่าต่างก็เป็นผลงานการสร้างสรรค์ของกันและกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย

กรอบแนวคิด/ทฤษฎีการวิจัย

แนวคิดอุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980 : 453-486, Lakoff and Johnson, 2003) ที่มองว่าอุปลักษณ์ไม่ใช่แค่เครื่องมือในการใช้ภาษาสร้างจินตนาการเชิงกวีนิพนธ์หรือเป็นแค่เรื่องของภาษา/ถ้อยคำเท่านั้น แต่อุปลักษณ์มีใช้อยู่ทั่วไปในความคิดและการกระทำในชีวิตประจำวัน คือมนุษย์จะทำความเข้าใจนามธรรม สิ่งไม่คุ้นเคย ผ่านสิ่งใกล้ตัว เป็นรูปธรรมมากกว่า ระบบคิดแบบนี้ได้ส่งผลให้การใช้ภาษาเป็นอุปลักษณ์ อุปลักษณ์ที่ปรากฏในภาษาเรียกว่า “ถ้อยคำอุปลักษณ์หรือรูปภาษาแสดงอุปลักษณ์ (metaphorical expression)” ส่วนอุปลักษณ์ในระบบคิดเรียกว่า “มโนอุปลักษณ์หรืออุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor)” ระบบคิดหรือมโนทัศน์จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหรือนิยามความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน และภาษาคือแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงระบบคิด/มโนทัศน์ดังกล่าวของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งสะท้อนถึงระบบคิด/มโนทัศน์ที่สมาชิกในสังคมมีร่วมกัน เป็นการใช้อุปลักษณ์ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมหนึ่งๆ เช่น ระบบความคิด/มโนทัศน์เกี่ยวกับ “ARGUMENT IS WAR (การโต้แย้งคือสงคราม)” ที่ว่า Your claims are indefensible. He attacked every weak point in my argument. His criticisms were right on target. I demolished his argument. I've never won an argument with him. You disagree? Okay, shoot! If you use that strategy, he'll wipe you out. He shot down all of my arguments. คำศัพท์ที่เน้นดำเป็นตัวแทนต่างสะท้อนถึงระบบคิดที่เกี่ยวกับสงคราม ทั้งที่ข้อความนี้กล่าวถึงเรื่องการโต้แย้งกัน ซึ่งมีการป้องกันจุดยืน

มีการมองผู้ที่กำลังโต้แย้งด้วยเป็นคู่ต่อสู้ มีการโจมตีจุดยืนกัน มีชนะมีแพ้การโต้แย้ง มีการวางแผนและใช้กลยุทธ์ การโต้แย้งนี้จึงถูกจัดโครงสร้างโดยแนวคิดเรื่องสงคราม สะท้อนถึงวัฒนธรรมการโต้แย้งมีรูปแบบหรือโครงสร้างการต่อสู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านสำนวนไทย แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์ และแนวทางการวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์หรือมนอุปลักษณ์

2. เก็บรวบรวมข้อมูลตัวบท “สำนวนไทย” ซึ่งหมายรวมถึงสุภาษิตและคำพังเพย จากแหล่งข้อมูลทั้งจากหนังสือและเว็บไซต์ ดังนี้

2.1. หนังสือ 13 เล่ม ได้แก่ 1) ภาษา คำพังเพย สำนวนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา 2) ถอดรหัส 313 สำนวนไทย ของยุพ แสงทักษิณ 3) สำนวนไทย ฉบับจัดหมวดหมู่ ของอุดมพร อมรรธรรม 4) 5,000 สำนวนไทย นับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ของเอกรัตน์ อุดมพร 5) ภาษา พาสาร์ ของฐปณีย์ นาครทรรพ 6) สำนวนไทย ของอุทัย ไชยพันธ์ 7) เล่าขาน 500 สำนวนไทย ของรัฐนันท์ ศิริวิทย์ 8) ร้อยแปด พันเก้า สุภาษิต สำนวนไทย ของจิตติกาญจน์ ปฐมา 9) สำนวนไทย และคำพังเพย (สุภาษิต) ของพงษ์จันทร์ ศรีธธา 10) สุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ของกฤชกร เพชรนอก 11) สำนวนนี้มีที่มา ของตระการ เอี่ยมตระกูล 12) สำนวน สุภาษิต คำพังเพย (ฉบับพกพา) ของรัชณี กำแพงแก้ว 13) สุภาษิต คำพังเพย ของภคทีฆวินธุ์

2.2 เว็บไซต์ 2 แห่ง ได้แก่ <https://www.wordyguru.com/a/สำนวนไทย> และ <https://highlight.kapook.com/view/68531>

3. คัดเลือกข้อมูลตัวบท “สำนวนไทย” ที่มีรูปคำ “น้ำ” และมีความหมายตามความหมายแรกในพจนานุกรมที่ว่า “สารประกอบซึ่งมีองค์ประกอบเป็นธาตุไฮโดรเจนและออกซิเจนในอัตราส่วน 1 : 8 โดยน้ำหนัก เมื่อบริสุทธิ์มีลักษณะเป็นของเหลวใส ไม่มีสี กลิ่นรส มีประโยชน์มาก เช่น ใช้ดื่ม ชำระล้างสิ่งสกปรก” รวมทั้งอาจมีคำขยายข้างหลัง เช่น น้ำร้อน น้ำขุ่น ได้จำนวนทั้งสิ้น 126 สำนวน

4. จัดแบ่งกลุ่มข้อมูล “สำนวนไทย” ที่มีรูปคำ “น้ำ” และมีความหมายดังกล่าว โดยพิจารณาจากลักษณะการใช้คำ “น้ำ” สื่อความหมายในบริบทของสำนวน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดหรือมนทัศน์ที่แฝงอยู่ ได้ 11 กลุ่ม ได้แก่ 1) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงการเปลี่ยนสภาพและการเคลื่อนไหว 2) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความเป็นสถานที่/แหล่งที่ตั้ง 3) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงการอยู่ร่วมกันอย่างประนีประนอม 4) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงการเป็นสายใยความผูกพัน 5) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงช่วงหรือลำดับเวลา 6) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความเป็นอุปสรรคและภัยอันตราย 7) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความสะอาดบริสุทธิ์และความสดชื่นแก้หิวกระหาย 8) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงเนื้อหาสาระ/แก่นสำคัญ/ผลประโยชน์และความครบถ้วน 9) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความไม่มีสาระสำคัญและไร้ตัวตน 10) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงสติปัญญา ความรู้และทักษะความสามารถ และ 11) การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความสงบ ดึงาม และบริสุทธิ์สะอาด

5. วิเคราะห์ข้อมูลตัวบท “สำนวนไทย” ดังกล่าวในแต่ละกลุ่ม โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์หรือมนอุปลักษณ์ตามแนวคิดอุปลักษณ์ทางภาษาศาสตร์ของเลคอฟและจอห์นสัน เพื่อระบุถึงความสอดคล้องระหว่างลักษณะการใช้ “น้ำ” ในแต่ละกลุ่มกับมนอุปลักษณ์

6. สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ข้อมูลตัวบท “สำนวนไทย” เกี่ยวกับน้ำ 126 สำนวน ซึ่งสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 11 กลุ่ม แสดงให้เห็นถึงอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์หรือมนอุปลักษณ์ 11 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงการเปลี่ยนสภาพและการเคลื่อนไหว : มนอุปลักษณ์ [น้ำคือการเปลี่ยนแปลง]

การใช้ “น้ำ” ในสำนวนไทยจำนวนมากสื่อความหมายถึงการเปลี่ยนสภาพ (เช่น จากใสเป็นขุ่น ร้อนเป็นเย็น น้อยเป็นมาก) และการเคลื่อนไหว (เช่น ไหล ขึ้น ลง เข้า ออก) ซึ่งลักษณะเหล่านี้ของน้ำได้ถูกนำมาใช้เป็นอุปลักษณ์ หรือแบบเปรียบเทียบ (source domain) เพื่ออธิบายถึง “การเปลี่ยนแปลง” ที่เป็นสิ่งถูกเปรียบเทียบ (target domain) ในมิติต่างๆ ของชีวิตและสังคมไทย เช่น สำนวน “น้ำขุ่นไว้น้ำใสไว้นอก” สื่อถึงการเก็บซ่อนความรู้สึกไม่ดีไว้ภายใน (น้ำขุ่น) และแสดงออกแต่สิ่งที่ดีงาม (น้ำใส) คำว่า “ขุ่นใส” คือคุณสมบัติที่เปลี่ยนแปลงได้ของน้ำ ถูกนำมาใช้อธิบายสภาวะทางอารมณ์หรือความคิดที่ไม่คงที่ สำหรับสำนวน “น้ำมาปลาकिनมด น้ำลตมดकिनปลา” ได้แสดงให้เห็นถึงการ

เปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามการขึ้นลงของน้ำ สะท้อนถึงความไม่แน่นอนและการหมุนเวียนของอำนาจหรือโอกาส ในขณะที่สำนวน “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย” ใช้อุณหภูมิต่างกันเพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงไปของน้ำมาอธิบายถึงสถานะที่เอื้อต่อการดำรงอยู่หรือการสิ้นสุดของชีวิต ซึ่งอาจถูกตีความในเชิงสถานการณ์ที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่เป็นคำขยายหรือคำกริยาที่แสดงการเปลี่ยนสภาพและการเคลื่อนไหวของน้ำ เช่น “ซุ่น/ใส, ขึ้น/ลง, ไหล,ท่วม, ลด” ได้ถูกนำมาใช้ในสำนวนต่างๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นมุมมองหรือมโนทัศน์ที่สังคมไทยมีต่อเรื่องการเปลี่ยนแปลง อาจเกี่ยวข้องกับความเข้าใจในธรรมชาติที่ไม่หยุดนิ่ง หรือการยอมรับต่อวัฏจักรของชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ

2. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความเป็นสถานที่/แหล่งที่ตั้ง: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือพื้นที่]

การใช้ “น้ำ” เพื่อสื่อความหมายถึงสภาพที่เป็น “สถานที่/แหล่งที่ตั้ง” ในการมีอยู่หรือเกิดขึ้นของสิ่งต่างๆ อาจมีรากฐานมาจากประสบการณ์ทางกายภาพของมนุษย์ที่คุ้นเคยกับผืนน้ำในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ ทะเลสาบ หรือบ่อน้ำ ซึ่งรับรู้ได้ถึงขอบเขตและปริมาตรที่สามารถบรรจุสิ่งมีชีวิตและวัตถุต่างๆ ได้ ประสบการณ์เหล่านี้เองอาจเป็นพื้นฐานให้ “น้ำ” ถูกนำมาใช้เป็นอุปมาอุปไมยหรือแบบเปรียบเทียบ (source domain) ของ “พื้นที่” เพื่ออธิบายถึง “สถานที่” หรือ “ขอบเขต” (target domain) ในความหมายที่ชัดเจน เช่น สำนวน “ทรัพย์สินในดินสิ้นในน้ำ” และ “อยู่ข้าวอยู่น้ำ” มอง “น้ำ” เป็นเสมือน “ชุมชนทรัพย์” หรือ “ถิ่นกำเนิด” ที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ เช่นเดียวกับที่ดินเป็นแหล่งของทรัพย์สินและอาหาร ในทางตรงกันข้าม สำนวน “คนตกน้ำ” สื่อถึงสถานะที่ “เข้าตาจน/หมดทางไป” โดยเปรียบเทียบ “น้ำ” เป็นพื้นที่อันตรายที่เมื่อตกลงไปแล้วยากที่จะช่วยเหลือตนเองได้ หรือสำนวน “ปลาตกน้ำตัวโต” มีความหมายเกี่ยวกับการให้ค่าเกินจริงแก่สิ่งที่สูญเสียไป น้ำเป็น “พื้นที่” ซึ่งทำให้สิ่งใดก็ตามตกอยู่ภายในหรือตกลงไปได้กลายเป็นสิ่งไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง เช่น รูปร่างใหญ่โตกว่าปกติ น้ำจึงคือพื้นที่สร้างความเข้าใจผิดหรือสร้างภาพลวงให้เข้าใจผิด (มายาคติ)

ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่แสดงความเป็นสถานที่ของน้ำ เช่น คำบุพบทบอกสถานที่ “ในน้ำ, ใต้น้ำ” คำนามที่เป็นชื่อสถานที่ “อู่น้ำ, บ่อน้ำ” คำกริยาที่แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่หรือออกจากพื้นที่น้ำ “ตก(ลง)น้ำ, ปล่อยลงน้ำ, ดำ(ลง)น้ำ” และคำขยายที่บ่งบอกตำแหน่งหรือสถานะในพื้นที่น้ำ “ใกล้น้ำ, ฝิดน้ำ, สองน้ำ” ล้วนสนับสนุนมโนทัศน์ที่มองว่าน้ำมีลักษณะเป็นพื้นที่ มโนทัศน์นี้จึงได้สะท้อนถึงสภาพสังคมไทยที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับน้ำอย่างใกล้ชิด ทั้งในด้านการเกษตร การประมง และการคมนาคม และมีความเป็นไปได้ว่าอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการสร้างมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือพื้นที่] นี้ขึ้นมา เนื่องจาก “น้ำ” เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของคนไทย

3. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงการอยู่ร่วมกันอย่างประนีประนอม: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความสอดคล้องกลมกลืน]

การใช้ “น้ำ” ในสำนวนเพื่อสื่อถึงสภาพของสองสิ่งหรือสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันและแสดงปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในลักษณะเป็นการประนีประนอม ถ้อยคำที่คล้ายคลึง หรือพึ่งพาอาศัยกัน “น้ำ” ถูกนำมาใช้เป็นอุปมาอุปไมย/แบบเปรียบเทียบในการอธิบายเรื่อง “ความสอดคล้องกลมกลืนกัน” อันเป็นการรักษาความสมดุล การอยู่ร่วมกันโดยไม่ขัดแย้งและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น สำนวน “เขาเป็นไฟ เราเป็นน้ำ” แสดงให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูล โดยที่ความร้อนแรงของ “ไฟ” ถูกลดทอนด้วยความเย็นของ “น้ำ” ในขณะที่สำนวน “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” สื่อถึงการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสองสิ่งที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ “บัวไม่ช้ำ น้ำไม่ขุ่น” ที่แสดงถึงการอยู่ร่วมกันโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่กัน สำหรับสำนวน “สมน้ำสมเนื้อ” เป็นการสื่อถึงความสอดคล้องกลมกลืนในลักษณะของความเหมาะสมหรือคู่ควรกัน เหมือน “น้ำ” และ “เนื้อ” ที่ผสมผสานกันได้อย่างลงตัว หรือเป็นสิ่งที่อยู่ในปริมาณที่เท่ากันและเหมาะสมกัน

ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่ใช้ เช่น คำเชื่อม “กับ” คำกริยา “เป็น, พึ่ง” และคำขยาย “ไม่ช้ำ ไม่ขุ่น” ล้วนบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันระหว่างสองสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ รวมถึงคำนามคู่สัมพันธ์กับน้ำ เช่น “เพลิง/ไฟ, เรือ/เสือ/ป่า, บัว, เนื้อ” มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความสอดคล้องกลมกลืน] นี้ได้สะท้อนถึงการที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การรักษาสัมพันธภาพที่ดีและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง “น้ำ” ซึ่งเป็นธาตุอ่อนโยนและปรับตัวได้ ถูกนำมาใช้อธิบายแนวคิดนี้ แสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนในการมองความสัมพันธ์ในสังคมไทย

4. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงการเป็นสายใยความผูกพัน: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความสัมพันธ์]

การใช้ “น้ำ” เพื่อแสดงถึงความหมายถึงลักษณะของสายใยแห่งความผูกพันที่มีต่อกัน ซึ่งพบได้ว่าเป็นสายใยความผูกพันทั้งทางสายเลือดและทางจิตใจ “น้ำ” ในสำนวนกลุ่มนี้ถูกนำมาใช้เป็นอุปมาอุปไมย/แบบเปรียบเทียบเพื่ออธิบาย

ความสัมพันธ์ทางสายเลือดและทางจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นความผูกพันเชื่อมโยงระหว่างบุคคลในระดับต่างๆ เช่นสำนวน “ตัดน้ำไม่ขาด” สื่อถึงความไม่สามารถทำลายความสัมพันธ์ทางสายเลือดได้ โดยเปรียบ “น้ำ” เสมือนเส้นสายโลหิตหรือเครือญาติที่เชื่อมโยงกันอย่างแน่นหนา เช่นเดียวกับสำนวน “เลือดข้นกว่าน้ำ” ที่เน้นย้ำถึงความผูกพันทางสายเลือดที่มีความเข้มข้นและสำคัญกว่าความสัมพันธ์อื่นๆ ที่เปรียบเสมือน “น้ำ” ที่เจือจางกว่า สำนวน “กรวดน้ำคว่ำกะลา/กรวดน้ำคว่ำขัน” แสดงถึงการสิ้นสุดความสัมพันธ์ที่ไม่ต้องการสานต่อ โดยเปรียบเทียบการ “กรวดน้ำ” ที่ไหลออกจากภาชนะเป็นการตัดขาดกระแสแห่งความสัมพันธ์ ในขณะที่สำนวน “น้ำสั่งฟ้า ปลาสั่งฝน” ที่หมายถึงการสั่งเสียทิ้งท้าย สะท้อนถึงความผูกพันอย่างลึกซึ้งระหว่างสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน เปรียบเสมือน “น้ำ” ที่เชื่อมโยงกับ “ฟ้า” และ “ปลา” ที่เชื่อมโยงกับ “ฝน”

ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำกริยา “ตัด, กรวด” ที่ใช้กับน้ำ (ตัดน้ำ, กรวดน้ำ) แสดงการกระทำต่อน้ำที่ทำให้เห็นว่าน้ำมีลักษณะเป็นเส้นสาย “เครือข่าย” แห่งความสัมพันธ์ คำนามคู่สัมพันธ์กับน้ำ “เลือดกับน้ำ, น้ำกับฟ้า/ปลากับฝน” แสดงการเปรียบเทียบซึ่งทำให้เห็นว่าน้ำเป็นเรื่องของความผูกพันที่มีต่อกัน เหล่านี้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับน้ำที่นำมาใช้เปรียบเทียบอธิบายสภาพความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อกัน การที่น้ำมีลักษณะไหลต่อเนื่องเป็นเส้นสายและเชื่อมต่อกัน อาจเป็นพื้นฐานทางกายภาพที่ทำให้ถูกนำมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นอุปลักษณ์ของ “ความสัมพันธ์” ซึ่งเชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกัน มโนอุปลักษณ์นี้สอดคล้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญกับความผูกพันในครอบครัว เครือญาติ และการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคล

5. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงช่วงหรือลำดับเวลา: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือเวลา]

การใช้ “น้ำ” ในสำนวนเพื่อสื่อถึงช่วงหรือลำดับเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่า “น้ำ” ถูกนำมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นอุปลักษณ์ในการอธิบายการรับรู้เรื่อง “เวลา” ของมนุษย์ เช่น สำนวน “ไม่กินน้ำ” ใช้ “น้ำ” เป็นหน่วยนับหรือบ่งบอกจำนวนช่วงเวลาที่ไม่นานนัก เช่นเดียวกับการนับจำนวนครั้งของการให้น้ำ (ในการพนันแข่งขันไก่ชนหรือชกมวย) การไหลของน้ำ หรือการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำ ในขณะที่สำนวน “นกระจอกไม่ทันกินน้ำ” สื่อถึงช่วงเวลาที่ยาวนาน ราวกับชั่วขณะที่นกระจอกจิบน้ำ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนสำนวน “ตีท้ายน้ำ” มอง “น้ำ” ในเชิงลำดับหรือช่วงเวลาที่อยู่ท้ายสุดของการกระทำ เหมือนการจับหรือ “ตี” ปลาในช่วงท้ายหรือปลายน้ำ

ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำวิเศษณ์ “ไม่กิน” ที่ใช้กับน้ำ (ไม่กินน้ำ) คำวิเศษณ์ “ไม่ทัน” ที่ใช้ร่วมคำกริยา “กิน” และใช้กับน้ำ (ไม่ทันกินน้ำ) คำกริยา “ตี” ที่ใช้ร่วมคำนามแสดงช่วงลำดับ (เวลา/เหตุการณ์) และใช้กับน้ำ (ตีท้ายน้ำ) เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมอง/มโนทัศน์เกี่ยวกับการรับรู้เรื่อง “เวลา” ของมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือเวลา] ซึ่งอาจมีพื้นฐานมาจากลักษณะของการนำน้ำมาใช้เป็นตัวกำหนดเวลาพักเพื่อให้ดื่มและชโลมน้ำให้สดชื่นที่เรียกว่า “ให้น้ำ” ในการพนันขันแข่ง เช่น ไก่ชนหรือชกมวย ซึ่งถ้าคู่ต่อสู้เก่งก็หยุดพักให้น้ำได้หลายครั้ง แต่ถ้าไม่เก่งให้น้ำไม่กี่ครั้งก็แพ้ หรืออาจมาจากลักษณะการไหลต่อเนื่องของน้ำ ที่คล้ายคลึงกับการไหลไปข้างหน้าของเวลา ในอดีต การนับช่วงเวลาด้วยการไหลของน้ำในรูปแบบต่างๆ เช่น นาฬิกาน้ำ อาจมีความเชื่อมโยงกับวิธีที่สังคมไทยรับรู้และอ้างอิงถึงเวลา โดยการสังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เช่น การขึ้นลงของน้ำในแม่น้ำลำคลอง หรือฤดูกาลที่หมุนเวียน และอาจมาจากวิถีการประมง/วิธีการทำมาหากินเลี้ยงชีพ เช่น การจับหรือ “ตี” ปลา ถ้าทำในขณะที่น้ำกำลังขึ้นที่ต้นน้ำจะทำได้ยาก เพราะน้ำจะเชี่ยวไหลแรง ปลาจะลอยไปกับกระแสน้ำอย่างรวดเร็ว แต่ถ้าจับปลาที่ปลายหรือท้ายน้ำ น้ำจะไหลเฉื่อย ปลาจะว่ายทวนกระแสน้ำ ทำให้จับ/ตีปลาได้ง่ายขึ้น

6. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความเป็นอุปสรรคและภัยอันตราย: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือสิ่งขัดขวางและคุกคาม]

การใช้ “น้ำ” เพื่อสื่อความหมายถึงความเป็นอุปสรรคขัดขวางและเป็นภัยคุกคาม “น้ำ” ถูกนำมาใช้เป็นอุปลักษณ์/แบบเปรียบเทียบของ “อุปสรรค” และ “ภัยอันตราย” เพื่ออธิบายถึงความยากลำบากและสิ่งที่คุกคามในชีวิต เช่น สำนวน “ข้ามน้ำข้ามทะเล/ข้ามน้ำข้ามท่า” สื่อถึงการเผชิญอุปสรรคและความยากลำบากในการเดินทางที่ต้อง “ข้าม” ผ่านผืนน้ำที่กว้างใหญ่ลึกหลุมหรือไหลเชี่ยวกรากและอาจเต็มไปด้วยอันตราย ในขณะที่สำนวน “ชักน้ำเข้าลึกชักศึกเข้าบ้าน” เปรียบ “น้ำ” เสมือนภัยอันตรายหรือศัตรูที่สามารถนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองได้ สำนวน “พายเรือทวนน้ำ” แสดงให้เห็นถึงการกระทำที่ต้องฝืนกระแสและเต็มไปด้วยความยากลำบาก “น้ำ” ในลักษณะของการไหลที่สวนทางกับเรือ กลายเป็นอุปสรรคที่ต้องเอาชนะ สำหรับสำนวน “สาदनํ้ารดกัน” “น้ำ” ถูกใช้เป็นอุปลักษณ์ของคำพูดที่ร้ายแรงและประสกร์ร้าย ซึ่งเป็น “ภัยอันตราย” ในรูปแบบหนึ่งที่สามารถทำร้ายจิตใจได้

ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำกริยา “ข้าม, ชัก, ทวน, รา, สาด” ที่ใช้กับน้ำ (ข้ามน้ำ, ชักน้ำ, ทวนน้ำ, ราน้ำ, สาดน้ำ) แสดงถึงการกระทำที่มีน้ำเป็นอุปสรรคหรือภัยคุกคาม ได้สะท้อนถึงมโนทัศน์หรือมุมมองเกี่ยวกับน้ำว่าเป็นสิ่งขัดขวางและคุกคาม มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือสิ่งขัดขวางและคุกคาม] นี้อาจมีรากฐานมาจากประสบการณ์ของมนุษย์ที่เผชิญกับความรุนแรงและอันตรายของน้ำในรูปแบบต่างๆ เช่น น้ำท่วม กระแสน้ำเชี่ยว หรือการเดินทางทางน้ำที่เต็มไปด้วยความเสี่ยง สะท้อนถึงวิถีชีวิตการสัญจรทางน้ำและประสบการณ์ร่วมของสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางน้ำอยู่เสมอ ทำให้เกิดความตระหนักถึงด้านลบและภัยอันตรายที่แฝงอยู่ใน “น้ำ” นอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้รับ

7. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความสะอาดกราบรื่นและความสดชื่นแก้หิวกระหาย: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความผ่อนคลายและมีชีวิตชีวา]

การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความราบรื่นและความสดชื่น “น้ำ” ถูกนำมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ/อุปลักษณ์ในการอธิบายถึงสภาพที่มีความสะอาดกราบรื่นได้ผ่อนคลายและการมีชีวิตที่กระชุ่มกระชวยกระปรี้กระเปร่า เช่น สำนวน “ว่าเป็นน้ำ” และ “พูดคล่องเหมือนล่องน้ำ” เปรียบการพูดที่ราบรื่นไม่ติดขัดกับการไหลของน้ำที่ไม่หยุดนิ่ง ในขณะที่ สำนวน “ยินดีดังปลาได้น้ำ” และ “กระตี่ได้น้ำ” สื่อถึงความสุขและความมีชีวิตชีวาที่กลับคืนมาเมื่อได้รับสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ เช่นเดียวกับปลาที่ต้องการน้ำในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ สำนวน “ตะบันน้ำกิน” “เอาน้ำมาให้กิน หอบกระหายอยากกินจะคลาย” และ “เอาน้ำลูบท้อง” แสดงให้เห็นถึงบทบาทของน้ำในการบรรเทาความทุกข์ทางกายภาพ ทั้งจากความกระหายและความเหนื่อยล้า ซึ่งนำมาสู่ความรู้สึกผ่อนคลายและความสดชื่นทางจิตใจด้วย

ถ้อยคำอุปลักษณ์ ได้แก่ คำกริยา “ล่อง, เป็น, ตะบัน, ได้” ที่ใช้กับน้ำ (ล่องน้ำ เป็นน้ำ ตะบันน้ำ ได้น้ำ) แสดงถึงการกระทำเหล่านี้มีน้ำมาช่วยทำให้ราบรื่นและทำให้สดชื่น ขณะที่คำกริยา “เอา” ใช้กับน้ำและร่วมกับคำกริยาอื่นๆ (เอาน้ำมาให้กิน เอาน้ำลูบท้อง) ได้แสดงถึงการใช้น้ำทำให้ผ่อนคลายจากความหิวความกระหาย เหล่านี้ได้สะท้อนถึงมุมมองหรือมโนทัศน์เกี่ยวกับน้ำในการเปรียบเทียบอธิบายสภาพผ่อนคลายและความมีชีวิตชีวา ทำให้เห็นถึงมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความผ่อนคลายและมีชีวิตชีวา] ซึ่งอาจมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์โดยตรงของมนุษย์กับน้ำ เช่น ความเย็นสบายเมื่อสัมผัส การไหลลื่นอย่างอิสระ หรือความสามารถในการดับความกระหายและความเหนื่อยล้า ทำให้ “น้ำ” กลายเป็นสัญลักษณ์ของความผ่อนคลายและการฟื้นฟูพลังให้กลับมามีชีวิตชีวา สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับน้ำในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความสุขกายสบายใจในชีวิตประจำวันของคนไทย

8. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงเนื้อหาสาระ/แก่นสำคัญ/ผลประโยชน์และความครบถ้วน: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือสาระสำคัญ ผลประโยชน์ และความสมบูรณ์]

การใช้ “น้ำ” ในสำนวนเพื่อสื่อแสดงให้เห็นความหมายของน้ำที่เป็นเนื้อหาสาระ แก่นสำคัญ ผลประโยชน์ และความครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นการนำ “น้ำ” มาเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นอุปลักษณ์ในการอธิบาย/ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหรือสิ่งที่มีความหมายมีคุณค่าและมีความสำคัญ เช่น สำนวน “ได้น้ำได้น้ำ” เปรียบ “น้ำ” กับส่วนที่เป็นสาระสำคัญหรือใจความหลัก ในขณะที่ “เนื้อ” คือรายละเอียดปลีกย่อย สำนวน “ถ่อไม่ถึงน้ำ” มีความหมายว่าไม่ถึงแก่นสำคัญ น้ำคือแก่นสำคัญที่ถ่อไม่ถึง สำนวน “น้ำถึงไหน ปลาถึงนั้น” สื่อถึงผลประโยชน์ที่ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดความสนใจ เช่นเดียวกับน้ำที่เป็นผลประโยชน์ในการให้อาศัยอยู่ของปลา ส่วนสำนวน “สะเด็ดน้ำ” สื่อถึงการสิ้นสุดกระบวนการอย่างสมบูรณ์ เหมือนน้ำที่ไหลจนหมดเกลี้ยง ไม่เหลือตกค้าง สำหรับสำนวน “อย่ารักลมกว่าน้ำ” เป็นการเปรียบเทียบคุณค่า โดยยกให้ “น้ำ” ซึ่งมีมวลสารเรื้อนร่าง เป็นสิ่งจับต้องได้และจำเป็น มีความสำคัญมากกว่า “ลม” ที่เป็นเพียงอากาศไร้รูปร่าง

ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำกริยา “ได้, ถึง, เท, รัก, เห็น, สะเด็ด” ที่ใช้กับน้ำ (ได้น้ำ ถึงน้ำ เทน้ำ รักน้ำ เห็นน้ำ สะเด็ดน้ำ) ได้สื่อสะท้อนให้เห็นมุมมอง/มโนทัศน์เกี่ยวกับแนวคิด/คุณค่าหรือสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ เป็นผลประโยชน์ และเป็นความสมบูรณ์ นี่ก็คือมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือสาระสำคัญ ผลประโยชน์ และความสมบูรณ์] ซึ่งอาจมีพื้นฐานมาจากการเห็นความสำคัญหรือคุณค่าของน้ำในการดำรงชีวิตและมอบความอุดมสมบูรณ์ น้ำเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และการมีน้ำอย่างเพียงพอหมายถึงความอุดมสมบูรณ์และความอยู่รอด สะท้อนถึงสังคมไทยมีความผูกพันกับน้ำในฐานะที่เป็นแหล่งของความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรและเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ ทำให้ “น้ำ” กลายเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นแก่นสำคัญ

9. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความไม่มีสาระสำคัญและไร้ตัวตน: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความเหลวไหลและลุ่มเหลว]

การใช้ “น้ำ” เพื่อสื่อถึงความไม่มีสาระสำคัญและไม่มีตัวตน “น้ำ” ถูกนำมาเป็นอุปลักษณ์หรือแบบเปรียบเทียบในการทำความเข้าใจ/อธิบายเกี่ยวกับลักษณะที่เป็นความเหลวไหลและสภาพความล้มเหลว เช่น สำนวน “นินทาเกลเหมือนเหน้า” เปรียบคำนินทาที่ไม่สร้างสรรค์กับการเหน้าทิ้ง ซึ่งเป็นการกระทำที่สูญเสียเปล่าและไม่มีผลกระทบที่ยั่งยืน ในขณะที่สำนวน “ปั่นน้ำเป็นตัว” สื่อถึงการพยายามสร้างสิ่งที่ไม่อยู่จริงหรือไม่มีทางเป็นไปได้ เปรียบเสมือนการพยายามทำให้ของเหลวอย่างน้ำมีรูปร่างที่บีบแข็งมันคงขึ้นมา ในส่วนสำนวน “คว้าน้ำเหลว” “น้ำเหลว” ถูกใช้เป็นอุปลักษณ์ของความล้มเหลวและการไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ สะท้อนถึงความรู้สึกในการคว้าน้ำสิ่งที่ไม่อยู่จริงหรือไม่สามารถยึดเหนี่ยวได้เหมือนการคว้าน้ำที่มีมวลสารเป็นของเหลว

ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำกริยา “เท, ปั่น, คว่ำ” ที่ใช้กับน้ำ (เทน้ำ, ปั่นน้ำ, คว่ำน้ำ) ได้แสดงถึงทัศนคติเกี่ยวกับน้ำที่นำมาใช้อธิบายแสดงการเปรียบเทียบกับสภาพซึ่งเป็นความเหลวไหลและความล้มเหลว สะท้อนถึงมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความเหลวไหลและล้มเหลว] ซึ่งอาจมีพื้นฐานมาจากลักษณะทางกายภาพของน้ำที่เป็นของเหลว ไม่คงรูป และไหลผ่านไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่จับต้องควบคุมได้ยากและไม่มีควมมั่นคงให้ยึดเหนี่ยวไว้ได้ แสดงให้เห็นว่าในระบบการให้คุณค่าความหมายของสังคมไทยก็มีการใช้น้ำเป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงความไร้แก่นสารให้ยึดครองด้วย ซึ่งอาจเชื่อมโยงไปถึงหลักความคิดความเชื่อทางพุทธศาสนาเรื่องความเป็น “อนิจจัง” ไม่เที่ยงแท้แน่นอน และ “อนัตตา” ความไม่มีตัวตนของสรรพสิ่ง

10. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงสติปัญญา ความรู้และทักษะความสามารถ: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความรู้ความสามารถ]

การใช้ “น้ำ” ในสำนวนเพื่อสื่อความหมายถึงสติปัญญา ความรู้ และทักษะความสามารถ “น้ำ” ถูกนำมาเป็นแบบเปรียบเทียบ/อุปลักษณ์ในการอธิบายสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความรู้ความสามารถ เช่น สำนวน “บัวได้ น้ำ/บัวเหนือน้ำ” ใช้ตำแหน่งของบัวที่สัมพันธ์กับระดับน้ำเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับสติปัญญา ในขณะที่สำนวน “สอนจะเข้ให้ว่ายน้ำ” เปรียบ “น้ำ” กับความรู้และความสามารถที่เป็นเชี่ยวชาญอยู่แล้ว นอกจากนี้ สำนวน “กินน้ำไม่เผื่อแล้ง” สะท้อนถึงการขาดความรู้ความรอบคอบในการจัดการทรัพยากร เช่นเดียวกับการไม่รู้จักประมาณตนในสำนวน “ตักน้ำใส่กะโหลกชะงักงา”

ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำบุพบท “ได้, เหนือ” ที่ใช้กับน้ำ (ได้น้ำ, เหนือน้ำ) คำกริยา “เห็น, กิน, หาบ, ตัก, หยั่ง, ว่าย” ที่ใช้กับน้ำ (เห็นน้ำ, กินน้ำ, หาบน้ำ, ตักน้ำ, หยั่งน้ำ, ว่ายน้ำ) รวมถึงคำนามคู่เปรียบเทียบ “เหวี่ยงกับน้ำ” หรือคู่สัมผัส “หัวกับน้ำ” เหล่านี้แสดงถึงมุมมองหรือทัศนคติเกี่ยวกับน้ำในการเปรียบเทียบอธิบายสิ่งที่เรียกว่าความรู้ความสามารถ สะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความรู้ความสามารถ] ซึ่งอาจมีพื้นฐานมาจากคุณสมบัติของน้ำที่หลากหลาย ความลึกของแหล่งน้ำอาจถูกเปรียบเทียบกับความลึกซึ้งของความรู้ ความสามารถในการไหลของน้ำอาจถูกเปรียบเทียบกับการถ่ายทอดความรู้ หรือความใสสะอาดของน้ำอาจถูกเปรียบเทียบกับความเข้าใจที่กระจ่าง มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ การสั่งสอน และการพัฒนาตนเอง การใช้น้ำเป็นอุปลักษณ์ในลักษณะนี้จึงอาจเชื่อมโยงกับความเชื่อที่ว่าความรู้และสติปัญญาเป็นสิ่งที่ลึกซึ้ง กว้างขวาง สามารถนำพาหรือพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นได้

11. การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความสงบ ดีงาม และบริสุทธิ์สะอาด: มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความดีงามและบริสุทธิ์]

การใช้ “น้ำ” สื่อถึงความสงบ ความดีงาม และความบริสุทธิ์สะอาด แสดงถึงการนำ “น้ำ” มาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นอุปลักษณ์ในการอธิบายสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหรือสิ่งที่เป็นความดีงามและความบริสุทธิ์ เช่น สำนวน “กวนน้ำให้ขุ่น” เปรียบการกระทำที่รบกวนความสงบเดิมให้เกิดความวุ่นวาย ในขณะที่สำนวน “พระคุณแม่มี เรือนสามและน้ำสี่” ยกย่องคุณธรรมของแม่โดยใช้อุปลักษณ์ “น้ำสี่” แทนคุณสมบัติที่ดีงาม ส่วนสำนวน “ใส่ตะกร้าล้างน้ำ” สื่อถึงการชำระล้างความไม่บริสุทธิ์ให้หมดจด เปรียบเสมือนการทำความสะอาดด้วยน้ำที่สามารถขจัดสิ่งสกปรกได้ สำหรับสำนวน “น้ำไม่ติดใบบัว” สะท้อนถึงความบริสุทธิ์ที่ไม่แปดเปื้อนกิเลส ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางพุทธศาสนาที่เปรียบกิเลสเป็นเหมือนสิ่งสกปรกที่เกาะติด

ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำกริยา “กวน, อด, ล้าง, เป้น, มี” ที่ใช้กับน้ำ (กวนน้ำ, อดน้ำ, ล้างน้ำ, เป้นน้ำ, มีน้ำ) คำวิเศษณ์/คำกริยา “ใส, พุด” ใช้แสดงความเปรียบเกี่ยวกับน้ำ (ใสราวกับน้ำล้างหัวล้าน, พุดอย่างมะนาวไม่มีน้ำ) คำนามที่เป็นคู่สัมผัส “เรือนกับน้ำ” (เรือนสาม น้ำสี่) “น้ำกับใบบัว” (น้ำไม่ติดใบบัว) เหล่านี้ต่างได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมอง/มโนทัศน์เกี่ยวกับน้ำว่าคือความดีงามและบริสุทธิ์ ได้สะท้อนถึงมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความดีงามและ

บริสุทธิ์] ซึ่งอาจมีพื้นฐานมาจากคุณสมบัติทางกายภาพที่รับรู้ได้ของน้ำ เรื่องความใสสะอาดของน้ำถูกเชื่อมโยงกับความบริสุทธิ์ ความนิ่งของน้ำถูกเปรียบกับความสงบ และความสามารถชำระล้างสิ่งสกปรกทำให้ถูกโยงเข้ากับการจัดมลทิน/กิเลสทางใจ มโนอุปลักษณ์นี้มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับวัฒนธรรมและพุทธศาสนาในไทย ที่ให้ความสำคัญกับความสะอาด ความบริสุทธิ์ และคุณธรรม น้ำใช้ในพิธีกรรมต่างๆ เพื่อชำระล้างและเสริมความเป็นสิริมงคล การใช้น้ำเป็นอุปลักษณ์ในลักษณะนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางจิตใจและศีลธรรมที่สังคมไทยยึดถือ

อภิปรายผลการวิจัย

มโนอุปลักษณ์หรืออุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ของน้ำทั้ง 11 รูปแบบ ที่พบจากการวิเคราะห์สำนวนไทยจำนวน 126 สำนวน ได้ฉายภาพให้เห็นถึงระบบคิด/กระบวนการคิดหรือมนทัศน์ที่หลากหลายเกี่ยวกับ “น้ำ” ในสังคมไทยสามารถจำแนกประเด็นสำคัญในการอภิปรายได้ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับน้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือการเปลี่ยนแปลง] [น้ำคือพื้นที่] และ [น้ำคือความสอดคล้องกลมกลืน]

สำนวนไทยเกี่ยวกับน้ำ ได้สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือการเปลี่ยนแปลง] ซึ่งเป็นการใช้อุปลักษณ์ “น้ำ” อธิบายให้เห็นสภาพหรือสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จะพบว่ามี 3 ประเด็น คือ การเปลี่ยนแปลงได้ทั้งแง่ดีและไม่ดี การเปลี่ยนแปลงในแง่ดี และการเปลี่ยนแปลงในแง่ไม่ดี เช่น สำนวน “น้ำมาปลากินมด น้ำลตมดกินปลา” เป็นการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งดีและไม่ดี คือเมื่อน้ำมาปลากินมด น้ำได้เปลี่ยนแปลงเป็น “น้ำมา” และได้กลายเป็นสิ่งที่ดีเอื้อประโยชน์ต่อปลาแต่ก็เป็นอันตรายต่อมด เช่นเดียวกันตอนที่สอง น้ำลตมดกินปลา น้ำได้เปลี่ยนแปลงเป็น “น้ำลต” กลับเอื้อประโยชน์ให้มดและเป็นภัยต่อปลา นี่คือการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งดีและไม่ดี ในสำนวน “น้ำซึมบ่อทราย” น้ำได้เปลี่ยนแปลงเป็น “น้ำซึม” ที่บ่อทราย เป็นอุปลักษณ์สื่อความหมายถึงรายได้/สิ่งที่เป็นประโยชน์ ที่ “ซึม” คือเคลื่อนไหลต่อเนื่องมาเรื่อยๆ บ่อยๆ เป็นความเปลี่ยนแปลงของน้ำในแง่ดี ส่วนความเปลี่ยนแปลงในแง่ไม่ดี เช่น สำนวน “น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ” น้ำได้เคลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงเป็น “น้ำเชี่ยว” ทำให้เป็นภัยอันตรายต่อผู้ขัดขวาง (ขวางเรือ) เหล่านี้คือหลักฐาน “สำนวนไทยเกี่ยวกับน้ำ” ที่แสดงให้เห็นถึงการมองน้ำหรือการนำน้ำมาเป็นแบบเปรียบเทียบเพื่ออธิบายเรื่องความเปลี่ยนแปลง ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงเรื่องน้ำกับสังคมไทยโดยเฉพาะในภาวะอุทกภัยที่เวียนวนมาสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมไทยอย่างยาวนาน (เสมียนนารี, 2567 : ออนไลน์)

เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือพื้นที่] อันเป็นมนทัศน์เกี่ยวกับน้ำว่ามีลักษณะเป็น “พื้นที่” สำหรับการมีหรือเกิดสิ่งต่างๆ ขึ้น ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเด็น คือ พื้นที่มีคุณประโยชน์ พื้นที่มีโทษภัย พื้นที่แห่งความรู้ความเข้าใจ และพื้นที่ของธรรมชาติ เช่น พื้นที่มีคุณประโยชน์ สำนวน “อุ้งข้าวอุ้งน้ำ” น้ำที่เป็น “อุ้ง” คือเป็นพื้นที่แหล่งกำเนิดหรือเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สำนวน “ปล่อยเสือเข้าป่า ปล่อยปลาลงน้ำ” น้ำคือพื้นที่มีโทษภัย เพราะเป็นแหล่งที่ทำให้ศัตรูหรือสิ่งไม่ต้องการได้เติบโตเข้มแข็งและอาจกลับมาทำร้ายหรือทำให้การปล่อยไร้ค่าได้ ส่วนน้ำเป็นพื้นที่แห่งความรู้ความเข้าใจ ในสำนวน “ไถลน้ำรู้ปลา ไถลป่ารู้คน” น้ำเป็นพื้นที่ซึ่งใครอยู่ใกล้แล้วก็จะเกิดความรู้ในเรื่องปลา ความหมายคือเมื่ออยู่ใกล้ชิดกันก็จะรู้จักนิสัยใจคอกัน นั่นคือน้ำได้เป็นพื้นที่สร้างความรู้ความเข้าใจ สำนวน “ปลาอยู่ในน้ำไม่ขึ้นถึงบก” น้ำได้บ่งบอกขอบเขตพื้นที่ คือการเป็นพื้นที่อันเป็นธรรมชาติของปลาซึ่งมีชีวิตอยู่ได้หรือใช้ชีวิต/ดำรงชีพอยู่ ไม่สามารถดำรงชีพ/มีชีวิตอยู่ได้บนบกหรือบนผืนดินได้ มโนทัศน์เหล่านี้ได้ทำให้เห็นว่าการมองน้ำไม่ใช่แค่เรื่องของเหลว หากคือเป็น “พื้นที่” ซึ่งมีเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นและมีนัยสำคัญแสดงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับน้ำในสังคมไทยในแง่ที่เป็นวิถีชีวิตผู้คนที่ได้ดำรงอยู่ท่ามกลางน้ำหรือการใช้ชีวิตอยู่กับน้ำ (ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของ “วัฒนธรรมน้ำ” ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของน้ำในฐานะที่เป็นทั้งแหล่งทรัพยากร ที่อยู่อาศัย และเส้นทางคมนาคม)

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นซึ่งคนไทยได้ประสบและได้เรียนรู้ใช้ชีวิตอยู่กับน้ำ ทำให้เห็นต่อไปถึงความเกี่ยวข้องในเรื่องการใช้ภาษาอุปลักษณ์ [น้ำคือความสอดคล้องกลมกลืน] ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ การนำคำที่มีความหมายตรงข้ามแบบต่างขั้วกับน้ำมาอยู่ด้วยกัน ได้แก่ น้ำกับไฟ น้ำกับเนื้อ และคำที่มีความหมายแตกต่างจากน้ำแต่ไม่ถึงกับตรงข้ามต่างขั้ว ได้แก่ น้ำกับเรือ (เสือกับป่า) บัวกับน้ำ แต่ทั้งหมดล้วนสื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกันคือเกี่ยวพัน/พึ่งพาอาศัยกัน แสดงถึงระบบคิด/กระบวนการคิดในการอธิบายเปรียบเทียบในแง่ที่ว่า เป็นเรื่อง “ความสอดคล้องกลมกลืน” แม้จะมีความแตกต่างกันชนิดสุดขั้วหรือแค่ต่างบางแง่มุม แต่ล้วนก็คือ “ความต่าง” ที่ถูกนำมาสร้างความหมายเชิงเปรียบเทียบร่วมกัน ฉะนั้น มโนทัศน์ “ความสอดคล้องกลมกลืน” นี้จึงมองได้ว่ามีความเชื่อมโยงกับมนทัศน์เรื่องความ

เปลี่ยนแปลง คือน้ำที่สร้างความแตกต่างให้ชีวิต และมนทัศน์เรื่องพื้นที่ ทำให้ชีวิตต้องปรับตัว/ต่อสู้/ดำรงชีพให้อยู่รอดในพื้นที่ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

มนอุปลักษณ์ [น้ำคือความสอดคล้องกลมกลืน] เป็นวิธีการจัดการความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลง ผ่านการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ ในแง่ที่มีข้อนาสังเกตอีกประการคือ รูปแบบโครงสร้าง/องค์ประกอบของการใช้ภาษาสร้างสำนวนไทย จะพบว่า สำนวนที่มีลักษณะโครงสร้าง/องค์ประกอบเป็นประโยคหรือวลี เช่น “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย” “น้ำมาปลากินมด น้ำลตมดกินปลา” หรือ “บัวไม่ช้ำ น้ำไม่ขุ่น” “เขาเป็นไฟ เราเป็นน้ำ” สองสำนวนแรก จะเป็นการเปรียบน้ำกับน้ำเหมือนกันเพียงแต่น้ำในตอนแรกเป็นน้ำร้อน/น้ำมา น้ำในตอนหลังเป็นน้ำเย็น/น้ำลต แสดงความแตกต่างที่คล้ายกันและจบลงด้วยความแตกต่างแต่สร้างความสมดุลคือปลาเป็น/ปลาตาย ปลา กินมด/มดกินปลา ส่วนในสองสำนวนหลัง มีรูปแบบโครงสร้างวลีหรือประโยคเชื่อมโยงกันด้วยคำว่า “ไม่/เป็น” ทั้งสองตอน และมีความแตกต่างในแต่ละตอนคือ น้ำ/บัว, ช้ำ/ขุ่น และ เขา/เรา, ไฟ,น้ำ เป็นการเปรียบเทียบน้ำกับสิ่งอื่น (น้ำกับบัว, น้ำกับไฟ) ซึ่งแม้แตกต่างกัน แต่สุดท้ายแล้วก็เกี่ยวพันหรือพึ่งพาอาศัยกัน เหล่านี้คือการสะท้อนถึงมนทัศน์ “ความสอดคล้องกลมกลืน” ผ่านกลวิธีการประกอบสร้างรูปแบบภาษาขึ้นเป็นสำนวน

2. ลักษณะของน้ำที่เป็นเส้นสายกระแสและการหมุนวนแปรเปลี่ยนกับมนอุปลักษณ์ [น้ำคือความสัมพันธ์] และ [น้ำคือเวลา]

มนอุปลักษณ์ [น้ำคือความสัมพันธ์] เป็นมนทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อกัน สะท้อนให้เห็นการมองน้ำว่ามีความเป็นเส้นสายกระแสที่ไหลต่อเนื่องไปไม่ขาดสาย ลักษณะการไหลของน้ำในแม่น้ำที่ไม่สิ้นสุด อาจเป็นพื้นฐานทางกายภาพที่นำไปสู่การเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์และความผูกพันของมนุษย์ที่เป็นเรื่องของความคิดจิตใจ เรื่องของอารมณ์ความรู้สึกเชื่อมโยงผูกและพันกันเป็นเครือข่ายสายใยติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน จะพบว่าสายสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นสายสัมพันธ์แห่งความเป็นญาติพี่น้องที่ผูกพันกันทางสายเลือด (เลือดข้นกว่าน้ำ, ตัดน้ำไม่ขาด) และสายสัมพันธ์ทางจิตใจในการคบหากันหรือใช้ชีวิตร่วมกัน (กรวดน้ำคว่ำกะลา/กรวดน้ำคว่ำขัน, น้ำสั่งฟ้า ปลาสั่งฝน)

มนอุปลักษณ์ [น้ำคือเวลา] เป็นมนทัศน์ที่สื่อถึงช่วงเวลาที่ใช้ไปหรือลำดับเวลาที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองเกี่ยวกับน้ำที่ถูกใช้เปรียบเทียบอธิบายว่าเป็นเวลา แสดงถึงการรับรู้เรื่องเวลาของคนไทยผ่านประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับน้ำ วัฏจักรของน้ำที่มีการขึ้นลงและการหมุนเวียน อาจพิจารณาได้ว่าคือพื้นฐานทางกายภาพที่นำไปสู่การเปรียบเทียบกับลักษณะของเวลาซึ่งมีการหมุนวนไปเป็นวง สำนวนกลุ่มมนทัศน์เรื่องเวลาดังกล่าวจึงเชื่อมโยงกับสำนวนที่สะท้อนมนทัศน์เรื่องการเปลี่ยนแปลง เช่น สำนวน “น้ำมาปลากินมด น้ำลตมดกินปลา” “น้ำลตตอผุด” “น้ำขึ้น” “น้ำขึ้นให้รีบตัก” กล่าวอีกนัยหนึ่ง สำนวนที่สะท้อนมนทัศน์เรื่องเวลาก็สะท้อนมนทัศน์เรื่องความเปลี่ยนแปลงด้วย เป็นการยืนยันว่าความเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของเวลาและเวลาเป็นเรื่องของความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะลักษณะของเวลาที่หมุนวนไปเป็นวง การเกิดซ้ำที่ก่อให้เกิดความสมดุล เป็นวงวัฏจักรเหมือนน้ำขึ้นน้ำลงซึ่งก็คือเวลา/โอกาสในชีวิตที่มีขึ้นมีลง ทำให้ชีวิตได้มีเวลา/โอกาสในการแก้ไข/พัฒนา ดังในสำนวน “น้ำมาปลา กินมด น้ำลตมดกินปลา” น้ำในมนทัศน์นี้จึงไม่ใช่เส้นสายกระแสอย่างในมนทัศน์ความสัมพันธ์ แต่หากคือวงกลมที่หมุนวน ซึ่งก็สามารถนำไปสู่มนทัศน์ของหลักธรรม “อนิจจัง” ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนในพุทธศาสนา อันเป็นประจักษ์พยานบ่งบอกถึงความสัมพันธ์แนบแน่นระหว่างความคิดความเชื่อทางพุทธศาสนากับสังคมวัฒนธรรมไทย

3. การหยิบฉวยและใช้สอยน้ำกับมนอุปลักษณ์ [น้ำคือสิ่งขัดขวางและคุกคาม] และ [น้ำคือความผ่อนคลายและมีชีวิตชีวา]

มนอุปลักษณ์ [น้ำคือสิ่งขัดขวางและคุกคาม] เป็นมนทัศน์สะท้อนให้เห็นว่าน้ำเป็นสิ่งขัดขวางและคุกคาม ในสำนวนกลุ่มนี้จะพบว่าเป็นมุมมองเกี่ยวกับน้ำในแง่ลบ/แง่ร้าย ซึ่งมีระดับการเป็นอุปสรรคขัดขวาง/กีดขวางสร้างความยากลำบากให้ต้องก้าวข้าม/ก้าวผ่านไปเพื่อพบความสุขสบาย/ประสบความสำเร็จดังหวัง และระดับการเป็น “ภัยคุกคาม/ทำร้าย” ทำให้เห็นได้ว่ามนอุปลักษณ์นี้เป็นการใช้ภาษาเปรียบเทียบอธิบายสภาพที่น้ำไม่ได้เป็นมิตรหรือไม่เป็นคุณประโยชน์ต่อชีวิต ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการมองน้ำเช่นนี้จะส่งผลมาจากสภาพข้อเท็จจริงของน้ำที่เกิดขึ้นจริงหรือที่ชีวิตได้ประสบเช่นกัน โดยเฉพาะเรื่องน้ำท่วม ซึ่งเป็นทั้งอุปสรรคขัดขวางการใช้ชีวิตกินอยู่ การสัญจรไปมา รวมถึงความสูญเสียบ้านครอบครัวคนรักจากอุทกภัย ประสบการณ์โดยตรงกับพลังการทำลายล้างของน้ำเช่นนี้อาจเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างมนอุปลักษณ์นี้

ส่วนมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความอ่อนคลายและมีชีวิตชีวา] เป็นมโนทัศน์ที่แสดงถึงการมองน้ำในแง่ดีมีประโยชน์ ซึ่งพบว่ามีระดับการเป็นสิ่งดีมีประโยชน์อยู่ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับการทำให้ผ่อนคลายและระดับการทำให้มีชีวิตชีวา การทำให้ผ่อนคลาย เช่น สำนวน “ตะบันน้ำกิน” น้ำคือสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่การกิน เพราะการเคี้ยวของกินไม่ไหว จึงใช้น้ำช่วยทำให้เคี้ยวได้ง่ายและกลืนได้สะดวก เป็นการผ่อนคลายความยุ่งยากในการกิน ในสำนวน “เอาน้ำลูบท้อง” น้ำนอกจากผ่อนคลายความหิวแล้วยังทำให้ชีวิตดำรงต่อไปได้ เกิดความสดชื่นขึ้นบ้างจากความหิวกระหายแห้งแล้ง นั่นคือกำลังมีชีวิตชีวา และสำนวนที่แสดงสภาพการมีชีวิตชีวาได้ชัดยิ่งขึ้น คือ “กระตี่ได้น้ำ” น้ำทำให้ปลากระตี่ได้ระริกระร่าเรงสดชื่น จะเห็นได้ว่า มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความอ่อนคลายและมีชีวิตชีวา] นี้เป็นระบบคิดที่ใช้ในทิศทางตรงกันข้ามกับมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือสิ่งขัดขวางและคุกคาม] อันเป็นการนิยามหรือให้ความสำคัญกับน้ำในแง่การใช้สร้างประโยชน์หรือในเชิงสร้างสรรค์ชีวิต ซึ่งก็เป็นไปได้ว่าประสบการณ์โดยตรงของคนไทยในการใช้น้ำเพื่อดับกระหาย ชำระล้าง และสร้างความสดชื่น อาจเป็นพื้นฐานของการสร้างมโนอุปลักษณ์นี้

4. การนิยามให้ความหมายแก่น้ำกับมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือสาระสำคัญ ผลประโยชน์ และความสมบูรณ์] และ [น้ำคือความเหลวไหลและลุ่มเหลว]

มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือสาระสำคัญ ผลประโยชน์ และความสมบูรณ์] เป็นมโนทัศน์เกี่ยวกับน้ำซึ่งมีได้มุ่งมองไปที่นิยาม “การใช้น้ำ” เหมือน 2 กลุ่มก่อนนี้ (กลุ่ม 6, กลุ่ม 7) แต่เน้นมองน้ำในแง่การนิยาม “ความหมายของน้ำ” ซึ่งมีการนิยามน้ำใน 3 ลักษณะ ได้แก่ น้ำคือสาระสำคัญ น้ำคือผลประโยชน์ และน้ำคือความสมบูรณ์ มีข้อสังเกตว่าน้ำในกลุ่มนี้เมื่อเทียบกับเนื้อจะหมายถึงสาระสำคัญ หรือเทียบกับลมก็ยิ่งชัดเจนถึงความหมายการเป็นสาระสำคัญ แต่ถ้าอยู่ในกลุ่มอื่น เช่น ในกลุ่มมโนทัศน์ความสัมพันธ์ที่ว่า “เลือดข้นกว่าน้ำ” น้ำจะหมายถึงสิ่งที่ไม่สำคัญทันที หรือในกลุ่มมโนทัศน์ตรงข้ามที่ว่า “ป็นน้ำเป็นตัว” น้ำในสำนวนนี้นอกจากจะไม่ใช้สาระสำคัญแล้ว ยังเป็นเรื่องเหลวไหลด้วย ฉะนั้น จึงมองได้ว่า ความหมายของมโนทัศน์ต่างๆ เกี่ยวกับน้ำ ที่เกิดขึ้นในสำนวนไทย ขึ้นอยู่กับบริบท เช่น ในบริบทของการดำรงชีวิตและการเกษตร “น้ำ” ถูกมองว่าเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ในบริบทของการกระทำที่ไม่จริงจังหรือไม่นำไปสู่ผลลัพธ์ “น้ำ” กลับถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไร้สาระและจับต้องไม่ได้ ที่จริงมโนทัศน์เช่นนี้ก็สอดคล้องกับแนวคิดการใช้ภาษาระดับข้อความ คือภาษาที่ใช้อยู่จริงในสังคมเป็นภาษาที่มีบริบท (Context) ควบคุม (จันทิมา อังคณพิชกิจ, 2561 : 6) การมองว่าน้ำมีความหมายขึ้นอยู่กับบริบท ยิ่งตอกย้ำความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับมโนทัศน์เรื่องความเปลี่ยนแปลง เรื่องพื้นที่ รวมถึงเรื่องความสอดคล้องกลมกลืน

ส่วนมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความเหลวไหลและลุ่มเหลว] อันเป็นมโนทัศน์ตรงข้ามกับกลุ่ม 8 คือการมองน้ำเป็นสิ่งไม่ใช่สาระสำคัญที่ต้องใส่ใจ และมองว่าเป็นสิ่งไร้ตัวตน จับต้องไม่ได้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระและเชื่อมโยงไปถึงสภาพความลุ่มเหลว น้ำได้กลายเป็นความลุ่มเหลว ไม่ได้ดังหวัง/ไม่บรรลุเป้าหมาย (คว้าน้ำเหลว) ฉะนั้นสภาพ “น้ำเหลว” ได้เชื่อมโยงไปสู่มโนทัศน์ความเปลี่ยนแปลง “น้ำได้กลายเป็นเหลว” หรือกลายเป็นความลุ่มเหลว มโนทัศน์นี้จึงเป็นความต่อเนื่องหรือส่วนขยายของมโนทัศน์ “การเปลี่ยนแปลง” เช่นกัน

5. การเชิดชูให้ความสำคัญแก่น้ำกับมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความรู้ความสามารถ] และ [น้ำคือความดีงามและบริสุทธิ์]

มโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความรู้ความสามารถ] เป็นมโนทัศน์ที่เน้นนิยามให้ความหมายน้ำในลักษณะการเชิดชูคือเปรียบน้ำเป็น “ความรู้ความสามารถ” หรือสิ่งสะท้อนถึงสติปัญญาและทักษะความสามารถ ซึ่งจะพบว่ามีตั้งแต่ระดับความรู้ความสามารถทั่วไปในการเรียนรู้การทำความเข้าใจ การวางแผนพิจารณาการดำรงชีพให้รอบคอบ (ตมั่วรักตักน้ำใส่) ความไม่ประมาท (กินน้ำไม่เผื่อแล้ง) การใช้ทักษะความสามารถในการทำงานดำรงชีพ (อาบเหงื่อต่างน้ำ) ขยับไปสู่การใช้ความรู้ความสามารถทางสติปัญญาเพื่อการเรียนรู้เข้าใจตัวเอง (ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา) น้ำในมโนทัศน์นี้จึงไม่ใช่แค่เรื่องการนิยามหาความหมายให้น้ำเท่านั้น หากแต่คือการนิยามเพื่อเชิดชูสถาบันน้ำให้มีคุณค่าทางสติปัญญาและการหยั่งรู้ อันจะนำไปสู่การยกน้ำให้เป็นความดีงามสูงส่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพบได้ในกลุ่มมโนทัศน์ที่ 11 ซึ่งเป็นมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือความดีงามและบริสุทธิ์] คือได้ยกให้น้ำเป็นสิ่งมีความดีงาม เช่น มีความสงบ มีคุณความดีที่เป็นคุณสมบัติของคนดี (แม่/ผู้หญิง) ยิ่งกว่านั้น ยกให้น้ำมีสถานะเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถล้างมลทินความแปดเปื้อนภายในจิตใจ/สร้างคุณค่าภายในของมนุษย์ได้และเป็นสภาวะแห่งความบริสุทธิ์สะอาดปราศจากกิเลสความเศร้าหมอง น้ำในมโนทัศน์นี้จึงอยู่ในระดับเดียวกับสภาวะของบุคคลผู้บรรลุนิพพาน/ตรัสรู้ธรรม

ประเด็นมโนอุปลักษณ์ของน้ำในสำนวนไทย 11 รูปแบบ ได้ทำให้เห็นถึงการจัดการทางภาษากับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับน้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเป็นบริบทหรือสถานการณ์จริงในการใช้ภาษา เป็นการใช้อย่าง

เปรียบเทียบในการสร้างคำอธิบายทำความเข้าใจและก้าวไปถึงการกำหนดนิยามและให้ความสำคัญแก่น้ำถึงขนาดเชิดชู ยกขึ้น/สถาปนาเป็นความดีงามสูงส่งศักดิ์สิทธิ์และความบริสุทธิ์สะอาดนี้ ได้สะท้อนถึงบทบาทและความสำคัญของน้ำ ในวัฒนธรรมความคิดความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของไทยอย่างถึงรากฐาน ดังภาณุวัฒน์ สกุลสืบ (2565) ได้ศึกษา บทบาทและความสำคัญของน้ำในประเพณีและพิธีกรรมของไทย โดยพิจารณาบทบาทของน้ำในคัมภีร์ศาสนาพุทธและ ฮินดูที่เป็นรากฐานสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมของไทย และพิจารณาบทบาทของน้ำในประเพณีและพิธีกรรมของไทย จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ วรรณคดี และสารานุกรมวัฒนธรรมไทย 4 ภาค ซึ่งศาสนาพุทธและฮินดูเป็น “วัฒนธรรมหลวง (The Great Tradition)” ของคนไทยที่ส่งผลต่อ “วัฒนธรรมย่อย (The Little Tradition)” อันเป็น วิถีปฏิบัติจากการทำเกษตรกรรมและแนวปฏิบัติที่สืบทอดจากบรรพชน การศึกษาบทบาทของน้ำจากคัมภีร์ศาสนา พุทธและฮินดูทำให้เห็น “สาระสำคัญ” ของน้ำจากวัฒนธรรมหลวงที่ส่งผลเชื่อมโยงไปสู่บทบาทของน้ำในวัฒนธรรม ย่อยในท้องถิ่นต่างๆ ของสังคมไทย 5 ประการ ได้แก่ น้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวิต น้ำเป็นที่มาของความอุดม สมบูรณ์ น้ำคือเทพเจ้า น้ำคือสื่อในการเชื่อมโยงไปสู่โลกศักดิ์สิทธิ์ และน้ำมีลักษณะเป็นทวิภาวะที่ทั้งให้คุณและโทษ

ผลการศึกษาของภาณุวัฒน์ สกุลสืบนี้ ได้ยืนยันถึงมนต์ทัศน์ที่ปรากฏในสำนวนไทยเกี่ยวกับน้ำ เช่น บทบาทของน้ำที่เป็นองค์ประกอบของชีวิต เป็นแหล่งกำเนิดชีวิต ในสำนวนปลาน้ำเดียว ที่แสดงความหมายถึงน้ำเป็น พื้นที่หล่อหลอมชีวิต สร้างความเป็นตัวตนของ “ปลา” ขึ้นมา หรือสำนวนอยู่ช้ำอยู่น้ำ ที่สื่อถึงความเป็นแหล่งก่อเกิดชีวิต สำนวนนี้ยังได้สะท้อนถึงบทบาทของน้ำซึ่งเป็นที่มาของความอุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรในดิน สิ้นในน้ำ ก็เช่นกัน ในบทบาท น้ำมีลักษณะเป็นทวิภาวะที่ทั้งให้คุณและโทษ ในสำนวนไทยก็ได้แสดงให้เห็นชัดถึงมนต์ทัศน์ลักษณะนี้ เช่น มโนทัศน์ ความเปลี่ยนแปลง ที่แสดงให้เห็นว่าสำนวนไทยสะท้อนความเปลี่ยนแปลงได้ทั้งแง่ดีและแง่ร้าย ไม่ใช่แค่ความต่างกลุ่ม สำนวนเท่านั้น แต่ในตัวสำนวนเดียวเองก็สะท้อนทั้งสองแง่ (ดังปรากฏในสำนวน “น้ำมาปลากินมด น้ำลดมดกินปลา”) ในส่วนบทบาทน้ำคือเทพเจ้า และบทบาทน้ำคือสื่อในการเชื่อมโยงไปสู่โลกศักดิ์สิทธิ์ นี้สามารถช่วยอธิบายประเด็นมโน ทัศน์น้ำที่ถูกยกเชิดชูขึ้นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เฉพาะบทบาทน้ำคือสื่อเชื่อมโยงสู่โลกศักดิ์สิทธิ์ จะพบว่าในสำนวนไทยที่ สะท้อนมโนทัศน์ความสัมพันธ์ “ตักน้ำไม่ขาด” น้ำคือสื่อเชื่อมโยงถึงญาติ ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงบรรพบุรุษดังปรากฏในการ กรวดน้ำซึ่งเป็นการหลั่งน้ำอุทิศบุญกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว “กรวดน้ำคว่ำขัน/กรวดน้ำคว่ำกะลา” จึงเป็นมโนทัศน์ที่มิใช่ การตัดสายสัมพันธ์กับคนที่คบหากัน แต่ยังได้สื่อไปถึงสายสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง ยิ่งกว่านั้น น้ำได้กลายเป็นสื่อ/เป็น เส้นสายกระแสน้ำและพัดไปถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว แ่งนี้น้ำได้ขยายเข้าสู่โลกกลับศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งน้ำได้มี สถานะเป็นเทพเจ้า ในพิธีกรรมการใช้น้ำทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ สามารถเปลี่ยนบุคคลให้สูงขึ้นได้ เช่น พระราชพิธี ปราบดาภิเษก ในสำนวน “ใส่ตะกร้าล้างน้ำ” น้ำคือสิ่งชำระล้างให้คนมีมลทินได้กลายเป็นคนบริสุทธิ์สะอาดได้ สำนวน ไทย “น้ำไม่ติดใบบัว” ยังได้ก้าวไปเกินกว่าโลกศักดิ์สิทธิ์ โลกของเทพเจ้า เพราะน้ำในสำนวนนี้คือน้ำแห่งการบรรลุสัจ ธรรม ในโลกนิพพาน แน่นอนรากฐานสำคัญของมโนทัศน์ในสำนวนไทยนี้คือ “พุทธศาสนา” ที่ให้ความสำคัญกับความ บริสุทธิ์ทางจิตใจและความสงบ ซึ่งอาจถูกเชื่อมโยงกับลักษณะใสสะอาดและความนิ่งของน้ำ รวมถึงแนวคิดเรื่องการ ชำระล้างอกุศลกรรมก็อาจถูกเปรียบกับการใช้น้ำล้างสิ่งสกปรก ทำให้เกิดการมอง “น้ำ” ในฐานะสัญลักษณ์ของการ ขจัดมลทินทางใจได้ น้ำจึงมิใช่แค่ของเหลว ใส ไม่มีสี กลิ่น รส หากแต่คือ “สัจธรรม” ความจริงของชีวิต โดยเฉพาะสัจ ธรรมความเป็น “อนิจจัง” ตามระบบคิดหรือมโนทัศน์ของพุทธศาสนา ซึ่งสำนวนไทยได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญใน การทำความเข้าใจผ่านการใช้อยู่อุปลักษณ์หรือมโนอุปลักษณ์ [น้ำคือการเปลี่ยนแปลง] [น้ำคือพื้นที่] [น้ำคือความ สอดคล้องกลมกลืน] [น้ำคือเวลา] และ [น้ำคือความเหลวไหลและลุ่มเหลว]

จากการวิจัย พบว่า การนำ “น้ำ” มานิยามอธิบายเปรียบเทียบให้ความสำคัญได้น้อย 11 รูปแบบ ความคิด/นามธรรม ซึ่งขัดว่าเป็นการนำความคิด/นามธรรมหรือมโนทัศน์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของน้ำที่เกิดขึ้นใน สังคมไทยกับรากฐานความคิดความเชื่อทางศาสนาพุทธและฮินดูมาสร้างผ่านภาษาสำนวน ในอีกด้านกลับกัน ภาษา สำนวนไทยเกี่ยวกับน้ำที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ 11 รูปแบบนี้ก็กำลัง “ปฏิบัติการทางภาษา” ในการสื่อข้อเท็จจริง เกี่ยวกับน้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและแนวความคิดความเชื่อทางศาสนาพุทธและฮินดูต่อไปตราบเท่าที่มีคนนำสำนวน ไทยเกี่ยวกับน้ำเหล่านี้มาใช้ในการสื่อสาร ปรากฏการณ์ทางภาษาที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมเช่นนี้ในภาษาอังกฤษเรียกว่า “dialectical relationship” (Fairclough and Wordak, 1997 : 258) หรือในภาษาไทยคือ “ความสัมพันธ์แบบ วิชาษา” (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556 : 31) ที่ว่า สังคมกำหนดสร้างภาษาหรือวาทกรรม ขณะเดียวกันภาษาหรือวาท กรรมก็ประกอบสร้างสังคมได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

นำไปประยุกต์ใช้ในหลายด้าน เช่น ในด้านการศึกษาภาษาไทย ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายเชิงอุปมาและนัยที่ซ่อนอยู่ในสำนวนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในด้านการเรียนการสอนวรรณคดี สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ภาพพจน์และความคิดเชิงนามธรรมที่กวีใช้ในการสร้างผลงานเขียน นอกจากนี้ ในด้านการเข้าใจวัฒนธรรมและสังคม ยังช่วยให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนไทยที่สะท้อนผ่านการใช้ภาษา และในด้านการวิเคราะห์วาทกรรม สามารถนำไปใช้ในการตีความหมายและเจตนาของผู้สื่อสารที่ใช้สำนวนเกี่ยวกับน้ำในบริบทต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเกี่ยววาทกรรมโนอุปลักษณ์ของวัฒนธรรมชาติอื่นๆในสำนวนไทย เช่น การศึกษามโนอุปลักษณ์ของ “ไฟ” ซึ่งอาจสะท้อนถึงความโกรธ ความรุนแรง หรือพลังอำนาจ หรือการศึกษามโนอุปลักษณ์ของ “ดิน” ที่อาจเกี่ยวข้องกับความเป็นมั่นคง ความอุดมสมบูรณ์ หรือความเป็นพื้นฐานของชีวิต การศึกษาเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจระบบคิดและมโนทัศน์ที่สังคมไทยใช้ในการอธิบายโลกผ่านภาษาได้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา พุ่มซ้อน. (2554). การศึกษาอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จันทิมา อังคพณิกิจ. (2561). การวิเคราะห์ข้อความ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์ : แนวคิดและการนำมาศึกษา วาทกรรมในภาษาไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (2517). สำนวนไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์.
- ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ. (2565). “น้ำ” ในระบอบประเพณีและพิธีกรรมของไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ฤทัย พานิช. (2557). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับ “ข้าว” ในสังคมไทย. วารสารอารยธรรมศึกษา ไชย-สาละวิน, 5 (2), 161-190.
- วัฒน์รักษ์. (นามแฝง). (14 เมษายน 2564). “น้ำ” ในพิธีกรรม แฝงในภูมิปัญญาสังคมไทย ใน สยามรัฐ [Online]. Available : <https://siamrath.co.th/n/235555>. [2568, มีนาคม 30].
- สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). น้ำศักดิ์สิทธิ์ในวัฒนธรรมไทย. [Online]. Available : <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29/>. [2568, มีนาคม 30].
- เสมียนนารี. (2567). ฝนตกหนัก-น้ำท่วมใหญ่ ในเมืองหลวง ที่คนกทม. แต่ละรุ่นต้องเผชิญมา. [Online]. Available : https://www.silpa-mag.com/history/article_86437. [2568, มีนาคม 30].
- สุนทร โชติติลล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). “เด็กดีต้องทำบุญ” ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ ในวาทกรรมสื่อสำหรับเด็กที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 40 (1), 85-123.
- Fairclough, N., and Wordak, R. (1997). *Critical Discourse Analysis*. (T. A. van Dijk Ed. Discourse as Social interaction ed.). London : Sage.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). Conceptual Metaphor in Everyday Language. *Journal of Philosophy*, 77 (8), 453-486.
- _____. (2003). *Metaphors we live by*. USA. Chigaco : The university of Chicago press.

**การพัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู**
**DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED INTERNAL SUPERVISION MODEL IN
ACTIVE LEARNING MANAGEMENT TO PROMOTE TEACHERS' LEARNING
MANAGEMENT COMPETENCIES**

ภัทราวุธ โคตรเรือง*

โรงเรียนบ้านแว่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

Pattarawut Khotruang*

Ban Waeng School, the jurisdiction of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2

*Corresponding Author E-mail : banbak99@gmail.com

(วันที่รับบทความ : เมษายน 24, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : มิถุนายน 3, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : มิถุนายน 4, 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ 2) พัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ 3) ทดลองใช้แบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ และ 4) ประเมินแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการนิเทศภายใน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้การนิเทศแบบบูรณาการ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินแบบการนิเทศแบบบูรณาการ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านแว่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามแบบการนิเทศ แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาองค์ประกอบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบและวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินผลการนิเทศ และองค์ประกอบที่ 4 การประเมิน

2. การพัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการของรูปแบบ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบและวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินผลการนิเทศ และองค์ประกอบที่ 4 การประเมินรูปแบบ

3. การทดลองใช้แบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ ทดลองใช้กับครู จำนวน 10 คน ใช้ระยะเวลาในการนิเทศ จำนวน 8 ครั้ง ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบและการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการนิเทศ มี 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศ ด้านที่ 2 ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านที่ 3 ด้านการสรุปผลการนิเทศ และขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศ

4. การประเมินแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ พบว่า 1) สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการทดลองใช้แบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในภาพรวมสูงขึ้น 3) ความพึงพอใจที่มีต่อแบบการนิเทศภายในในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การนิเทศภายใน, การนิเทศแบบบูรณาการ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู

Abstract

This research is the development of an integrated internal supervision model in active learning management to promote teachers' learning management competence. The objectives are 1) to study the components of integrated internal supervision, 2) to develop an integrated internal supervision model, 3) to trial the integrated internal supervision model, and 4) to evaluate the integrated internal supervision model. The research methodology is divided into 4 steps: Step 1: Study the components of internal supervision, Step 2: Develop an integrated supervision model, Step 3: Trial use of integrated supervision, Step 4: Evaluation of the integrated supervision model. The target group used to study the components of the model is 17 qualified persons, selected by purposive selection. The target group used to trial the integrated internal supervision model is 10 teachers from Ban Waeng School, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2, selected by purposive selection. The research instruments are document synthesis form, semi-structured interview form, supervisory model questionnaire, active learning management competence assessment form, student academic achievement report form, and satisfaction assessment form. Data are analyzed by finding the median value, Interquartile range, percentage, mean and standard deviation.

The research results found that :

1. The study of the integrated internal supervision components has 4 components: Component 1: Principle, Component 2: Objective, Component 3: Process, There are 3 steps as follows: Step 1: Design and plan the supervision, Step 2: Supervision implementation, Step 3: Supervision evaluation, and Component 4: Evaluation.

2. The development of the integrated internal supervision model has 4 components: Component 1: Principle of the model, Component 2: Objective of the model Component 3: The process of the model has 3 steps as follows: Step 1: Design and planning the supervision Step 2: Conduct the supervision Step 3: Evaluate the results Supervision and Component 4: Evaluate the model.

3. Trial of the integrated internal supervision model Trial with 10 teachers, using 8 supervision times, consisting of 3 steps as follows: Step 1: Design and planning the supervision Step 2: Conduct the supervision There are 3 aspects: Part 1 Preparation before the supervision Part 2 Conduct the supervision Part 3: Summarize the results of the supervision and step 3: Evaluate the results of the supervision.

4. The evaluation of the integrated internal supervision model found that 1) The competence in managing learning of teachers Overall, it was at a high level. 2) The academic achievement in the main learning subject groups of students in grades 1 to 6 after the trial of the integrated internal supervision model Overall, it was higher. 3) The satisfaction with the internal supervision model Overall, it was at the highest level.

Keywords : Internal Supervision, Integrated Supervision, Active Learning Management, Competencies in Learning Management of Teachers

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกระแสสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความเจริญก้าวหน้า ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษาของนานาประเทศ กลไกการพัฒนาต่างๆ เป็นกลไกพัฒนาที่ต้องอาศัยฐานความรู้เป็นสำคัญความก้าวหน้าทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสารสามารถส่งผลให้วัฒนธรรมต่างๆ ในสังคมโลกมีความหลากหลาย และเกิดการถ่ายโอนของวัฒนธรรมระหว่างชนชาติขึ้นอย่างไร้พรมแดน อีกทั้งระบบการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยยังเป็นที่นิยมและยอมรับกันทั่วโลก เป็นผลให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีผลกระทบ นอกจากนี้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ และเป็นแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา คุณภาพการศึกษาจึงเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งสำหรับความพร้อมในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก ดังนั้น แต่ละประเทศจึงต้องมีการเตรียมคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะการปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสม และเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 : 3)

ปัจจุบันการนิเทศภายใน ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกและสังคมได้กระตุ้นให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ และการปฏิวัติด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งการสื่อสารที่รวดเร็วผ่านเทคโนโลยีไฮเทค ดาวเทียม และคอมพิวเตอร์ ได้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในวิธีการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ การนิเทศภายในโรงเรียนในส่วนของงานจัดการเรียนรู้ได้รับการปรับปรุงเพื่อตอบสนองต่อโลกยุคใหม่ ครูมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เป็นครูยุคใหม่ที่สามารถพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน โดยเน้นการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการปฏิบัติการสะท้อนความคิด และการทบทวนการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกหรือ Active Learning เป็นวิธีการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสร้างกระบวนการคิดที่ยาวนานผ่านการวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ ครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นและเป็นผู้นำในกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง การอ่าน การเขียน และการสร้างคำถาม การอภิปรายร่วมกัน และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2564 : 1) การนิเทศภายในจำเป็นต้องใช้การบริหารสถานศึกษาที่เป็นกระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้ร่วมกันปฏิบัติเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียน (สคราญจิต ศรีบุญมาศ, 2559 : 43)

สมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัว และพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ครูที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการชั้นเรียนสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างมากขึ้น ครูที่มีภาวะผู้นำสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ในยุคดิจิทัล ครูควรมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจในการเรียนการสอน ครูที่มีสมรรถนะในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนสามารถนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน (สถาพร สมอุทัย, 2565)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดย เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ โดยผู้เรียนมีอิสระในการคิดและการกระทำ สามารถกำกับทิศทางการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในยุคปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การอภิปราย การทำงานกลุ่ม และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียน รวมถึงระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) การเรียนรู้เชิงรุกถือเป็นการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิดขั้นสูง

การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคต ซึ่งต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบ และมีความสุขทุกการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2558 : 16) ที่กล่าวว่า การสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดหรือเน้นคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนจะใช้กิจกรรมอะไรให้ผู้เรียนคิดในการจัดการเรียนการสอน ต้องมีการวางแผนและเตรียมการใช้กิจกรรมต่างๆ โดยจัดให้ผู้เรียนคิดบ่อยๆ

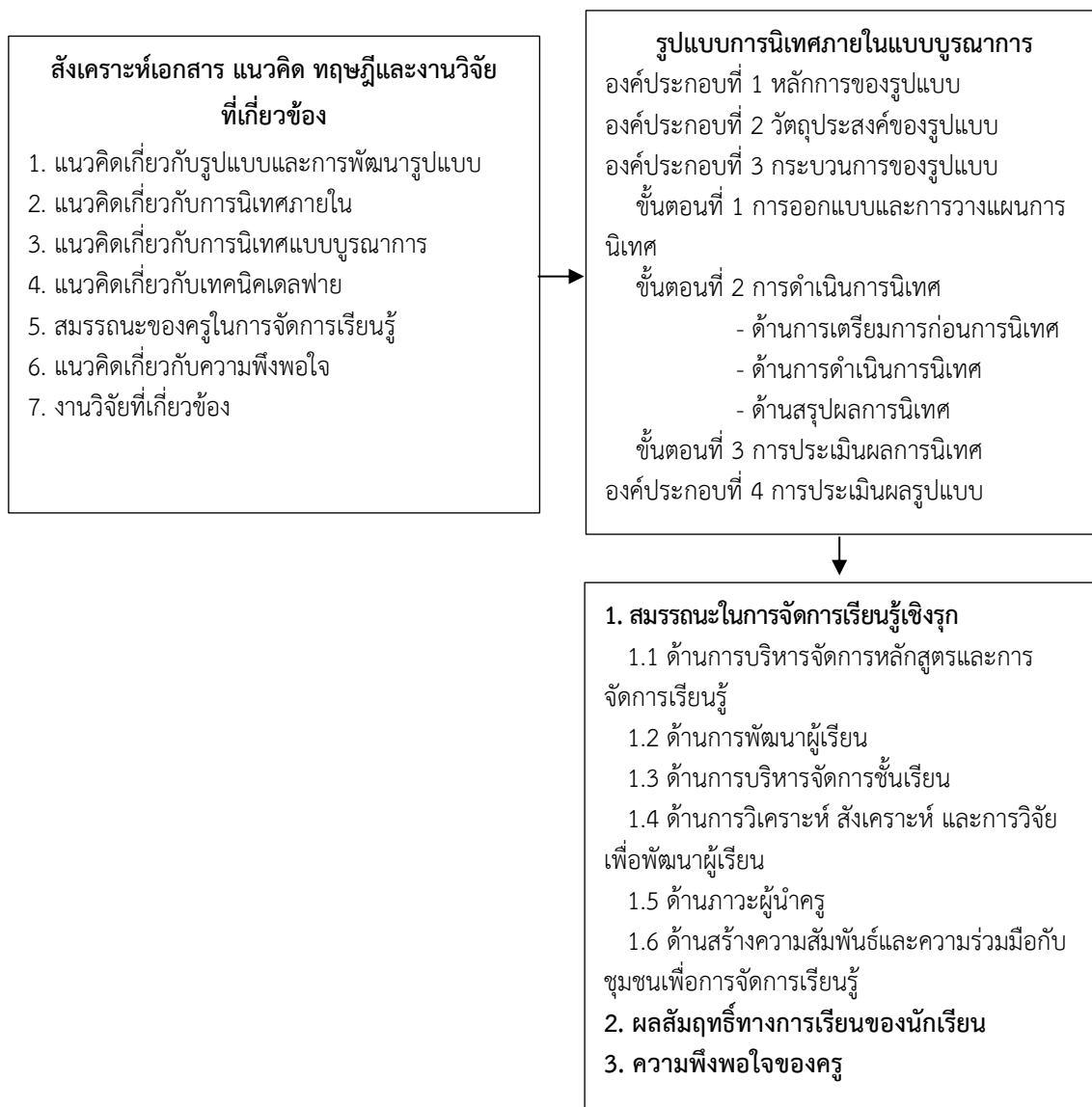
โรงเรียนบ้านแว้ง มีเป้าหมายหลักเพื่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การประกันคุณภาพการศึกษา ตามบริบท ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนิเทศครูทุกคนในโรงเรียน ร้อยละ 100 มีวิธีการ คือ การสร้างระบบการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ โดยให้เน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในให้เกิดการบริหารรูปแบบใหม่ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะที่จำเป็น สภาพปัจจุบันของโรงเรียนบ้านแว้ง มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทในการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียน ได้ตระหนักถึงการใช้รูปแบบการนิเทศภายในที่ช่วยให้ครูผู้สอนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการเรียนการสอน จึงได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จึงริเริ่ม คิดค้นและปรับเปลี่ยนการบริหารสถานศึกษา โดยใช้พื้นที่เป็นฐานและพัฒนานวัตกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครู และโรงเรียน ซึ่งได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อส่งเสริมให้ครูโรงเรียนบ้านแว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษา และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการนิเทศภายในของโรงเรียนบ้านแว้ง โดยกำหนดแนวทางในการนิเทศร่วมกัน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพและเป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยเน้นให้มีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีความคล่องตัวในการบริหาร มีอิสระในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล อีกทั้งยังเป็นการสร้างรากฐานความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา ให้สามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนบ้านแว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนบ้านแว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนบ้านแว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านแว่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนบ้านแว่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจของครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามรูปแบบการนิเทศ แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู แบบบันทึกร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโดยใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู นำข้อมูลมากำหนดประเด็นสำคัญตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความถูกต้องของภาษา ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตแบบมีโครงสร้างตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำแบบสังเกตแบบมีโครงสร้างฉบับสมบูรณ์

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ที่มีความเหมาะสมให้ครอบคลุมกับเนื้อหาสาระและจุดมุ่งหมายของการศึกษา นำร่างแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญ แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญ ไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่

-1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญ แน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริงสำหรับใช้เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

3. แบบสอบถามรูปแบบการนิเทศ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำร่างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและภาษาเพื่อนำมาหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence : IOC) โดยแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 ทุกข้อ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสอบถามฉบับจริงเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ด้วยเทคนิคเดลฟายในรอบที่ 1-3 การนำค่าคะแนนแต่ละข้อที่ได้จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 มาวิเคราะห์ค่าความถี่ และค่าร้อยละ นำค่าคะแนนแต่ละข้อที่ได้จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) ผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) นำค่าคะแนนแต่ละข้อที่ได้จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) ผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) ของแต่ละข้อที่ผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติ รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) ไม่เกิน 1.50 และมี ค่ามัธยฐาน (Midian) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

4. แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างเป็นแบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ นำให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบและนำผลการประเมินมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ปรับปรุงตามคำแนะนำและนำไปทดลองใช้กับครูของโรงเรียนอนุบาลเจริญศิลป์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งมีบริบทโรงเรียนใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 จากนั้นปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบประเมินฉบับจริง

5. แบบบันทึกร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จัดทำร่างแบบบันทึกร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักของนักเรียน นำเสนอฝ่ายบริหารวิชาการตรวจสอบปรับปรุง แก้ไข ตามคำแนะนำและจัดพิมพ์แบบรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับเก็บข้อมูล

6. แบบประเมินความพึงพอใจ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างเป็นแบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 52 ข้อ นำให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ปรับปรุงตามคำแนะนำและนำไปทดลองใช้กับครูของโรงเรียนอนุบาลเจริญศิลป์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งมีบริบทโรงเรียนใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90 จากนั้นปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบประเมินฉบับจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบของการนิเทศ โดยผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทางไปรษณีย์ก่อนล่วงหน้าพร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2567
2. ประเมินรูปแบบการนิเทศด้วยแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยดำเนินการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง และจัดส่งทางไปรษณีย์ โดยมีการนัดหมายล่วงหน้า
3. ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของครูกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 ครั้ง
4. เก็บรวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษา 2566 และ ปีการศึกษา 2567 จากกลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนบ้านแก่ง โดยใช้แบบบันทึกร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
5. ประเมินสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและความพึงพอใจของครูโดยใช้แบบประเมิน
6. นำผลที่ได้วิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์องค์ประกอบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. วิเคราะห์ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
3. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้ค่าร้อยละ
4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและความพึงพอใจของครู ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

รายงานวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลศึกษาองค์ประกอบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแก่ง พบว่า มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบและวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศ และองค์ประกอบที่ 4 การประเมิน

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า

- 2.1 รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 6 หลักการ

1. หลักการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเป็นการจัดระบบพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่มียุทธศาสตร์ เป้าหมายและแนวปฏิบัติครอบคลุมการจัดการศึกษา
2. หลักการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้
3. หลักการมีส่วนร่วมเป็นความเกี่ยวข้องของบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่มีบทบาทเข้าร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

4. หลักการมีมนุษยสัมพันธ์เป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลยอมรับ เกื้อกูล ให้เกียรติบุคคล
อื่นอยู่เสมอ

5. หลักการสร้างขวัญกำลังใจเป็นการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

6. หลักการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพเป็นการวางแผนร่วมกันในการส่งเสริมและพัฒนา
บุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

1. เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู
3. เพื่อยกระดับความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการในการ
จัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการของรูปแบบ ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบและการวางแผนการนิเทศ

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในของคณะครู
2. ร่วมกันกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ กระบวนการนิเทศภายในไว้ให้ชัดเจน
3. กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการนิเทศภายในให้ชัดเจน
4. แต่งตั้งคณะทำงานกระบวนการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียน
5. ร่วมกันจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา
6. ร่วมกันวางแผน ศึกษาแนวคิดรูปแบบ และวิธีการการนิเทศภายใน
7. ร่วมกันวางแผนและเลือกใช้สื่อในการนิเทศ
8. ร่วมกันออกแบบและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ
9. วางแผนสร้างเอกสารการนิเทศเรื่องต่างๆตามความต้องการของครู
10. กำหนดตารางปฏิทินในการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการนิเทศ

ด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศ

1. กำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน
2. การเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้มีความเข้าใจแนวคิด หลักการวิธีการดำเนินการ รวมทั้ง
เห็นคุณค่าของการนิเทศโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการ
3. จัดเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ เช่น สื่อการนิเทศแหล่งเรียนรู้ วัสดุกรรมการ
เรียนการสอน
4. สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้นิเทศ/ผู้บริหาร และผู้รับการ
นิเทศ

5. แต่งตั้งคณะทำงานที่มีบทบาทเป็นผู้ประสานการดำเนินงาน กำหนดรูปแบบและกิจกรรมการ
นิเทศโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา

6. การให้คำปรึกษา/แนะนำเป็นรายบุคคลที่มุ่งเจาะลึกถึงปัญหาและความต้องการของผู้รับการ
นิเทศแต่ละคน

ด้านการดำเนินการนิเทศ

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การนิเทศภายในแบบบูรณาการ
2. การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูผู้รับการนิเทศแบบบูรณาการ
3. เสนอแนะแนวทางแก้ไขหรือการพัฒนางานในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
4. นำข้อเสนอหรือแนวทางที่ร่วมกันคิดโดยให้ผู้รับการนิเทศเป็นผู้ปฏิบัติ ผู้นิเทศแนะนำอย่างใกล้ชิด
หรืออาจต้องสาธิตให้ดู

5. การวิพากษ์และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน
6. การส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศรับผิดชอบและนำข้อตกลงไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการทบทวน
ความก้าวหน้าสม่ำเสมอ

7. ผู้นิเทศเอื้ออำนวยให้ผู้รับการนิเทศได้แสวงหา คิดค้น และพิจารณาทางเลือกกว่าเป็นทางเลือกที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานที่จะทำให้เป้าหมายที่กำหนดไว้สำเร็จลุล่วงไปได้

ด้านการสรุปผลการนิเทศ

1. ผู้นิเทศเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศสรุปผลการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อให้ได้หลักการสำคัญไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. มีการสรุปผลและรายงานผลการนิเทศภายในแบบบูรณาการทุกครั้ง
3. ติดตามประเมินผลการนิเทศภายในแบบบูรณาการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
4. นำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการนิเทศภายในแบบบูรณาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. การวางแผนร่วมกันสำหรับการนิเทศภายในแบบบูรณาการครั้งต่อไป
6. การสะท้อนหาจุดบกพร่องหรือจุดที่ต้องพัฒนาในการนิเทศภายในแบบบูรณาการครั้งต่อไป
7. สรุปปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการนิเทศภายใน และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาย

อย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศ

1. ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันประเมินผลการนิเทศทุกครั้งหลังจากผู้รับการนิเทศปฏิบัติการสอนแล้ว
2. ผู้รับการนิเทศทำการประเมินความพึงพอใจกิจกรรมการเรียนทุกครั้ง
3. ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันวิเคราะห์ผลการประเมิน
4. เปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศภายใน
5. ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจัดเก็บข้อมูลผลการประเมินอย่างเป็นระบบ
6. ประเมินผลการนิเทศภายในโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายสอดคล้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
7. การประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการนิเทศภายในและนำผลมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
8. ระดมความคิดเห็นจากคณะครูในการสรุปผลการนิเทศภายในและผลการประเมินกระบวนการนิเทศภายในเชิงประจักษ์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาในปีการศึกษาถัดไป
9. จัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศภายในให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
10. การประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินรูปแบบ

1. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. ประเมินสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู
3. ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู

ผลการตรวจสอบองค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้ง ทั้ง 4 องค์ประกอบ ด้วยเทคนิคเดลฟายพบว่า ในภาพรวม มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ โดยมีผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม (Mo-Mdn) ไม่เกิน 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) ไม่เกิน 1.50 และมีค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

3. การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้ง โดยนำรูปแบบการนิเทศไปทดลองใช้กับครู จำนวน 10 คน ใช้ระยะเวลาในการนิเทศ จำนวน 8 ครั้ง ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบและการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการนิเทศ มี 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศ ด้านที่ 2 ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านที่ 3 ด้านการสรุปผลการนิเทศ และขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศ

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้ง พบว่า

4.1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้ง หลังจากใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู ผลการประเมินสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ในภาพรวมครูผู้รับการนิเทศ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู (N=10)

สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู	ระดับสมรรถนะ		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.52	0.52	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน	4.55	0.54	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน	4.59	0.50	มากที่สุด
4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.44	0.52	มาก
5. ด้านภาวะผู้นำครู	4.52	0.52	มากที่สุด
6. ด้านสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.50	0.51	มาก
โดยรวม	4.52	0.52	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ในภาพรวมผลการประเมินสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.52, \sigma = 0.52$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59, \sigma = 0.50$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.55, \sigma = 0.54$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44, \sigma = 0.52$)

4.2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังจากใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระหลักของนักเรียนในปีการศึกษา 2567 ในภาพรวมสูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมเฉลี่ย ร้อยละ 9.68 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษรวมทุกระดับชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงสุด ร้อยละ 20.53 รองลงมา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ร้อยละ 13.73 ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษามีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นต่ำสุด ร้อยละ 2.74

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้ง พบว่า ในภาพรวมครูมีความพึงพอใจต่อการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.61, \sigma = 0.49$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว้ง พบว่า มี 4 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ และองค์ประกอบที่ 4 การประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของภริมา วิธาสถิตย์กุล (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้เชิงรุก: แนวทางการเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 โดยสถานการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับตัวในโลกอนาคต การเรียนรู้เชิงรุก “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ ความรู้มีทักษะ มีคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว่ง พบว่า (1) รูปแบบมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 4 การประเมินรูปแบบ จากผลการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ ทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ องค์ประกอบการนิเทศภายใน และกระบวนการนิเทศแบบบูรณาการการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมากำหนดเป็นร่างของรูปแบบ ในส่วนของการพัฒนารูปแบบได้สอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบจึงทำให้รูปแบบที่ได้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับวโร เฟ็งสวส์ดี (2553) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไป การศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้ (1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย (2) การศึกษาจากบริบทจริง เช่น การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จหรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น และ (3) การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ (1) และ (2) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3. การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว่ง โดยนำรูปแบบการนิเทศไปทดลองใช้กับครู จำนวน 10 คน ใช้ระยะเวลาในการนิเทศ จำนวน 8 ครั้ง ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบและการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการนิเทศ มี 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านการเตรียมการก่อนการนิเทศ ด้านที่ 2 ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านที่ 3 ด้านการสรุปผลการนิเทศ และขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศ ซึ่งเป็นระยะเวลาในการทดลองใช้รูปแบบที่เหมาะสม เป็นการทดลองใช้เพื่อศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ Blumberg, B., et al., (2014) ที่กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนารูปแบบไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมรูปแบบที่มีอยู่เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อการวิจัยหรือการปฏิบัติงานบางอย่างเป็นการปรับปรุงเพื่อให้รูปแบบที่มีอยู่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ บุตรพรม (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว่ง มีดังนี้

4.1 ผลการศึกษาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู หลังใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ในภาพรวมครูผู้รับการนิเทศ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน และด้านการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านแว่ง มีความถูกต้องและสมบูรณ์ โดยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้มีบทบาทในการนิเทศมีภาวะผู้นำ มีความกระตือรือร้น และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ บุตรพรม (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการประเมินทักษะและพฤติกรรมกการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืน ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4.2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักของนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษา 2567 สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษา 2566 ทั้งนี้ อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการแนวคิด และวิธีนิเทศภายในโดยใช้การนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งมีองค์ประกอบครอบคลุมหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และการประเมินรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการนิเทศภายในแบบบูรณาการ มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการเตรียมการก่อนเพื่อให้มีความพร้อมด้านบุคลากร บัณฑิตสนับสนุน และสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือระหว่าง ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ กำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ในระหว่างดำเนินการได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เสนอแนะแนวทางการพัฒนางานร่วมกันเพื่อสร้างทางเลือกให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ผู้นิเทศได้เปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศสะท้อนความคิดเห็นเพื่อให้ได้หลักการสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และนำไปสู่การวางแผนร่วมกันอย่างต่อเนื่องผู้รับการนิเทศมีขวัญกำลังใจในสัมพันธภาพที่ดีจากผู้นิเทศ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักของนักเรียน ทุกระดับชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจรัญ น่วมมะโน (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับการนิเทศหลังได้รับการนิเทศภายในมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ในภาพรวมครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นิเทศจะให้คำปรึกษาแนะนำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้นิเทศยังช่วยให้ครูวิเคราะห์ตนเองได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หมดไป จึงทำให้ผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับรัศมี ภูกันดาน (2562) ที่กล่าวว่า ทีมนิเทศภายในมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมเป็นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และครูผู้รับการนิเทศภายในมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมเป็นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัญ น่วมมะโน (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนา สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่าครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรกำหนดนโยบายการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู ไว้ในโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน

1.2 ควรกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู ไว้ในโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน

1.3 ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน นิเทศภายในโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ความตระหนักในคุณค่าของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล

2.2 ควรวิจัยและพัฒนา รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู ในแบบอื่นๆ เช่น การนิเทศแบบกัลยาณมิตร การนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จรรย์ น่วมมะโน. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นรินทร์ บุตรพรม. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). การคิดและการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด : ความเข้าใจพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภริมา วิธาสถิตย์กุล. (2565). การเรียนรู้เชิงรุก : แนวทางการเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- รัศมี ภูกันดาน. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วโร เฟิงส์วีสต์. (2553). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศคราญจิต ศรีญญา มาศ. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนตากพิทยาคม. (ผลงานทางวิชาการ). ตาก : โรงเรียนตากพิทยาคม
- สถาพร สมอุทัย. (2565). “การนิเทศการศึกษา” หนึ่งตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยวิชาการ, 5 (3), 275–288.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะ : การเรียนรู้จากการปฏิบัติ จริงของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2564). แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Blumberg, B., et al., (2014)., (2014). Business research methods. McGraw Hill Education.

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร

A STUDY OF LEARNING SATISFACTION AMONG STUDENTS USING AGRI-MAP AND CHATGPT IN THE COURSE "COMPUTER AND INFORMATION TECHNOLOGY FOR AGRICULTURAL COMMUNICATION"

กตัญ มหาชนะวงศ์ สุวรรณแพทย์ และ พิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์*

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี และ
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

Kataya Mahachanawong Suvarnaphaet and Phisit Suvarnaphaet*

Department of Agricultural Extension, Faculty of Animal Sciences and Agricultural Technology, Silpakorn University,
Phetchaburi IT Campus and

Department of Agricultural Extension, Faculty of Animal Sciences and Agricultural Technology, Silpakorn University,
Phetchaburi IT Campus

*Corresponding Author E-mail : suvarnaphaet_p@su.ac.th

(วันที่รับบทความ : เมษายน 22, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : พฤษภาคม 14, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : พฤษภาคม 15, 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการการใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 24 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดังกล่าว ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 สังกัดคณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ที่ระดับ 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยรวม เท่ากับ 0.85 (Cronbach's Alpha)

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในระดับมาก ($M = 4.26$, $SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านวิธีการสอนมีระดับความพึงพอใจสูงสุด ($M = 4.35$, $SD = 0.48$) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา ($M = 4.33$, $SD = 0.47$) ด้านการวัดผลประเมินผล ($M = 4.24$, $SD = 0.43$) ด้านภาพรวม ($M = 4.19$, $SD = 0.40$) และด้านสื่อการสอน มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด ($M = 4.17$, $SD = 0.38$) ในส่วนของรายการประเมินย่อย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อ "ความเหมาะสมของเนื้อหาที่น่าสนใจ" ($M = 4.50$, $SD = 0.51$) และ "รูปแบบของกิจกรรมในชั้นเรียน" ($M = 4.50$, $SD = 0.44$) มากที่สุด ในขณะที่ "ความเหมาะสมของเอกสารประกอบ" มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด ($M = 4.00$, $SD = 0.20$) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร อย่างไรก็ตาม ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสื่อการสอนให้มีความน่าสนใจและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้นักศึกษาใช้เทคโนโลยีเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : Agri-Map, ChatGPT, ความพึงพอใจ, การเรียนการสอน

Abstract

This research aimed to evaluate the level of student satisfaction with learning management that integrates the use of Agri-Map and ChatGPT in the course "Computer and Information Technology

for Agricultural Communication." The sample consisted of 24 undergraduate students enrolled in this course during the second semester of the 2024 academic year, Faculty of Animal Science and Agricultural Technology, Silpakorn University, Phetchaburi IT Campus. The sample was selected using purposive sampling. Data were collected using a questionnaire, which was validated for content by three experts, yielding an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00, and demonstrated high reliability with a Cronbach's alpha coefficient of 0.85.

The results indicated that students had a high overall level of satisfaction with learning using Agri-Map and ChatGPT ($M = 4.26$, $SD = 0.44$). When considering each aspect, the highest satisfaction was found in teaching methods ($M = 4.35$, $SD = 0.48$), followed by content ($M = 4.33$, $SD = 0.47$), assessment and evaluation ($M = 4.24$, $SD = 0.43$), overall impression ($M = 4.19$, $SD = 0.40$), and instructional media ($M = 4.17$, $SD = 0.38$). For specific items, the highest satisfaction was with the "appropriateness of the content presented" ($M = 4.50$, $SD = 0.51$) and "variety of classroom activities" ($M = 4.50$, $SD = 0.44$), while the "suitability of supporting documents" received the lowest satisfaction ($M = 4.00$, $SD = 0.20$). These findings suggest that integrating Agri-Map and ChatGPT has strong potential to enhance learning in the field of computer and information technology for agricultural communication. However, it is recommended that instructional media be further developed to be more engaging and responsive to learners' needs, and that students be encouraged to utilize these technologies more effectively.

Keywords : Agri-Map, ChatGPT, Satisfaction, Teaching and Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคเกษตรกรรมถือเป็นรากฐานสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยมีบทบาทในการสร้างรายได้และเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารแก่ประชากร การส่งเสริมและพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้มีความยั่งยืน และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากลจึงเป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศในปัจจุบัน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ในภาคเกษตรกรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับประสิทธิภาพการผลิตและการพัฒนาระบบการจัดการทางการเกษตรให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (สิปปภาส โรจนวสุธร และนิตยา สีนะวาร์, 2566 : 4)

ในบริบทปัจจุบัน ภาคเกษตรกรรมกำลังเผชิญกับความท้าทายนานัปการ อันได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมและยกระดับระบบการจัดการฟาร์มไปสู่เกษตรกรรมสมัยใหม่ เครื่องมือที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจอย่างมากในระยะหลัง ได้แก่ "Agri-Map" หรือระบบแผนที่เกษตรกรรมเชิงพื้นที่ (เพชรรัตน์ พรหมทา และคณะ, 2566 : 158-171)

Agri-Map เป็นระบบที่พัฒนาโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางการเกษตรที่สำคัญ อันประกอบด้วย ข้อมูลดิน น้ำ พืช ประมง เขตการปกครอง การใช้ประโยชน์ที่ดิน ประชากร ทะเบียนเกษตรกร การตลาด และโลจิสติกส์ Agri-Map มีวัตถุประสงค์หลักในการอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเกษตรได้อย่างสะดวกและสนับสนุนการบริหารจัดการการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ (เพชรรัตน์ พรหมทา และคณะ, 2566 : 158-171) โดยการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเกี่ยวกับการเพาะปลูก การใช้ปุ๋ย การจัดการน้ำ และการควบคุมศัตรูพืช ซึ่งกระบวนการเหล่านี้มีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ (รวิศสรณ์ คงธนจารุอนันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน, 2564 : 184)

ความสำคัญของ Agri-Map มิได้จำกัดอยู่เพียงการเพิ่มผลผลิตและรายได้ทางการเกษตรเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยในการลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น อาทิ น้ำ ปุ๋ย และสารเคมี (ฐปรัญญ์ สีลอยอุ่นแก้ว และคณะ, 2562 : 25-31) ยิ่งไปกว่านั้น Agri-Map ยังสนับสนุนแนวทางการทำเกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการแปลงเกษตรโดยอิงตามข้อมูลที่แท้จริง ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาซอฟต์แวร์ที่มีศักยภาพในการสื่อสารและตอบโต้กับมนุษย์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ หนึ่งในซอฟต์แวร์ที่โดดเด่นและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางคือ ChatGPT (Generative Pre-trained Transformer) (สุทิเทพ ศิริพิพัฒนกุล และคณะ, 2567 : 1-16)

ChatGPT เป็นแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Model: LLM) ที่พัฒนาโดย OpenAI มีขีดความสามารถในการสร้างสรรค์ข้อความที่มีความหลากหลายและซับซ้อน อาทิ การตอบคำถาม การเขียนบทความ การแปลภาษา การสรุปเนื้อหา และการสร้างงานเขียนในรูปแบบต่างๆ (นิพนธ์ ประวัติเจริญวิทย์ และคณะ, 2567: 194-196) ด้วยคุณสมบัติดังกล่าว ChatGPT จึงได้รับการประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในหลากหลายอุตสาหกรรม ทั้งในภาคบริการลูกค้า การตลาด การศึกษา และอื่นๆ

ในบริบททางการศึกษา ChatGPT มีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถตอบคำถาม ให้ข้อมูลเพิ่มเติม อธิบายแนวคิดที่ซับซ้อน สร้างแบบฝึกหัด และให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (นราธิป ปิตินนบดี, 2567 : 63-76) นอกจากนี้ ChatGPT ยังสามารถช่วยลดภาระงานของผู้สอน อาทิ การตรวจงาน การให้คำปรึกษา และการสร้างสื่อการสอน ทำให้ผู้สอนมีเวลามากขึ้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม การนำ ChatGPT มาใช้ในการศึกษา ยังคงมีความท้าทายและข้อกังวลที่ต้องพิจารณา เช่น ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สร้างโดย ChatGPT ความเสี่ยงต่อการลอกเลียนผลงาน และผลกระทบต่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของผู้เรียน การศึกษาถึงผลกระทบและประสิทธิภาพของการใช้ ChatGPT ในกระบวนการเรียนการสอน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนี้ได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์

การบูรณาการ Agri-Map และ ChatGPT ในกระบวนการเรียนการสอนสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรมีศักยภาพในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาในการเข้าถึง วิเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักศึกษาสามารถใช้ Agri-Map เป็นแหล่งข้อมูลทางการเกษตรที่หลากหลาย และใช้ ChatGPT เป็นเครื่องมือสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเกษตร ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้เกิดการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรกรรมในอนาคต

ดังนั้น การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชา 713106-167 คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะทำความเข้าใจถึงความต้องการและทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและบริบทของภาคเกษตรกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชา 713106-167 คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 25 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี ที่

ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 713106-167 คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 24 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 1 ห้องเรียน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ) ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร

ตัวแปรตาม (ตัวแปรที่ได้รับผล) ได้แก่ ระดับความพึงพอใจของนักศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่นิยมใช้ในการวัดระดับความพึงพอใจและทัศนคติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และการศึกษา แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรของผู้เรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบ แบบสอบถามเลือกเพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 2 ข้อคำถามประเมินความพึงพอใจ เป็นข้อคำถามที่ประเมินความพึงพอใจใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านภาพรวม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม

1.1 การศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการเรียนรู้ และหลักการออกแบบแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างข้อคำถาม

1.2 การกำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามประเมินความพึงพอใจ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.3 การสร้างข้อคำถาม สร้างข้อคำถามเพื่อประเมินความพึงพอใจใน 5 ด้านตามกรอบที่กำหนด ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านภาพรวม โดยมีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 15 ข้อ คำถามแต่ละข้อมีลักษณะเป็นข้อความเชิงบวกและใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.4 การกำหนดมาตรวัด กำหนดมาตรวัดเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก และ 5 = มากที่สุด

2. การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความครอบคลุมของเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องเป็นรายข้อ ตามเกณฑ์ -1 = ไม่สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง และ 1 = สอดคล้อง จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามมีค่า IOC = 0.67–1.00

2.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวม และรายด้าน โดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้สำหรับการวิจัยนี้คือตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวม

เท่ากับ 0.85 และค่าความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง 0.75-0.90 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยมีการเตรียมเครื่องมือคือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ Agri-Map และ ChatGPT ซึ่งมีรายละเอียดโครงสร้างการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล รวมถึงแบบสอบถามความพึงพอใจชนิดมาตราส่วนค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.85 ขั้นตอนการปฏิบัติเริ่มต้นด้วยการดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดการสอน จึงแจกแบบสอบถามความพึงพอใจแก่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน ผู้เข้าร่วมได้รับการแจ้งวัตถุประสงค์ วิธีการตอบ และการรักษาความลับ มีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมโดยอิสระ หลังจากชี้แจงรายละเอียดแล้ว จึงเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนภายใน 20 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ สถิติพื้นฐานที่ใช้คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลและระดับความพึงพอใจของนักศึกษา การแปลความหมายระดับความพึงพอใจต่อการประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์อ้างอิงของปิ่นนุช พันธ์ผา และคณะ (2564 : 45) ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในส่วนนี้จะนำเสนอตามลำดับขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มต้นจากการแสดงลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตามด้วยผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้เข้าร่วมทั้งหมด โดยผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนี้เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 713106-167 คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร กลุ่ม 1101 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ณ วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาชายจำนวน 9 คน (ร้อยละ 37.5) และนักศึกษาหญิงจำนวน 15 คน (ร้อยละ 62.5)

ในส่วนของการประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด (ร้อยละ 100) ไม่มีประสบการณ์ในการใช้งาน Agri-Map มาก่อน ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด (ร้อยละ 100) มีประสบการณ์เบื้องต้นในการใช้งาน ChatGPT

สำหรับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึง Agri-Map และ ChatGPT พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ อาทิ iPhone, iPad และโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบปฏิบัติการอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร จากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน ปรากฏผลการประเมินความพึงพอใจในแต่ละรายการดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในภาพรวมของรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหา	4.33	0.47	มาก
2. ด้านวิธีการสอน	4.35	0.48	มาก
3. ด้านสื่อการสอน	4.17	0.38	มาก
4. ด้านการวัดผลประเมินผล	4.24	0.43	มาก
5. ด้านภาพรวม	4.19	0.40	มาก
สรุป	4.26	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวม นักศึกษามีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตรอยู่ในระดับมาก ($M = 4.26$, $SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากในทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านวิธีการสอน ($M = 4.35$, $SD = 0.48$) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา ($M = 4.33$, $SD = 0.47$), ด้านการวัดผลประเมินผล ($M = 4.24$, $SD = 0.43$), ด้านภาพรวม ($M = 4.19$, $SD = 0.40$) และด้านสื่อการสอนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำสุด ($M = 4.17$, $SD = 0.38$) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อด้านเนื้อหา

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ความเหมาะสมของเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.50	0.51	มากที่สุด
ความถูกต้องของข้อมูล	4.25	0.44	มาก
ความทันสมัยของเนื้อหา	4.25	0.44	มาก
สรุป	4.33	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.33$, $SD = 0.47$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินย่อย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อ “ความเหมาะสมของเนื้อหาที่น่าสนใจ” มากที่สุด ($M = 4.50$, $SD = 0.51$) รองลงมาคือ “ความถูกต้องของข้อมูล” และ “ความทันสมัยของเนื้อหา” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากันที่ 0.44 ทั้งสองรายการนี้อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อด้านวิธีการสอน

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
รูปแบบของกิจกรรมในชั้นเรียน	4.25	0.44	มาก
เทคนิคที่ใช้ในการสอน	4.29	0.46	มาก
ความสามารถของผู้สอนในการอธิบายเนื้อหา	4.50	0.51	มากที่สุด
สรุป	4.35	0.48	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อด้านวิธีการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.35$, $SD = 0.48$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินย่อย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อ “ความสามารถของผู้สอนในการอธิบายเนื้อหา” มากที่สุด ($M = 4.50$, $SD = 0.51$) รองลงมาคือ “เทคนิคที่ใช้ในการสอน” ($M = 4.29$, $SD = 0.46$) และ “รูปแบบของกิจกรรมในชั้นเรียน” ($M = 4.25$, $SD = 0.44$) ซึ่งทั้งสองรายการนี้อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อด้านสื่อการสอน

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ความเหมาะสมของเอกสารประกอบ	4.04	0.20	มาก
ความน่าสนใจของวิดีโอหรือสื่อออนไลน์	4.46	0.51	มาก
ความหลากหลายของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน	4.00	0.00	มาก
สรุป	4.17	0.38	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อด้านสื่อการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.17$, $SD = 0.38$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินย่อย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อ “ความน่าสนใจของวิดีโอหรือ

สื่อออนไลน์” มาก ($M = 4.46$, $SD = 0.51$) รองลงมาคือ “ความเหมาะสมของเอกสารประกอบ” ($M = 4.04$, $SD = 0.20$) และ “ความหลากหลายของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน” ($M = 4.00$, $SD = 0.00$) ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการวัดผลประเมินผล

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ความเหมาะสมของรูปแบบข้อสอบ	4.25	0.44	มาก
ความชัดเจนในการให้คะแนน	4.25	0.44	มาก
ความหลากหลายของรูปแบบข้อสอบ	4.21	0.41	มาก
สรุป	4.24	0.43	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการวัดผลประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.24$, $SD = 0.43$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินย่อย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในเรื่อง “ความเหมาะสมของรูปแบบข้อสอบ” และ “ความชัดเจนในการให้คะแนน” เท่ากันที่ระดับมาก ($M = 4.25$, $SD = 0.44$) รองลงมาคือ “ความหลากหลายของรูปแบบข้อสอบ” ($M = 4.21$, $SD = 0.41$) ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อด้านภาพรวม

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล	4.29	0.46	มาก
ความสะดวกในการใช้งาน Agri-Map และ ChatGPT	4.25	0.44	มาก
ความคิดเห็นโดยรวมต่อหลักสูตร	4.04	0.20	มาก
สรุป	4.19	0.40	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อด้านภาพรวมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.19$, $SD = 0.40$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินย่อย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในเรื่อง “ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล” สูงสุด ($M = 4.29$, $SD = 0.46$) รองลงมาคือ “ความสะดวกในการใช้งาน Agri-Map และ ChatGPT” ($M = 4.25$, $SD = 0.44$) และ “ความคิดเห็นโดยรวมต่อหลักสูตร” ($M = 4.04$, $SD = 0.20$) ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวโน้มของการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดย Agri-Map และ ChatGPT ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสอนอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความไม่สอดคล้องของสื่อการสอนที่มีอยู่กับการต้องการของผู้เรียน หรือการที่ผู้เรียนยังขาดทักษะในการใช้สื่อการสอนเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยหลักบ่งชี้ว่า นักศึกษามีระดับความพึงพอใจโดยรวมต่อการเรียนรู้โดยใช้ Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตรอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของวุฒิชัย เกษพานิชและคณะ (2566) ที่พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับดีต่อการใช้ห้องเรียนเสมือนจริงในหัวข้อคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ โดยเทคโนโลยีมีส่วนช่วยในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ การนำ Agri-Map และ ChatGPT มาใช้ร่วมกันในบริบทนี้จึงเป็นการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณัฐ พินพา และคณะ (2564) ที่รายงานว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วย Google Classroom อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยสำคัญคือ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับอุปกรณ์ของผู้เรียน เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งช่วยเพิ่ม

ความสะดวกและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เช่นเดียวกับบทบาทของ ChatGPT และ Agri-Map ที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลและได้รับคำตอบอย่างรวดเร็วและสะดวก

งานวิจัยทั้งสองชิ้นนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การเรียนการสอนออนไลน์และเทคโนโลยีเสมือนจริงมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีของนักศึกษา และการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้การบูรณาการเทคโนโลยีเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงการเตรียมความพร้อมของอาจารย์ผู้สอนในการใช้เครื่องมือดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นที่เน้นการพัฒนาทักษะและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนโดยการบูรณาการเทคโนโลยี Agri-Map และ ChatGPT ในรายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการเกษตร โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้ ChatGPT ในบริบทการเรียนการสอน โดยผลการวิจัยสนับสนุนว่า ChatGPT เป็นเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพในการตอบสนองต่อข้อสงสัยและให้คำแนะนำที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นราธิป ปิตินนบดี, 2567 : 64-68) ยิ่งไปกว่านั้น ChatGPT ยังสามารถปรับรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนแต่ละบุคคล (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2566 : 1-8)

2. การพัฒนาเทคนิคการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยการนำ Agri-Map ซึ่งเป็นระบบแผนที่เกษตรกรรมเชิงพื้นที่มาใช้ในการบริหารจัดการเชิงรุกแบบออนไลน์ ช่วยให้นักศึกษาและผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาและการตัดสินใจที่มีข้อมูลสนับสนุนมากยิ่งขึ้น (เพชรรัตน์ พรหมทา และคณะ, 2566 : 158-171) การบูรณาการเทคโนโลยีทั้งสองนี้ยังเอื้อต่อการสร้างสรรค์สื่อการสอนที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2566 : 5)

3. การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการประเมินสารสนเทศ โดยการใช้ ChatGPT ในการจัดการเรียนรู้ด้านการรู้สารสนเทศช่วยให้นักศึกษามีโอกาสฝึกฝนทักษะการประเมินสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร (นราธิป ปิตินนบดี, 2567 : 63-69)

4. การพัฒนาการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เช่น ChatGPT และระบบข้อมูลเชิงพื้นที่อย่าง Agri-Map สามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้แบบปรับเหมาะ (Adaptive Learning) และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งเป็นแนวโน้มที่สอดคล้องกับการศึกษายุคใหม่ (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2566 : 1-8)

5. การเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน โดยการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทักษะและความรู้ความเข้าใจของผู้สอนและผู้เรียนในการใช้งานเครื่องมือดังกล่าวอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ (นราธิป ปิตินนบดี, 2567 : 64-68)

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้เหล่านี้เป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และระบบข้อมูลเชิงพื้นที่ในสาขาเกษตรศาสตร์และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการบูรณาการเทคโนโลยี Agri-Map ร่วมกับ ChatGPT ในการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและเพิ่มความน่าสนใจของการเรียนรู้
- 1.2 สถาบันการศึกษาควรดำเนินการจัดโครงการอบรมและพัฒนาทักษะแก่ทั้งผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและเต็มศักยภาพ
- 1.3 ควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของผู้เรียน
- 1.4 ควรมีการพัฒนาระบบสนับสนุนและโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความเสถียรและครอบคลุม เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้งาน Agri-Map และ ChatGPT อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการขยายขนาดและเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปอ้างอิงในบริบทที่กว้างขึ้นได้
- 2.2 ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบในระยะยาวของการใช้ Agri-Map และ ChatGPT ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงประโยชน์และข้อจำกัดในระยะยาว
- 2.3 ควรมีการดำเนินการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดังกล่าวกับการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม เพื่อระบุจุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละวิธีการอย่างชัดเจน

2.4 ควรมีการพัฒนาและศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม เช่น การเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.5 ควรมีการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้สอนต่อการนำเทคโนโลยี Agri-Map และ ChatGPT มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2566). ChatGPT กับการศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 15 (2), 1-10.
Available: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/download/269776/180591>. [2568, มกราคม 5].
- ฐปรัญญ์ สีสอยอ่อนแก้ว และคณะ. (2562). การใช้ประโยชน์ที่ดิน ความหลากหลายของพันธุ์ข้าว และความเหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 36 (3), 23-33.
Available: <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUJN/article/download/232883/159509>. [2568, มกราคม 2].
- นราธิป ปิตินนปดี. (2567). การใช้ ChatGPT ในการสอนการรู้สารสนเทศ. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 17 (2), 63-76.
Available: https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JLIS_SWU/article/download/273989/183109. [2568, มกราคม 1].
- นิพนธ์ ประวัติเจริญวิทย์ และคณะ. (2567). ผลของการใช้ ChatGPT ร่วมกับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 47 (2), 192-204.
Available: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/download/267191/180982>. [2567, กรกฎาคม 1].
- ปวีณนุช พินผา และคณะ. (2564). ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วย Google Classroom. *วารสารสารสนเทศ*, 20 (1), 40-52.
Available: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/oarit/article/download/257527/171805>. [2567, กรกฎาคม 1].
- เพชรรัตน์ พรหมทา และคณะ. (2566). การรับรู้และการตัดสินใจในการเลือกปัจจัยของการเลือกชนิดพืชปลูกตามแผนที่เกษตรของเกษตรกรตำบลอุโลก อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 40 (2), 158-171.
Available: <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUJN/article/download/252338/176677>. [2567, กรกฎาคม 1].
- รภัศรณ คณจากรอนันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน. (2564). ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38 (3), 182-193.
Available: <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUJN/article/download/243335/173319>. [2567, กรกฎาคม 1].
- วุฒิชัย เกษพานิช และคณะ. (2566). การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ห้องเรียนเสมือนจริง เรื่องคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อม วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม*, 10 (2), 44-51.
Available: <https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/JEET/article/download/255219/171826>. [2567, กรกฎาคม 8].
- ลีปภาส โรจนวสุธร และนิตยา สีนเฮว. (2566). แนวทางการส่งเสริมการประยุกต์ใช้เกษตรอัจฉริยะและเกษตรอินทรีย์ เพื่อยกระดับความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1 (7), 124-124.
Available: <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/PMR/article/download/2835/1675>. [2567, กรกฎาคม 8].

สุติเทพ ศิริพิพัฒน์กุล และคณะ. (2567). ChatGPT เทคโนโลยีแชทบอทอัจฉริยะเพื่อการเรียนรู้แห่งอนาคต. วารสาร
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 52 (2), 12-16.
Available: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/download/261975/180728>.
[2567, กรกฎาคม 8].

MODERATED MEDIATION MODEL OF TEAM CONFLICT AND CONFLICT MANAGEMENT APPROACH ON RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE LEADERSHIP AND TEACHER INNOVATION PERFORMANCE IN PUBLIC UNIVERSITIES, GUANGDONG PROVINCE

Wang Jing, Sukhum Moonmuang and Sataporn Pruettikul*

Student of Leadership in Education Administration, Bangkokthonburi University,
Bangkokthonburi University and Bangkokthonburi University

*Corresponding Author E-mail : satapornp2566@gmail.com

Received Date: March 6, 2025 ; Revised Date: March 23, 2025 ; Accepted Date: March 24, 2025

Abstract

The objectives of this research were (1) To research on the Impact of Creative Leadership in Public Universities in Guangdong Province on Teachers' Innovation Performance. (2) To research the mediating role of team conflict in creative leadership and teacher innovation performance in public universities in Guangdong Province, and (3) To research the moderating effect of conflict management methods on team conflict and teacher innovation performance. The population of this research were 2749 teachers engaged in design and art education at 21 public higher education institutions in Guangdong Province. The sample was determined using G* Power software and included 547 teachers, selected through a proportional stratified random sampling method. The data were collected using a five-point rating scale questionnaire. The statistical methods used for data analysis included confirmatory factor analysis and structural equation modeling.

The research results indicated that:

(1) Creative leadership positively affected the innovation performance of teachers in public universities in Guangdong Province;

(2) Team conflict in public universities in Guangdong Province had a mediating effect between creative leadership and teacher innovation performance, with stronger creative leadership leading to weaker team conflict;

(3) The conflict management approach had a moderating effect on team conflict and teacher innovation performance. When conflict management was at a high level, weaker conflict was associated with higher teacher innovation performance. The above conclusions suggested that creative leadership in universities enhanced teachers' innovation performance and further promoted innovation by reducing team conflicts, while high-level conflict management methods mitigated the adverse effects of conflicts on innovation. Therefore, university administrators should have focused on cultivating creative leadership, managing team conflicts effectively, and improving conflict management skills to foster the innovative development of universities.

Keywords: Creative Leadership, Team Conflict, Conflict Management Approach, Teacher Innovation Performance, Public Universities

Background and significance of the problem

Against the backdrop of globalization and informatization, Chinese universities face unprecedented opportunities and challenges, necessitating a transformation in leadership models. Traditional leadership approaches are insufficient to address the complexities of modern higher education, particularly in fields that emphasize creativity, such as design and art education. Effective

performance management in these disciplines relies on fostering innovation among teachers and organizations, highlighting the importance of strong, creative leadership. The theory of creative leadership provides a theoretical foundation for leadership model innovation in universities, as it promotes adaptability and problem-solving in an environment that requires interdisciplinary integration and continuous learning (Al Shahwan, 2019). While past research often treated creativity as an optional trait of leadership, it has become essential for university leaders to drive institutional progress and enhance teachers' innovative performance.

Conflict in higher art education is a multidimensional phenomenon that can arise in teaching, research, resource allocation, and cultural differences, impacting leadership and organizational performance. While conflict is often seen as negative, appropriate management strategies can uncover systemic issues, drive reform, and stimulate innovation (Mabry, 2016). However, unresolved conflicts in educational institutions may discourage teachers from sharing ideas and improving performance, ultimately affecting organizational success (Kaya, 2021). Therefore, creative leadership plays a crucial role in managing conflicts effectively to enhance both organizational and individual innovation performance. This study explores creative leadership in art colleges, focusing on new management paradigms that improve work performance, resolve conflicts, and foster an environment conducive to research and teaching. By integrating creative leadership with conflict management strategies, universities can balance leadership effectiveness and efficiency, ultimately enhancing teacher performance and institutional development.

Research objectives

1. To research on the Impact of Creative Leadership in Public Universities in Guangdong Province on Teacher Innovation Performance.
2. To research the mediating role of team conflict in creative leadership and teacher innovation performance in public universities in Guangdong Province.
3. To research the moderating effect of conflict management approach on team conflict and teacher innovation performance.

Conceptual Framework

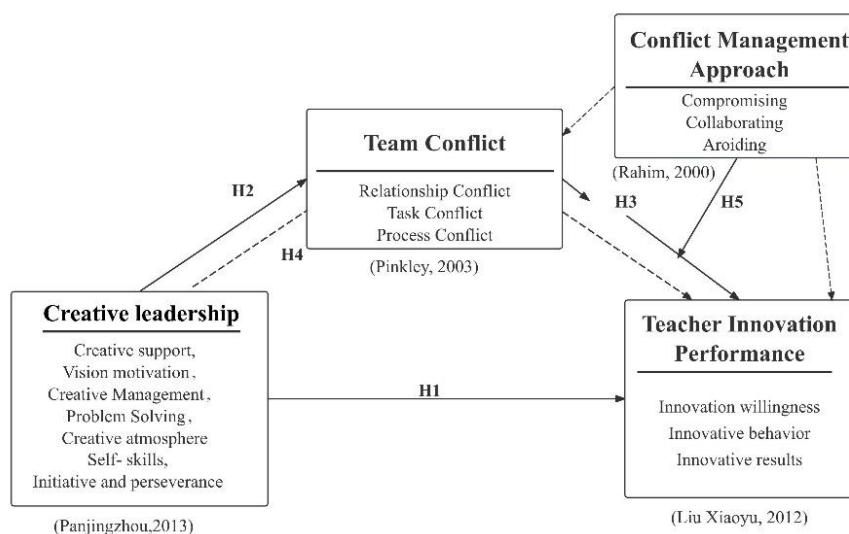

Figure 1 Conceptual Framework of this research

Research hypothesis

- H1: Creative leadership has a positive impact on teachers' innovative performance.
- H2: Creative leadership has a negative impact on team conflict (the stronger the creative leadership, the weaker the team conflict).
- H3: Team conflict has a negative impact on teacher innovation performance (the weaker the team conflict, the stronger the innovation performance).
- H4: Team conflict has a mediating effect on creative leadership and teacher innovation performance.
- H5: Conflict management approach play a moderating role between team conflicts and teacher innovation performance.

Research Methodology

This study adopts a quantitative research method. Using the proportional stratified random sampling method, data was collected from universities in a stratified manner, and measurement models (CFA) and structural equation modeling (SEM) techniques were employed for data analysis and hypothesis testing.

Population and Sample

This research used a proportional stratified random sampling method to stratify universities. The universities were stratified according to the design and art schools where the teachers were located. Then, samples were selected from each cluster through simple random sampling based on proportion. A total of 21 universities in Guangdong Province were randomly selected. The appropriate total sample size for this study was 547 teachers.

Research Instruments

The researchers used a questionnaire consisting of two parts; Part One: Basic Information of Teachers. Part2: Creative leadership, team conflict, conflict management approach, and measurement indicators for teacher innovation performance. The quality of the questionnaire is evaluated through content validity and reliability. For content validity, it was checked by 5 experts and analyzed using index of item-Objective Congruence (IOC). The value of each item ≥ 0.50 . and reliability, Cronbach's alpha > 0.80 was used for analysis.

Data Collection

The researchers distributed a Likert (5-point) questionnaire to the participants. Selecting design and art teachers from 21 universities in Guangdong Province as research samples, data was collected through online questionnaires.

Data Analysis

1. Demographic of samples using the frequency and the percentage.
2. Descriptive statistics for variable analysis of sample.
3. Confirmatory Factor Analysis (CFA) for measurement model estimation.
4. Structural Equation model for hypothesis testing.

Research Result

1) To facilitate the presentation and interpretation of research results, a series of abbreviations were used in the study. CL represents Creative leadership, TC represents Team conflict, CMA represents Conflict management approach, TIP represents Teachers innovative performance.

Table 1. Demographic statistics for samples:

Variable	Group	n	Percentage	% Cumulative
Gender	Female	237	43.3%	43.3%
	Male	310	56.7%	100%
	Total	547	100%	
Age	less than 30 years	110	20.1%	20.1%
	31-40 years	182	33.3%	53.4%
	41-50 years	164	30.0%	83.4%
	More than 50	91	16.6%	100%
	Total	547	100%	
Working Age	5 years or less	112	20.5%	20.5%
	5-10 years	182	33.3%	53.8%
	10-20 years	164	30.0%	83.8%
	20 years or more	89	16.3%	100%
	Total	547	100%	
university	General undergraduate	293	53.6%	53.6%
	Key undergraduate	174	31.8%	85.4%
	First-class university	53	9.7%	95.1%
	Double first-class	27	4.9%	100%
	Total	547	100.0%	100.0%

From the table1, the samples consisted of 56.7% females (310 individuals) and 43.3% males (237 individuals). The higher proportion of female respondents indicated that women played an important role in university faculty and staff. The majority of respondents were between the ages of 31-40 (33.3%) and 41-50 (30%). Mid-career professionals dominated the sample, reflecting the views of experienced but relatively young professionals who may have actively participated in research and innovation. In terms of service years, 5-10 years (33.3%) and 10-20 years (30%) were the main groups. Most participants came from regular universities (53.6%) and key universities (31.8%). This study primarily reflected the views of educators from non-elite institutions rather than top universities.

The population statistics of the sample indicated that the study mainly captured the views of mid-career teachers in regular and key universities, with a slightly higher representation of female educators. This distribution was highly valuable for understanding the role of creative leadership, team conflict, and conflict management in typical higher education environments.

2) To analyzed for Intercorrelation Between Latent Variables as the table 2.

Table 2. The Square Matrix of Intercorrelation Between Latent Variables.

	CL	TC	CMA	TIP
CL	1			
TC	-0.489**	1		
CMA	0.256**	-0.294**	1	
TIP	0.523**	-0.539**	0.418**	1

According to Table 2, Correlation analysis between variables:

CL and TIP: The correlation coefficient was 0.523 ($p < 0.01$), indicating that creative leadership had a positive impact on teachers' innovation performance.

CL and TC: The correlation coefficient was -0.489 ($p < 0.01$), showing a significant negative correlation between creative leadership and team conflict.

TC and TIP: The correlation coefficient was -0.539 ($p < 0.01$), indicating that team conflict had a significant negative impact on teachers' innovation performance.

CMA and TIP: The correlation coefficient was 0.418 ($p < 0.01$), suggesting that conflict management methods could, to some extent, promote teachers' innovation performance. Effective conflict management helped negative all impact conflicts.

Tables 3. Descriptive data for all observed variables.

Variables	$\bar{X}$	S.D	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	Std. Error	Statistic	Std.
A1	3.695	0.872	-0.371	0.104	-0.656	0.209
A2	3.487	1.036	-0.323	0.104	-1.023	0.209
A3	3.652	0.935	-0.348	0.104	-0.620	0.209
A4	3.750	1.035	-0.570	0.104	-0.634	0.209
A5	3.595	1.027	-0.472	0.104	-0.742	0.209
A6	3.450	0.900	-0.218	0.104	-0.596	0.209
A7	3.717	1.048	-0.685	0.104	-0.412	0.209
B1	3.218	0.927	-0.080	0.104	-1.099	0.209
B2	3.268	1.043	-0.163	0.104	-1.190	0.209
B3	3.225	1.091	-0.246	0.104	-1.108	0.209
C1	3.384	0.898	-0.165	0.104	-0.958	0.209
C2	3.402	1.049	-0.226	0.104	-1.123	0.209
C3	3.295	0.939	-0.307	0.104	-0.889	0.209
D1	3.574	0.969	-0.324	0.104	-0.791	0.209
D2	3.768	0.954	-0.502	0.104	-0.726	0.209
D3	3.647	0.982	-0.329	0.104	-0.972	0.209

Table 3, presents descriptive statistical data (mean, standard deviation, skewness, and kurtosis) for multiple variables (A1-A7, B1-B3, C1 to C3, and D1 to D3). Overall, all indicators of creative leadership (CL) show high average values (3.695-3.750), and the data distribution is left skewed, indicating that most respondents have a high evaluation of leadership creativity. The average value of team conflict (TC) was relatively low (about 3.218-3.225), indicating a weak perception of internal conflicts within the team, which was consistent with the harmonious atmosphere brought by efficient leadership. The scores of Conflict Management Method (CMA) and Teacher Innovation Performance (TIP) were relatively high and stable, indicating that conflict management measures were effective and teacher innovation performance was good. As figure 2.

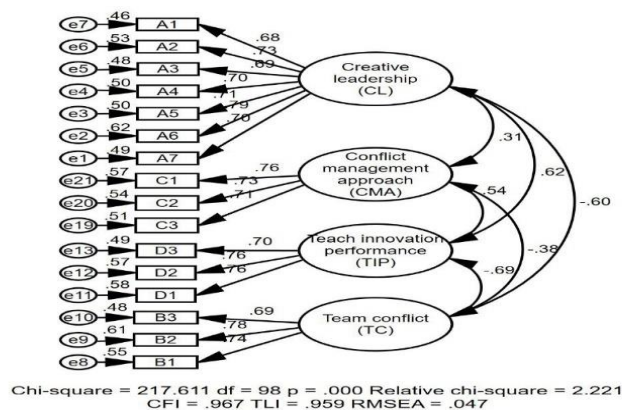

Figure 2 The Measurement Model in Standardized estimates

Table 4. Measurement model indicators.

Measure	Estimate	Threshold	Interpretation
CMIN	217.611	--	--
DF	98	--	--
CMIN/DF	2.221	1-3 Excellent, 3-5 Acceptable	Excellent
RMSEA	0.047	<0.05 Excellent, <0.08 Acceptable	Excellent
GFI	0.955	>0.95 Excellent, >0.9 Acceptable	Excellent
TLI	0.959	≥0.90 Excellent, >0.8 Acceptable	Excellent
CFI	0.967	>0.95 Excellent, >0.9 Acceptable	Excellent

This table displays the model fitting index of the structural equation model and compares the obtained model values with the ideal threshold. All model fitting indices exceeded the recommended threshold, indicating that the proposed model fits the data well. The low RMSEA values and high GFI, CFI, and TLI confirm that the model effectively explains the relationships between variables, making it suitable for interpretation and further hypothesis testing.

Table 5. Results of convergence validity analysis.

Effect	Factor Loadings		S.E.	Z	p	CR	AVE
	Estimate	Beta					
A7<-- CL	1.000	0.697	--	--	--	--	--
A6<-- CL	0.969	0.786	0.058	16.637	***	--	--
A5<-- CL	0.999	0.711	0.066	15.120	***	0.88	0.511
A4<-- CL	0.997	0.704	0.066	15.118	***	--	--
A3<-- CL	0.887	0.693	0.059	15.120	***	--	--
A2<-- CL	.1036	0.730	0.067	14.912	***	--	--
A1<-- CL	0.812	0.680	0.056	14.499	***	--	--
B1<-- TC	1.000	0.739	--	--	--	--	--
B2<-- TC	1.191	0.782	0.078	15.177	***	0.781	0.544
B3<-- TC	1.097	0.689	0.077	14.308	***	--	--
D1<-- TIP	1.000	0.759	--	--	--	--	--
D2<-- TIP	0.983	0.758	0.062	15.930	***	0.784	0.548
D3<-- TIP	0.937	0.702	0.062	15.071	***	--	--
C1<-- CMA	1.000	0.714	--	--	--	--	--
C2<-- CMA	1.148	0.733	0.083	13.804	***	0.778	0.0539
C3<-- CMA	1.012	0.755	0.075	13.565	***	--	--

Table 5, show the standardized factor loading relationships between 16 observed variables and 4 latent factors All factor loadings (β) were above 0.50, with most exceeding 0.60, indicating that the observed variables contribute significantly to their respective potential structures. All Z-values were significant ($P < 0.001$), confirming that the factor loading was statistically different from zero. The CR of all structures exceeds 0.7 and the AVE exceeds 0.5, indicating that the measurement of each latent variable was stable and can reflect its essence well. Therefore, the measurement model performs well in terms of convergence effectiveness, laying a solid foundation for path analysis in subsequent structural equation modeling.

Table 6. Results of discriminant validity analysis.

Variables	CR	AVE	MSV	MAXR (H)	CL	TC	CMA	TIP
CL	0.88	0.511	0.480	0.901	0.715	--	--	--
TC	0.781	0.544	0.293	0.823	-0.597	0.738	--	--
CMA	0.778	0.539	0.480	0.781	0.309	-0.38	0.734	--
TIP	0.784	0.580	0.786	-0.693	0.621	-0.693	0.541	0.74

Discriminant validity analysis: $MSV < AVE$, The square root of AVE on the diagonal ($\sqrt{AVE}$) was greater than other correlation coefficients in the same column or row, which further supports discriminant validity, that was, the correlation between each latent variable and its own measurement item was higher than its correlation with other latent variables.

Table 7. Discriminant validity (HTMT method).

	CL	TC	CMA	TIP
CL				
TC	0.862			
CMA	0.675	0.519		
TIP	0.731	0.807	0.673	

Table 7, presents the results of the HTMT (Heterotrait-Monotrait) analysis, The discriminant validity of the model was good, with all HTMT values below 0.85, and the distinguishability between different latent variables was clear.

Structural equation model

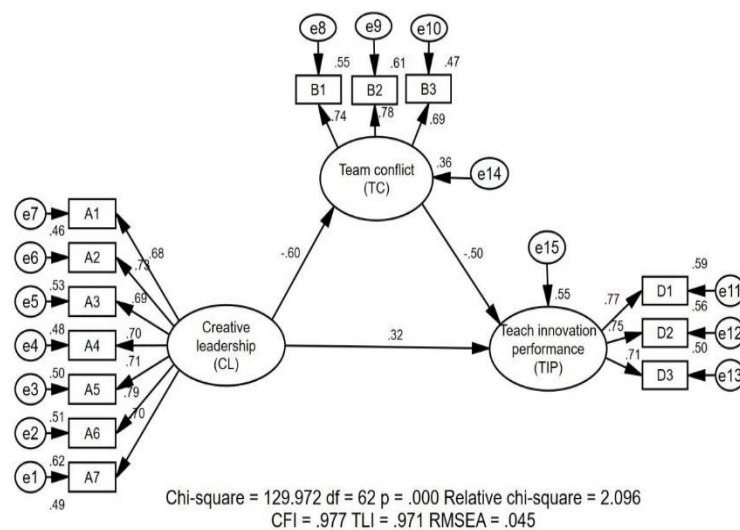

Figure 3 Structural Equation Models and Model Evaluation

Direct effect analysis

Table 8. The hypotheses testing of direct effects.

Effects	Path coefficient		SE	CR	p	Hypothesis
	Estimate	Beta				
TIP <-- CL	0.327	0.322	0.061	5.38	***	H1
TC <-- CL	-0.560	-0.598	0.054	-10.45	***	H2
TIP <-- TC	-0.542	-0.500	0.070	-7.70	***	H3

Significance Indicators: *** $p < 0.001$

H1:P-value<0.001(significant).Creative leadership has a significant positive effect on teacher innovation performance.

H2:P-value<0.001(significant)There was a significant negative effect of creative leadership on team conflict. As creative leadership increases, team conflict decreases.

H3:P-value<0.001(significant).There was a significant negative effect of team conflict on teacher innovation performance.

Indirect effects analysis

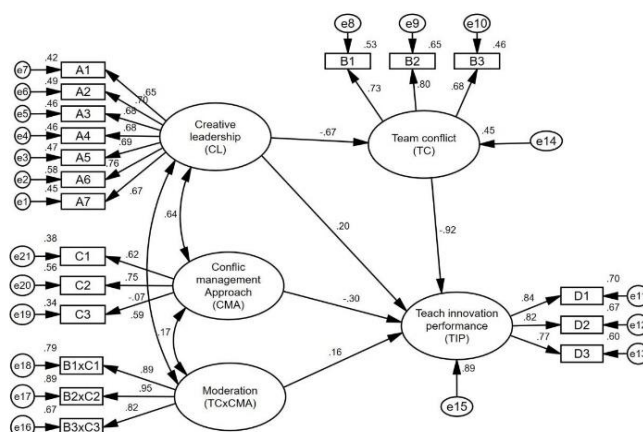

Figure 4 Moderation and mediation effect model

Table 9. Intermediate moderation effect test.

Effects	Estimate	S.E.	C.R.	p	Label
TIP <--- CL	0.321	0.101	3.19	0.001	H1
TC <--- CL	-0.851	0.08	-10.577	***	H2
TIP <--- TC	-0.993	0.123	-8.077	***	H3
TIP <--- CMA	-0.366	0.137	-2.677	0.007	
TIP <--- TC x CMA	0.248	0.046	5.352	***	H5
TIP <--- TC <--- CL	0.294	0.218	0.394	***	H4

The results in Table 9, show the intermediate moderation effect test.

H1: The path form CL → TIP (Creative Leadership → Teacher Innovation Performance).The estimated value is 0.321,Standard Error(S.E) =0.101,Critical Ratio(C.R)=3.190,P-value=0.001 (significant).Creative leadership has a significant positive effect on teacher innovation performance. H2: The path form CL → TC (Creative Leadership → Team Conflict). The estimated value was -0.851, Standard Error (S.E.) = 0.080, Critical Ratio (C.R.) = -10.577, P-value<0.001(significant). There was a significant negative effect of creative leadership on team conflict. H3: The path form TC → TIP (Team Conflict →Teacher Innovation Performance).

Estimate: -0.993, Standard Error (S.E.): 0.123, Critical Ratio (C.R.): -8.077, P- value <0.001 (significant). There is a significant negative effect of team conflict on teacher innovation performance. H4: The path form CL → TC → TIP (Creative Leadership → Team Conflict → Teacher Innovation Performance). Estimate = 0.294. Confidence interval (Lower Upper)=0.218-0.394.P-value=0.007, This indirect effect (the mediation effect) shows that creative leadership influences teacher innovation performance indirectly by reducing team conflict. H5: The path form (TC x CM) → TIP (Team Conflict x Conflict Management approach →Teacher Innovation Performance). Estimate: 0.248, Standard Error S.E.): 0.046, Critical Ratio (C.R.): 5.352, P-value<0.001 (significant). The interaction between team conflict and conflict management has a significant positive effect on teacher innovation performance.

probing interaction analysis

Table 10. Moderation effect test.

Parameter	Estimate	Lower	Upper	p
Low	-1.148	-1.470	-.324	.000
Med	.993	-1.263	-.430	.000
High	-.838	-1.081	-.536	.000

Table 10, mainly examines the moderating effect of Conflict Management (CMA) on the relationship between Team Conflict (TC) and Teaching Innovation Performance (TIP), namely: $TC \times CMA \rightarrow TIP$. Different levels (Low, Med, High) indicate the impact of team conflict on teaching innovation performance under varying degrees of conflict management.

Negative effect: At all levels of conflict management, team conflict (TC) has a significant negative impact on teaching innovation performance (TIP) (estimated values are negative, $P < 0.001$). Significant regulatory effect: When dealing with low-level conflict management (Low CMA), TC has the strongest negative impact on TIP (-1.148). As the level of conflict management (CMA) increases, the negative impact of TC on TIP gradually weakens (from -1.148 to -0.838). This indicates that good conflict management can effectively alleviate the negative impact of team conflicts on innovation performance.

Confidence interval analysis: All intervals do not contain 0, indicating that the moderation effect is significant at different levels. The confidence interval for high-level conflict management (-1.081 ~ -0.536) has a small degree of convergence, indicating that the results are relatively stable.

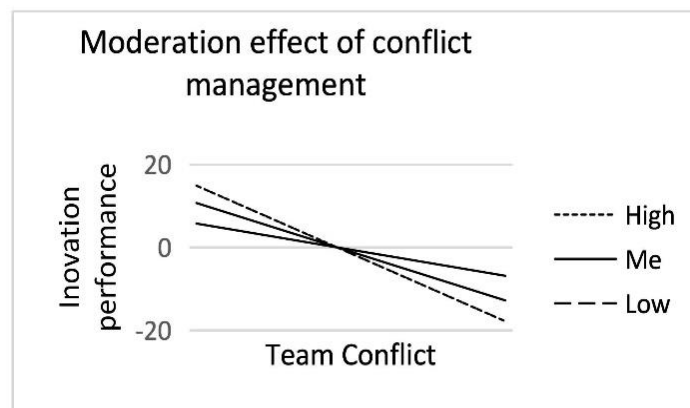

Figure 5 Moderation Effect of Conflict Management

This graph illustrates the moderating effect of conflict management (CMA) on the relationship between team conflict (TC) and innovation performance (TIP), with different lines representing high, medium, and low levels of conflict management. Team conflict (TC) consistently has a negative impact on innovation performance (TIP): Regardless of the level of conflict management, an increase in team conflicts will lead to a decline in innovation performance. The higher the level of conflict management, the smaller the negative impact: Low level conflict management approach (CMA), The fastest decline in innovation performance indicates that if a team lacks good conflict management, once conflicts increase, innovation performance will sharply decline.

Discussions

Research Objective 1: Creative leadership can enhance the innovation performance of teams or individuals by stimulating the innovation potential and initiative of organizational members. Leaders can significantly promote creative behavior by creating an organizational culture that supports innovation, providing members with psychological security and necessary resources. In the group of university teachers, leaders who demonstrate creative behavior can effectively motivate teachers to try new methods and challenge traditional thinking patterns, thereby improving innovation performance. (Amabile. T. et al., 1996). Creative leadership can stimulate creativity by enhancing the intrinsic motivation of team members. The job characteristics of university teachers

require high autonomy and creativity, and leaders can enhance teachers' investment in innovative tasks by providing clear goals, timely feedback, and emotional support. This internal incentive mechanism encourages teachers to demonstrate stronger innovative abilities in teaching methods, research activities and resource integration. (Tierney and Farmer, 2002). The universities have a high degree of academic freedom, but also face challenges such as fast knowledge updates and diverse teaching needs. Creative leadership is particularly important in universities, as it guides teacher collaboration, optimizes resource allocation, and sets innovation driven work goals to create a relaxed and supportive work environment for teachers, thereby stimulating innovation capabilities. (Zhang, et al., 2011). The behavior of leaders is deeply influenced by high power distance and collectivist culture, Creative leadership can gradually guide team members to break through thinking inertia and adapt to rapidly changing educational environments while respecting traditional authority, Research shows that in universities with strong creative leadership, teachers are more willing to accept innovative tasks and try diverse teaching methods, thereby significantly improving individual and team innovation performance (Xiaoqin Liu, et al., 2020). The positive impact of creative leadership on teacher innovation performance has been widely confirmed. By enhancing teachers' intrinsic motivation, providing resource support, and building an innovation friendly culture, creative leadership can effectively improve teachers' innovation ability and work performance. This conclusion not only provides important theoretical basis for the construction of leadership in universities, but also points out the direction for improving the innovation performance of university teachers in practice.

Research Objective 2: The study reveals the mechanism by which creative leadership indirectly promotes innovation performance by reducing team conflicts, expands the theoretical applicability of creative leadership in the field of education, and enriches relevant research on team conflict management. College administrators should attach importance to the cultivation of creative leadership, and further enhance teachers' innovation ability and performance by optimizing team conflict management. At the same time, training or workshops can help team members master effective conflict management strategies and maximize innovation potential. The Mechanism of Creative Leadership on Team Conflict. Reduce relationship conflicts: Creative leadership emphasizes building an open and supportive work atmosphere, encouraging trust and understanding among team members. This leadership style helps reduce emotional conflicts caused by tense interpersonal relationships, thereby maintaining team harmony. Optimizing task conflicts: Creative leaders reduce task conflicts caused by inconsistent goals or uneven resource allocation through clear goal setting and effective resource allocation In a team, leaders can guide task conflicts towards constructive directions, making them a driving force for innovation rather than a hindrance. (Mumford. D. et al., 2002). The Impact of Team Conflict on Teachers' Innovation Performance. The inhibitory effect of team conflict: Studies have shown that high-level team conflict reduces the willingness of team members to collaborate, weakens resource integration and knowledge sharing abilities, and thus has a negative impact on innovation performance. Especially the existence of relationship conflicts can easily distract individuals' focus on innovative tasks and reduce creativity performance. The innovation effect after conflict reduction: After effective control of team conflicts, teachers can focus more on innovative solutions to tasks, and resource collaboration and information exchange within the team are more efficient. (Farh L., et al., 2010).

Research Objective 3) This study reveals the moderating effect of conflict management methods on the relationship between team conflict and innovation performance, further improving the theoretical framework of conflict management and innovation performance. Conflict management methods aim to reduce the negative impact of conflicts on team performance through effective means. Appropriate conflict management methods can shift the nature of conflicts from

destructive to constructive, thereby reducing the adverse impact of conflicts on innovation performance. Especially in the field of education, good conflict management can promote teamwork and knowledge sharing, further improving teachers' innovative performance. (Rahim, 2002) Conflict management methods emphasize cooperation and joint problem-solving, promoting consensus among team members by encouraging open discussions and information sharing. This method can guide task conflicts to promote innovation, while effectively reducing the negative impact of relationship conflicts. Quickly resolve conflicts by making appropriate concessions and balancing interests. Although it may not fully tap into the innovative potential of conflict, it can effectively avoid conflict escalation and mitigate the direct negative impact on performance. Avoidance or mandatory management methods: Although they may temporarily alleviate conflicts in certain situations, they often fail to address deeper issues, which may lead to more significant long-term impacts of conflicts on performance (Dechurch and Marks, 2001). Appropriate conflict management approach can resolve tense relationships caused by conflicts and reduce the interference of negative emotions on team members' focus and creativity. Appropriate management methods can reduce the damage of conflicts to team relationships, enhance team members' willingness to collaborate, and provide a supportive environment for innovation (Farh L., et al., 2010).

Recommendations

1. Recommendation for Policies Formulation

(1) Promote the cultivation and practice of creative leadership. Establish leadership training programs: Education authorities or universities should regularly conduct creative leadership training programs for school level and departmental leaders, including innovative thinking development, team management skills, and methods for building an innovative culture. Improve the leadership evaluation system: Incorporate creative leadership into the performance evaluation index system of university leaders, and motivate leaders to pay more attention to innovation and motivation in actual management.

(2) Building a harmonious team culture. Establish specialized training on conflict management: Universities should enhance team members' awareness and ability to handle conflicts, and encourage active communication and collaboration through training or workshops. Strengthening mental health support: Universities can establish psychological counseling mechanisms to provide emotional support for team members and reduce the negative impact caused by team conflicts. Establishing a conflict mediation mechanism: Universities should establish independent conflict mediation institutions or introduce third-party mediation services to provide institutional guarantees for the resolution of team conflicts.

(3) Optimizing the incentive mechanism for innovation performance in universities. Implement multidimensional performance evaluation: In teacher performance evaluation, increase the assessment weight of innovative achievements (such as teaching method innovation and scientific research achievement transformation), and motivate teachers to actively improve their innovation ability. Provide resource support: Support innovative projects through special funds, reward outstanding teachers in innovative teaching and research, and create a campus atmosphere that respects innovation.

2. Recommendations for the application of research findings

(1) Enhance the creative leadership of leaders. Universities regularly hold creative leadership training sessions for leaders, combining successful case analysis and simulation exercises to help school level and department level leaders master practical methods of innovative management. Equip newly appointed leaders with experienced mentors to help them quickly adapt

to the practical requirements of creative leadership through guidance and communication. setting up pilot units within universities to provide leaders with the opportunity to apply creative leadership in real innovation projects and accumulate practical experience.

(2) Strengthen the management and intervention of team conflicts. Regularly provide conflict management training to teachers and managers, teaching effective communication skills, conflict identification and resolution strategies, and enhancing team members' collaborative abilities. provide professional mediation services when team conflicts are severe, help team members resolve differences in a constructive manner, and promote cooperation. Establish an early warning mechanism: Utilize digital tools such as team management platforms or mental health monitoring systems to monitor internal team dynamics, detect and intervene in potential conflicts in advance.

(3) Optimize the innovation performance support system for teachers. Establish a special fund for innovative projects to provide sufficient resource support for teachers, including research funding, experimental equipment, and technical services. Clearly include innovative teaching and research achievements in the performance evaluation system, regularly select and commend teachers with outstanding innovative performance, and set an example.

3. Recommendations for the next research

(1) To expand the scope of the research sample. This study focuses on public universities in Guangdong Province, and subsequent research can cover education organizations in other regions, different types of universities, and different industries to verify the universality and robustness of the research results.

(2) To explore more potential mediating variables. can be introduced to further explore the multiple pathways through which creative leadership affects teacher innovation performance. adopt multiple research methods. In the future, experimental research, longitudinal tracking surveys, and qualitative research can be combined to dynamically verify causal relationships and deeply explore the changing patterns of creative leadership, team conflict, innovation performance.

References

- Al-Shahwan D. (2019). **Creative Leadership among Deans of Faculties in Jordanian Universities in the Governorate of the Capital Amman, and its Relationship to Organizational Conflict Management from the Point of View of Academic.** Master's Thesis, Middle East University.
- Amabile. T. et al. (1996). Assessing the Work Environment for Creativity. **Academy of Management Journal**, 39 (5), 1154-1184.
- DeChurch A., and Marks, M. A. L. (2001). Maximizing the benefits of task conflict: The role of conflict management. **International Journal of Conflict Management**, 12 (1), 4-22.
- Farh L., et al. (2010). Task conflict and team creativity: A question of how much and when. **Journal of Applied Psychology**, 95 (6), 1173-1180.
- Kaya. H. (2021). **Örgütsel çatışma ve örgütsel sessizlik ilişkisi: Kuşadası örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).** Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mabry S. (2016). Towards a Creative Leadership Model : A State University's Leadership Labors. **Journal of Case Research**, 7 (1), 1-22.
- Mumford. D. et al. (2002). Leading Creative People: Orchestrating Expertise and Relationships. **Leadership Quarterly**, 13 (6), 705-750.
- Rahim A.M. (2002). Toward a theory of managing organizational conflict. **International Journal of Conflict Management**, 13 (3), 206-235.

- Tierney and Farmer, S. M. (2002). Creative self-efficacy: Its potential antecedents and relationship to creative performance. **Academy of Management Journal**, 45 (6), 1137-1148.
- Xiaoqin Liu, et al. (2020). The Multilevel Effects of Creative Leadership on Employees' Workplace Innovative Behavior : An Integrated Analysis Framework. **Open Journal of Social Sciences**, 8 (12), 295-307.
- Zhang, et al. (2011). Linking transformational leadership and team performance: A conflict management approach. **Journal of Management Studies**, 48 (17), 1586-1611.

MEDIATING EFFECTS OF TEAM TRUST AND TEAM INTERACTIVE BEHAVIOR ON RELATIONSHIP BETWEEN FLEXIBLE LEADERSHIP AND INNOVATION TEAM EFFECTIVENESS IN UNIVERSITIES IN GREATER BAY AREA

Zhang Hongwei, Sataporn Pruettikul* and Sukhum Moonmuang

Student of Leadership in Education Administration program, Bangkokthonburi University,
Bangkokthonburi University and Bangkokthonburi University

*Corresponding Author E-mail : satapornp2566@gmail.com

Received Date: March 6, 2025 ; Revised Date: March 23, 2025 ; Accepted Date: March 24, 2025

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the components of team trust, team interactive behavior, flexible leadership and innovation team effectiveness. (2) to develop a model of mediating effects of team trust and team interactive behavior on the relationship between flexible leadership and innovation team effectiveness in universities, and (3) to verify the effect of team trust, team interactive behavior and flexible leadership effect on the innovation team effectiveness in Universities in Greater Bay Area. The population of this research were 4,883 teachers working in universities in the Guangdong Hong Kong Macao Greater Bay Area, Republic of China. The sample was determined by G*power, total 539 teachers and were obtained by proportional stratified random sampling method. The statistical for data analysis includes Confirmatory Factor Analysis and Structural Equation Modeling.

The research found that : (1) The flexible leadership was seven components include; Planning ability, Adaptability, guidance ability, control ability, caring ability, resilience ability and growth ability. The Innovation team effectiveness was three components include; innovation task performance, cooperation satisfaction and team growth. The team trust was two components include; cognitive trust and emotional trust, and the team interactive behavior was four components include; team support, team communication, team work and knowledge sharing; (2) The mediating effects of team trust and team interactive behavior on relationship between flexible leadership and innovation team effectiveness in the Greater Bay Area fit well with empirical data. And (3) Flexible leadership, Team trust and team innovative behavior had a positive effect on the innovation team effectiveness. In addition, the Flexible leadership could be positive indirect effect on team innovative effectiveness through team trust and team interactive behavior, which were as mediation effect. So, in organization should be promoting all of them together for innovation team effectiveness improvement.

Keywords : Flexible leadership, Team Trust, Team Interactive Behavior, Innovation Team Effectiveness

Background and significance of the problem

The Guangdong-Hong Kong-Macao Greater Bay Area, as one of China's most dynamic and internationally competitive economic regions, was committed to building an international science and technology innovation center. With the development of the Greater Bay Area and the progress of society, the demand for team effectiveness increased, becoming an important constraint on organizational development. As a source of innovation, universities were the most powerful driving force behind conceptual and technological advancements. The construction of university teams was a strategic measure adopted by national and local governments to promote knowledge innovation, interdisciplinary research, and the cultivation of innovative talents, with the deepening of

technological innovation, the organizational form of teaching and research innovation teams increasingly demonstrated its significant role in innovation development. In recent years, the university faculty team gradually expanded, effectively promoting China's technological innovation, scientific development, and talent cultivation, becoming an important component of the country's scientific and technological innovation strategy. It played a crucial role in enhancing university performance by improving the mechanisms for cultivating innovative talents, integrating technological resource allocation, fostering team spirit, uniting outstanding innovative groups, and forming excellent talent team effects. It effectively contributed to the emergence of major scientific research innovations in key fields in China and promoted the nation's technological advancement, scientific development, and talent cultivation. (Berlie and Benard, 2023)

Flexible leadership holds significant importance in modern organizations and team management, particularly in its impact on team performance. This leadership approach emphasizes flexibility, empathy, collaboration, and adaptability, aiming to improve work quality and efficiency by creating a more humane and open environment. This leadership style relies on teamwork, interactive behavior, and team trust, reducing reliance on power command and control management. Leaders support and encourage team members to cultivate better collaborative relationships. Adjust tasks based on the skills, experience, and professional knowledge of team members to improve overall efficiency and result quality. When faced with challenges or failures, flexible leadership helps teams adopt a positive attitude towards difficulties, enhancing their resilience and stress management abilities. It also emphasizes two-way communication and feedback mechanisms, reducing information barriers and misunderstandings to ensure consistency of goals within the team. Flexible leadership enables institutions to adapt more quickly to changes in curriculum design, research directions, and international cooperation strategies, thereby enhancing overall competitiveness. Universities have faculty, staff, and administrative staff from diverse backgrounds, interests, and goals. Flexible leadership has adjusted management methods to meet the diverse needs of teaching, research, and management. Flexible leadership provides resource support and flexible work arrangements, minimizing administrative intervention and stimulating research creativity and enthusiasm. Flexible leadership encourages interdisciplinary collaboration, breaks departmental silos, and creates an environment conducive to interdisciplinary research.

The team was the main foundation of organizational structure, and interaction can increase communication and negotiation among team members (Beerman, et al., 2009), thereby promoting cooperation between both parties (Mayer, 2009). Strive to achieve work goals in a common direction. The key to enabling team members to collaborate and achieve dual results was continuous interaction and enhanced trust (Hosmer, 2009). Consequently team interactive behaviors and team trust are critical elements that warrant exploration in this study. These factors serve as key variables in understanding team dynamics and performance, while there are numerous factors influencing team effectiveness, this research focuses on the influence of flexible leadership styles, team interactive behaviors, and team trust. More specifically, this study aims to address a notable gap in existing literature by examining how administrators' leadership flexibility impacts team innovation effectiveness within university settings. The research will explore how leadership adaptability, through fostering trust and encouraging team interaction, can directly influence the innovation capabilities of teams in higher education institutions.

Research objectives

1. To study the components of team trust, team interactive behavior, flexible leadership, and innovation team effectiveness.
2. To developing a model of mediating effects of team trust and team interactive behavior on the relationship between flexible leadership and innovation team effectiveness in Universities in Greater Bay Area.
3. To decompose the effect of team trust, team interactive behavior and flexible leadership effect on the innovation team effectiveness.

Conceptual Framework

The Greater Bay Area refers to a specific area that includes Hong Kong, Macau and some cities in Guangdong Province. Many researchers had studied the paths, methods, and influencing factors of improving the effectiveness of university teacher innovation teams from the perspectives of education and management, and had conducted extensive and in-depth discussions. Many outstanding scholars had analyzed and demonstrated various factors that affect teachers' teaching and research innovation teams from different perspectives, laying a theoretical foundation and research paradigm for the effectiveness of team innovation. This study starts from the perspective of flexible leadership and constructs a university teachers' innovation team effectiveness model through the mediating role of team trust and team interactive behavior, as the figure 1.

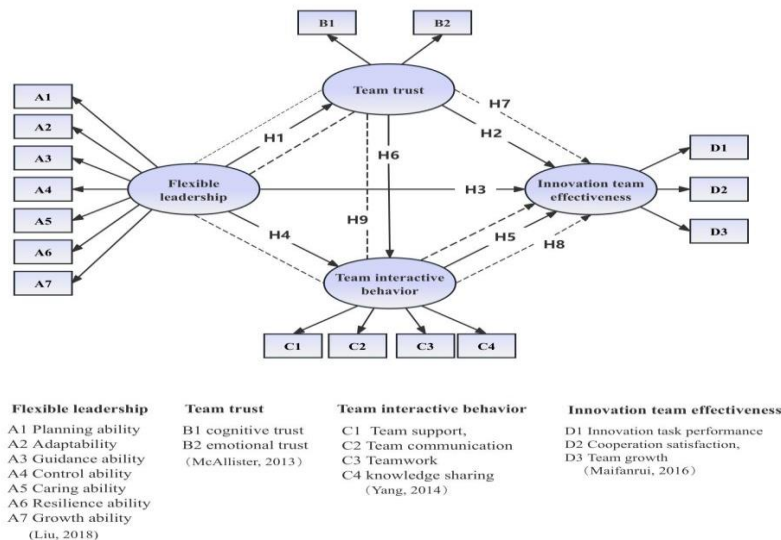

Figure 1 Conceptual Framework of this research

Research Hypothesis

- H1: Flexible leadership had a positive direct effect on the team trust.
- H2: Team trust had a positive effect on the team effectiveness.
- H3: Flexible leadership had a positive direct effect on the innovation team effectiveness.
- H4: Flexible leadership had a positive direct effect on the team interactive behavior.
- H5: Team interactive behavior had a positive direct effect on innovation team effectiveness.
- H6: Team trust had a positive direct effect on team interactive behavior.
- H7: Flexible leadership had an indirect effect on the innovation team effectiveness through team trust.
- H8: Flexible leadership had an indirect effect on the innovation team effectiveness through

team interactive behavior.

H9: Flexible leadership had an indirect effect on the innovation team effectiveness through team trust and interactive behavior.

Research Methodology

This research focuses on innovation teams in universities in the Greater Bay Area, aiming to explore the mediating role of team trust and team interactive behavior between flexible leadership and innovation team effectiveness. Using quantitative survey research method, a model was constructed to verify the influence relationship of various variables, providing a basis for the management of innovation teams in universities. Use multiple statistical methods to analyze data. Use descriptive statistics to understand sample characteristics, evaluate the fit of the measurement model using AMOS software, and calculate indicators such as CFI and TLI to determine the fit between the model and the data. Use AVE square root and other methods to test validity, and evaluate reliability using Cronbach's alpha coefficient and CR value. Validate the hypothesis through SEM structural equation analysis and explore the direct and indirect effects between variables.

Research Design

According to the research objectives, this research will be divided into seven steps:

Stage 1: Develop research ideas. What was flexible leadership as a manager of innovation teams in universities in the Greater Bay Area? What were the effective behaviors of flexible leadership? Was the innovation team effectiveness influenced by flexible leadership? What factors indirectly affect the innovation team effectiveness? Attempting to construct an efficiency model for innovation teams in universities in the Greater Bay Area. **Stage 2:** Conceptual research and design. Extensive literature review and content analysis will be conducted. **Stage 3:** Planning sampling and data collection. Determine the research scope, sample size, and sampling method. **Stage 4:** Research proposal and approval. Determine the questionnaire format and scale, use expert predictive evaluation, and conduct validity evaluation of the scale. **Stage 5:** Data Collection and Management. Distribute and return questionnaires, organize and eliminate invalid questionnaires. **Stage 6:** Data processing and interpretation. Analyze and interpret data using software. **Stage 7:** Analysis of Survey Results. Analyze and apply the verification results, propose theoretical contributions and practical applications of the research, and look forward to the future.

Population and Sample

The population were 4,883 teachers from innovation teams of 10 universities in the Guangdong Hong Kong Macao Greater Bay Area. The sample was determined by G*Power program was a total 539 teachers and obtained by proportional stratified random sampling method, covering different regions and levels of universities to ensure representativeness.

Research Instruments

The data was collected through a questionnaire survey, which consists of two parts. The first part collects basic information such as teacher gender and age; The second part was a 5-point rating scale for measure flexible leadership, team trust, team interactive behavior, and innovation team effectiveness, and adjusts them according to research objectives. After had 5 experts evaluate the validity of the questionnaire content, they were the leader of innovative team of university and had experience more 10 years, using the IOC index was value between 0.6 to 1.0, and revise the questionnaire to ensure that it accurately reflects the research objectives. and the reliability value for each factor was between .83 to .95.

Data Collection

The researchers distributed a Likert (5-point) questionnaire to the participants. Select teachers from 10 universities in the Guangdong Hong Kong Macao Greater Bay Area as research samples and collect data through online questionnaires.

Data Analysis

To facilitate the presentation and interpretation of research results, a series of symbols and abbreviations were used in the study. FL represents flexible leadership, TT represents team trust, TIB represents team interactive behavior, TE represents innovation team effectiveness, etc., The data analyzed on descriptive with percent, mean, SD, Skewness and Kurtosis), and inferential statistic with CFA and SEM.

Research Result

1) The data was collecting from the questionnaires, the result on the information of respondents as the table 1.

Table 1. Demographic statistics.

Information		Frequency	Percent	Cumulative Percent
gen	male	243	45.1%	45.10%
	female	296	54.9%	100.00%
age	less than 30 years	126	23.4%	23.40%
	30-40years	178	33.0%	56.40%
	40-50years	163	30.2%	86.60%
	More than 50 years	72	13.4%	100.00%
working experience	5 years or less	158	29.3%	29.30%
	5-10 years	250	46.4%	75.70%
	10-20 years	76	14.1%	89.80%
	20 years or more	55	10.2%	100.00%
Team role	Leader	84	15.6%	15.60%
	Teacher	333	61.8%	77.40%
	Administrator	122	22.6%	100.00%

From table 1, Showed that the sample were female teachers more than male teachers, at 54.9%; The majority were aged 30-40, accounting for 33.0%; The work experience was concentrated in 5-10 years, accounting for 46.4%; Teachers account for 61.8% of the team roles.

2) Data descriptive analysis on mean, standard deviation, Skewness and Kurtosis from the questionnaires, as the table 2.

Table 2. The standard deviation of coefficient of variation, skewness, and kurtosis.

	$\bar{x}$	S.D.	Skewness	Kurtosis
A1	3.624	1.082	-0.930	-0.589
A2	3.619	1.107	-0.911	-0.636
A3	3.648	1.112	-0.939	-0.537
A4	3.625	1.117	-0.810	-0.707
A5	3.647	1.093	-0.954	-0.494
A6	3.666	1.095	-0.944	-0.526
A7	3.616	1.125	-0.903	-0.656
(A1-A7) FL	3.635	0.882	-1.012	-0.412
B1	3.637	1.075	-0.938	-0.588
B2	3.668	1.151	-0.948	-0.472
(B1-B2) TT	3.653	0.991	-1.019	-0.258

C1	3.645	1.129	-0.932	-0.558
C2	3.631	1.074	-0.988	-0.516
C3	3.610	1.153	-0.911	-0.544
C4	3.647	1.116	-0.910	-0.582
(C1-C4) TIB	3.634	0.911	-0.914	-0.468
D1	3.638	1.100	-0.911	-0.620
D2	3.602	1.093	-0.806	-0.657
D3	3.663	1.100	-0.908	-0.583
(D1-D3) TE	3.634	0.911	-0.998	-0.285

From the table 2, It can be seen the mean value of each variable was between 3.486-4.093, and the distribution was relatively balanced, and the standard deviation of each variable is between 0.982-1.082, which indicates that the sample data dispersion was small. when the absolute value of skewness of data was less than 3 and the absolute value of kurtosis was less than 10, the observed variables basically conform to the normal distribution, it can be considered that the shape of large sample data basically conforms to the normal distribution, which meets the basic requirements of the research hypothesis in this paper.

3) The Interrelation Between Latent Variables, as the table 3.

Table 3. The Square Matrix of Interrelation Between Latent Variables.

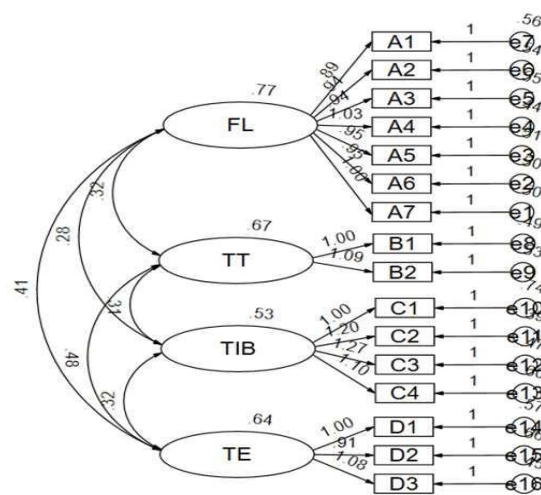
	FL	TT	TIB	TE
FL	1			
TT	.375**	1		
TIB	.387**	.425**	1	
TE	.497**	.542**	.435**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

The correlation coefficients between all variables are positive, indicating a positive relationship between them. The correlation coefficient ranges from 0.375 to 0.542, indicating a moderate to strong correlation. and correlation coefficients were significant ($p < 0.01$), indicating that the relationships between these variables can be considered statistically reliable.

Confirmatory factor analysis model. The research identified four factors and 16 observed variables, namely flexible leadership, team trust, team interactive behavior, and innovation team effectiveness, and constructed a measurement model using AMOS software. On figure 2

4) Measurement model (Confirmation factors Analysis model)

TLI=.985 ,GFI=.964 ,CFI=.985 ,RMSEA=.034

Figure 2 The Measurement Model of Four Latent Variables in standardized estimates

Table 4. Measurement model fit valuation after modifying.

Parameters	Threshold	Model Value	Interpretation
CMIN		159.853	Excellent
CMIN/DF	<3 Excellent, 3-5 Acceptable	1.631	Excellent
GFI	>0.95 Excellent, >0.9 Acceptable	0.964	Excellent
IFI	≥0.90 Excellent, >0.8 Acceptable	0.961	Excellent
TLI	>0.95 Excellent, >0.9 Acceptable	0.985	Excellent
CFI	>0.95 Excellent, >0.9 Acceptable	0.981	Excellent
RMSEA	<0.05 Excellent, <0.08 Acceptable	0.034	Excellent

Based on Table 4, the Measurement Model fit-well with a CMIN/DF value of 1.631 less than 3, a GFI value of 0.964, an AGFI value of 0.950, an IFI value of 0.961, a TLI value of 0.985, a CFI value of 0.981, and an RMSEA value of 0.034. This indicates that the model can effectively explain the variance and covariance of observed data and fits well with the empirical data. As the Table 5.

Table 5. Results of convergence validity analysis.

Variables			Factor loadings		C.R.	p	S.E.	R ²
			Estimate	beta				
A1	<---	FL	0.89	0.721	17.411	***	0.051	0.520
A2	<---	FL	0.945	0.748	18.19	***	0.052	0.560
A3	<---	FL	0.943	0.743	18.042	***	0.052	0.552
A4	<---	FL	1.025	0.805	19.853	***	0.052	0.648
A5	<---	FL	0.946	0.758	18.482	***	0.051	0.575
A6	<---	FL	0.954	0.764	18.641	***	0.051	0.584
A7	<---	FL	1	0.779				0.607
B1	<---	TT	1	0.760				0.578
B2	<---	TT	1.086	0.772	13.414	***	0.081	0.596
C1	<---	TIB	1	0.645				0.416
C2	<---	TIB	1.199	0.814	14.85	***	0.081	0.663
C3	<---	TIB	1.271	0.803	14.743	***	0.086	0.645
C4	<---	TIB	1.102	0.720	13.674	***	0.081	0.518
D1	<---	TE	1	0.730				0.533
D2	<---	TE	0.909	0.668	13.72	***	0.066	0.446
D3	<---	TE	1.083	0.790	15.589	***	0.069	0.624

Significance Indicators: ***p<0.001

From the table 5, FL (Flexible Leadership) all factor loadings>0.89, R² > 0.52. The measurement variables (A1-A7) of FL had high convergence validity. A4 has the highest load (1.025), indicating that A4 contributes the most in measuring FL.

The factor loadings of TT (Team trust) B1-B2 were 1 and 1.086, respectively, R² > 0.57. The measurement variables of TT were reliable.

The TIB (Team Interactive Behavior) has the lowest C1 load (0.645, R² = 0.416), but it was still acceptable (>0.40). The C2-C4 load was relatively high (>1.1), and R²>0.50, indicating good overall convergence validity.

The TE (Innovation Team Effectiveness) D1-D3 load ranges from 0.909-1.083, and the R² ranges from 0.446-0.624, which meets the standards.

The measurement model quality with the Composite Reliability (CR), The Average Variance Extracted (AVE), The Maximum Shared Variance (MSV), The Maximum Reliability (MaxR(H)), and The Latent Variables Intercorrelation with Square Root of AVE, As the diagonal on the table 6.

Table 6. Show CR, AVE and discriminant of model.

	CR	AVE	MSV	MaxR (H)	Flexible leadership	Team trust	Team effectiveness	interactive behavior
FL	0.905	0.578	0.335	0.907	0.760			
TT	0.739	0.587	0.531	0.74	0.454***	0.766		
TE	0.774	0.534	0.531	0.783	0.579***	0.728***	0.731	
TIB	0.835	0.56	0.299	0.848	0.434***	0.525***	0.546***	0.749

Significance Indicators: ***p<0.001

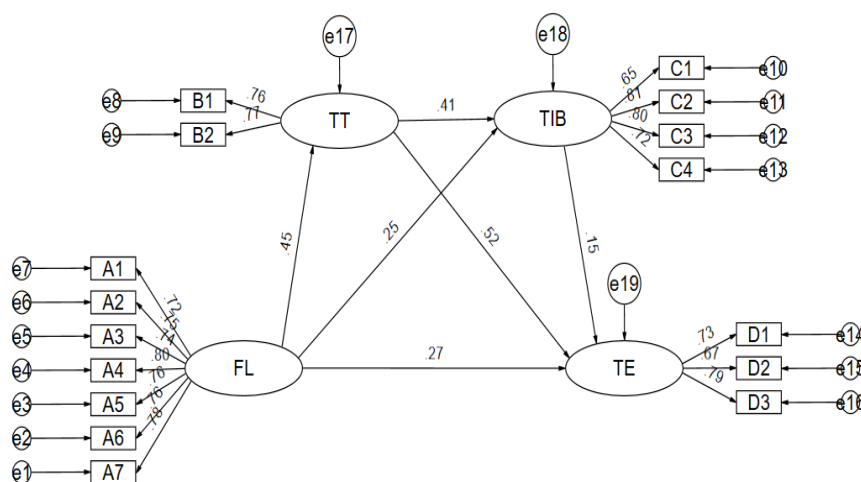
Form the table 6, the CR was a measure of internal consistency of latent variables, requiring a value of ≥ 0.7 . All latent variables had a CR higher than 0.7, indicating good internal consistency and meeting the reliability requirements.

AVE measures the explanatory power of latent variables on their observed variables, with a requirement value of ≥ 0.5 . The AVE of all latent variables was higher than 0.5, indicating that latent variables can explain most of the variance of their observed variables and had good convergent validity. MSV measures the maximum shared variance between latent variables and was used to evaluate discriminant validity, requiring $MSV \leq AVE$.

The MSV values of FL, TT, TE, and TIB were all smaller than their corresponding AVE, indicating good discriminant validity among latent variables.

The correlation matrix of latent variables and discriminant validity, the square of the correlation coefficient between latent variables should be less than the square root of their respective AVEs to verify discriminant validity. The diagonal value of FL is 0.760. The diagonal value of TT was 0.766. The diagonal value of TE was 0.731. The diagonal value of TIB was 0.749. The correlation of all latent variables was smaller than their respective diagonal values. (Fornell and Larcker, 1981).

5) Hypothesis Testing

CMIN=159.853, df=98, CMIN/df=1.631, p=.000
GFI=.964, CFI=.985, RMSEA=.034

Figure 3 Structural Equation Models

From the figure 3, the result for analyzed on the effects of factors on the innovation team effectiveness as the table 7.

Table 7. The hypotheses testing of direct effects.

			UnStd. Esti.	S.E.	C.R.	p	Std. Esti.	Hypothesis
TT	<---	FL	0.423	0.051	8.36	***	0.454	H1
TE	<---	TT	0.515	0.067	7.713	***	0.524	H2
TE	<---	FL	0.252	0.046	5.459	***	0.275	H3
TIB	<---	FL	0.206	0.045	4.588	***	0.247	H4
TE	<---	TIB	0.168	0.061	2.766	0.006	0.152	H5
TIB	<---	TT	0.368	0.057	6.477	***	0.413	H6

Significance Indicators: ***p<0.001

The hypothesis testing results of structural equation modeling show that all direct effects hypotheses (H1-H6) are supported. Flexible leadership has a significant impact on team trust, team interactive behavior, and innovation team effectiveness; Team trust has a significant impact on team interactive behavior and innovation team effectiveness; Team interactive behavior has a significant impact on the effectiveness of innovation teams. Among them, team trust has the strongest direct impact on innovation team effectiveness was coefficient 0.524, while team interactive behavior has the weakest direct impact on innovation team effectiveness was coefficient 0.152, as the table 8.

Table 8. Show the indirect effects analysis.

Path	Estimate	SE	95%CI		p	Hypothesis
			Lower	Upper		
FL-->TT -->TE	0.238	0.047	0.163	0.352	***	H7
FL- ->TIB-->TE	0.038	0.020	0.006	0.084	1.90	H8
FL-->TT-->TIB-->TE	0.028	0.013	0.008	0.061	**	H9

From the table 8. Result for hypothesis testing of indirect effects as follow;

H7: FL → TT → TE Flexible leadership (FL) has a significant indirect effect on team effectiveness (TE) through team trust (TT), with a path coefficient of 0.238 and both upper and lower confidence intervals not including 0, verifying H7. Team trust was an important mediating variable for the impact of flexible leadership on team effectiveness. This indicates that flexible leadership can further improve the overall effectiveness of the team by enhancing trust among team members.

H8: FL → TIB → TE Flexible leadership (FL) has a weak indirect effect on team effectiveness (TE) through team interactive behavior (TIB), with a path coefficient of 0.038. SE of 0.02. The z-value of 1.9 is less than 1.96, therefore the z-value is not significant, H8 assumes that the indirect effect of the FL ->TIB ->TE pathway does not hold, indicating that H8 was not supported.

H9: FL → TT → TIB → TE Flexible leadership (FL) has a significant indirect effect on team effectiveness (TE) through the joint mediation of team trust (TT) and team interactive behavior (TIB), with a path coefficient of 0.028. that was supporting on H9.

From the Table 7 and 8, shown the decompose for the direct effects of Flexible leadership (FL) has effect on team effectiveness (TE) was 0.252, and had indirect effect through the mediation of team trust (TT) and team interactive behavior (TIB) was .304, The total effect was .556, with a significant.

Discussions

On the research results, researchers could be discussion on the main research results according to the hypothesis as follows:

1) The flexible leadership construct is composed of seven components: planning ability, adaptability, guidance ability, control ability, caring ability, resilience ability, and growth ability. These factors contribute to a leader's capacity to steer a team through challenges and foster an environment conducive to both individual and collective growth. Studies have shown that flexibility in leadership can significantly enhance a team's performance, particularly in dynamic and uncertain environments (Hoch and Dulebohn, 2013). Additionally, innovation team effectiveness was found to consist of three core components: innovation task performance, cooperation satisfaction, and team growth. These elements highlight the importance of both individual and group performance in driving innovative outcomes, as well as the significance of fostering a collaborative and supportive team environment (West, 2002).

2) The mediating effects model of team trust and team interactive behavior on relationship between flexible leadership and innovation team effectiveness in the Greater Bay Area fit well with empirical data (CMIN/DF = 1.631, GFI = 0.964, IFI = 0.961, TLI = 0.985, CFI = 0.981, and RMSEA = 0.034). which are all within the acceptable range for structural equation modeling (Hu and Bentler, 1999). These results provide empirical support for the proposed relationships, indicating that team trust and team interactive behavior play crucial mediating roles in translating flexible leadership into improved innovation team effectiveness.

3) For decomposed on direct effects and indirect effects, To investigate found the flexible leadership, team trust and team interactive behavior had positive direct effect on the innovation team effectiveness ($p < .001$), accepted on hypothesis H3, H2 and H5, this may be due to the flexible leadership were ability of leaders to flexibly adjust their behavior and strategies based on changes in the environment and team needs, in order to promote the achievement of team goals, according previous studies had shown that flexible leadership has a significant direct impact on innovation team effectiveness: (Yukl and Mahsud. 2010). proposed that flexible leadership can effectively respond to complex team needs and promote the improvement of team innovation capabilities. The flexibility of leaders can improve the quality of decision-making and the efficiency of resource allocation, thereby enhancing the overall performance of the team. (Lin and Yi Lingfeng, 2020) points out that flexible leadership was particularly important for innovative teams in dynamic environments. Through adaptive management, leaders can stimulate the creativity and collaboration abilities of team members, and drive the generation of innovative results. Hannah, et al. (2009) believes that flexible leadership can enhance a team's psychological security and encourage members to try new ideas, which is crucial for high-performance innovative teams. Team trust was the shared sense of trust among team members, which was an important foundation for efficient collaboration and performance. A large amount of literature emphasizes the crucial role of team trust in team effectiveness: Mayer (1995) pointed out in their trust theory that team trust can reduce conflicts, improve team collaboration efficiency, and directly affect team performance. Costa, et al. (2001) emphasized the importance of team trust in interdisciplinary teams, stating that trust can accelerate information sharing and decision implementation, and enhance team innovation capabilities. Research by Dirks (1999) has shown that high levels of team trust can enhance members' psychological contracts, increase their motivation and participation, and were particularly important for innovative tasks. Zand (1972) mentioned that trust can not only reduce communication costs

within a team, but also improve coordination among members, thereby significantly enhancing the efficiency of innovation teams.

To verify the indirect effect of flexible leadership on innovation team effectiveness via team trust and team interactive behavior by systematically testing each hypothesis, convincing evidence was found to support the mediating effects of different variables. The research results confirm that flexible leadership (FL) has a significant indirect impact on innovation team effectiveness (TE) through team trust (TT), and team trust was an important mediating variable for the impact of flexible leadership on the innovation team effectiveness. This indicates that flexible leadership can further improve the overall efficiency of the team by enhancing trust among team members.

However, the indirect impact of flexible leadership (FL) on innovation team effectiveness (TE) through team interactive behavior (TIB) was not significant, indicating that interactive behavior does not have a positive mediating effect on the impact of flexible leadership on innovation team effectiveness, and its impact was relatively small. Flexible leadership (FL) has a significant indirect impact on innovation team effectiveness (TE) through the joint mediation of team trust (TT) and team interactive behavior (TIB). There were multiple indirect pathways indicating that flexible leadership can further promote team interactive behavior through team trust, ultimately improving the innovation team effectiveness. Although the overall effect of the path was weak, its complexity reflects the multi-level relationships between variables.

The impact of flexible leadership (FL) on innovation team effectiveness (TE) was not only achieved through direct effects, but also through various indirect pathways. Team trust was the core mediating variable of the impact of flexible leadership on innovation team effectiveness. The influence of team interactive behavior as a single medium is relatively weak. But this indicates that they had a certain significance in complex relationships.

In addition, valuable insights were obtained by linking these findings with the theoretical foundations presented in the literature review. This research contributes to the field by elucidating how flexible leadership influences the effectiveness of teacher innovation teams through specific pathways. These findings had significant implications for both academic research and practical applications. This research also emphasizes the interrelationship between team trust and team interactive behavior. The mediating role of these factors reveals a complex network of influences, enriching our understanding of the broader education ecosystem.

Recommendations

1. Recommendation for Policies Formulation

(1) Promote the development of flexible leadership and enhance the innovation team effectiveness. Flexible leadership training: Universities should provide flexible leadership training for leaders, focusing on cultivating their adaptability, flexibility, and emotional management abilities in different contexts. Promote universities to develop systematic leadership enhancement plans and introduce flexible leadership practice projects in conjunction with innovative goals.

(2) Enhance team trust and build an efficient collaborative culture: Transparent communication mechanism: Establish transparent communication channels within the team to enhance trust and understanding among team members. Building a culture of trust: Introduce policies to encourage universities to create a culture centered on trust, such as enhancing trust through public recognition, team building activities, and other means.

(3) Optimize team interactive behavior and enhance team innovation effectiveness promote knowledge sharing: Encourage team members to actively share knowledge and experience through brainstorming, interdisciplinary seminars, and other forms. Encourage collaborative innovation: Design a team reward mechanism that links innovative achievements with team collaboration behavior, motivating members to achieve common goals through cooperation.

(4) Promote regional coordinated development and enhance the innovation capabilities of universities in the Greater Bay Area. School enterprise cooperation support: Establish a flexible cooperation mechanism between universities and enterprises to promote the application of leadership, trust, and interactive behavior in innovative practices.

2. Recommendations for the application of research findings

(1) Promote flexible leadership practices to enhance team adaptability and innovation capabilities Through practical case analysis and scenario simulation training, help university leaders learn to flexibly adjust strategies in complex and changing environments, and adapt to the needs of different teams. Encourage leaders to flexibly apply different leadership styles such as directive, supportive, and empowering based on the characteristics of team tasks and member abilities.

(2) Strengthen team trust building and optimize team collaboration. Conduct team building activities: Regularly organize team building activities such as psychological safety training, role recognition workshops, and team goal co creation meetings to enhance trust among members. Transparent and open decision-making mechanism: Introduce open discussion sessions in team decision-making to ensure that members' opinions are fully heard, thereby establishing trust and a sense of belonging

(3) Optimize team interactive behavior and enhance innovation effectiveness. Knowledge sharing and collaboration platform construction: By establishing online collaboration platforms (such as academic cloud disks and knowledge management systems), team members can efficiently share information and discuss issues. Assessment mechanism for motivating collaboration: incorporating team interaction behavior into performance evaluation indicators, such as rewarding outstanding team members or groups with outstanding innovative achievements, to motivate members to actively participate in collaboration.

(4) Promote regional university linkage and enhance overall innovation capability. Establish a university resource sharing platform: Through regional research resource sharing platforms, promote communication and interaction between different universities, and provide more resource support for innovation teams. Promote cross school joint projects: Encourage universities, enterprises, and research institutions in the region to jointly form cross school innovation teams and achieve major breakthroughs through collaborative research and development.

3. Recommendations for the next research

Future research should further explore the complex relationship between team trust, team interactive behavior, and flexible leadership in innovation teams of universities in the Greater Bay Area, especially how to enhance innovation team effectiveness through multidimensional leadership, team trust, and team interactive behavior. In addition, considering factors such as external environment and team diversity will help to comprehensively understand this relationship and provide more practical theoretical support and policy recommendations for the construction of university innovation teams and regional scientific and technological innovation.

References

- Beerman, et al. (2009). Superior performance of liquid-based versus conventional cytology in a population-based cervical cancer screening program. 112 (3), **Gynecologic Oncology**, 572–576.
- Berlie, A. J. and Benard, M. (2023). Greater Bay Area Importance of Hongkong and Guangzhou. **Open Access Library Journal**, 10 (3), 1-18.
- Costa, C, et al. (2001). Trust within teams : The relation with performance effectiveness. **European Journal of Work and Organizational Psychology**, 10 (3), 225–244.
- Dirks, T. K. (1999). The effects of interpersonal trust on work group performance. **Journal of Applied Psychology**, 84 (3), 445–455.
- Fornell, C. and Larcker, D. F. (1981) Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. **Journal of Marketing Research**. 18 (1), 39-50.
- Hannah, T, et al., (2009). A framework for examining leadership in extreme contexts. **The Leadership Quarterly**, 20 (6), 897–919.
- Hoch, J. E. and Dulebohn, J. H. (2013). Shared Leadership in enterprise and Human resource management system implementation. **Human Resource Management Review**, 23 (1), 114-125.
- Hosmer, T. L. (2009). **The ethics of management**. 7th ed. McGraw-Hill/Irwin.
- Hu, L. T., and Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. **Structural Equation Modeling : A Multidisciplinary Journal**, 6 (1), 1-55.
- Lin and Yi Lingfeng. (2020). The Cross-level Effect of Entrepreneurial Leadership on Team Creativity. **Foreign Economics & Management**, 42 (9), 107–120.
- Mayer, C., et al. (1995). An integrative model of organizational trust. **The Academy of Management Review**, 20 (3), 709–734.
- Mayer, E. R. (2009). **Multimedia learning**. 2nd ed. Cambridge University Press.
- West, M. A. (2002). Sparkling Fountains or Stagnant Ponds : An Integrative Model of Creativity and Innovation Implementation in Work Groups. **Applied psychology**, 51 (3), 355-387.
- Yukl and Mahsud, R. G. (2010). Why flexible and adaptive leadership is essential. **Consulting Psychology Journal : Practice and Research**, 62 (2), 81–93.
- Zand, E. D. (1972). Trust and managerial problem solving. **Administrative Science Quarterly**, 17 (2), 229–239.

A COMPARATIVE STUDY OF HEADLINE WRITING IN BUSINESS NEWS

Kittipong Thongsombat and Chanika Chatdecha*

Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University and

Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding Author Email : c.chatdecha@gmail.com

Received Date: May 5, 2025 ; Revised Date: May 22, 2025 ; Accepted Date: May 26, 2025

Abstract

The objective of this research were to 1) investigate the headline writing techniques in Business News in the Bangkok Post, The New York Times, and the Financial Times, 2) analyze the frequency of occurrence of various headline-writing techniques in business news across The Bangkok Post, The New York Times, and The Financial Times and 3) compare the frequency of occurrence of each headline-writing technique in business news among The Bangkok Post, The New York Times, and The Financial Times. The sample included headlines published from August to October 2023, with a total of 700 headlines including The Bangkok Post: 255 headlines, The New York Times: 273 headlines, and The Financial Times: 172 headlines. Statistics used in data analysis include frequency and percentage.

The research results found that :

(1) Out of 10 techniques in the study, the Bangkok Post deployed eight techniques while the Financial Times and the New York Times deployed only seven and six techniques respectively. Two techniques-colon for 'say' and nominalization-were not found at all in any of the newspapers.

(2) The Bangkok Post got the most occurrences of loaded words ($f=149$, 38.21%), followed by the use of present simple tense ($f=130$, 33.33%). In the Financial Times, the most dominant technique observed was the use of loaded words with 147 occurrences (40.61%) with the present simple tense ($f=131$, 36.19%) coming in second. The New York Times, which only six techniques were observed, had the most frequently used technique in loaded word with 156 occurrences (49.21%) and the use of simple tense is second with 111 occurrences (35.02%).

(3) Their most frequently used technique and also the top 4 techniques were the same, namely; loaded words, present simple tense, omission of auxiliary verbs and idioms. The use of loaded words was found the most in all the three media. The New York Times has the most frequently used technique in loaded words with 156 occurrences (49.21%) while The Financial Times ($f=147$, 40.61%) and The Bangkok Post ($f=149$, 38.21%). The use of present simple tense was also ranked second in all three newspapers.

Keywords : Business News, News Headline Writing Technique, English Newspaper

Background and significance of the problem

English has become one of the most widely spoken languages in the world with the majority taking it as a second language (The Economist, 2019 : Online). It is by far the world's most powerful language based on the Power Language Index (PLI), which covers education, geography, economy, communication, knowledge, media, and diplomacy (Chan, 2016 : Online). One practical method for enhancing these skills is to read English news stories, particularly business news, which allows him to study the language while simultaneously acquiring new information to facilitate their lives. These news stories are easily accessible in newspapers, available in both hard copies and online platforms.

Beyond providing readers with news stories, one effective strategy for capturing readers' interest is producing compelling news headlines of which function is to inform readers about the content of the article and influence their decision to purchase the newspaper. Like other news headlines, business news headlines are instrumental in shaping audience perception because they act as the first impression readers would get when they will start reading a news story. Moreover, the headline has become a powerful tool in making any decision in the information-driven world of business, where clarity, urgency, and credibility are needed. With that, the writing style of news headline is indispensable in producing effective news headlines. Each newspaper has its own unique styles of making the news headlines, nonetheless; investigating news headlines can be valuable for understanding the strategies employed by headline writers.

The Bangkok Post has been providing its audiences with a good command of English - with news updates or information on various global events ranging from the economy, society, and politics to sports. It offers many sections, such as General News, Business News, World News, Sports and Features, and also gives the readers an opportunity to voice their opinions on pressing issues. With the credibility of the Bangkok Post, many studies have been conducted in terms of its language and influence on society on several news sections (Charuchinda, 2003; Waelateh, 2003; Nitsaisook, 2017 : Online). However, there are few studies on sports news. To address this knowledge gap, the researcher decided to explore the linguistic features of news headlines related to the business news headlines found in The Bangkok Post newspaper.

Meanwhile, The Financial Times is a British daily business newspaper that also covers other interesting news stories that might attract or impact readers. Likewise, The New York Times (NYT) is one of the longest-running newspapers in the USA covering various sections offering readers with its professional level of language. These three newspapers have served as reliable sources of information for readers both in their respective countries and globally. This study compares the blessings of its business with studies of language properties and styles.

Given their significant roles, the researcher decided to conduct a comparative study of headline writing in business news from The Bangkok Post, The Financial Times, and The New York Times. This study aims to benefit individuals in terms of exploring the diversity of language used in business journalism, providing insights into effective economic news communication in today's interconnected world.

Research objectives

1. To investigate the techniques used in writing business news headlines in The Bangkok Post, The New York Times, and The Financial Times.
2. To analyze the frequency of occurrence of various headline-writing techniques in business news across The Bangkok Post, The New York Times, and The Financial Times.
3. To compare the frequency of occurrence of each headline-writing technique in business news among The Bangkok Post, The New York Times, and The Financial Times.

Research Methodology

Population and Sample

The study used purposive sampling to select business news headlines from the electronic versions of the three newspapers—The Bangkok Post, the New York Times, The Financial Times. While

the Bangkok is the only English newspaper in Thailand, the New York Times and the Financial Times are headquartered in USA and UK respectively. Despite their different locations, these three newspapers share the same groups of audiences-business people or well-educated ones. The Purposive sampling was chosen to ensure that the selected headlines are representative of the specific time period and relevant to the research objectives. The sample included headlines published from August to October 2023, with a total of 700 headlines including The Bangkok Post: 255 headlines, The New York Times: 273 headlines, and The Financial Times: 172 headlines. The sample size represented approximately 30% of the business news published each day, resulting in about 2-3 business news headlines per day per newspaper. The period from August to October 2023 was chosen to provide a manageable yet comprehensive dataset that reflects a range of business news events. This timeframe ensures that the study captures variations in headline writing due to different business cycles, economic events, and editorial practices. The study, by examining 700 headlines, aims to provide a robust dataset that provides meaningful comparisons and reliable conclusions about the techniques of headline-writing that are usually used in business news across different newspapers and regions.

Research Instruments

The primary instrument for this study is a coding sheet developed to capture various headline-writing techniques used in business news headlines. The techniques for data analysis are based on established theoretical frameworks from the works of Reah (1998), Mardh (1998), Metcalf (2013), and Fredrickson and Wedel (1991). These frameworks were chosen because they provide comprehensive insights into the elements of headline writing, ensuring a robust and well-founded analysis. Therefore, the followings are framework that are integrated for data analysis:

1. Loaded Words: Words that carry strong emotional or connotative meaning to elicit a response from readers.
2. Omission of Auxiliary Verbs: Removing auxiliary verbs to make headlines shorter and more direct.
3. Nominalization: Using nouns instead of verbs to make the headline more compact and formal.
4. Short Synonyms: Using shorter synonyms to save space and make headlines more impactful.
5. Present Tense for Past Events: Using present tense to describe past events, giving a sense of immediacy.
6. "To" for Future Events: Using the infinitive form to indicate future events concisely.
7. Use of Commas for "And": Replacing "and" with a comma to save space and quicken the pace of reading.
8. Use of Colons for "Says": Using colons to attribute statements or quotes efficiently.
9. Omission of the Verb To Be : Leaving out forms of the verb "to be" to create concise headlines.
10. Idioms: Using idiomatic expressions to add color and familiarity to headlines.

Creating and evaluating the quality of tools

In terms of validity and reliability, relying on well-established theoretical frameworks, the study is not only based on solid research foundations, which makes the findings more trustworthy but also allowing multiple raters and checking for inter-rater reliability, ensuring that the results are consistent reliable. Finally, in terms of comprehensive understanding, the analysis of various headline-

writing techniques provides an insight view of how different language and style elements are used in different newspapers and situations.

Data Collection

The data collection procedure for this study involves the following steps:

1. Accessing archives of three newspapers: The Bangkok Post, The New York Times, and The Financial Times.

2. Purposively selecting Business news headlines from the specified period, which is August to October 2023. After purposive sampling, a random method was employed to finalize the selection of specific news headlines, ensuring a fair representation while maintaining randomness in the final sample.

3. Each headline was examined and coded according to a pre-designed coding sheet, ensuring a structured and consistent approach to data collection. The use of a coding sheet ensured that the analysis remained objective and that each headline was evaluated based on the same parameters, facilitating a clear and organized collection of data.

4. To ensure the reliability of the coding process, the study incorporated inter-rater reliability measures. Three English lecturers, including one native English speaker, will act as inter-raters. They were independently code the headlines, and any item agreed upon by at least two inter-raters will be accepted as valid.

Data Analysis

Quantitative Data Analysis: The initial step in the data analysis process was to count the occurrences of each identified technique within the selected headlines. Following the counting process, the frequency of each technique was determined. Additionally, the percentage of each technique was calculated in relation to the total number of headlines analyzed.

Data Presentation: After analyzing the frequencies and percentages, the dataset analyzed was categorized into a table format including employing content analysis, which allows for a straightforward and visually accessible way to convey the results.

Content Analysis: In addition to the quantitative analysis, the content analysis was conducted to provide a deeper understanding of certain techniques that are used. This analysis involves examining the context and nuances of each headline, looking beyond mere frequency to understand the purpose and effect of the headline-writing techniques.

Comparative Analysis: The final step in the data analysis process was a comparative analysis of the use of different headline-writing techniques across the three newspapers. This analyzes details of the similarities and differences in the application of these techniques found The Bangkok Post, The New York Times, and The Financial Times. The comparative analysis aims to identify patterns and trends in headline writing within each newspaper contributing to a deeper understanding of the editorial practices and stylistic choices that characterize each newspaper.

Research Result

Based on the framework of 10 news headlines writing techniques-loaded Words, omission of auxiliary verbs, noun phrase, short synonyms, present simple, "to" for future events, use of commas for "and", use of colons for "say", omission of verb to be and Idioms, the following are the findings.

Table 1: Headline Writing Techniques in the Bangkok Post

No.	Headline Writing Technique	Frequency (F)	Percentage (%)
1	loaded words	149	38.21
2	present simple tense	130	33.33
3	idioms	35	8.97
4	omission of auxiliary verbs	27	6.92
5	"to" for future events	25	6.41
6	comma for "and"	16	4.10
7	omission of verb "to be"	5	1.28
8	short synonym	3	0.77
9	colon for "say"	-	-
10	nominalization	-	-
Total		390	100

According to **Table 1**, out of 10 headline writing techniques, the use of loaded words, the persuasive terms to grab a reader's attention and convey a strong sense of urgency or importance, is the most used one with an occurrence of 149 times (38.21%). The use of the present simple tense, accounting for 33.33%, came in second, followed by present simple, the omission of auxiliary verbs (f=35, 8.97%), idioms (f=27, 6.92%), omission of verb "to be" (f=25, 6.41%), "to" for future events (f=16, 4.10%), comma for "and" (F=5, 1.28%) and short synonym (F=3, 0.77%). Two techniques – the use of colon in place of the word "say" and the use of nominalization, were not observed in The Bangkok Post.

The followings are examples of some techniques found in The Bangkok Post.

Loaded words: "Hotel faces staff shortages" (14 Oct 2023) and "Move seeks to hike ingredient exports" (11 Aug 2023). Face and seek are both loaded words carrying strong implications use to grab readers' attention. The former refers to confront something while the later means trying to get something.

Present Simple: "Agency turns to culinary tourism" (11 Aug 2023) is a present simple tense used to give a sense of immediacy and relevance.

Omission of Auxiliary Verbs: "Legal tactics used to minimize tax" (9 Aug 2023). Instead of using the full sentence "Legal tactics are used to minimize tax," the writer chooses to make it short to save the space on the headline by omitting a helping verb.

Idioms: "Banks put the brakes on loan growth" (2 Sept 2023). To put the brakes on something means to slow down or stop an activity. "Cyber security agency sets its agenda" (13 Oct 2023), to set its agenda is to decide what subject other people could discuss and deal with. These catchy idioms are more likely to grab readers' intention than common words.

Omission of Verb "To Be": "Egat against further power bill cut" (4 Aug 2023) and "Chinese buyers gradually cool on Thailand as destination" (15 Aug 2023). For both headlines, verbs to be, which are main verbs, are omitted.

Table 2: Headline Writing Techniques in The Financial Times

No.	Headline Writing Technique	Frequency (F)	Percentage (%)
1	loaded words	147	40.61
2	present simple tense	131	36.19
3	Idioms	49	13.54
4	omission of auxiliary verbs	17	4.70

5	"to" for future events	12	3.31
6	comma for "and"	5	1.38
7	omission of verb "to be"	1	0.28
8	short synonym	-	-
9	colon for "say"	-	-
10	nominalization	-	-
Total		362	100

According to **Table 2**, the most dominant technique observed was the use of loaded words with 147 occurrences (40.61%), followed by present simple tense (f=131, or 36.19%) and idioms (f=49, 13.54%). Three techniques—comma for "will", colon for "say" and nominalization - were not found in The Financial Times.

The following are examples of the techniques found in the newspaper:

Loaded words: "China's renminbi hits 16-year low after exports tumble in August" (6 Sept 2023). Tumble means falling or decline but it gives more emotional meaning to something likely to happen quickly or be in crisis.

Idioms: "Investors raise red flags over Arm exposure to China risks" (23 Aug 2023), to raise red flags means to warn of anything dangerous to happen.

Omission of Auxiliary Verbs: "Low-rise residents flooded by massive cladding costs" (7 Aug 2023), the helping verb of "are" was left out in the headline. The full sentence should be "Low-rise residents are flooded by massive cladding costs."

"To" for Future Events: "Sweden to boost defence spending by 30% as Nato membership draws closer" (11 Sept 2023), instead of saying "Sweden will boost...", the writing made it shorter and punchy saying "Sweden to boost ..."

Table 3: Headline Writing Techniques in the New York Times

No.	Headline Writing Technique	Frequency (F)	Percentage (%)
1	loaded words	156	49.21
2	present simple tense	111	35.02
3	idioms	28	8.83
4	omission of auxiliary verbs	11	3.47
5	"to" for future events	8	2.52
6	comma for "and"	3	0.95
7	omission of verb "to be"	-	-
8	short synonym	-	-
9	colon for "say"	-	-
10	nominalization	-	-
Total		273	100

Based on **Table 3**, the use of loaded words is the most frequently deployed technique with 156 occurrences (49.21%). Interestingly, four techniques are not observed in the New York Times, namely; omission of verb "to be", short synonym, colon for "say" and noun phrase. The present simple tense is the second most common technique, appearing in 111 headlines (35.02%). Idiomatic expressions were used in 28 headlines (8.83%) and the omission of auxiliary verbs was found in 11 headlines (3.47%). The substitution of "to" for "will" was found with 8 occurrences headlines (2.52%) while the comma for "and" technique had 3 occurrences (1.10%).

Some examples are as follows:

Loaded words: “A spending Boom Fuels Russia’s Wartime Economy, Raising Bubble Fears (31 July 2023). As a loaded word, fuel means to worsen or to intensify while bubble fear, a loaded phrase, refers to concern about economic problems likely to crash.

Idioms: “From Detroit to Hollywood, New Union Leaders Take a Harder Line” (18 Aug 2023), to take a harder line is to have a more aggressive stance on something.

Omission of Auxiliary Verbs: “Target’s Sales Hit by Pride Month Merchandise Backlash” (16 Aug 2023), the full sentence should be “Target’s Sales are Hit by Pride Month Merchandise Backlash”.

"To" for Future Events: “Biden to Restrict Investments in China, Citing National Security Threats” (8 Aug 2023), “to” was replaced by “will” to show future action and to make the headline short and efficient.

Table 4: Comparison of Headline Writing Techniques in the Bangkok Post, Financial Times, and the New York Times

No.	Techniques	Bangkok Post (%)	Financial Times (%)	New York Times (%)
1	loaded words	38.21	40.61	49.21
2	present simple	33.33	36.19	35.02
3	idioms	6.92	13.54	8.83
4	omission of auxiliary verbs	8.97	4.70	3.47
5	omission of verb “to be”	6.41	3.31	-
6	"to" for future events	4.10	0.28	2.52
7	comma for “and”	1.28	-	0.95
8	short synonym	0.77	1.38	-
9	colon for “say”	-	-	-
10	nominalization	-	-	-

Table 4 presented the comparison the use of news headline writing techniques among The Bangkok Post, The Financial Times, and The New York Times. Their most used technique and also the top 4 technique were the same. The most dominant one was the use of loaded words. The New York Times has the highest usage of loaded words (49.21%) while The Financial Times (40.61%) and The Bangkok Post (38.21%) came in second and third respectively. The use of present simple was also ranked second in all three newspapers with The Financial Times getting the most occurrences of 36.19%.

Interestingly, two techniques–colon for ‘say’ and nominalization - were not observed at all in any of the newspapers while the use of Common for “and” was not found in The Financial Times either.

Some examples are as follows:

Loaded words: “At Asian Wedding, Cash is King” (12 Aug 2023, The New York Times) “Italian bank shares slump after Meloni hits lenders with surprise windfall tax” (8 Aug 2023, The Financial Times) and “New premier pledges to cut electricity bills” (1 Sept 2023, The Bangkok Post). King, slump and pledge are loaded words. The meaning of King is not literal but it shows power and dominance while slump and pledge refers to a sharp decline in price and a strong promise respectively.

Idiom: China's Stalling Economy puts the world on notice (11 Aug 2026, The New York Times), China's sluggish economy will weight on global trade, western groups warn (28 Aug 2023, The Financial Times), Thailand feels the force of cyber-attack (1 Sept 2023, The Bangkok Post). Put the world on notice, weight on and feel the force are idioms. To put someone/something on notice means to warn. To weigh on someone/something means to make them worried. To feel the force of something means you are going to experience the bad or good result of somethings.

Omission of Auxiliary Verbs: For Single Women in China, Owning a Home is a New Form of Resistance (23 Aug 2023, The New York Times), SoftBank deal values Arm at \$64bn (18 Aug 2023, The Financial Times) and Digital sentiment improves in Q2. (8 Aug 2023, The Bangkok Post).

Discussions

1. The News Headlines Writing Techniques in Business News in the Bangkok Post, The New York Times, and the Financial Times

Based on the framework of 10 news headlines writing techniques - loaded words, omission of auxiliary verbs, nominalization, short synonyms, present simple, "to" for future events, use of commas for "and", use of colons for "says", omission of verb "to be" and idioms, eight of them were deployed by the Bangkok Post while the Financial Times and the New York Times have used seven and six respectively.

The top 4 techniques-loaded Words, present simple, idioms and omission of auxiliary verbs-were used by all the three newspapers were the same as loaded words being the most used one. Although all the three newspapers are broadsheets and in formal business reporting, they rely heavily on loaded language.

Compared to the Comparative Analysis of Headlines Writing Techniques in FIFA World Cup 2022 by Thongsombat (2023 : Online), the use of idioms was found the most in the Bangkok Post, the Metro and the New York Times. It shows that the styles of headline writing in business news and sports news are different and the writers need to find practical ways to reach their respective target groups. While an idiom, which is a group of words, has a more forceful meaning than non-idiomatic expressions according to Reah (1998) a loaded word conveys beyond its literal meaning with more emotional weight or significance.

The use of present simple tense is another widely used feature and it was ranked second in all three newspapers with The Financial Times getting the most occurrences of 76.16%, followed by the Bangkok Post (50.98%). It aligns strongly with the study of the use of the present simple in five of the best newspapers by circulation in the English language by Badawi and Albadri (2022). They found that the present simple tense is the most frequently used in English-language headlines because it can both make the news fresher and serve as a great marketing technique.

Meanwhile, the omission of auxiliary and verb to be were more often in the Bangkok Post than in The Financial Times and The New York Times. In his study of the Analysis of Parts-of-Speech Distribution and Omission Patterns in The New York Times and The Guardian, Alzahrani (2018) also reported that articles and auxiliary verbs were found to be the most frequently omitted items. Without auxiliaries and verbs to be, the headlines are so short and concise that they can put on the limited space in the newspaper.

Interestingly, two techniques-colon for 'say' and nominalization-were not observed in any of the newspapers. 'say' and nominalization not often used in the news headlines. As for the use of colon for 'say', it is was common in old media like print media while new media prefer more

dynamic words. Nominalization is not popular because it makes the headline longer. It sometimes is more complex and harder for readers to understand.

2. Broadsheet newspapers against Business newspaper

While the Bangkok Post and the New York Times are regarded as broadsheet newspapers to cover various news stories, the Financial Times has focused in business fields. Nonetheless, according to the findings, they are not much different in terms of news headline writing styles because they share the same goal of grabbing the readers' attentions as quick as possible. With the use of loaded words, they are capable of luring the readers and employing the simple sentence, which shows immediacy. The only difference among the three newspapers would be their technical terms to attract their target groups.

3. Local newspaper against Global newspapers

Found in 1946, The Bangkok Post is now Thailand's only English newspaper and its target groups are expatriates living in Thailand and also well-educated people. Meanwhile, The Financial Times and The New York Times, headquartered in UK and USA respectively, have been well recognized among the world's leading newspapers. Despite their differences in terms of the publishing location and target markets, all the three media have employed the same strategies in conveying messages to the readers.

Knowledge from research

The findings offer valuable insights for language learning. Teachers and students should be encouraged to use the news headlines as an educational source. As authentic materials, the headlines will give them not only up-to-date information about world economy or daily events but also the language aspect. They can study how present simple tense is constructed and used in the news headline and it can be applied for their study. Also, the use of passive voice in the news headline where the auxiliary verb is omitted can be discussed. Moreover, an article and a full stop are not used in the news headline. Importantly, using this authentic material, the students will learn new vocabulary and make a good use of knowledge to be applied in their daily life.

Recommendations

1. Recommendations for the application of research findings

In terms of news literacy development, the news headline writing techniques will show not only information or fact but also writers' bias or tone. We can learn from the words how the writers feel about the news story. Interestingly, the same news event might be conveyed and published differently by the media. Sometimes, bias can be also identified. Studying news headline writing styles, we will find it easier to grasp information and to decide whether we will believe it.

2. Recommendations for the next research

This study has focused on business news from the newspapers in three countries in different continents. It showed that there was slightly different when the news headline writing techniques were taken into account. Their popular techniques were loaded words, present simple tense, idioms and the omission of auxiliary verbs. It would be interesting if other areas of the news headlines including sports news and political news will be conducted. There might be some differences since their target groups of audiences are not the same. The next study should also be conducted to compare between broadsheet newspapers and tabloid newspapers or between the digital media and print media. As the trend goes, the study of AI-generated headlines is

recommended. With that, we might know whether AI can replace human as an editor or a journalist.

References

- Alzaharani, H. (2018). Analysis of Parts-of-Speech Distribution and Omission Patterns in The New York Times and The Guardian. **International Journal of Linguistics**, 10 (3), 21-35.
- Badawi, A. M. M., and Albadri, L. Q. (2022). Analyzing The Use of The Present Simple in Five of The Best Newspapers by Circulation in The English Language. **Journal of Positive School Psychology**, 9451-9457.
- Chan, K.L. (2016). **Power Language Index, Which are the world's most influential languages?** [Online]. Available : http://www.kailchan.ca/wp-content/uploads/2016/12/Kai-Chan_Power-Language-Index-full-report_2016_v2.pdf. [2025, April, 23].
- Charuchinda, R. (2003). **An analysis of noun phrases used in the Bangkok Post front-page headlines**. Master's Thesis in Business English for International Communication, Graduate School Srinakharinwirot University.
- Fredrickson, L.T. and Wedel, P. F. (1991). **English by newspaper**. 2nd ed. Bangkok Post Publishing.
- Mardh, I. (1998). **Headlines On the grammar of English front page headlines**. Gotba Malmo : CWK Geerup.
- Metcalf, A., (2013). **The Grammar of (Newspaper) Headlines**. The Chronicle of Higher Education. Washington, D.C.
- Nitsaisook, N. (2017). An analysis of Collocations and Semantic Prosody in Thai Political News Headlines in the Bangkok Post. **IJoLLT**, [Online]. 2 (1), Available : <http://ijollt.usm.my/index.php/archives/65-all-article/485-ijollt-02012019-3>. [2025, April, 18].
- Reah, D. (1998). **The language of newspapers**. London: Routledge.
- The Economist. (2019, December 4), Where are the world's best English-speakers?. **The Economist**. [Online]. Available : <https://www.economist.com/graphic-detail/2019/12/04/where-are-the-worlds-best-english-speakers>. [2025, March, 10].
- Thongsombat, K. (2023). A Contrastive Analysis of Headlines Writing Techniques in FIFA World Cup 2022. **Rajapark Journal**, [Online]. 17 (53), Available : <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/264139>. [2025, April, 29].
- Waelatech, B. (2003). **A Speech Act Analysis of Advertising Headlines in the Bangkok Post**. Master's Thesis. Prince of Songkla University.

การกำเนิดของรัฐตามที่ปรากฏอยู่ในอัครคัมภีร์สูตรของพระพุทธศาสนา THE CONCEPT OF THE ORIGIN OF THE STATE IS BASED ON THE AGGAÑÑA SUTTA OF BUDDHISM

กรุณา มธูลาประรังสรรค์*, ทองใบ ธีรานันทงกูร, พระมหาจิรติปต์ อาจิตตปุณฺโญ และ เจริญ ทุนชัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย,

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย,

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย และ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

Karuna Mathulapransan*, Thongbai Dhiranandankura, PhramahaJiratip Ajittapoonyo and Charoen Thunchai

Mahamakut Buddhist University Sirindhorn Rajavidyalaya Campus,

Mahamakut Buddhist University Sirindhorn Rajavidyalaya Campus,

Mahamakut Buddhist University Sirindhorn Rajavidyalaya Campus and

Mahamakut Buddhist University Sirindhorn Rajavidyalaya Campus

*Corresponding Author E-mail : Karunamathulap@gmail.com

(วันที่รับบทความ : มีนาคม 4, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : เมษายน 9, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : เมษายน 10, 2568)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการรัฐศาสตร์เชิงพุทธเรื่อง “การกำเนิดของรัฐตามที่ปรากฏอยู่ในอัครคัมภีร์สูตรของพระพุทธศาสนา” เบื้องต้นกล่าวถึงแนวคิดเรื่องกำเนิดของรัฐของนักคิดชาวตะวันตกใน 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีศาสนภาพ ทฤษฎีธรรมชาติ ทฤษฎีเทวสิทธิ์ และทฤษฎีสัญญาประชาคม ติดตามมาด้วยทฤษฎีแนวคิดเรื่องกำเนิดของรัฐในพระพุทธศาสนา ที่มีกล่าวถึงในอัครคัมภีร์สูตร สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาประชาคมของนักคิดในฝ่ายประเทศตะวันตกทั้ง 3 คน คือ ฌ็อมส์ ฮอบส์, จอห์น ล็อก และฌอง ฌาคส์ รูสโซ เพียงแต่ว่าทฤษฎีสัญญาประชาคมของพุทธศาสนามีความเก่าแก่มากกว่าทฤษฎีของชาวตะวันตกกว่า 2,000 ปี เท่านั้นเอง

คำสำคัญ : กำเนิดของรัฐในพุทธศาสนา, รัฐศาสตร์เชิงพุทธ

Abstract

This academic article on political science entitled “The Concept of the Origin of State Based on the Aggañña Sutta of Buddhism”, first presented the Western concepts of the origin of state based on 4 theories i.e. The Divine Theory, The Force Theory, The Natural Theory and The Social Contract Theory. It was followed by the concept of the origin of states based on Aggañña Sutta in Dhiganikaya, Patikavagga of Suttanpitaka. This Buddhist theory was more or less in accord with the Western theories of the Contract Theories taught by Thomas Hobbes, John Locke and Jean-Jacques Rousseau. But the Buddhist theory was considered to be older than the Western philosophers for more than 2,000 years.

Keywords : Origin of State in Buddhism, Buddhism on Political Science

บทนำ

คำว่า “รัฐ” (State) ในความหมายทางรัฐศาสตร์ (Political Science) หรือทางการปกครอง (Public Administration) แตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปบ้าง เช่น เวลาเราพูดถึง รัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐอเมริกา รัฐพิหารของอินเดีย รัฐปาหังของมาเลเซีย เป็นต้น ในทางรัฐศาสตร์ ไม่ถือว่าที่กล่าวมานั้นเป็นรัฐ นั่นเป็นเพียงหน่วยการปกครองระดับย่อยของประเทศนั้นๆ เท่านั้น

“รัฐ” ในทางรัฐศาสตร์ ได้แก่ ดินแดนที่ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างถาวรภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน มีอำนาจทั้งภายในและภายนอกอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นรัฐจึงประกอบด้วย 1) ดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน 2) มีประชากรจำนวน

หนึ่งอาศัยอยู่ร่วมกัน 3) อยู่ภายใต้กฎหมาย (รัฐบาล) เดียวกัน และ 4) มีอำนาจ (อธิปไตย) ทั้งภายในและภายนอกอย่างสมบูรณ์ หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ไม่มีฐานะเป็นรัฐ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ 4) กล่าวคือ ต้องมีอิสระในการกำหนดนโยบายทั้งภายในและภายนอกตลอดจนการดำเนินนโยบายนั้นๆ (กรุณา มธูลาภรังสรรค์, 2560 : 48)

ยังมีอีกคำหนึ่งซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนได้ จึงควรทำความเข้าใจไว้ด้วย นั่นคือคำว่า "ชาติ" แปลตามตัวอักษรว่าการเกิด ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Nation มาจากภาษาละตินว่า "Natio" แปลว่า การเกิด เหมือนกัน ความเป็นชาติอาศัยเผ่าพันธุ์ (Race) ขนบธรรมเนียมประเพณี (Tradition) ตลอดถึงความเชื่อถือในลัทธิศาสนาต่างๆ คนเชื้อชาติเดียวกันอาจเป็นพลเมืองของรัฐต่างกัน เช่น คนชาติไทยจะไปเกิดอยู่ที่ไหนก็ยังเป็นคนไทย แต่ในขณะที่เดียวกัน คนไทยที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา ก็เป็นพลเมือง (ประชากร) ของสหรัฐอเมริกา คนไทยที่อยู่ในอังกฤษก็เป็นพลเมืองรัฐอังกฤษ แม้ความเป็นรัฐสิ้นสุดลง แต่ความเป็นชาติยังคงอยู่ตลอดไป เช่น พม่าเคยเสียอธิปไตยให้แก่อังกฤษ ในระบอบนั้นความเป็นรัฐของพม่าหมดไป แต่ความเป็นชาติของพม่าหาได้หมดไปด้วยไม่ (วิรัช ธีรพันธ์เมธี, ม.ป.พ. : 18-19)

ทฤษฎีกำเนิดของรัฐของฝ่ายตะวันตก

เมื่อเข้าใจความหมายของคำว่า "รัฐแล้ว" สิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไป ก็คือ รัฐเกิดขึ้นได้อย่างไร ตามตำรารัฐศาสตร์สมัยใหม่ได้กล่าวถึงทฤษฎีว่าด้วยกำเนิดรัฐ (The Origin of State) ตามแนวคิดของชาวตะวันตกไว้หลากหลาย แต่ในที่นี้จะได้นำมากล่าวสัก 4 ทฤษฎี (อาณันท์ อาภาภิรม, 2545 : 29) คือ 1) ทฤษฎีเทวสิทธิ์ 2) ทฤษฎีแสนยานุภาพ 3) ทฤษฎีธรรมชาติ และ 4) ทฤษฎีสัญญาประชาคม ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการกำเนิดรัฐของพระพุทธศาสนาในลำดับต่อไป

1) ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (The Divine Theory)

ในทางรัฐศาสตร์ถือว่า ทฤษฎีเทวสิทธิ์เก่าแก่มากที่สุดในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎีกำเนิดของรัฐ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้ให้กำเนิดและสร้างรัฐ กล่าวคือ ในจักรวรรดิโบราณตะวันออก มีความเชื่อว่าผู้ปกครอง สืบเชื้อสายมาจากพระเป็นเจ้า และพวกเขาก็เชื่อว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างระเบียบการปกครอง ขณะเดียวกันกลุ่มพวกคริสเตียนยุคก่อนต่างเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างรัฐขึ้นมาปกครองมนุษย์เพื่อลงโทษบาปที่มนุษย์ได้กระทำให้ ครั้นถึงสมัยกลางทฤษฎีเทวสิทธิ์ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันอยู่แม้ว่าจะเกิดการแย่งชิงอำนาจสูงสุดระหว่างพระสันตะปาปากับจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์อันแสดงให้เห็นถึงความไม่ลงรอยกันในแง่ที่ว่า ผู้ปกครองได้รับมอบอำนาจโดยตรงจากพระเจ้าหรือจะต้องผ่านทางพระสันตะปาปา

2) ทฤษฎีแสนยานุภาพ (The Force Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการปกครองมีจุดเริ่มต้นมาจากการเข้ายึดครองและการบังคับ นักปราชญ์สมัยก่อนมักถกเถียงกันว่ารากฐานของรัฐคือ ความอยุติธรรมและความชั่วร้าย ฉะนั้น ผู้ที่แข็งแกร่งกว่าจึงสามารถข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า และได้สร้างกฎหมายเหมือนหนึ่งว่าขอบด้วยกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิของบุคคลอื่น แม้แต่กลุ่มพวกคริสเตียนสมัยก่อนนั้นอาทิ นักเขียนของศาสนาจักรในสมัยกลาง ถือว่า อาณาจักรโรมันได้ก่อตั้งขึ้นมาด้วยแสนยานุภาพซึ่งทางศาสนาเห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่เห็นชอบด้วย

3) ทฤษฎีธรรมชาติ (The Natural Theory)

ชาวกรีกสมัยโบราณมีความเชื่อว่า มนุษย์ไม่อาจแยกตัวออกจากรัฐได้ ทั้งนี้เพราะพิจารณาเห็นว่ารัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงอยู่ได้ของมนุษย์และขณะเดียวกันก็สามารถประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีได้ อริสโตเติลได้อธิบายว่า มนุษย์โดยธรรมชาตินั้นเป็นสัตว์ทางการเมือง ผู้ซึ่งสามารถสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเอง โดยการมีชีวิตอยู่ในรัฐเท่านั้น มนุษย์ที่มีได้อาศัยอยู่ในรัฐนั้นจะไม่ใช่มนุษย์ แต่จะเป็นเทวดา หรือสัตว์ป่า อย่างใดอย่างหนึ่ง ฉะนั้นกิจกรรมทางการเมืองของมนุษย์จึงเป็นเรื่องของธรรมชาติ และมนุษย์กับการเมืองเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก

4) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (The Social Contract Theory)

เนื่องจากทฤษฎีสัญญาประชาคมเป็นเจ้าของอำนาจของอริบไตย ได้รับความนิยมสูง ทำให้ทฤษฎีเทวสิทธิ์หมดความสำคัญลงไป ทฤษฎีสัญญาประชาคมเป็นเจ้าของอริบไตยมีแนวคิดที่ว่า มนุษย์เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งรัฐ โดยวิธีการที่ปัจเจกชนยินยอมพร้อมใจกันทำสัญญาประชาคม (Social Contract)

มีนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลเกี่ยวกับทฤษฎีสัญญาประชาคมอยู่ 3 คน คือ ฌ็อง-ฌัก รูสโซ, โทมัส ฮอบส์, จอห์น ล็อก และฌอง ฌาคส์ รูสโซ

(1) ทัมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เป็นชาวอังกฤษ ระหว่าง พ.ศ. 2131-2222 นักปรัชญาเมธีท่านนี้ ให้ความเห็นว่ามนุษย์มีสิทธิเท่าเทียมกันตามธรรมชาติ แต่สภาพธรรมชาติเป็นสิ่งที่เลวร้าย เต็มไปด้วยความวุ่นวาย ผู้ที่แข็งแรงย่อมกดขี่คนที่อ่อนแอกว่า ทุกคนมุ่งแต่บำบัดความต้องการของตน โดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของบุคคลอื่น ชีวิตจึงเต็มไปด้วยความว้าเหว่ (Solitary) สกปรก (Nasty) และโหดร้าย (Brutish) ชีวิตมนุษย์นี้สั้นนัก (Short) ดังนั้น ถ้าจะให้ความปลอดภัยและสงบสุข มนุษย์จึงยินยอมเสียสิทธิของตนตามธรรมชาติให้แก่ผู้ที่เข้มแข็งกว่าและยกย่องให้เป็นหัวหน้า เพื่อให้ได้รับความมั่นคงปลอดภัย เป็นการตอบแทน เป็นเหตุให้เกิดมีผู้ปกครองหรือรัฐขึ้น

(2) จอห์น ล็อก (John Locke) เป็นชาวอังกฤษเหมือนกัน ระหว่าง พ.ศ. 2175-2247 ให้ความเห็นว่า ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิมนั้น มนุษย์มีความสุขพอสมควร เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผลและมีศีลธรรม สามารถเข้าใจกฎธรรมชาติ และใช้กฎนั้นเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ฟังพอใจที่จะอยู่ในสภาพธรรมชาติ เมื่อเวลาผ่านไป มนุษย์ก็ไม่มี ความแน่ใจในความสุจริตที่ได้รับ ด้วยเหตุผลที่มนุษย์จะต้องหาหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง ในที่สุดก็หาหลักประกันอย่างหนึ่งเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง ในที่สุดก็หาทางออกได้ คือ จัดตั้งผู้รับผิดชอบขึ้น ด้วยการทำสัญญา มอบอำนาจและหน้าที่ที่พวกตนมีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่ผู้ที่ตนจัดตั้งขึ้น และผู้ที่ได้รับมอบอำนาจนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบต่อประชาชนที่ตนมาจึงเกิดมีผู้ปกครองหรือรัฐขึ้น

(3) ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) เป็นปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศส ที่เกิดในสวิตเซอร์แลนด์ ระหว่าง พ.ศ. 2255-2321 ให้ความเห็นว่า สภาพธรรมชาติดั้งเดิมนั้นไม่น่าอยู่ มนุษย์จึงตกลงร่วมกันที่จะจัดตั้งชุมชนทางสังคมขึ้น เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งรูสโซใช้คำว่า General Will คือ ผลประโยชน์ของทุกคน ตามความเห็นของรูสโซเห็นว่า ปัจเจกชนทุกคนต่างยอมยกสิทธิของตนที่อยู่ตามธรรมชาติให้แก่อธิปัตย์ (Sovereign) จึงเท่ากับว่ายอมเสียสิทธิบางประการเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่เอาไว้

ทฤษฎีการกำเนิดของรัฐในอัครคัมภีร์

ทฤษฎีสัญญาประชาคมของปรัชญาเมธีตะวันตก 3 คน คือ ทัมัส ฮอบส์, จอห์น ล็อก และฌอง ฌาคส์ รูสโซ มีลักษณะใกล้เคียงกับทฤษฎีสัญญาประชาคมของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพียงแต่ปรัชญาเมธีทั้ง 3 คนดังกล่าว เกิดหลังพระพุทธเจ้า 2,000 กว่าปี หรือจะพูดว่าพระพุทธเจ้าตรัสถึงทฤษฎีสัญญาประชาคมมาก่อนปรัชญาเมธีตะวันตกนานถึง 2,000 กว่าปีก็ได้ โดยตรัสไว้ในอัครคัมภีร์ ที่ขนิณาย ปาฏิการวรรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 61-75)

1) อัครคัมภีร์มีที่มา คือ พวกพราหมณ์ในสมัยนั้นมีความคิดว่าพวกเขามีความสูงส่งกว่าพวกคนในวรรณะอื่น แต่พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้เห็นว่าในทางประวัติศาสตร์แล้วพวกคนในวรรณะพราหมณ์ไม่สามารถอ้างว่าพวกเขามีความสูงส่งกว่าคนในวรรณะอื่นได้ เพื่อเป็นการแสดงถึงข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ พระพุทธองค์จึงทรงเล่าถึงความเป็นมาและเป็นไปของโลกและจักรวาลให้แก่การทวาทะ และวาทะธรรม ซึ่งเป็นพราหมณ์เข้ามาบวชเป็นสามเณรในศาสนาของพระสมณโคตมและถูกคนในวรรณะพราหมณ์อื่นๆประณามว่า ไม่รักศักดิ์ศรีของความเป็นผู้มีวรรณะสูงส่งที่เกิดจากปากของพระพรหมเข้ามาบวชอยู่ในวรรณะต่ำที่เกิดจากเท้าของพระพรหมอย่างพระสมณโคตม พระพุทธเจ้าทรงตรัสกับสามเณรทั้งสองรูปถึงความความเป็นมาของโลกและจักรวาลตลอดจนถึงกำเนิดของสังคมและชนชั้นวรรณะว่าดังนี้

2) เมื่อโลกเกิดมาด้วยความร้อนจากดวงอาทิตย์ ซึ่งแผดเผาเป็นจุนวิจุณไปแล้ว ก็เกิดฝนตกใหญ่ท่วมนองเต็มไปหมดทั้งจักรวาล ต่อมาน้ำก็งวดลง พัฒนาขึ้นมาเป็นโลกอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ต่อมาบรรดามนุษย์ที่ไปเกิดในชั้นอาภัสสรพรหม ซึ่งมีปิตุเป็นอาหาร มีรัศมีแผ่จากกายตนเอง สัตว์จรไปได้ในอากาศ และอยู่ในวิมานอันงาม ได้พากันจุติลงมาเกิดในโลกซึ่งขณะนั้นอยู่ในความมืด ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ยังไม่ปรากฏ แต่อาศัยที่มนุษย์เหล่านั้นมีรัศมีแผ่จากกาย จึงพอมองเห็นได้ ต่อมาได้เกิดจันทรขึ้น มนุษย์เหล่านั้นจึงกินจันทรนั้นเป็นอาหาร ทำให้รัศมีกายของมนุษย์เหล่านั้นหายไป แล้วเกิดมีดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ขึ้นมาแทนและเกิดดวงดาวต่างๆเต็มท้องฟ้า กลางคืนกลางวันจึงเกิดมีขึ้นตามกัน

3) เมื่อมนุษย์เหล่านั้นกินจันทรเป็นอาหาร ร่างกาย (ซึ่งเคยเป็นทิพย์) ก็เปลี่ยนเป็นหยาบขึ้นทุกที ทั้งผิวพรรณก็ปรากฏแตกต่างกันไป บางพวกก็มีผิวพรรณงาม บางพวกก็มีผิวพรรณไม่งาม ทำให้เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยามกันขึ้น ทำให้จันทรหายไป เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมาเรียกว่า กระบิดิน (มีลักษณะคล้ายเห็ด) ขึ้นมาแทน มนุษย์เหล่านั้นได้กินกระบิดินเป็นอาหาร ร่างกายก็แข็งแรงมากขึ้นอีก ผิวพรรณก็แตกต่างกันในด้านความงามและความไม่งาม และเกิดการเหยียดหยามผิวกันขึ้นอีก

4) ต่อมากระป๋องก็หายไป เกิดเครื่องขึ้นขึ้นมาแทน มนุษย์เหล่านั้นกินเครื่องเป็นอาหาร ร่างกายก็แข็งแรงขึ้น ผิวพรรณก็แตกต่างกันไป และเกิดการเหยียดผิวกันขึ้นอีก ทำให้เครื่องหายไป และเกิดข้าวสาลีขึ้นมาแทน มนุษย์เหล่านั้นกินเครื่องเป็นอาหาร ร่างกายก็แข็งแรงขึ้น ผิวพรรณก็แตกต่างกันไป และเกิดการเหยียดผิวกันขึ้นอีก

5) ทำให้เครื่องหายไป และเกิดข้าวสาลีขึ้นมาแทน เป็นข้าวไม่มีราก ไม่มีกลีบ ขาวสะอาด กลิ่นหอม มีเมล็ดเป็นข้าวสาร และที่สำคัญก็คือ เก็บกินเท่าไรก็ไม่หมด เพราะเกิดขึ้นแทนกันอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาเมื่อมนุษย์เหล่านั้นได้กินข้าวสาลีเป็นอาหาร ร่างกายก็แข็งแรงขึ้น ผิวพรรณก็แตกต่างกัน และที่พิเศษออกไปก็คือ มีเพศหญิงเพศชายปรากฏขึ้นในหมู่มนุษย์เหล่านั้นและเริ่มผสมกัน

6) การผสมกันในสมัยนั้น ถือว่าเป็นความชั่วช้าเพราะเป็นสิ่งแปลกที่ไม่เคยมีมาก่อน ผู้ใดผสมกันก็จะถูกประณามอย่างรุนแรง ทั้งยังถูกขับไล่ออกไป จะเข้าบ้านหรือกินไม่ได้ และโดยที่การผสมกันนี้เป็นสัญชาตญาณจึงทำกันอยู่เสมอ แต่ด้วยความละอายหรือหวาดกลัวจึงเป็นสาเหตุหนึ่งให้พากันสร้างบ้านเรือนเป็นที่กำบัง และเริ่มมีการเก็บข้าวสาลีมาสะสมไว้เพื่อบริโภคไปได้หลายวันแทนการไปเก็บเข้ากินเข้า เก็บเย็นกินเย็น อย่างที่เคยทำมา จึงกล่าวได้ว่าสภาพครอบครัวได้เกิดขึ้นแล้ว

7) เมื่อมีการสะสมเช่นนั้น สภาพข้าวสาลีก็เปลี่ยนไป ต้นที่เกี่ยวแล้วก็ไม่มีต้นใหม่งอกขึ้นมาแทน ปรากฏว่าทุ่งข้าวสาลีขาดเป็นตอนๆมีข้าวสาลีออกเป็นกลุ่มๆ มนุษย์เหล่านั้นจึงตกลงแบ่งข้าวสาลีกัน โดยแบ่งปันเขตแดนกันให้แน่นอน เมื่อมาถึงขั้นนี้ ก็ปรากฏว่าบางคนเป็นคนโลภ สงวนส่วนของตนไว้แล้วไปขโมยเอาส่วนของคนอื่นมาบริโภค เขาจึงจับขโมยนั้นลงโทษด้วยประการต่างๆ

8) การดำเนินคดี การประหารชีวิต และการทะเลาะวิวาทจึงเกิดขึ้น ทำให้สังคมวุ่นวาย จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องให้มีหัวหน้าเป็นผู้ปกครอง และเกิดรัฐขึ้นมา

9) ลักษณะของการเกิดของผู้ปกครองและของรัฐตามที่พรรณนาในอัครคัมภีร์ว่าดังนี้

“ครั้งนั้นแล พวกสัตว์ที่เป็นผู้ใหญ่จึงประชุมกัน ครั้นแล้วต่างก็รับทุกข์กันว่า พ่อเอ๋ยการถือเอาสิ่งของเป็นเจ้าของไม่ได้ให้จกปรากฏ การดิ้นรนจกปรากฏ การพูดเท็จจกปรากฏ การถือท่อนไม้จกปรากฏ

“ในเพราะบาปธรรมเหล่าใด บาปธรรมเหล่านั้นเกิดปรากฏแล้วในสัตว์ทั้งหลาย อย่างกระนั้นเลย พวกเราจักสมมติสัตว์หนึ่ง ให้เป็นผู้ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวโดยชอบ ให้เป็นผู้เตือนบุคคลที่ความดีเตือนโดยชอบ ให้เป็นผู้ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบ ส่วนพวกเราจักแบ่งส่วนข้าวสาลีให้แก่ผู้นั้น....

“ครั้นแล้วสัตว์เหล่านั้นพากันไปหาสัตว์ที่สงวนมากกว่า น่าดูน่าชมกว่า น่าเลื่อมใสกว่า และน่าเกรงขามมากกว่าสัตว์ทุกคนแล้ว

“ จึงแจ้งเรื่องนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ มาเถิดพ่อ ขอพ่อจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ จงเตือนผู้ที่ควรเตือนได้โดยชอบ จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้โดยชอบ ส่วนพวกข้าพเจ้าจักแบ่งส่วนข้าวสาลีให้แก่พ่อ....

“สัตว์นั้นผู้นั้นแลรับคำของสัตว์เหล่านั้นแล้ว จึงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ เตือนผู้ที่ควรเตือนได้โดยชอบ ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้โดยชอบ ส่วนสัตว์เหล่านั้นก็แบ่งข้าวสาลีให้แก่สัตว์ที่เป็นหัวหน้า”

สรุปความตามที่พรรณนาอยู่ในอัครคัมภีร์ได้ว่า เมื่อถึงช่วงหนึ่งของวิวัฒนาการทางสังคม ประชาชนไม่สามารถทนอยู่ในสภาวะตามธรรมชาติได้ เนื่องจากการประกอบอาชญากรรม คือ มีการลักขโมยข้าวสาลีกัน มีการทำร้ายร่างกายกันในหมู่ประชาชน พวกเขาต้องการออกจากสภาวะตามธรรมชาติ จึงได้มาประชุมทำความเข้าใจว่าให้มีรัฐและมีผู้ปกครองขึ้นมาเพื่อให้มาทำหน้าที่สำคัญ 3 อย่าง คือ

1) ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ

2) เตือนผู้ที่ควรเตือนได้โดยชอบ

3) ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้โดยชอบ

สำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการสถาปนาให้เป็นผู้นำของพวกเขานั้น ก็ถูกกำหนดไว้ 4 อย่าง คือ (สิริภพเหล่าตระกูล, ม.ป.ป. 106-107) คือ

1) ต้องเป็นผู้มีรูปร่างสง่างามยิ่งกว่าใคร (อิริยปติโร)

2) ต้องเป็นผู้ที่น่าดูมองดูดียิ่งกว่าใคร (ทสสนียตโร)

3) ต้องเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใสยิ่งกว่าใคร (ปาสาทิกตโร)

4) ต้องเป็นผู้มีความสามารถยิ่งกว่าใคร (มเหสขตโร)

ส่วนประชาชนที่จะกลายเป็นผู้ถูกปกครองนั้นได้ยอมรับว่าจะรับผิดชอบในการจ่ายสิ่งตอบแทนอย่างที่เป็นสมัยนี้เรียกว่าภาษีให้แก่รัฐหรือผู้นำแต่ทว่าในสมัยนั้นยังเป็นสังคมเกษตรกรรมจึงเป็นการจ่ายส่วน “แบ่งข้าวสาละให้แก่วัวเป็นหัวหน้า” โดยมีข้ออธิบายไว้ในอรรถกถาของพระสูตรนี้ว่าให้ประชาชนจ่ายส่วนแบ่งของข้าวสาละคนละ 1 ทะนาน

รัฐมีกำเนิดมาจากสัญญาประชาคม

จากสาระสำคัญที่กล่าวมาในอรรถกถาสูตร จึงพอสรุปได้ดังนี้

(1) มนุษย์ในธรรมชาติดั้งเดิมนั้นอยู่กันอย่างมีความสุข ไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัยใดๆในการครองชีพ กล่าวคือ มีอาหารทิพย์ นึกอยากกินอะไรก็อิ่มขึ้นมาเอง มีรัศมีสว่างไสวในตัว สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ และมีวิมานอยู่บรรยาศบริสุทธิ ไม่มีดวงอาทิตย์ ไม่มีดวงจันทร์ ไม่มีแม่มะทิ้งเพศชายเพศหญิง เพียงแต่เรียกรวมๆกันว่า “สัตว์” เท่านั้น

(2) ครั้นเวลาล่วงเลยไปนานแสนนาน ก็เกิดมีจวนดินลอยอยู่บนน้ำทั่วไป ซึ่งมีลักษณะเหมือนนมสดที่เคี้ยวให้งวด มีสีและกลิ่นคล้ายเนยใส มีรสอร่อยดูจรรวม สัตว์เหล่านั้นเห็นเข้าก็อยากกิน พอกินเข้าไปแล้ว อาหารทิพย์ก็ไม่มีอีกต่อไป รัศมีในตัวก็พลอยหมดไปด้วย ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์และดวงดาวต่างๆก็เกิดขึ้น กายของสัตว์ก็เปลี่ยนจากละเอียดมาเป็นกายหยาบ มีผิวพรรณแตกต่างกัน บ้างก็สวย บ้างก็ขี้เหร่ การดูถูกเหยียดหยามกันก็บังเกิดขึ้น เมื่อมีการเหยียดหยามกัน จิตใจก็พลอยหยาบไปด้วย จวนดินก็อันตรธานไป เกิดมีสะเก็ดดินขึ้นมาแทน มีลักษณะเหมือนเห็ด สัตว์เหล่านั้นก็ใช้กินเป็นอาหารสืบต่อมาเป็นเวลานานแสนนาน สะเก็ดดินก็หายไป แล้วก็เกิดมีเครื่องดินซึ่งมีลักษณะคล้ายผักบุ้งขึ้นมาแทน สัตว์ก็ใช้เครื่องดินเป็นอาหาร ร่างกายก็ยิ่งหยาบมากขึ้น การดูถูกเหยียดหยามก็รุนแรงยิ่งขึ้น นั้นหมายความว่า ความสุขซึ่งเคยมีมาในอดีตได้ลดลงตามลำดับ มีความทุกข์ความเดือดร้อนมาแทนที่ ก็เพราะความอยากหรือกิเลสของสัตว์

(3) ครั้นเครื่องดินหมดไป ก็มีข้าวสาละเกิดขึ้นโดยไม่ต้องไถ ไม่ต้องหว่านเกิดขึ้นมาเองและมีอยู่อย่างสมบูรณ์ สัตว์เหล่านั้นก็ใช้ข้าวสาละเป็นอาหารสืบต่อกันมา กินเท่าไรก็ไม่หมด เมื่อต้องการก็ไปเก็บมาพอกินแต่ละครั้ง ไม่มีการเก็บไว้หรือกักตุน เมื่อบริโภคข้าวสาละ ภายของสัตว์ก็ยิ่งหยาบกระด้างมากขึ้น มีเพศชายเพศหญิงปรากฏ ความใคร่ความกำหนัดก็เกิดติดตามมา และเริ่มมีเมถุนธรรม (เพศสัมพันธ์) พวกที่ไม่เคยมีเมถุนธรรม ก็ดูถูกเหยียดหยามพวกที่มีเมถุนธรรมว่า กระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ต้องตำหนิและขับไล่ออกจากหมู่คณะ

(4) พอนานเข้า ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ก็มีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว เคยไปเก็บข้าวสาละมาประกอบอาหารเป็นคราวๆไป ก็คิดเก็บอาหารเอามาคราวละมากๆ มากักตุนเอาไว้ ความขัดแย้งแค้นแค้นข้าวสาละจึงเกิดขึ้น มีการเอารัดเอาเปรียบกัน เกิดมีโจรผู้ร้ายติดตามมา เมื่อถูกจับได้ เพื่อนมนุษย์อื่นๆก็พากันรุมทำโทษ สังคมเริ่มสับสนวุ่นวาย

(5) เมื่อความสุขที่เคยมีในอดีตได้หมดไป มีแต่ความทุกข์เข้ามาแทนที่ เพื่อหาทางกำจัดความทุกข์ความเดือดร้อนนั้น พวกมนุษย์จึงมาตกลงกันว่า “พวกเราควรสมมติผู้หนึ่งให้เป็นผู้ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว ให้เตือนผู้ที่ควรเตือนโดยชอบธรรม ส่วนพวกเราจะแบ่งข้าวสาละให้แก่อันนั้น ผลของการตกลงกันทำให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ว่ากล่าว ไม่ต้องกังวลเรื่องทำมาหากิน เพราะเหล่านั้นที่เลือกตนนั้นจะเป็นผู้หามาให้เอง ผู้ที่ได้รับการเลือกจะทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง รักษาความสงบเรียบร้อย ลงโทษผู้กระทำความผิด ยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ อำนวยความยุติธรรมให้เกิดแก่บุคคลทั่วไป

(6) ตอนท้ายของอรรถกถาสูตร พระพุทธเจ้าทรงเน้นว่า “เมื่อเป็นเช่นนี้ คำว่า ‘มหาชนสมมติ’ ก็บังเกิดขึ้นเป็นอันดับแรก เพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้าเป็นใหญ่ยิ่งในแผ่นดิน คำว่า ‘กษัตริย์ กษัตริย์’ จึงบังเกิดขึ้นเป็นอันดับสอง และเพราะผู้เป็นหัวหน้า ทำให้ผู้อื่นสุขใจ จึงเรียกว่า ‘ราชา ราชา’ เป็นอันดับสาม”

บทสรุป

จากสาระสำคัญในอรรถกถาสูตรดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเชื่อว่า “รัฐ” เกิดจากความสมัครใจของมนุษย์ โดยที่เริ่มแรกสังคมยังอยู่ในวงแคบ มนุษย์อยู่กันอย่างมีความสุข พอสังคมขยายวงกว้างออกไป ความสับสนวุ่นวายเกิดขึ้น ที่เคยอยู่กันอย่างมีความสุข ก็หาความสุขไม่ได้อีกต่อไป จำเป็นที่จะต้องร่วมมือยินยอมยกสิทธิที่ตนมีอยู่ให้แก่ “มหาชนสมมติ” เป็นผู้ใช้อำนาจนั้น กษัตริย์ที่ดี ราชาก็ดี ล้วนแต่เกิดจากการยอมรับของประชาชนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั้งสิ้น ทฤษฎีกำเนิดรัฐของพระพุทธศาสนาจึงสอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาประชาคมของ

นักปรัชญาตะวันตกทั้ง 3 คน คือ ธอมัส ฮอบส์, จอห์น ล็อก และ ฌอง ฌาคส์ รูสโซ เพียงแต่ว่าทฤษฎีสัญญาประชาคมของพระพุทธศาสนามีความเก่าแก่มากกว่าทฤษฎีของชาวตะวันตกกว่า 2,000 ปีเท่านั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

กรุณา มธูลาภรังสรรค์. (2560). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์* (Introduction to political science).

สมุทรสาคร : ย้าย COPY.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 11*.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิรัช ธีรพันธุ์เมธี. (ม.ป.พ.). *พุทธปรัชญาการปกครอง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ดวงแก้ว.

สิริภพ เหล่าตระกูล. (ม.ป.ป.). *พุทธศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก จำกัด.

อานนท์ อาภาภิรม. (2545). *รัฐศาสตร์เบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

การประยุกต์ใช้หลักกรรมในมหากัมมวิงศ์สูตรเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ในสังคมไทย

APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF KARMA IN THE MAHAKAMMA VIBHAGGA SUTTA FOR THE LIFE OF BUDDHISTS IN THAI SOCIETY

พระไชยเชษฐา อธิปญโญ (ปิดโพธิ์)* และ พระมหาสุพร รกขิตธมโม (ปวงกลาง)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

PhraChaiyanat Athipanyo (PidPho)* and PhramahaSuporn Rakkhitadhammo (Pungklang)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University and Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail : ya999699155@gmail.com

(วันที่รับบทความ : เมษายน 15, 2568 ; วันที่แก้ไขบทความ : พฤษภาคม 7, 2568 ; วันที่ตอบรับบทความ : พฤษภาคม 9, 2568)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกรรมในมหากัมมวิงศ์สูตรเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า มหากัมมวิงศ์สูตรเป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงเรื่องกรรมของบุคคล 4 จำพวก ใช้ตอบคำถามที่มีความลึกลับละเอียดซับซ้อนต้องอาศัยปัญญาพิจารณาปัจจัยองค์ประกอบ ทั้งที่เป็นเหตุไกล และเหตุใกล้ อันเป็นผลทั้งในปัจจุบันและอนาคต กฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาสามารถแยกพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ 1) กฎแห่งกรรมในฐานะกฎธรรมชาติ เป็นกฎแห่งเหตุและผล มีความแน่นอนในการให้ผลของกรรม โดยทั้งหมดดำเนินไปตามกฎของอิทัปปัจจยตา และ 2) กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎทางศีลธรรม กฎแห่งศีลธรรมนั้นครอบคลุมเฉพาะสิ่งมีชีวิตที่สามารถมีเจตจำนงเสรีได้เท่านั้น เพราะสามารถกำหนดพฤติกรรมเป็นดีหรือชั่วตามมาตรฐานศีลธรรมที่ใช้ในสังคมมนุษย์ วิธีที่จะทำให้ถึงความดับกรรมคือการปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นทางสายกลาง อันเป็นทางปฏิบัติอันนำไปสู่การบรรลุมรรค และการดับทุกข์ การประยุกต์ใช้หลักกรรมในมหากัมมวิงศ์สูตรเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ทำให้มองเห็นคุณค่าของการรับผิดชอบต่อการกระทำ และความสามารถในการเปลี่ยนแปลงความคิดพฤติกรรมของตนเอง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการมีศรัทธาและเชื่อมั่นในเรื่องกรรม 2) ด้านการมีความกระตือรือร้นในการทำกรรมดี และ 3) ด้านการไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ : การประยุกต์, มหากัมมวิงศ์สูตร, กรรม, ผลของกรรม, กฎแห่งกรรม

Abstract

This academic article aims to study the application of the principles of karma in the Mahakammavibhanga Sutta for the life of Buddhists in Thai society. The results of the study found that: The Mahakammavibhanga Sutta is a Sutta that the Buddha spoke about the karma of 4 types of people. It is used to answer questions that are profound and complicated. It requires wisdom to consider both distant and immediate factors, which are the results in the present and the future. The law of karma in Buddhism can be considered as 2 issues: 1) The law of karma as a natural law. The law of karma is a law of cause and effect. There is certainty in the results of karma. All of them follow the law of Dependent Origination. And 2) The law of karma as a moral law. The law of morality only covers living beings who have free will. Because they can determine their behavior as good or bad according to the moral standards used in human society. The way to reach the end of karma is to practice the Noble Eightfold Path, which is the middle way, which is the practice that leads to the attainment of Dhamma and the end of suffering. The application of the principles of karma in the Mahakammavibhanga Sutta to the lives of Buddhists in Thai society makes us see the value of taking responsibility for our actions and the ability to change one's own thoughts and behaviors in 3 areas: 1) having faith and belief in karma, 2) being enthusiastic about doing good deeds, and 3) not being careless in life.

Keywords : Application, Mahākammapavibhaṅga-Sutta, Karma, The Result of Kamma, The Law of Karma

บทนำ

“กรรม” เกิดจากเจตนาเป็นพื้นฐาน พฤติกรรมที่แสดงออกมาจึงนำไปสู่การกำหนดค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ซึ่งมีหลักความเชื่อที่ว่า บุคคลทำกรรมดีย่อมได้รับผลที่ดี หรือทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลที่ชั่วตอบแทนเช่นเดียวกัน ดังเช่นพระพุทธพจน์ที่ “บุคคลหว่านพืชเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว” (อง.ติก. (ไทย) 27/144/103) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงกรรมของชาวพุทธ โดยชาวพุทธตั้งอยู่ในหลักที่ถูกต้องแล้ว ก็จะเชื่อในเรื่องกรรมหวังผลจากกรรม คือหวังผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามของตน โดยใช้สติปัญญาพิจารณาตามเหตุตามผล ซึ่งจะทำให้เราสามารถพัฒนาตนเองได้ไม่มัวเมาตื่นขำวามงคล ทำให้ต้องเสียเวลาซึ่งหาประโยชน์อันใดมิได้ เสียเวลาพัฒนาตนเองไปกับการหวังพึ่งปัจจัยจากภายนอก ความเชื่อเรื่องกรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับชาวพุทธ หากเราจะเชื่ออะไร ควรเชื่อตามหลักเหตุผล โดยไม่นั่งคอย นอนคอยโชคชะตา หวังผลจากการดลบันดาลเท่านั้น แบบนี้เป็นอันว่าขัดต่อความเชื่อในเรื่องกรรม ซึ่งหมายถึงการกระทำเมื่อไม่ได้ผลดังที่การรอคอยก็คือการสูญเปล่า (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2544 : 7)

เนื้อหาในมหากัมมวิภังคสูตร ได้กล่าวถึง ภพภูมิที่บุคคลต้องไปรับผลของกรรมที่ได้ทำไว้ คืออาจจะไปเกิดในทุคติอบายภูมิหรือไปเกิดในที่สุดคติโลกสวรรค์ ซึ่งผลของกรรมมีอำนาจพาสาสัตว์ทั้งหลายให้มีชีวิตความเป็นไปที่แตกต่างกัน ทั้งสุขและทุกข์ตามภพภูมิ โดยจำแนกตามการรับผลของกรรมทั้งฝ่ายอกุศลกรรมและกุศลกรรม ซึ่งในมหากัมมวิภังคสูตรแสดงให้เห็นเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมที่มีความสลับซับซ้อนและละเอียดลึกซึ้ง คนที่มองเรื่องกรรมและผลของกรรมในสายสั้นจึงไม่อาจเข้าใจเรื่องกรรมอย่างแจ่มแจ้งโดยตลอดได้ มีเพียงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงรู้กรรมได้ถูกต้องตลอดสาย สามารถชี้ได้ว่าผลอย่างนี้ๆ มาจากกรรมอย่างใดได้อย่างแท้จริง

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้ศึกษาได้นำมหากัมมวิภังคสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงเรื่องกรรมของบุคคล 4 จำพวก เพื่อตอบคำถามเรื่องกรรมที่มีความลึกลับ โดยได้ทรงตรัสว่า คนบางคนทำความชั่ว คือ ทำอกุศลแล้วไปอบายภูมิ ไปสวรรค์ก็มี และคนบางคนทำความดี คือ ทำกุศลแล้วไปสวรรค์ก็มี ไปอบายภูมิ ที่เป็นดังนี้เพราะกรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดซับซ้อนต้องอาศัยปัญญาพิจารณาปัจจัยองค์ประกอบทั้งที่เป็นเหตุไกลและเหตุใกล้ อันเป็นผลทั้งในปัจจุบันและอนาคต เมื่อตายแล้วไปดีบ้าง ไปชั่วบ้างนั้นด้วยอาศัยเหตุใกล้ คือ มรณสันนกรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญก่อนตาย จุดมุ่งหมายที่ตรัสสอนก็เพื่อไขข้อข้องใจเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับเรื่องกรรมดังกล่าว เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง และนำมาเพื่อการประยุกต์ใช้ตามหลักกรรมในมหากัมมวิภังคสูตร จะส่งผลถึงผู้ปฏิบัติเข้าใจได้อย่างรอบคอบ มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย สืบต่อไป

กรรมในพระพุทธศาสนา

คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำมีความหมายกลาง ๆ ใช้ได้ทั้งในทางดีและทางไม่ดี ถ้าเป็นกรรมดีเรียกว่า กุศลกรรม กรรมไม่ดีเรียกว่า อกุศลกรรม แต่ในความรู้สึของคนไทยทั่วไปแล้ว คำว่า กรรม มักจะหมายถึง การกระทำไม่ดีและผลของการกระทำไม่ดี พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสความหมายของกรรมไว้ในนิพเพธิกสูตร ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่า เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำด้วยกาย วาจา และใจ” (อง.ฉก. (ไทย) 22/63/577) จากพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจจริง เจตนาจึงจัดว่าเป็นกรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งมีจุดเน้นอยู่ที่เจตนาเป็นสำคัญ และโดยนัยนี้จะเห็นอีกว่าคำว่า เจตนา คำนี้หมายถึงความคิดของจิตจึงเรียกว่ามโนกรรม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ใจหรือ ความคิดความรู้สึกรู้สึกของจิตเป็นเรื่องสำคัญที่ก่อให้เกิดกรรม

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงอธิบายคำว่า “กรรม” โดยทรงให้ความหมายตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กมมัม วทามิ” ซึ่งแปลว่า เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม เจตนา (ความตั้งใจ) เป็นกรรม เพราะคนตั้งใจ คือ มีใจมุ่งแล้วจึงทำทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางใจบ้าง ฉะนั้นกรรม คือกิจที่บุคคลลงใจทำหรือทำด้วยเจตนา ถ้าทำด้วยไม่มีเจตนาเรียกว่า ไม่เป็นกรรม (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2551 : 3) และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) อธิบายว่า คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจหรือจง

ใจทำ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ตัวอย่างเช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ให้ตกลงไปตาย เป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กิน ไว้ใช้ แล้วสัตว์ตกลงไปตายเอง ไม่เป็นกรรม ว่าโดยสาระ กรรมก็คือเจตนา หรือเจตนาอันเป็นกรรม การกระทำที่ดี เรียกว่า กรรมดี การกระทำชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 4) และวัชรerie งามจิตรเจริญ อธิบายว่า คำว่า “กรรม” มาจากคำว่า “กรฺม” ในภาษาสันสกฤต ซึ่งตรงกับคำว่า “กมฺม” ในภาษาบาลี ตามรูปศัพท์ แปลว่า “การกระทำ” ซึ่งเหมือนกับคำว่า “กริยา” แต่ความหมายที่แท้จริงของคำว่า “กรรม” ในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทนั้นหมายถึง เจตนา ดังนั้น การกระทำที่จัดว่าเป็นกรรมหมายเอาเฉพาะการกระทำที่มีเจตนา การกระทำที่มีเจตนาคือการกระทำ ด้วยความจงใจหรือตั้งใจ มิได้หมายถึงการกระทำที่ทำโดยไม่มีเจตนา (วัชรerie งามจิตรเจริญ, 2556 : 268)

สรุปได้ว่า กรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองจากความโลภ ความโกรธและความหลง โดยตัวเจตนาเป็นตัวหลักในการกระทำ การกระทำมีทั้งการกระทำที่ดี และการกระทำชั่ว ถ้าการกระทำนั้นเกิดจากความโลภะ โทสะ และโมหะ ถือว่าเป็นกรรมไม่ดี เรียกว่า อกุศลกรรม ส่วนการกระทำที่เกิดโดยปราศจากความโลภะ โทสะ และโมหะ ถือว่าเป็นกรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม

ประเภทของกรรม

ในคัมภีร์อรรถกถา อังคัตตรนิกาย ติกนิบาต แบ่งประเภทของกรรมออกเป็น 3 หมวดใหญ่ รวม 12 ประเภท ตามลักษณะการให้ผลกรรมที่แตกต่างกัน (อง.ต.ก.อ. (ไทย) 34/473/121) ดังนี้

กรรมหมวดที่ 1 กิจจะจตุกกะ คือ กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่ มีอยู่ด้วยกัน 4 ประเภท คือ

1. **ชนกรรม (กรรมนำเกิด)** คือ กรรมที่ทำหน้าที่นำพาให้เกิดในภพภูมิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เดรัจฉาน มนุษย์ เทวดา หรืออื่นๆ การเกิดของสรรพสัตว์ล้วนเป็นไปตามอำนาจของชนกรรม ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นเองโดยปราศจากเหตุปัจจัย ชนกรรม จึงเปรียบเสมือนผู้ตกแต่งให้เกิด หากปราศจากชนกรรม สัตว์ทั้งหลายย่อมไม่อาจเกิดได้

2. **อุปัตถัมภกรรม (กรรมสนับสนุน)** คือ กรรมที่ทำหน้าที่สนับสนุนหรือค้ำจุนกรรมอื่น เมื่อสัตว์เกิดมาด้วยอำนาจของชนกรรมแล้ว อุปัตถัมภกรรมจะเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ได้รับสุขหรือทุกข์ตามสมควรแก่กรรม หากชนกรรมนำมาสู่ภพภูมิที่ดี อุปัตถัมภกรรมก็จะสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ในทางตรงกันข้าม หากชนกรรมนำมาสู่ภพภูมิที่ไม่ดี อุปัตถัมภกรรม ก็อาจซ้ำเติมให้ทุกข์ยากยิ่งขึ้น

3. **อุปปีฬกรรม (กรรมเบียดเบียน)** คือ กรรมที่ทำหน้าที่เบียดเบียนหรือบีบคั้นผลของกรรมอื่น ทำให้สุขหรือทุกข์ที่เกิดขึ้นไม่ยั่งยืน อุปปีฬกรรมฝ่ายอกุศลจะเบียดเบียนกุศลกรรมที่ให้ผลเป็นสุข ทำให้เจ้าของกรรมได้รับความสุขน้อยลง ส่วนอุปปีฬกรรมฝ่ายกุศลก็จะเบียดเบียนอกุศลกรรมที่ให้ผลเป็นทุกข์ ทำให้เจ้าของกรรมได้รับความทุกข์น้อยลง

4. **อุปฆาตกรรม (กรรมตัดรอน)** คือ กรรมที่ทำหน้าที่ตัดรอนกรรมอื่นอย่างเด็ดขาด อุปฆาตกรรมจะเข้าแทรกแซงและหยุดผลของกรรมอื่นอย่างรวดเร็วและฉับพลัน อุปฆาตกรรมฝ่ายอกุศลจะตัดรอนกุศลกรรมที่กำลังให้ผลเป็นสุข ทำให้เจ้าของกรรมได้รับความทุกข์ในทันที ส่วนอุปฆาตกรรมฝ่ายกุศลก็จะตัดรอนอกุศลกรรมที่กำลังให้ผลเป็นทุกข์ ทำให้เจ้าของกรรมได้รับความสุขในทันทีเช่นกัน

กรรมหมวดที่ 2 ปากะทานปริยาจะจตุกกะ คือ กรรมให้ผลตามลำดับกำลัง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. **ครุกรรม (กรรมหนัก)** คือ กรรมที่มีกำลังมากที่สุดและให้ผลก่อนกรรมอื่น หากเป็นอกุศลครุกรรมจะนำไปสู่อบายภูมิทันทีหลังความตาย หากเป็นกุศลครุกรรม จะนำไปสู่สุคติภูมิทันที โดยไม่มีกรรมอื่นมาขัดขวางได้

2. **อาสันนกรรม (กรรมใกล้ตาย)** คือ กรรมที่ทำหรือระลึกถึงในขณะที่ใกล้ตาย หากไม่ได้ทำครุกรรม อาสันนกรรมจะเป็นกรรมที่ให้ผลต่อจากครุกรรม โดยอกุศลอาสันนกรรมจะนำไปสู่อบายภูมิ และกุศลอาสันนกรรมจะนำไปสู่สุคติภูมิ

3. **อาจิณณกรรม (กรรมทำประจำ)** คือ กรรมที่ทำเป็นประจำหรือทำบ่อยๆ อาจเรียกว่า “พหุลกรรม” หากไม่ได้ทำครุกรรมและอาสันนกรรมไม่ชัดเจน อาจิณณกรรมจะเป็นกรรมที่ให้ผล โดยอกุศลอาจิณณกรรมจะนำไปสู่อบายภูมิ และกุศลอาจิณณกรรมจะนำไปสู่สุคติภูมิ

4. **กัตตตกรรม (กรรมสักแต่ทำ)** คือ กรรมที่ทำด้วยเจตนาอ่อนๆ หรือเจตนาเบาบาง หากไม่ได้ทำกรรมใน 3 ประเภทข้างต้น กัตตตกรรมซึ่งเป็นกรรมที่มีกำลังน้อยที่สุดก็จะให้ผลโดยอกุศลกัตตตกรรมจะนำไปสู่อบายภูมิ และกุศลกัตตตกรรมจะนำไปสู่สุคติภูมิ

กรรมหมวดที่ 3 ปากะกาลจตุกกะ คือ กรรมที่ว่าโดยเวลาให้ผล แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ทัฏฐธรรมเวทนิยกรรม (กรรมให้ผลในชาตินี้) คือ กรรมที่ให้ผลทันตาเห็นในปัจจุบันชาติ หากไม่ให้ผลในชาตินี้ก็จะกลายเป็นอโหสิกรรม อกุศลทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมจะให้ผลเป็นทุกข์ และกุศลทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมจะให้ผลเป็นสุขในปัจจุบันชาติ (ขุ.ป.อ. (ไทย) 69/524/420)

2. อุปปัชชเวทนิยกรรม (กรรมให้ผลในชาติหน้า) คือ กรรมที่ให้ผลในชาติถัดไป เป็นกรรมที่ให้ผลช้าเป็นที่สองรองจากทัฏฐธรรมเวทนิยกรรม เมื่อสัตว์กระทำแล้วย่อมได้รับผลใน ชาติที่ 2 คือ ในชาติหน้าซึ่งต่อจากชาตินี้ อย่างแน่นอนโดยมีการให้ผลตีผลช้าตามฝักฝ่ายของตนที่ได้กระทำไว้

3. อปรายเวทนิยกรรม (กรรมให้ผลในชาติที่ 3 เป็นต้นไป) คือกรรมที่ให้ผลตั้งแต่ชาติที่ 3 เป็นต้นไป อกุศลอปรายเวทนิยกรรมจะให้ผลเป็นทุกข์ และกุศลอปรายเวทนิยกรรมจะให้ผลเป็นสุขตั้งแต่ชาติที่ 3 เป็นต้นไป

4. อโหสิกรรม (กรรมที่เลิกให้ผล) คือ กรรมที่หมดโอกาสให้ผลแล้ว อาจเป็นเพราะกรรมนั้นให้ผลเสร็จสิ้นแล้ว หรืออโหสิกรรม

สรุปได้ว่า คัมภีร์อรรถกถา อังคัตตรนิกาย ติกนิบาต แบ่งประเภทของกรรมออกเป็น 3 หมวดใหญ่ รวม 12 ประเภท ตามลักษณะการให้ผลกรรมที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย กรรมหมวดที่ 1 กิจจะจตุกกะ คือ กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่ มีอยู่ด้วยกัน 4 ประเภท คือ 1. ชนกกรรม (กรรมนำเกิด) 2. อุปัตถัมภกรรม (กรรมสนับสนุน) 3. อุปปีฬกรรม (กรรมเบียดเบียน) 4. อุปฆาตกรรม (กรรมตัดรอน) กรรมหมวดที่ 2 ปากะทานปริยายะจตุกกะ คือ กรรมให้ผลตามลำดับกำลัง แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ 1. ครุกรรม (กรรมหนัก) 2. อาสันนกรรม (กรรมใกล้ตาย) 3. อาจิณณกรรม (กรรมทำประจํา) และ 4. กัตตตากรม (กรรมสักแต่ทำ) และกรรมหมวดที่ 3 ปากะกาลจตุกกะ คือ กรรมที่ว่าโดยเวลาให้ผล แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1. ทัฏฐธรรมเวทนิยกรรม (กรรมให้ผลในชาตินี้) 2. อุปปัชชเวทนิยกรรม (กรรมให้ผลในชาติหน้า) 3. อปรายเวทนิยกรรม (กรรมให้ผลในชาติที่ 3 เป็นต้นไป) และ 4. อโหสิกรรม (กรรมที่เลิกให้ผล)

กฎแห่งกรรม

กฎแห่งกรรมในทางพระพุทธศาสนา มีศัพท์ทางวิชาการที่เรียกว่า "กรรมนิยาม" ซึ่งแปลว่า "กฎแห่งกรรม" โดยตรง กรรมนิยามเป็นเพียงหนึ่งในกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผล 5 ประการ หรือที่เรียกว่า "นิยาม 5" ได้แก่

1) กรรมนิยาม กฎแห่งกรรม ได้แก่กฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ เช่นที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

2) จิตตนิยาม กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการทำงานของจิต เช่น เมื่อจิตอย่างนี้เกิดขึ้นจะมีเจตสิกอะไรประกอบได้บ้าง ถ้าเจตสิกอันนี้เกิดขึ้น จะมีเจตสิกไหนเกิดร่วมได้ อันไหนร่วมไม่ได้ เมื่อจิตจะขึ้นสู่วิถียอมรับอารมณ์ มันจะดำเนินไปอย่างไร ก่อนออกจากภวังค์ก็มีภวังคจลนะ (ภวังค์ไหว) แล้วจึงภวังคุปัจเฉท (ตัดภวังค์) จากนั้นมีอะไรต่อไปอีกจนถึงชวนจิต แล้วกลับตกภวังค์อย่างเดิมอีก อย่างนี้เรียกว่า กฎแห่งการทำงานของจิต คือจิตตนิยาม

3) พืชนิยาม กฎเกี่ยวกับพืชพันธุ์ เช่น ปลูกมะม่วงก็เกิดเป็นมะม่วง ปลูกมะนาวก็เกิดเป็นต้นมะนาว ปลูกเมล็ดพืชอะไรก็ออกผล ออกต้นเป็นพืชชนิดนั้น อย่างนี้เรียกว่าพืชนิยาม

4) อุตุนิยาม กฎเกณฑ์เกี่ยวกับอุตุน คือเรื่องอุณหภูมิ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ ธรรมชาติที่เกี่ยวกับอุณหภูมิและฤดูกาล เป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับ ดิน น้ำ ลม ไฟอากาศ อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์ นี้เรียกว่า อุตุนิยาม

5) ธรรมนิยาม กฎแห่งธรรม คือ ความเป็นเหตุเป็นผลกันของสิ่งทั้งหลาย หรือความเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย เช่น คนเกิดมาแล้วก็ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วก็ดับไป เป็นต้น (วัดญาณเวศกวัน, 2568)

ในคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นได้มุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนศึกษา และเชื่อในกฎแห่งกรรม โดยปฏิเสธในเรื่องของปาฏิหาริย์ หรือฤทธิ์ของเทวดา หรือพรหมเทพ โดยกฎแห่งกรรม ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาแยกพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ

1) กฎแห่งกรรมในฐานะกฎธรรมชาติ พระพุทธศาสนาสอนว่าสรรพสิ่งทั้งปวง ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ล้วนเป็นไปตามธรรมชาติแห่งเหตุปัจจัย หรือ "กฎแห่งธรรมชาติ" (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 223) ซึ่งหมายถึงความเป็นระเบียบและกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในธรรมชาติ ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยปราศจากที่มาและผลกระทบ

ทุกอย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน ตามหลักอิทัปปิจจยตาที่ว่า "สรรพสิ่งล้วนอิงอาศัยกันและกัน ในฐานะสิ่งหนึ่งเป็นสาเหตุ และสิ่งหนึ่งเป็นผล" (สมภาร พรหมทา, 2540 : 75) ดังนั้น สรรพสิ่งจึงมีปัจจัยมาจากกฎธรรมชาติมิใช่พระผู้เป็นเจ้า หรือผู้ใดกำหนดไว้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาอเทวนิยมหรือศาสนาที่ไม่เชื่อเรื่องพระเจ้า กฎแห่งกรรมในฐานะกฎธรรมชาติ คือกฎแห่งเหตุผลระหว่างกรรมและผลกรรม ซึ่งเป็นกฎที่แน่นอนตายตัว กรรมแต่ละประเภทถูกกำหนดโดยธรรมชาติแล้วว่ากรรมใดให้ผลเช่นไร เช่นเดียวกับการปลูกมะม่วงที่ย่อมได้ผลมะม่วง กฎแห่งกรรมจึงเป็นหนึ่งในนิยาม 5 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ และเป็นไปตามกฎอิทัปปิจจยตา

2) กฎแห่งกรรมในฐานะกฎทางศีลธรรม มีความหมายเช่นเดียวกับกฎธรรมชาติ คือเป็นกฎแห่งเหตุและผล แต่ครอบคลุมเฉพาะสิ่งมีชีวิตที่มีเจตจำนงเสรี สามารถกำหนดพฤติกรรมเป็นดีหรือชั่วตามมาตรฐานศีลธรรม กรรมนิยามคือกฎธรรมชาติที่ดูแลการกระทำที่มีคุณค่าทางศีลธรรมของมนุษย์ กฎแห่งกรรมจะบันทึกการกระทำและรอโอกาสให้ผลตอบแทน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “คนทำกรรมใดไว้ ย่อมเห็นกรรมนั้นในตน คนทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี คนทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว คนหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น” (ขุ.ชา.ปมจก. (ไทย) 27/353/201) มนุษย์ทุกคนอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมที่กำกับดูแลพฤติกรรมทางศีลธรรม และให้ผลตอบแทนตามคุณภาพของกรรม กรรมดีย่อมให้ผลดี (สุข) กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว (ทุกข์) เช่นเดียวกับการปลูกพืช กฎแห่งกรรมในฐานะกฎศีลธรรมมีกฎเกณฑ์ตายตัวเช่นเดียวกับกฎธรรมชาติอื่นๆ แต่เป็นการให้ผลทางด้านจิตใจเป็นหลัก การให้ผลภายนอกต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์กับกฎแห่งเหตุและผล หรือความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ครอบคลุมทุกสิ่งในพระพุทธศาสนา การศึกษากรรมจึงต้องพิจารณาในบริบทของกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลนี้ กรรมกับกฎแห่งเหตุปัจจัย (อิทัปปิจจยตา) พระพุทธศาสนายึดถือหลักการใหญ่คือ ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ซึ่งอธิบายว่าทุกสิ่งล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป โดยอาศัยเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กรรมก็อยู่ภายใต้กฎนี้เช่นกัน หลักเหตุปัจจัยนี้ในพระพุทธศาสนาเรียกว่า "ปฏิจจสมุปบาท" และกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของปฏิจจสมุปบาท ปฏิจจสมุปบาทจำแนกเป็นองค์ 12 ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 3 ส่วน หรือ "ไตรวัฏฏ์" ได้แก่

1. กิเลส ต้นเหตุของการกระทำ ได้แก่ อวิชชา (ความไม่รู้), ตัณหา (ความอยาก), และอุปาทาน (ความยึดมั่นถือมั่น)

2. กรรม การกระทำที่เกิดจากกิเลส ได้แก่ สังขาร (การปรุงแต่ง) และภพ (ภาวะของชีวิต)

3. วิบาก ผลที่เกิดจากกรรม ได้แก่ วิญญาณ (ความรู้แจ้ง), นามรูป (ร่างกายและจิตใจ), สฬายตนะ (อายตนะ 6) เป็นต้น ส่วนหนึ่งของวงจรปฏิจจสมุปบาท หรือไตรวัฏฏ์ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันระหว่างกิเลส กรรม และวิบาก ความสัมพันธ์นี้อธิบายได้ดังนี้ กิเลสเป็นเหตุให้เกิดกรรม กรรมเป็นเหตุให้เกิดวิบาก วิบากเป็นปัจจัยให้เกิดกิเลสต่อไป วนเวียนเป็นวงจร ตัวอย่างเช่น กิเลส (โลภะ) เมื่อเกิดความโลภขึ้นในใจ กรรม (ลักทรัพย์) นำไปสู่การกระทำ เช่น การลักทรัพย์ ย่อมเกิดวิบาก หากได้ทรัพย์มาก็เกิดความสุข หากถูกจับได้ก็เกิดความทุกข์ วงจรต่อเนื่องวิบากที่ได้รับนั่นเองอาจเป็นเหตุให้กิเลสเพิ่มพูนขึ้น เช่น ได้ทรัพย์มาก็ยิ่งโลภมากขึ้น หรือถูกจับได้ก็เกิดโทสะมากขึ้น นำไปสู่การทำความผิด และรับวิบากต่อไป อีกตัวอย่างหนึ่งคือ เมื่อมีความโลภแล้วไปลักทรัพย์ แต่ถูกขัดขวาง ก็จะเกิดโทสะ (กิเลส) นำไปสู่การทะเลาะวิวาท ทำร้ายกัน (กรรม) และได้รับผลคือความเจ็บปวด ความเดือดร้อน หรือการถูกลงโทษ (วิบาก) (วัดญาณเวศกวัน, 2568)

สรุปได้ว่า กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาสามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ กฎแห่งกรรมในฐานะกฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปตามกฎแห่งเหตุและผลที่แน่นอน และกฎแห่งกรรมในฐานะกฎทางศีลธรรม ที่กำกับดูแลพฤติกรรมที่มีคุณค่าทางศีลธรรมของมนุษย์ ทั้งสองประเด็นดำเนินไปวงจรตามหลักอิทัปปิจจยตา หรือไตรวัฏฏ์ ซึ่งประกอบด้วย กิเลส กรรม และวิบาก การศึกษาเรื่องกรรมอย่างละเอียดจึงต้องพิจารณาความสัมพันธ์นี้ เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาและผลของกรรมอย่างถ่องแท้ การมองกรรมตามแนวของกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผล หรือความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย (อิทัปปิจจยตา) ทำให้เข้าใจความเป็นไปของชีวิตและโลกตามความเป็นจริง

การให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังคสูตร

เกี่ยวกับการให้ผลของกรรม พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ ถึงการแบ่งบุคคลไว้ 4 ประเภท ตามกรรม และผลของกรรมที่ส่งไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ไว้ในมหากัมมวิภังคสูตร (ม.อ. (ไทย) 14/289-303/351-367) สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

บุคคลประเภทที่ 1 บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพ้อเจ้อ เป็นผู้เพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของเขา เป็นผู้มิจฉาทิพยาบาท เป็นมิจฉาทิพปฏิญาณในโลกนี้ หลังจากตายแล้วเขาจึงไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก

บุคคลประเภทที่ 2 บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพ้อเจ้อ เป็นผู้เพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของเขา เป็นผู้มิจฉาทิพยาบาท เป็นมิจฉาทิพปฏิญาณในโลกนี้ หลังจากตายแล้วเขาจึงไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

บุคคลประเภทที่ 3 บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดส่อเสียด เว้นขาดจากการพุดคำหยาบ เว้นขาดจากการพุดเพ้อเจ้อ เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของเขา เป็นผู้มิจิตไม่พยาบาท เป็นสัมมาทิพปฏิญาณในโลกนี้ หลังจากตายแล้วเขาจึงไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

บุคคลประเภทที่ 4 บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดส่อเสียด เว้นขาดจากการพุดคำหยาบ เว้นขาดจากการพุดเพ้อเจ้อ เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของเขา เป็นผู้มิจิตไม่พยาบาท เป็นสัมมาทิพปฏิญาณในโลกนี้ หลังจากตายแล้วเขาจึงไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก

การให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังคสูตร จำแนกบุคคลออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

บุคคลประเภทที่ 1. ทำชั่ว ได้ชั่ว หมายถึง บุคคลที่กระทำอกุศลกรรมและมีมิจฉาทิพปฏิญาณ ย่อมได้รับผลแห่งกรรมชั่วในอบายภูมิ บุคคลเหล่านี้ย่อมได้รับผลกรรมทั้งในชาตินี้ ชาติหน้า หรือชาติต่อไป

บุคคลประเภทที่ 2. ทำชั่ว ได้รับผลดี (ในปัจจุบัน/อนาคต) หมายถึง บุคคลที่เคยกระทำอกุศลกรรม แต่ด้วยกุศลกรรมในอดีตหรือสัมมาทิพปฏิญาณในขณะใกล้ตาย อาจส่งผลให้ไปเกิดในสุคติ

บุคคลประเภทที่ 3. ทำดี ได้ดี หมายถึง บุคคลที่กระทำกุศลกรรมและมีสัมมาทิพปฏิญาณ ย่อมได้รับผลแห่งกรรมดีในสุคติ ในชาตินี้ ชาติหน้า หรือชาติต่อไป

บุคคลประเภทที่ 4. ทำดี (ในอดีต) ได้รับผลชั่ว (ในปัจจุบัน/อนาคต) หมายถึง บุคคลที่เคยกระทำกุศลกรรม แต่ด้วยอกุศลกรรมในอดีตหรือมิจฉาทิพปฏิญาณในขณะใกล้ตาย อาจส่งผลให้ไปเกิดในอบายภูมิ

เมื่อศึกษาการให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังคสูตรพบว่า การให้ผลของกรรม ในประเภทที่ 1 และ 3 เป็นไปตามเหตุผลโดยตรง คือ ทำชั่วได้รับผลชั่ว ทำดีได้รับผลดี แต่การให้ผลของกรรมในประเภทที่ 2 และ 4 มีความซับซ้อนมาก ซึ่งเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากมีปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) ผลของกรรมในอดีตชาติ กรรมที่กระทำไว้ในอดีตชาติมีผลต่อปัจจุบันและอนาคต กรรมในอดีตอาจส่งผลให้วิบากในปัจจุบันแตกต่างไป เช่น ผู้ที่ทำดีในชาตินี้ แต่อาจได้รับผลร้ายเนื่องจากวิบากกรรมในอดีตที่ยังไม่หมด 2) มโนกรรมในขณะใกล้ตาย พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับมโนกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะใกล้ตาย จิตใจที่ผ่องใสหรือเศร้าหมองในขณะนั้นมีอิทธิพลต่อภพภูมิที่จะไปเกิด ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในวัฏฏปมสูตรว่า “เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกคติก็เป็นอันหวังได้ เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง สุกคติก็เป็นอันหวังได้ ฉะนั้นเหมือนกัน” (ม.ม. (ไทย) 12/70/62-63) การให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังคสูตรเป็นการพิจารณาผลกรรมในระดับภายนอกที่เกี่ยวข้องกับภพภูมิที่จะไปเกิด ซึ่งอาจดูเหมือนขัดแย้งกับความเข้าใจทั่วไปที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” แต่แท้จริงแล้ว กรรมที่กระทำไว้ทั้งดีและชั่วจะไม่สูญหายไปไหน แต่จะรอเวลาและโอกาสที่จะส่งผล การไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ จึงขึ้นอยู่กับกรรมในอดีต กรรมในปัจจุบัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มโนกรรมในขณะใกล้ตาย

สรุปว่า การให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังคสูตร แบ่งบุคคลไว้ 4 ประเภทตามกรรมที่ทำได้ การให้ผลของกรรมของบุคคลประเภทที่ 1 เรียกว่า ทำชั่วได้ชั่ว บุคคลประเภทที่ 2 เรียกว่า ทำชั่วได้ดี บุคคลประเภทที่ 3 เรียกว่า ทำดีได้ดี บุคคลประเภทที่ 4 เรียกว่า ทำดีได้ชั่ว การให้ผลของกรรม เป็นการให้ผลของกรรมซึ่งสัมพันธ์กับการไปเกิดใหม่ในภพภูมิต่อไป

การประยุกต์ใช้หลักกรรมในมหากัมมวิภังคสูตรเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

หลักกรรมในมหากัมมวิภังคสูตรแสดงให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของกรรมและวิบาก (ผลของกรรม) แสดงให้เห็นถึงผลการที่ทำการต่าง ๆ ส่งผลในภพชาติถัดไป โดยพิจารณาจากการกระทำในอดีต ความคิดในปัจจุบัน และสภาวะจิตในช่วงใกล้ตาย การให้ผลของกรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ และที่สำคัญคือ มโนกรรม (ความคิด)

ในขณะที่กลัตตาย ซึ่งเป็นตัวกำหนดภพภูมิในอนาคต และมีความสัมพันธ์กับกฎแห่งกรรม หรือกรรมนิยาม เป็นกฎข้อหนึ่งของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวคือ กระบวนการก่อกรรม และการให้ผลของกรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งกระบวนการก่อกรรมนั้นต้องประกอบด้วยเจตนา กฎแห่งกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะเป็นเรื่องของมนุษย์ โดยมนุษย์เป็นผู้เสกสรรปรุงแต่งกรรม และกรรมก็เป็นเครื่องปรุงแต่งวิถีชีวิต โชคชะตาของมนุษย์ เรื่องนรกและสวรรค์ และภพภูมิต่างๆ จะเห็นได้ว่า เมื่อได้ทำกรรมใดไว้ในชาตินี้หรือปัจจุบันนี้ กรรมนั้นต้องมีผลทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว และส่งผลไปในชาติหน้า ซึ่งถ้าหากกรรมนั้นเป็นอกุศลกรรมก็จะไปเกิดในอบายภูมิ หรือทุคติภูมิ

ดังนั้น หลักกรรมจึงเป็นพื้นฐานของศีลธรรม และจริยธรรม กรรมทำให้บุคคลต้องมีความตระหนักรู้ถึงผลของการกระทำในทุกมิติของชีวิต เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรม การตระหนักรู้ว่าการกระทำกรรมดีจะนำไปสู่ผลดี และการกระทำกรรมชั่วจะนำไปสู่ผลชั่ว เป็นแรงผลักดันให้บุคคลหลีกเลี่ยงการกระทำชั่ว และเลือกกระทำกรรมที่ดีงาม ซึ่งส่งผลให้การดำเนินชีวิตและสังคมโดยรวมมีความสงบสุขเจริญรุ่งเรือง และส่งผลต่อการเกิดใหม่ในชาติถัดไป กรรมไม่เพียงแต่ส่งผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังส่งผลไปยังชาติถัดไปด้วย ความเชื่อนี้ทำให้ชาวพุทธที่มีความศรัทธายั่งยืนต่อการกระทำของตนเอง โดยไม่มองแค่ผลของกรรมในระยะสั้น แต่ยังคำนึงถึงผลของกรรมในระยะยาวด้วย การสร้างกรรมดีจะนำไปสู่การเกิดในภูมิที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง มีความสำเร็จในชีวิต พบกับสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจ และช่วยขจัดกิเลสสร้างบารมีที่เป็นปัจจัยนำไปสู่การบรรลุนิพพาน การตระหนักในผลของกรรมทำให้บุคคลมีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม รักษาศีล ทำสมาธิ และเจริญปัญญา เพื่อให้เกิดการหลุดพ้นจากความทุกข์ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสุข และความสงบสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เมื่อศึกษาและเข้าใจหลักการให้ผลของกรรมอย่างถูกต้องแล้ว วิธีที่จะทำให้ถึงความดับกรรมได้นั้นก็คือ มรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ ทางปฏิบัติอันนำไปสู่การบรรลุนิพพาน และการดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตของบุคคลให้หลุดพ้นจากกิเลส ได้ดังนี้

1. **สัมมาทิฐิ** คือ ความเข้าใจความทุกข์ สาเหตุของความทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์
2. **สัมมาสังกัปปะ** คือ ความคิดในการละเว้นในกาม ความคิดในการไม่พยาบาทและ ความคิดในการไม่เบียดเบียน
3. **สัมมาวาจา** คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเลียดสี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ
4. **สัมมากัมมันตะ** คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการผิดศีล 5 ข้อที่ 1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นจากการลักทรัพย์ 3) เว้นจากการประพฤติดีกในกาม
5. **สัมมาอาชีวะ** คือ เลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่สุจริต
6. **สัมมาวายามะ** คือ เพียรพยายามในการทำกรรมดี ละเว้นจากการทำความชั่ว
7. **สัมมาสติ** คือ มีสติ สัมปชัญญะ พิจารณาเห็นกายในกาย พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา พิจารณาเห็นจิตในจิต และพิจารณาเห็นธรรมในธรรม เพื่อกำจัดอภิชฌาและโมหันธ์
8. **สัมมาสมาธิ** คือ ตั้งจิตมั่นชอบ สมาธิที่เจริญตามแนวของฌาน 4

จากผลการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักกรรมในมหากัมมวิงคสุตรเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย สามารถนำองค์ความรู้และหลักกรรมที่สำคัญ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ คือ

1) **มีศรัทธาและเชื่อมั่นในเรื่องกรรม** ธรรมชาติของคนเราในการกระทำ มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรม หากได้ศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมได้อย่างถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่ากฎแห่งกรรมนั้นจะสอนให้รู้ในทุกๆ เรื่องที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เกิดมาโดยบังเอิญ แต่เกิดขึ้นมาด้วยเหตุ และปัจจัยที่เกื้อกูลกัน ทำกรรมดี ผลที่ได้ก็เป็นสิ่งที่ดี ทำให้มีความสุข ทำกรรมชั่ว ผลที่ได้ก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี ทำให้เกิดความทุกข์เดือดร้อน คนทุกคนจึงจำเป็นที่จะต้องมีความเชื่อ ความเชื่อในเรื่องกรรมไม่ใช่เพียงแค่ความเชื่ออย่างงมงาย แต่เป็นการยอมรับความจริงที่ว่าทุกการกระทำของเรามีผลตามมา การเข้าใจเช่นนี้จะช่วยให้เรามีความระมัดระวังในการกระทำ และมุ่งมั่นที่จะทำความดีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

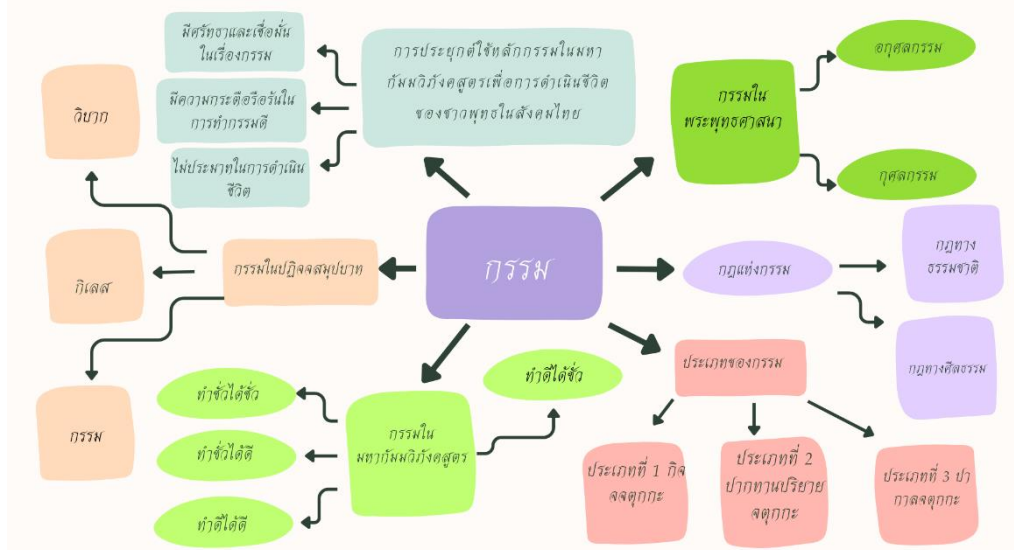
2) **มีความกระตือรือร้นในการทำกรรมดี** การที่เราได้เกิดมาในชาตินี้ถือว่าเป็นลาภอันประเสริฐแล้ว ยังได้พบพระพุทธศาสนาด้วยถือว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐยิ่ง เนื่องจากกรรมดีในอดีตที่เคยกระทำไว้ส่งผลในปัจจุบัน แต่การให้ผลของกรรมดีนั้นมีวันหมดสิ้นไป จึงต้องสร้างกรรมดีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อไม่ให้กรรมดี หรือบุญที่สะสมอยู่ในใจ มาตั้งแต่

อดีตต้องขาดหายไป หรือ ลดลง ส่วนผู้เกิดมาโชคร้ายก็อย่าท้อแท้ หรือสิ้นหวัง เพราะเมื่อรู้ว่าอะไรคือกรรมดี กรรมชั่ว ก็ควรไตร่ตรอง ควรปฏิบัติในทางกระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะการทำวันนี้ให้ดีที่สุดก็คืออนาคตที่ดี การทำกรรมดีไม่ใช่เพียงแค่การทำทานหรือการทำบุญในวัด แต่รวมถึงการกระทำที่ดีอื่นๆ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การพูดจาสุภาพ การมีเมตตา การให้อภัย การมีสติในการใช้ชีวิตประจำวัน

3) ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ความประมาทในที่นี้หมายถึง การขาดสติ การปล่อยปละละเลยตนเอง การไม่ระมัดระวังในการกระทำ การไม่พิจารณาถึงผลที่จะตามมา การมีสติจะช่วยให้เรายับยั้งชั่งใจจากอกุศลกรรม และส่งเสริมให้เราทำกุศลกรรม ซึ่งการดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีความเสี่ยงสูงที่เราทุกคนจะกระทำกรรมชั่วได้ แม้จะเป็นเพียงเล็กน้อยก็ตาม ก็ถือว่าเป็นกรรมชั่ว ที่ได้กระทำแล้ว แต่เราก็สามารถทำกรรมดีได้ เช่นกัน ซึ่งพระพุทธศาสนาจะสอนให้เราทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาเพื่อให้เกิดปัญญา และมีสติ เพราะปัญญาเปรียบประดุจแสงส่องสว่าง ชี้นำทางสัตว์โลกให้ดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้อง

สรุปว่า การมีศรัทธาและเชื่อมั่นในเรื่องกรรม การมีความกระตือรือร้นในการทำแต่กรรมดี การไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจ ซึ่งจัดเป็นกรรม สามารถกระทำได้ 3 ทาง คือ 1) กายกรรม คือ กรรมที่แสดงออกมาทางร่างกาย 2) วาจากรรม คือ กรรมที่แสดงออกมาทางคำพูด 3) มโนกรรม คือ กรรมที่เกิดขึ้นทางใจ หรือทางความคิด กรรมที่เกิดขึ้นในใจเพียงอย่างเดียว ยังไม่ได้แสดงออกมาทางกายกรรมและวาจากรรม แต่เป็นเหตุให้เกิดกายกรรม และวาจากรรมต่อไปได้ และสามารถเกิดร่วมกับกายกรรมและวาจากรรมได้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา

บทสรุป

กรรมและการให้ผลของกรรม จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นในปัจจุบันในอนาคต โลกนี้และโลกหน้าก็ตาม ผลของกรรมนั้นจะติดตามไปทุกภพ และทุกชาติตามเหตุตามปัจจัยเหมือนเงาตามตัว สาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลทำกรรมคือ กิเลส ซึ่งเป็นรากเหง้าแห่งการทำความชั่ว เมื่อกิเลสดับไป กรรมก็จะไม่เกิดขึ้นอีก และผลของกรรมก็จะหมดไป จึงไม่มีผลของกรรมส่วนนั้นที่จะต้องรับ กฎแห่งกรรมซึ่งตกอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ เช่นเดียวกับธรรมอื่นที่มีการเกิดขึ้นดำรงอยู่ และดับไปตามเหตุและปัจจัย พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในนิพเพธิกสูตร อธิบายได้ว่า ผัสสะ เป็นเหตุให้เกิดกรรม เมื่อผัสสะดับกรรมจึงดับได้กล่าวถึงการเกิดกรรมชั่ว คือ โลภะ โทสะ โมหะ หรืออกุศลกรรม เหตุที่เกิดกรรมดีคือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ หรือกุศลกรรม โดยกุศลกรรมเกิดจากการไม่ทำชั่ว เมื่อละอกุศลกรรมได้ กรรมเป็นสิ้นสุดหรือดับลง

การประยุตใช้หลักกรรมในมหากัมมวิมังศสูตรเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ทำให้มองเห็นคุณค่าของการรับผิดชอบต่อการกระทำ และความสามารถในการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของตนเอง และ

ยังเป็นการกระตุ้นให้พัฒนาตนเองโดยเข้าใจหลักเหตุผลความเชื่อกรรมและการให้ผลของกรรม เพื่อเป็นแรงผลักดันในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชีวิตในทางที่ดีขึ้น โดยสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้จริง หากมีความตั้งใจจริงและมีวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมในการพัฒนาตนเอง ดังนั้น การปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 จะช่วยให้เกิดปัญญา ช่วยทำให้จิตใจเราสงบเพื่อสร้างชีวิตที่ดีทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างความสุข ความสงบ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 60. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชร งามจิตรเจริญ. (2556). **พุทธศาสนาเถรวาท**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- วัดญาณเวศกวัน. (2568). **หลักธรรมสำหรับคนสมัยใหม่**. [Online]. Available : <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/466/4>. [2568, มกราคม 15].
- สมภาร พรหมทา. (2540). **พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2551). **หลักกรรมในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียน สู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา SCHOOL ADMINISTRATION STRATEGIES FOR EDUCATIONAL EXCELLENCE

ลัดดาวัลย์ จันลา*, วีระกุล อรัณยนาท และ สุวิทย์ ภาณุจारी

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์,
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ และ
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Laddawan Junla*, Weeragul Aranyanak and Suwit Panujari

College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin Affiliation,
College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin Affiliation and
College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin Affiliation

*Corresponding Author E-mail : Laddawan.Jun@rmutr.ac.th

(วันที่รับบทความ : เมษายน 22, 2568 ; วันแก้ไขบทความ : พฤษภาคม 19, 2568 ; วันตอบรับบทความ : พฤษภาคม 21, 2568)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจหลักการและแนวคิดที่สำคัญในการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ เช่น การบริหารเชิงกลยุทธ์ การวางแผนกลยุทธ์ และการประเมินผลการดำเนินงาน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ เพื่อยืนยันว่าการบริหารที่มีประสิทธิภาพและมุ่งเน้นความเป็นเลิศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและความสำเร็จของโรงเรียนเสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดและทฤษฎีที่นำเสนอไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนของตนเองให้บรรลุสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา สิ่งที่ผู้อ่านจะได้รับจากบทความ คือความเข้าใจในแนวคิดและทฤษฎีการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ผู้อ่านจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในการบริหารโรงเรียน เช่น การบริหารเชิงกลยุทธ์ การวางแผนกลยุทธ์ และการประเมินผลการดำเนินงาน แนวทางการประยุกต์ใช้ในบริบทของตนเอง ผู้อ่านจะสามารถนำแนวคิดและทฤษฎีที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนของตนเองให้บรรลุความเป็นเลิศทางการศึกษา เทคโนโลยีทางการศึกษา ภาวะผู้นำทางการศึกษา การนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียนผู้บริหารควรทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียน เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ผู้บริหารควรกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาได้ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติผู้บริหารควรดำเนินการตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลและการปรับปรุง ผู้บริหารควรทำการประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และปรับปรุงกลยุทธ์ตามความเหมาะสม เพื่อให้สามารถบรรลุความเป็นเลิศทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : กลยุทธ์การบริหารโรงเรียน, ความเป็นเลิศทางการศึกษา, ภาวะผู้นำทางการศึกษา, เทคโนโลยีทางการศึกษา

Abstract

This academic article aims to present relevant concepts and theories to enhance readers' understanding of key principles and ideas in school administration toward educational excellence. Topics covered include strategic management, strategic planning, and performance evaluation. The article emphasizes the importance of effective and excellence-oriented administration as a critical factor influencing educational quality and school success. It also proposes guidelines for school development to enable readers to apply these concepts and theories in their own contexts to achieve educational excellence. Readers will gain a comprehensive understanding of management theories and concepts essential to achieving excellence in school administration. They will learn about strategic management, strategic planning, and the evaluation of performance outcomes.

Moreover, the article offers insights into the practical application of these concepts within their own institutions. Key areas of focus include the use of educational technology, educational leadership, and strategic implementation for school development. To achieve effective administration, school leaders should begin with an environmental analysis-assessing both internal and external factors of their schools to identify strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT). Based on this analysis, administrators should formulate appropriate strategies aligned with the school's specific context and goals for educational excellence. In the implementation phase, leaders are encouraged to carry out the defined strategies with active participation from teachers, students, and other stakeholders to ensure efficient execution. Additionally, continuous evaluation and strategic adjustment are essential. Administrators should regularly assess outcomes and revise strategies as needed to sustain progress toward long-term excellence in education.

Keywords : School Management Strategies, Educational Excellence, Educational Leadership, Educational Technology

บทนำ

การบริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้นจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การแข่งขันทางการศึกษาทำให้โรงเรียนต้องปรับตัวเพื่อรักษามาตรฐานและพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จึงต้องอาศัยกลยุทธ์ที่รอบด้าน และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้

แนวโน้มของการบริหารโรงเรียนในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน การบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการนำแนวทางการบริหารสมัยใหม่มาใช้ เช่น การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน (Data-driven decision making) และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ นอกจากนี้การบริหารโรงเรียนยังต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนการพัฒนาทักษะของนักเรียนให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ซึ่งรวมถึงความสามารถทางด้านเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งการบริหารโรงเรียนยังต้องสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยแผนดังกล่าวมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โรงเรียนจำเป็นต้องนำแนวทางจากแผนการศึกษาแห่งชาติมาปรับใช้ในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์กรที่ต้องการการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนโดยรวม (Bush, 2011) การบริหารโรงเรียนที่ดีช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีส่งผลให้โรงเรียนต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารมากขึ้น ดังนั้นการนำกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนที่มีรากฐานทางวิชาการและแนวปฏิบัติที่ได้รับการพิสูจน์แล้วมาใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็น (Fullan, 2007)

นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียน หลายรูปแบบ เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) และภาวะผู้นำเชิงกระจายอำนาจ (Distributed Leadership)

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) Bass and Avolio (1994) อธิบายว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้ครูและบุคลากรพัฒนาศักยภาพของตนเอง Leithwood and Jantzi (2005 : Online) พบว่า ภาวะผู้นำลักษณะนี้ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) Davies and Davies (2004 : Online) ชี้ให้เห็นว่า การวางแผนกลยุทธ์ในโรงเรียนช่วยให้สามารถบริหารทรัพยากรและบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ Caldwell (2006)) เสนอว่าผู้นำโรงเรียนที่มีแนวคิดเชิงกลยุทธ์สามารถพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. ภาวะผู้นำเชิงกระจายอำนาจ (Distributed Leadership) Spillane (2006) เน้นว่าการกระจายอำนาจให้บุคลากรช่วยให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น Harris (2004 : Online) พบว่า ภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและเพิ่มขีดความสามารถของครู

บทความนี้มุ่งนำเสนอกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ภายใต้บริบทของศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ผลจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องในทางการศึกษา ในการนำกลยุทธ์การบริหารที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

ความหมายของกลยุทธ์การบริหาร

ในการบริหารจัดการองค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน การกำหนดทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน หนึ่งในเครื่องมือที่ผู้บริหารนิยมใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายคือ "กลยุทธ์การบริหาร" ซึ่งเป็นแนวทางหรือแผนการที่ถูกวางไว้เพื่อใช้ในการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กร

กลยุทธ์การบริหาร หมายถึง แนวทางหรือแผนการเชิงรุกที่ผู้บริหารใช้ในการกำหนดวิธีการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมุ่งเน้นการวางแผน การตัดสินใจ การควบคุม และการประเมินผลในระดับองค์กร ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และสามารถแข่งขันหรือพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

วรพล วัฒนานนท์ (2565) ได้ศึกษาและนำเสนอองค์ประกอบหลักของการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัล 5 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital Vision) การกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์หลักขององค์กรแต่ละองค์กร และมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล 2) โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Digital Infrastructure) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ยืดหยุ่น มีความปลอดภัย และรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมถึงการบูรณาการระบบต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ 3) ทักษะและวัฒนธรรมดิจิทัล (Digital Skills and Culture) การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะดิจิทัลที่จำเป็นในการทำงาน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง 4) กระบวนการดิจิทัล (Digital Processes) การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เป็นดิจิทัล โดยมีการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ การลดต้นทุน และการสร้างคุณค่าใหม่ 5) โมเดลธุรกิจดิจิทัล (Digital Business Models) การพัฒนารูปแบบธุรกิจใหม่ที่มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างรายได้และความได้เปรียบในการแข่งขัน

อัจฉรา จันทร์ฉาย (2565 : 78-80) ได้ศึกษาและอธิบายว่าแนวคิดการบริหารองค์กรแบบคล่องตัวมีรากฐานมาจาก Agile Manifesto ซึ่งในวงการพัฒนาซอฟต์แวร์ แต่ได้ถูกพัฒนาและขยายขอบเขตให้มีความครอบคลุมการบริหารองค์กรในภาพรวม โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การให้คุณค่ากับบุคคลและการปฏิสัมพันธ์ มากกว่ากระบวนการและเครื่องมือการให้ความสำคัญกับการสื่อสาร มีกระบวนการทำงานเป็นทีม และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การให้คุณค่ากับการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากกว่าการยึดติดกับแผน 2) การเปิดรับและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แทนที่จะยึดติดกับแผนงานที่วางไว้ การมุ่งเน้นที่คุณค่าและการมุ่งเน้นผลลัพธ์มากกว่าเอกสารการรายงาน 3) การให้ความสำคัญกับการส่งมอบคุณค่าที่แท้จริงแก่ลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แทนที่จะมีการมุ่งเน้นที่การทำเอกสารหรือรายงานที่ไม่จำเป็น การเรียนรู้จากการทดลองจะเห็นประสบการณ์จริงและเห็นข้อผิดพลาดมากกว่าการวางแผนอย่างละเอียด 4) การส่งเสริมวัฒนธรรมการทดลองและการเรียนรู้จากความล้มเหลว จะเห็นจุดที่ควรพัฒนาได้ตรงจุด แทนที่จะพยายามวางแผนทุกอย่างให้สมบูรณ์แบบตั้งแต่ต้น

Harris and Jones (2022 : 18-20) ได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดการบริหารสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐานในการตัดสินใจและพัฒนาคุณภาพการศึกษา พวกเขาได้ศึกษาสถานศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์สูงในประเทศออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และฟินแลนด์ พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาคือการที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผน การศึกษา ติดตามการศึกษาและประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ "ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การปรับปรุงการจัดเรียนการสอน และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ช่วยลดความเสี่ยงในการตัดสินใจที่ผิดพลาดและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน"

พิชิต รัตนติลล ภูเก็ต (2567 : 356-359) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มของการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์มเมชันในอนาคต พบว่ามีหลายประเด็นสำคัญที่องค์กรต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ การบูรณาการเทคโนโลยีขั้นสูง (Advanced Technology Integration) ซึ่งองค์กรจะต้องบูรณาการเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) และ Internet of Things (IoT) เข้ากับกระบวนการทำงานมากขึ้นมีการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics Capabilities) ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และมีการใช้ข้อมูลเพื่อใช้พิจารณาในการตัดสินใจจะกลายเป็นความสามารถหลักที่องค์กรต้องพัฒนาความยืดหยุ่นและความคล่องตัว (Flexibility and Agility) องค์กรจะต้องพัฒนาความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยใช้การแนวทางการทำงานแบบคล่องตัว (Agile) มากขึ้นการสร้างระบบนิเวศดิจิทัล (Digital Ecosystem Building) องค์กรจะต้องสร้างและมีการเข้าร่วมในระบบนิเวศดิจิทัลที่เชื่อมโยงพันธมิตร ลูกค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อสร้างคุณค่าร่วมกับการพัฒนารูปแบบธุรกิจที่ยั่งยืน (Sustainable Business Models) องค์กรจะต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนารูปแบบธุรกิจที่ยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า กระบวนการแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือการทรานส์ฟอร์มดิจิทัลจะต้องอาศัยความคล่องตัวขององค์กร ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลให้เกิดความสำเร็จในการนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ทั้งวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กร ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะของบุคลากร วัฒนธรรมองค์กร และการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ องค์กรที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกลยุทธ์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีความได้เปรียบในการแข่งขันและมีความยั่งยืนในระยะยาว และการคำนึงถึงความยั่งยืนในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์

ในยุคที่สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนอย่างเป็นระบบและรอบคอบ หนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนคือ "การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์" ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขัน การดำเนินงาน และการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) หมายถึง กระบวนการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำมาประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อันเป็นพื้นฐานในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับทิศทางขององค์กรในระยะยาว เครื่องมือที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การวิเคราะห์ SWOT, PESTEL, Five Forces ของ Porter และการวิเคราะห์คู่แข่ง ซึ่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ

สุธารัตน์ พิมลรัตนกานต์ (2565 : 42-44) ได้ศึกษาและอธิบายถึงความหมายของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ไว้ว่า เป็นกระบวนการประเมินผลและตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่เป็นระบบมีมาตรฐานทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมาย ในการทำSWOT เพื่อระบุโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อน ซึ่งจะนำผลการ SWOT ไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และทรัพยากรที่มีอยู่ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ไม่ใช่เพียงการรวบรวมข้อมูลเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การมองภาพรวม ที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กร การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จึงมี

ความซับซ้อนและต้องอาศัยมุมมองที่หลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และ 3) การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดทิศทางกลยุทธ์

ธนวรรณ แสงสุวรรณ (2566 : 28-32) ได้ศึกษาและพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในบริบทดังกล่าว โดยให้ความหมายว่า การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์มเมชัน หมายถึง กระบวนการรวบรวมวิเคราะห์ และการตีความข้อมูลทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อที่จะระบุทิศทางและการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น มีการกำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลง และการออกแบบแนวทางที่จะนำองค์กรผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานะที่ต้องการในอนาคต มีการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในบริบทของการบริหารในการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลที่มีลักษณะพิเศษ มีความแตกต่างจากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์แบบดั้งเดิม เนื่องจากจะต้องมีการพิจารณาถึง "Disruption" หรือการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีความรุนแรงจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในยุคนี้จึงจะต้องมีความยืดหยุ่น รวดเร็ว และสามารถที่จะมีการปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ทันที (Agile Strategic Analysis)

วรวิทย์ เลหาเมธณี (2567 : 15-19) ได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในบริบทดังกล่าว โดยได้ให้ความหมายว่า การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์สำหรับการจัดการนวัตกรรมและความยั่งยืน หมายถึง กระบวนการศึกษา การประเมิน และการตีความข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรที่มีผลต่อความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อนำผลไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางธุรกิจ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และการอนุรักษ์รักษาสีงแวดล้อม การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในบริบทของการจัดการนวัตกรรมและความยั่งยืนมีลักษณะพิเศษที่เน้นการมองภาพระยะยาว (Long-term Perspective) และการสร้างคุณค่าร่วม (Shared Value Creation) ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์แบบดั้งเดิมที่มักมุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์ทางการเงินในระยะสั้นหรือระยะกลาง

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน แนวคิดการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์มีการพัฒนากระบวนการและปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีให้สอดคล้องกับบริบทและความท้าทายที่องค์กรเผชิญ ทั้งในด้านการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และความต้องการด้านความยั่งยืน องค์กรที่สามารถประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีความได้เปรียบในการแข่งขันและการจัดระบบนวัตกรรมที่มีการพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนในระยะยาว

แนวคิดการกำหนดกลยุทธ์

ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กร การกำหนดทิศทางในการดำเนินงานอย่างมียุทธศาสตร์ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้องค์กรสามารถแข่งขันและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน การกำหนดกลยุทธ์จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยให้้องค์กรสามารถระบุเป้าหมายหลัก ตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากร และวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หมายถึง กระบวนการวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินงานสู่เป้าหมาย กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นจะต้องสามารถตอบสนองต่อโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอก และใช้จุดแข็งภายในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งลดจุดอ่อนและจัดการกับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น กระบวนการนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามประเมินผลในระยะยาว

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2565 : 12-18) ได้ศึกษาการกำหนดกลยุทธ์ได้รับการนิยามว่าเป็น "กระบวนการตัดสินใจที่เป็นระบบในการกำหนดทิศทาง กำหนดวัตถุประสงค์ และกำหนดแนวทางการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อช่วยให้้องค์กรได้บรรลุเป้าหมายและการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน"กรอบแนวคิดการกำหนดกลยุทธ์แบบบูรณาการที่มีการมุ่งเน้นความยั่งยืนขององค์กรในยุคการเปลี่ยนผ่าน โดยได้อธิบายว่าการกำหนดกลยุทธ์ในปัจจุบันจะต้องมีการคำนึงถึงบริบทของโลกที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ (VUCA World: Volatility, Uncertainty,

Complexity, Ambiguity) รวมถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ (Disruption) ที่เกิดจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ

พสุ เดชะรินทร์ (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์แบบบูรณาการและการสร้างคุณค่าร่วมแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากการมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นเพียงกลุ่มเดียว ไปสู่กระบวนการสร้างคุณค่าให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม รวมถึงลูกค้า พนักงาน ผู้ส่งมอบ ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมพสุเน้นว่าการกำหนดกลยุทธ์จะต้องมีการบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน และมุ่งเน้นในการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) ซึ่งหมายถึงกระบวนการสร้างความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจไปพร้อมกับกระบวนการและวิธีการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม

Teece, D. J., and Linden, G. (2023) ได้ศึกษาและกล่าวว่า การกำหนดกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้รับการนิยามใหม่ได้พัฒนากระบวนการแนวคิดเดิมของ เกี่ยวกับ dynamic capabilities มาสู่บริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลและความไม่แน่นอนเชิงซ้อน (complex uncertainty) ที่องค์กรต้องเผชิญสถานการณ์ในปัจจุบัน พวกเขาได้เสนอว่าการกำหนดกลยุทธ์ในยุคนี้ไม่สามารถที่จะเป็นกระบวนการเชิงเส้นตรงที่มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างละเอียดอีกต่อไป แต่ต้องเป็น "กระบวนการที่มีความยืดหยุ่น ปรับตัวได้ และสามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยอาศัยข้อมูลเชิงลึกจากทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน"

สรุปได้ว่า การกำหนดกลยุทธ์ในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากกระบวนการต่างๆ ไปสู่กระบวนการที่มีลักษณะการปรับตัวได้และความยืดหยุ่น ซึ่งสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความไม่แน่นอนในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีมุมมองเชิงระบบนิเวศ มองเห็นองค์กรเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายซึ่งร่วมกันสร้างคุณค่า และให้ความสำคัญกับทั้งการแข่งขันและความร่วมมือบูรณาการสู่ความยั่งยืน ร่วมมือในการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ากับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่กำลังขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล กระบวนการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการขับเคลื่อนเพิ่มความคล่องตัว ในสร้างโมเดลธุรกิจใหม่ และการขับเคลื่อนการตัดสินใจด้วยข้อมูลมุ่งเน้นที่การสร้างคุณค่าในระยะยาว วิเคราะห์ในการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผนวกการสร้างคุณค่าทางธุรกิจควบคู่ไปกับการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

แนวคิดการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

แม้ว่าการกำหนดกลยุทธ์จะเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการวางแผนการดำเนินงานขององค์กร แต่การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจริง (Strategy Implementation) ถือเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรอย่างแท้จริง องค์กรหลายแห่งล้มเหลวไม่ใช่เพราะไม่มีแผนงานที่ดี แต่เกิดจากการไม่สามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทขององค์กร

การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการแปลงแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เกิดขึ้นจริง ผ่านการกำหนดโครงสร้างองค์กร ระบบการทำงาน ทรัพยากร และพฤติกรรมของบุคลากรให้สอดคล้องกับทิศทางที่วางไว้ โดยต้องอาศัยการสื่อสารที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของทุกระดับ การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้จึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างแผนเชิงกลยุทธ์กับการปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด

เอกชัย อภิศักดิ์กุล (2565) ได้ศึกษาและให้ความหมายของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) ว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) โดยเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแปลงแผนกลยุทธ์ที่ได้มีการกำหนดไว้ให้เกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะมีประสิทธิภาพที่ดีได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการทรัพยากรขององค์กรทั้งในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านเทคโนโลยี ตลอดจนระบบการจัดการและวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ นำเสนอองค์ประกอบสำคัญของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1.) การวิเคราะห์และจัดสรรทรัพยากร (Resource Analysis and Allocation) 2.) การสร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม (Appropriate Organizational Structure) 3.) การพัฒนานโยบายและกระบวนการทำงาน (Policy and Process Development) 4.) ภาวะผู้นำและการบริหารการเปลี่ยนแปลง

(Leadership and Change Management) 5.) การสื่อสารกลยุทธ์ (Strategy Communication) 6.) การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation)

ณัฐพล นิรมานพัชรินทร์ (2566) ได้ศึกษาและให้ความหมายของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติว่าเป็น "กระบวนการแปลงวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ขององค์กรให้เป็นการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จะต้องผ่านการจัดสรรทรัพยากร การออกแบบโครงสร้างและกระบวนการทำงาน การพัฒนาระบบและเครื่องมือ ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจ และวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์" ได้เน้นย้ำว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร การศึกษาพบว่าองค์กรส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมากกว่าการวางแผนกลยุทธ์ โดยมีองค์กรเพียงร้อยละ 10-30 เท่านั้นที่สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้โมเดล 7S ของ McKinsey ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยมองว่าองค์ประกอบทั้ง 7 ประการของโมเดลต้องมีความสอดคล้องและต้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ องค์ประกอบทั้ง 7 ประการ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ (Strategy) 2) โครงสร้าง (Structure) 3) ระบบ (Systems) 4) บุคลากร (Staff) 5) ทักษะ (Skills) 6) สไตล์ (Style) 7) ค่านิยมร่วม (Shared Values)

ทิพย์รัตน์ เลาหิเชียร (2567) ได้ศึกษาและนิยามการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติว่าเป็น "กระบวนการที่องค์กรแปลงแผนกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติจริง โดยการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ (Action Plans) ที่ได้มีการกำหนดขึ้นเพื่อให้กลยุทธ์บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรกระบวนการนี้จะเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากร การกำหนดโครงสร้างองค์กร การพัฒนาระบบและกระบวนการทำงาน และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ได้อธิบายว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดในกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจากบุคลากรในองค์กร ความไม่ชัดเจนของกลยุทธ์ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร การขาดการประสานงานและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ได้นำเสนอองค์ประกอบสำคัญของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 5 ประการ ดังนี้ 1.) ภาวะผู้นำทางกลยุทธ์ (Strategic Leadership) 2.) การจัดโครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) 3.) วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) 4.) ระบบการควบคุมและการประเมินผล (Control and Evaluation Systems) 5.) การจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation)

สรุปได้ว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารองค์กร โดยต้องมีกระบวนการทำหน้าที่แปลงแผนกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติจริง เชื่อมโยงระหว่างการวางแผนและการบรรลุเป้าหมายขององค์กร กลยุทธ์ที่ดีเพียงใดก็ไม่สามารถสร้างคุณค่าให้องค์กรเกิดประโยชน์สูงสุดได้ หากขาดการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจึงต้องอาศัยการบูรณาการและการประสานงานที่ดีที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยธุรกิจ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามกลยุทธ์ ตามวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายที่วางไว้

แนวคิดการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์

ในกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ การวางแผนและการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติแม้จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่หากขาดการประเมินผลและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพแล้ว องค์กรอาจไม่สามารถทราบได้ว่ากลยุทธ์ที่ดำเนินการอยู่นั้นนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์จึงเป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบ ติดตาม และปรับปรุงทิศทางการดำเนินงานขององค์กรให้มีความเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Evaluation and Control) หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินความคืบหน้าในการดำเนินกลยุทธ์ว่าบรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่ รวมถึงการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานจริงกับแผนที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้ว่าควรดำเนินกลยุทธ์ต่อไปปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ การควบคุมเชิงกลยุทธ์จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นใจว่า องค์กรกำลังเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสามารถตอบสนองต่อปัจจัยภายนอกและภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธนวรรธ ชินวงศ์ (2566 : 45-52) นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาและนำเสนอกรอบแนวคิดการประเมินกลยุทธ์แบบผสมผสาน (Integrated Strategic Evaluation Framework) ซึ่ง

เป็นการผสมผสานระหว่างการประเมินผลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ขององค์กรการศึกษา อธิบายว่า "การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การปรับปรุงและการพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น" กรอบแนวคิดการประเมินกลยุทธ์แบบผสมผสานประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การประเมินความสอดคล้องเชิงกลยุทธ์ (Strategic Alignment Evaluation) 2) การประเมินกระบวนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation Process Evaluation) 3) การประเมินผลลัพธ์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Outcome Evaluation) 4) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและควบคุมกลยุทธ์ (Digital Technology for Strategy Monitoring and Control) 5) การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกลยุทธ์ (Evaluation Utilization for Strategy Improvement)

พรณิการ์ สุวรรณกิจ (2565 : 12-42) ศาสตราจารย์ด้านการบริหารจัดการจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิด "ระบบการประเมินกลยุทธ์แบบบูรณาการและต่อเนื่อง" (Continuous and Integrated Strategic Evaluation System: CISES) ในงานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาระบบการประเมินกลยุทธ์แบบบูรณาการและต่อเนื่องสำหรับองค์กรภาครัฐในยุคดิจิทัล" สุวรรณกิจให้ความหมายของการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ว่า "เป็นกระบวนการวัดผลการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การทบทวน การปรับปรุง และการพัฒนากลยุทธ์ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป" ระบบการประเมินกลยุทธ์แบบบูรณาการและต่อเนื่องของสุวรรณกิจประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) การประเมินแบบพลวัต 2) การบูรณาการมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การวิเคราะห์ข้อมูลหลากหลายมิติ 4) การปรับปรุงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง

สมพงษ์ รัตนวิโรจน์ (2567 : 25-58) รองศาสตราจารย์ด้านบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิด "ระบบการควบคุมกลยุทธ์แบบผลลัพธ์และปรับตัว" (Outcome-driven and Adaptive Strategic Control System: OASCS) ในหนังสือ "การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ในยุคความปกติใหม่" และงานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาระบบการควบคุมกลยุทธ์แบบผลลัพธ์และปรับตัวสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย" รัตนวิโรจน์ ได้ให้ความหมายของการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์ว่า "เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการวัดผลและการดำเนินงานตามเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ทั้งในแง่ของผลลัพธ์และผลกระทบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ ประเมิน และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้สามารถตอบสนองต่อการปรับตัว ระบบการควบคุมกลยุทธ์แบบผลลัพธ์และปรับตัวประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก ดังนี้ 1) การกำหนดตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ 2) การติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก 3) การตัดสินใจเพื่อปรับตัวอย่างชาญฉลาด 4) การสร้างวงจรการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

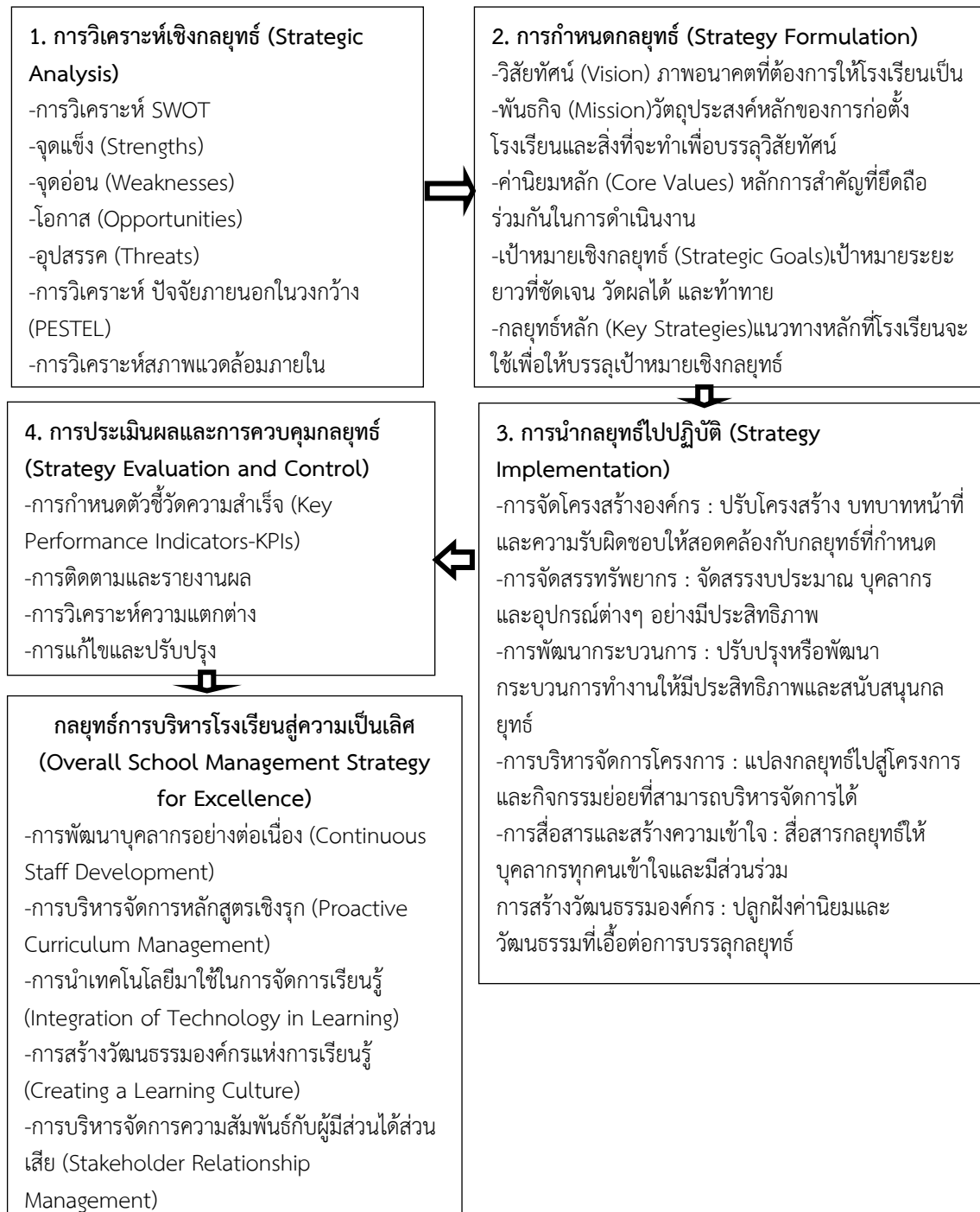
สรุปได้ว่า การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินกลยุทธ์บรรลุเป้าหมายและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดระบบการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่กรอบแนวคิดแบบผสมผสาน (ISEF) ที่เน้นทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณระบบประเมินแบบบูรณาการและต่อเนื่อง (CISES) ที่เน้นพลวัตและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระบบควบคุมแบบผลลัพธ์และปรับตัว (OASCS) ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ การวิเคราะห์เชิงลึก และการเรียนรู้ต่อเนื่องแนวคิดทั้งหมดล้วนมุ่งให้การประเมินและควบคุมกลยุทธ์มีประสิทธิภาพ รองรับการเปลี่ยนแปลง และเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กร

บทสรุป

แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างการวางแผน การใช้เทคโนโลยี และการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การทรานส์ฟอร์มดิจิทัลต้องได้รับการสนับสนุนจากวิสัยทัศน์ผู้นำ โครงสร้างพื้นฐาน วัฒนธรรมองค์กร และทักษะของบุคลากร องค์กรที่สามารถเชื่อมโยงกลยุทธ์กับการดำเนินงานจริง พร้อมทั้งใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ จะมีความได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจควบคู่กับผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จขององค์กรในยุคปัจจุบันการประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสำคัญใน

กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินกลยุทธ์บรรลุเป้าหมายและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดระบบการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่กรอบแนวคิดแบบผสมผสาน (ISEF) ที่เน้นทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณระบบประเมินแบบบูรณาการและต่อเนื่อง (CISES) ที่เน้นพลวัตและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระบบควบคุมแบบผลลัพธ์และปรับตัว (OASCS) ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ การวิเคราะห์เชิงลึก และการเรียนรู้ต่อเนื่องแนวคิดทั้งหมดล้วนมุ่งให้การประเมินและควบคุมกลยุทธ์มีประสิทธิภาพ รองรับการเปลี่ยนแปลง และเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กร ผลลัพธ์ การวิเคราะห์เชิงลึก และการเรียนรู้ต่อเนื่องแนวคิดทั้งหมดล้วนมุ่งให้การประเมินและควบคุมกลยุทธ์มีประสิทธิภาพ รองรับการเปลี่ยนแปลง และเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กร ดังสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

โมเดลกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล นิรมานพัชรินทร์. (2566). กลยุทธ์ดิจิทัลและการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพย์รัตน์ เล่าหิเชียร. (2567). การบริหารเชิงกลยุทธ์และการนำไปปฏิบัติในองค์กรสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนวรรธ ชินวงศ์. (2566). กรอบแนวคิดการประเมินกลยุทธ์แบบผสมผสาน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวรรธ แสงสุวรรณ. (2566). การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์กับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชิต รัตนดิกล ญ ภูเก็ต. (2567). แนวโน้มกลยุทธ์ดิจิทัลในทศวรรษหน้า : การวิเคราะห์และทิศทางสำหรับองค์กรไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรณิการ์ สุวรรณกิจ. (2565). การพัฒนาระบบการประเมินกลยุทธ์แบบบูรณาการและต่อเนื่องสำหรับองค์กรภาครัฐในยุคดิจิทัล. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พสุ เดชะรินทร์. (2565). การกำหนดกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืน : การบูรณาการธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพล วัฒนานนท์. (2565). กลยุทธ์การนำองค์กรสู่ดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธุรกิจดิจิทัล.
- วรวิทย์ เล่าหิเมณี. (2567). การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในบริบทของการจัดการนวัตกรรมและความยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์. (2565). การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์และการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย ภาณุสนธิวัฒน์. (2566). กลยุทธ์และนวัตกรรมสำหรับโลกที่ผันผวน : แนวคิดและเครื่องมือสำหรับผู้นำยุคใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- สมพงษ์ รัตนวิโรจน์. (2567). การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ในยุคความปกติใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). การบริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- เอกชัย อภิศักดิ์กุล. (2565). การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา จันทรฉย. (2565). หลักการและแนวปฏิบัติของ Agile Management ในองค์กรไทย. วารสารการจัดการ, 12 (2), 72-92.
- Bush, T. (2011). *Theories of educational leadership and management*. 4th ed. SAGE Publications.
- Bass, B. M., and Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. SAGE Publications.
- Caldwell, B. J. (2006). *Re-imagining educational leadership*. SAGE Publications.
- Davies, B., and Davies, B. J. (2004). Strategic leadership in schools. *School Leadership & Management*, 24 (1), 29-38. <https://doi.org/10.1080/1363243042000172804>.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. 4th ed. Teachers College Press.
- Harris, A. (2004). Distributed leadership and school improvement : Leading or misleading. *Educational Management Administration & Leadership*, 32 (1), 11-24. <https://doi.org/10.1177/1741143204039297>.
- Harris, A., and Jones, M. (2022). *Data-driven excellence: Digital technology and educational leadership in the post-pandemic world*. Oxford University Press.
- Leithwood, K., and Jantzi, D. (2005). A review of transformational school leadership research 1996-2005. *Leadership and Policy in Schools*, 4 (3), 177-199. <https://doi.org/10.1080/15700760500244769>.

Spillane, J. P. (2006). **Distributed leadership**. Jossey-Bass.

Teece, D. J., and Linden, G. (2023). Dynamic capabilities in the digital age: Adapting to continuous disruption. **California Management Review**, 65 (4), 43-67.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล GUIDELINES FOR PARTICIPATORY SCHOOL MANAGEMENT IN THAILAND IN DIGITAL TRANSFORMATION ERA

สายเพ็ญ สังคณี*, วีระกุล อรัญยานาค และ สุวิทย์ ภาณุจारी

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์,
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ และ
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Saipen Sangkanee*, Weeragul Aranyanak and Suwit Panujari

College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin Affiliation,
College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin Affiliation and
College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin Affiliation

*Corresponding Author E-mail : saipen.san@rmutr.ac.th

(วันรับบทความ : เมษายน 28, 2568 ; วันแก้ไขบทความ : พฤษภาคม 22, 2568 ; วันตอบรับบทความ : พฤษภาคม 23, 2568)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล โดยวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม รูปแบบและกระบวนการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล ตลอดจนเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของไทย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล ได้แก่ ภาวะผู้นำดิจิทัล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เหมาะสม

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

Abstract

This academic article aims to present guidelines for participatory school management in Thailand in the digital transformation era. It analyzes the digital transformation context affecting school administration, concepts and theories related to participatory management, models and processes for participatory school management in the digital era, as well as proposing development approaches for participatory school management within Thailand's digital transformation context. The study found that participatory school management in the digital era necessarily requires adjusting models and processes to align with the changing context, using digital technology as a tool to promote the participation of all stakeholders. The key factors affecting the success of participatory school management in the digital era include digital leadership, development of staff digital skills, creation of an organizational culture conducive to participation, and development of appropriate digital infrastructure.

Keywords : School Management, Participatory Management, Digital Transformation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งระบบการศึกษาของไทย เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ การสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษาดังที่ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2562 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง

ในขณะเดียวกันแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการบริหารสถานศึกษาของไทย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 39 ระบุให้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 14)

ธีระ รุญเจริญ (2563 : 28) ได้กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม อย่างไรก็ตามการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของผู้บริหารและบุคลากร การพัฒนาทักษะดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล

ดังนั้นผู้เขียนจึงนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล โดยวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษา และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล รูปแบบและกระบวนการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล ตลอดจนเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยในยุคดิจิทัล

1. บริบทการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านกระบวนการทำงาน โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และรูปแบบการให้บริการ การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน แต่ยังครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัลที่เหมาะสม

1.1 ความหมายและความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในทุกส่วนขององค์กร ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านกระบวนการทำงาน โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และรูปแบบการให้บริการ (วิจารณ์ พานิช, 2561 : 45) ในบริบทของการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลไม่ได้หมายถึงเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัล

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2564 : 32) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลต่อการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการเรียนรู้ จากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้แบบดิจิทัลที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย ส่งผลให้บทบาทของครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) และผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation Leader)

1.2 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาในหลายมิติ ดังนี้

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการ

เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้โครงสร้างและระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และเอื้อต่อการทำงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย (Network) มากกว่าการทำงานตามสายการบังคับบัญชาแบบดั้งเดิม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2564 : 67) การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

(Management Information System: MIS) มาใช้ในสถานศึกษาช่วยให้การตัดสินใจและการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2.2 การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันการประชุมออนไลน์ และแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 42) การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในรูปแบบดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาได้มากขึ้น

1.2.3 การเปลี่ยนแปลงในการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ

เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การบริหารทรัพยากรและงบประมาณในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ผ่านระบบการบริหารงบประมาณออนไลน์ ระบบการจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ และระบบการติดตามการใช้ทรัพยากรดิจิทัล (ชัยยนต์ เพาพาน, 2563 : 83) นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรและเงินทุนผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการระดมทุนออนไลน์ (Crowdfunding Platform) และการบริจาคผ่านระบบดิจิทัล

1.2.4 การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาบุคลากร

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) และทักษะในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น โดยอาศัยรูปแบบการพัฒนาที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพออนไลน์ (Online Professional Learning Community) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563 : 56)

1.3 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาของไทย

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561 : 32)

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (Distance Learning Information Technology: DLIT) โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) และโครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 72)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563 : 93) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาไทยในยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อการศึกษา 2) การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนดิจิทัล และ 4) การพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาดิจิทัล ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในทุกส่วนขององค์กรในด้านการศึกษาคครอบคลุมทั้งการเรียนการสอน การบริหาร การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผล ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และปรับบทบาทครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ผลกระทบท่อการบริหารสถานศึกษามีหลายด้าน ทั้งการปรับโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่น การใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสาร การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากร และการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะดิจิทัล

ประเทศไทยมีนโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญ เช่น แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และโครงการ DLIT, DLTV สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เสนอยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะดิจิทัลของบุคลากร ระบบการเรียนการสอน และระบบบริหารจัดการการศึกษาดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล

2. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และเน้นการทำงานแบบเครือข่ายมากกว่าการบังคับบัญชาแบบดั้งเดิม การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการมาใช้ในสถานศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการบริหารงานให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาในหลายมิติ คือ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้โครงสร้างและระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และเอื้อต่อการทำงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย (Network) มากกว่าการทำงานตามสายการบังคับบัญชาแบบดั้งเดิม (วิโรจน์ สารรัตน์, 2564 : 67) การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (Management Information System: MIS) มาใช้ในสถานศึกษาช่วยให้การตัดสินใจและการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันการประชุมออนไลน์และแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 42) การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในรูปแบบดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาได้มากขึ้น

2.3 การเปลี่ยนแปลงในการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ

เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การบริหารทรัพยากรและงบประมาณในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ผ่านระบบการบริหารงบประมาณออนไลน์ ระบบการจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ และระบบการติดตามการใช้ทรัพยากรดิจิทัล (ชัยยนต์ เพาพาน, 2563 : 83) นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรและเงินทุนผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการระดมทุนออนไลน์ (Crowdfunding Platform) และการบริจาคผ่านระบบดิจิทัล

2.4 การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาบุคลากร

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) และทักษะในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น โดยอาศัยรูปแบบการพัฒนาที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพออนไลน์ (Online Professional Learning Community) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563 : 56)

2.5 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาของไทย

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561 : 32)

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (Distance Learning Information Technology : DLIT) โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television : DLTV) และโครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 72)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563 : 93) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อการศึกษา 2) การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนดิจิทัล และ 4) การพัฒนาระบบ

บริหารจัดการการศึกษาดิจิทัล ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาในหลายมิติสำคัญ โครงสร้างและระบบการบริหารจัดการต้องปรับเปลี่ยนสู่รูปแบบที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และเน้นการทำงานแบบเครือข่ายมากกว่าการบังคับบัญชาแบบดั้งเดิม การนำระบบสารสนเทศมาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจและการบริหารจัดการรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ การบริหารทรัพยากรและงบประมาณมีประสิทธิภาพขึ้นผ่านระบบออนไลน์ต่างๆ และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาระดมทุนผ่านช่องทางดิจิทัล การพัฒนาบุคลากรต้องมุ่งเน้นทักษะดิจิทัลและทักษะศตวรรษที่ 21 ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเทศไทยมีนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่สำคัญ รวมถึงยุทธศาสตร์ 4 ด้านของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล

3.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นแนวคิดการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานขององค์กร (ธีระ รุญเจริญ, 2563 : 42) ในบริบทของการบริหารสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2562 : 27)

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2564 : 52) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อองค์กร ส่งเสริมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างความโปร่งใสและยอมรับผิดชอบในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของธรรมาภิบาล (Good Governance)

ในยุคดิจิทัล การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วม (วิจารณ์ พานิช, 2561 : 78)

3.2 ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลเป็นแนวทางสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและพัฒนาสถานศึกษา โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ประสานงาน และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง

3.2.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff

Cohen และ Uphoff (1980 อ้างใน สงวน อินทร์รักษ์, 2563 : 45) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Participation in Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Participation in Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) ในยุคดิจิทัล การมีส่วนร่วมทั้ง 4 มิติดังกล่าวสามารถดำเนินการผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น การประชุมออนไลน์ การสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ และแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน

3.2.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory)

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เสนอโดย Bass และ Avolio (1994 อ้างใน ไพฑูรย์ สีนารัตน์, 2564 : 67) ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถนำพาองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

3.2.3 ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization Theory)

ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ที่เสนอโดย Senge (1990 อ้างใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2564 : 93) ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ร่วม และการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล สถานศึกษาที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสร้างและแบ่งปันความรู้

3.2.4 ทฤษฎีการบริหารจัดการเครือข่าย (Network Governance Theory)

การบริหารจัดการเครือข่าย หมายถึง รูปแบบการบริหารที่เน้นการสร้างความร่วมมือการประสานงาน และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างองค์กรหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย โดยความสัมพันธ์เหล่านี้มีลักษณะเป็นแนวนราบมากกว่าแนวตั้ง และอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและการพึ่งพาอาศัยกัน รูปแบบของเครือข่าย 1) เครือข่ายนโยบาย (Policy Networks) เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ 2) เครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Networks) เป็นเครือข่ายที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานร่วมกัน 3) เครือข่ายทางสังคม (Social Networks) เป็นเครือข่ายที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน 4) เครือข่ายดิจิทัล (Digital Networks) เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นและดำเนินการผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลเป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีบทบาทในการคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผลร่วมกัน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุน ทำให้การมีส่วนร่วมมีความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้มากขึ้น ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff ที่แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 มิติ ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและวิสัยทัศน์ร่วม, ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Senge ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน และทฤษฎีการบริหารจัดการเครือข่ายที่มุ่งสร้างความร่วมมือผ่านเครือข่ายหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะเครือข่ายดิจิทัลซึ่งมีบทบาทสำคัญในยุคปัจจุบัน ทั้งหมดนี้ช่วยส่งเสริมธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลข้างต้นนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ปัจจัยสนับสนุน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ ภาวะผู้นำดิจิทัล, ทักษะดิจิทัลของบุคลากร, วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม, โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (2) กระบวนการมีส่วนร่วม สนับสนุน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน, การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ, การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน, การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สนับสนุน มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ ผู้บริหาร, ครูและบุคลากร, นักเรียน, ผู้ปกครอง, ชุมชนและเครือข่าย (4) เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน, ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร, เครื่องมือสื่อสารดิจิทัล, ระบบการเรียนรู้ออนไลน์

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. ปัจจัยสนับสนุน

1.1 ภาวะผู้นำดิจิทัล ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล สร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

1.2 ทักษะดิจิทัลของบุคลากร การพัฒนาความรู้และทักษะด้านดิจิทัลให้บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานและมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การสร้างค่านิยม ความเชื่อ และแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง

1.4 โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทั่วถึง เพื่อสนับสนุนการทำงานและการมีส่วนร่วมในรูปแบบดิจิทัล

2. กระบวนการมีส่วนร่วม

2.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

2.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทในการตัดสินใจเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

2.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมลงมือปฏิบัติตามแผนและการตัดสินใจที่กำหนดไว้

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.1 ผู้บริหาร ผู้อำนวยการและทีมบริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางและนโยบาย

3.2 ครูและบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานหลักในการจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุนการศึกษา

3.3 นักเรียน ผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา

3.4 ผู้ปกครอง ครอบครัวของนักเรียนที่มีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่บ้าน ชุมชนและเครือข่ายหน่วยงาน องค์กร และบุคคลในชุมชนที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการศึกษา

4. เทคโนโลยีดิจิทัล

4.1 แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน เครื่องมือดิจิทัลที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ เช่น Google Workspace, Microsoft Teams

4.2 ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ระบบที่ช่วยในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

4.3 เครื่องมือการสื่อสารดิจิทัล ช่องทางการสื่อสารออนไลน์ เช่น อีเมล แอปพลิเคชันการส่งข้อความ สื่อสังคมออนไลน์

4.4 ระบบการเรียนรู้ออนไลน์ แพลตฟอร์มที่สนับสนุนการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพแบบออนไลน์มีดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทุกมิติขององค์กร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งกระบวนการ โครงสร้าง วัฒนธรรม และการให้บริการ ในด้านการศึกษา ไม่ได้จำกัดแค่ในห้องเรียน แต่รวมถึงการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้หลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้บทบาทของครูและผู้บริหารเปลี่ยนไปเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ ทักษะดิจิทัล และความสามารถในการปรับตัว เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เท่าทันและสอดคล้องกับบริบทของสังคมในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล โดยชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ทำให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในทุกมิติขององค์กร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งกระบวนการ โครงสร้าง วัฒนธรรม และการให้บริการ ในด้านการศึกษา ไม่ได้จำกัดแค่ในห้องเรียน แต่รวมถึงการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้หลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้บทบาทของครูและผู้บริหารเปลี่ยนไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ ทักษะดิจิทัล และความสามารถในการปรับตัว เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เท่าทันและสอดคล้องกับบริบทของสังคมในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในหลายมิติ ทั้งด้านโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการ รูปแบบการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม การบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบ และกระบวนการให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ทฤษฎี การบริหารจัดการเครือข่ายได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์และการจัดการความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารสถานศึกษา โดยเน้นความสัมพันธ์แนวนอนที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล ได้แก่ ภาวะผู้นำดิจิทัลที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานและการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เหมาะสมและทั่วถึง การนำแนวคิดการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย ควรคำนึงถึงความแตกต่างด้านความพร้อมและศักยภาพของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น ตลอดจนนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาการศึกษาและดิจิทัล การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกลไกสำคัญในการระดมทรัพยากร แลกเปลี่ยนความรู้ และร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ข้อจำกัดด้านทักษะ และทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงประเด็นด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ซึ่งต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากการสังเคราะห์แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ปัจจัยสนับสนุน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ ภาวะผู้นำดิจิทัล ทักษะดิจิทัลของบุคลากร วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (2) กระบวนการมีส่วนร่วม สนับสนุน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สนับสนุน มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและเครือข่าย และ (4) เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร เครื่องมือการสื่อสารดิจิทัล ระบบการเรียนรู้ออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580)*.

กรุงเทพฯ : กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3)*

พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2563). การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22 (3), 78-95.
- ธีระ รุญเจริญ. (2563). การบริหารสถานศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2564). การศึกษาไทยในยุคดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2561). การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลกับการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2564). การบริหารการศึกษา : หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็น และบริบท. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- สงวน อินทร์รักษ์. (2563). การบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการจัดการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2562). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการก้าวสู่ยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2564). ภาวะผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2562). โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กรุงเทพธุรกิจ.

ANALYSIS OF OPTIMIZATION STRATEGIES FOR HUMAN RESOURCES IN CHINESE UNIVERSITIES

Wen Hongrui, Mattana Wangthanomsak and Sukanya Somsuptrakul*

Yunan Agricultural University, Silpakorn University and Wat Srinuanthamawimon School

*Corresponding Author Email : somsuptrakul_s@silpakorn.edu

Received Date: March 18, 2025 ; Revised Date: April 11, 2025 ; Accepted Date: April 17, 2025

Abstract

As a key base for talent cultivation, universities must fully recognize human resource management's importance. Scientific and reasonable management strategies can significantly improve the overall efficiency of human resource allocation, laying a solid foundation for university teaching work. This article is based on the current situation of human resource management in universities, and explains the "Pareto optimality" state of human resources in management theory. It delves into the prevalent issues within university human resource management and suggests that universities strategically bolster the integration of information technology and meticulous talent management, emphasizing talent cultivation and development to provide valuable reference ideas and useful insights for the reform and innovation of human resource management in universities.

Keywords: Human Resource Management, Allocation Effectiveness, Strategy

Introduction

Currently, China's higher education is entering a phase of popularizing global standards. As the internationalization and marketization of higher education accelerate, the country has successively introduced various talent management policies, intensifying the talent competition. This development has raised the bar for personnel management in universities. Concurrently, multiple reform measures, such as the Ministry of Education's implementation of undergraduate professional evaluations and the construction of university teacher information management systems, have presented both new challenges and opportunities for personnel management in universities. To enhance the efficiency of personnel management, it is essential to actively leverage information technology to streamline management processes and transition from traditional, broad management to a more refined approach.

Human Resource Management in Chinese Universities

In addition, from the perspective of regional distribution characteristics, the group of highly educated and professional title teachers tends to cluster in economically developed areas along the eastern coast, resulting in a structural contradiction of weak teaching staff in underdeveloped areas in the central and western regions. Currently, high-quality faculty in Chinese universities, especially high-level talents with outstanding research abilities, have become the core resources that universities compete for, which further exacerbates the regional talent gap. In terms of management positioning, human resource management in universities is considered an auxiliary tool for scientific research and teaching. The human resource management of universities has been in a passive execution state for a long time, lacking top-level strategic design and not widely recognized by the faculty and staff.

In the context of rapid social development, the reform of university teaching should also keep pace with the times. As a key factor affecting the quality of university teaching, teachers play an important role in promoting the improvement of the university education level. The core part of university human resource management is the management and allocation of teacher resources. Optimizing the human resource management system, improving the human resource management system, accelerating the reform of university teaching, and leveraging the core role of teachers in teaching all rely on the degree of attention that universities pay to human resource management work. The work of human resource management is closely related to the development of universities. Through human resource management, the comprehensive quality of teachers can be improved, thereby enhancing the scientific research ability of universities, promoting management innovation, and realizing the modernization reform of universities. In today's constantly changing society, only by constantly relying on innovative ideas and methods, optimizing the human resource management mode of universities, and improving the management system, can we continuously attract more excellent teachers to universities, thereby improving the overall teaching and research level of universities, expanding their visibility, and providing assistance for the development of universities.

A reasonable composition of the teaching staff can actively promote the development of universities, while an imbalance in the structure of the teaching staff will weaken the operational efficiency of universities. In the rapid development of universities, the composition of the teaching staff appears unreasonable in terms of age, title, and academic structure. From the perspective of changes in the education market in recent years, many universities have carried out corresponding reforms and innovations in their human resource management systems, whether it is the reform of teacher positions or bold attempts in talent mobility, salary distribution, and other aspects. However, at this stage, the human resource management work in universities is still influenced by traditional personnel management concepts, leading to more problems and hindering the effective development and implementation of human resource-related work.

1. The current situation of human resource management in Chinese universities

With the continuous advancement of education reform in our country, great progress has been made in the teaching reform of university management. However, there are still some problems in its education management system, and university management needs to be further improved. Firstly, since 1999, Chinese universities have continued to expand their enrollment scale, with an annual increase in enrollment numbers. Compared to the slower growth in the number of university teachers, the teacher-student ratio has continued to increase, and universities can only adopt public classes and large classes. Secondly, there is a common problem of an insufficient number of high-level teachers in Chinese universities, with prominent issues in the quality of teaching and research. The proportion of highly educated teachers is relatively low, which is very unfavorable for improving the quality of teaching in schools (Yu Zhang, 2021 : 3). In addition, from the perspective of regional distribution characteristics, the group of highly educated and professional title teachers tends to cluster in economically developed areas along the eastern coast, resulting in a structural contradiction of weak teaching staff in underdeveloped areas in the central and western regions. Currently, high-quality faculty in Chinese universities, especially high-level talents with outstanding research abilities, have become the core resources that universities compete for, which further exacerbates the regional talent gap. In terms of management positioning, human resource management in universities is considered an auxiliary tool for scientific research and teaching. The

human resource management of universities has been in a passive execution state for a long time, lacking top-level strategic design and not widely recognized by the faculty and staff.

2. The Importance of Human Resource Management in Chinese Universities

In the context of rapid social development, the reform of university teaching should also keep pace with the times. As a key factor affecting the quality of university teaching, teachers play an important role in promoting the improvement of the university education level. The core part of university human resource management is the management and allocation of teacher resources. Optimizing the human resource management system, improving the human resource management system, accelerating the reform of university teaching, and leveraging the core role of teachers in teaching all rely on the degree of attention that universities pay to human resource management work. The work of human resource management is closely related to the development of universities. Through human resource management, the comprehensive quality of teachers can be improved, thereby enhancing the scientific research ability of universities, promoting management innovation, and realizing the modernization reform of universities. In today's constantly changing society, only by constantly relying on innovative ideas and methods, optimizing the human resource management mode of universities, and improving the management system, can we continuously attract more excellent teachers to universities, thereby improving the overall teaching and research level of universities, expanding their visibility, and providing assistance for the development of universities.

3. Elements for optimizing the allocation of human resources in Chinese universities

In the process of optimizing the allocation of human resources in universities, there are several important factors that need to be considered. In the process of optimizing the allocation of human resources in universities, there are several important factors that need to be considered. The first thing to optimize is Organizational objectives. Reasonable allocation of human resources should be consistent with the goals of the organization. According to different goals, different human resource allocation strategies can be formulated. For example, if universities have plans to expand student enrollment, they need to introduce corresponding professional teachers and counselors to meet the requirements of the Ministry of Education for student teacher ratio and meet the normal teaching and educational management needs of the school. The next thing to optimize is Job requirements. Job requirements refer to the demands and abilities that each position has for its employees. In the allocation of human resources, it is necessary to determine the required employee qualities and backgrounds based on the characteristics and responsibilities of each position. The third thing that needs to be optimized is Personnel supply. Personnel supply refers to the existing employee resources of an organization, including the quantity, quality, and work experience of employees. By evaluating the gap in existing employee resources, it can be determined whether new hires or internal transfers are needed. What needs to be optimized in the end is Training and development. Training and development are important aspects of human resource allocation. Through training and development, employees' skill levels and professional qualities can be improved, helping them adapt to new job requirements. Regular training and continuing education can ensure that employees are aligned with the needs of the organization (Jinyan Zhang, 2024 : 186).

4. Issues in University Human Resource Management

A reasonable composition of the teaching staff can actively promote the development of universities, while an imbalance in the structure of the teaching staff will weaken the operational efficiency of universities. In the rapid development of universities, the composition of the teaching staff appears unreasonable in terms of age, title, and academic structure. From the perspective of

changes in the education market in recent years, many universities have carried out corresponding reforms and innovations in their human resource management systems, whether it is the reform of teacher positions or bold attempts in talent mobility, salary distribution, and other aspects. However, at this stage, the human resource management work in universities is still influenced by traditional personnel management concepts, leading to more problems and hindering the effective development and implementation of human resource-related work.

4.1 The current human resources structure is unreasonable.

Universities still face many challenges in human resource management, among which the irrationality of human resource structure is particularly prominent. Universities still need to make further efforts to improve the professional spirit of their staff. In addition, the human resource management level of many universities is still unable to meet their growing needs, and there are many shortcomings in the practice of management principles. While promoting management innovation, universities also need to adjust their human resource structure reasonably in conjunction with the development trends of the social economy and industries. However, in the process of transformation, the pace of human resource restructuring in most universities is slow, and the results achieved are not satisfactory (Bayin Tsetsek, 2022 : 56 57). This leads to unreasonable human resource structure and proportion in the actual work of universities.

4.2 The human resources employment mechanism needs to be updated

In the optimization and development of human resource structure in universities, it is necessary to clarify goals and tasks, and to improve the level of human resource management through the formulation of human resource strategic planning and other countermeasures (Ke Xu, 2022 : 241). However, many universities have not reflected their development trends and educational characteristics in the adjustment of human resource structure. In terms of employment mechanisms, some universities still have relatively outdated concepts, leading to low efficiency in the utilization of human resources. In addition, with the increasing competition among universities, the lack of a positive atmosphere of cooperation and awareness of human resource sharing undoubtedly limits the effective utilization of human resources.

4.3 Improve the competitive incentive system for human resource management

The competitive incentive system plays a crucial role. Competition can effectively promote the improvement of workability, while incentive measures can further stimulate the enthusiasm of human resources. However, there are still significant lags and limitations in implementing incentive mechanisms in current universities. There is still a lack of in-depth thinking on incentive methods and means, which are clearly separated from the actual work environment, making it difficult to fully stimulate the enthusiasm of administrative teaching personnel in universities, failing to unleash their potential, and overall lacking in science and practicality. In addition, the internal competition and incentive system of universities is still imperfect, and the evaluation and audit of talents are too superficial, lacking in-depth investigation, making it difficult to fully prove the comprehensive ability and quality of talents. In the long run, this may lead to a weakening of talent's work motivation, or an excessive pursuit of economic benefits and job promotion, resulting in work becoming overly utilitarian.

4.4 The performance evaluation system is not sound.

Chinese universities still face the problem of unscientific and imperfect performance evaluation systems in human resource management. Effective performance evaluation is not only the core of modern human resource management, but also the key to stimulating teachers' work

enthusiasm. However, the existing performance evaluation system is often too formal and lacks substantive key performance indicators, making it difficult for the evaluation results to truly and objectively reflect the scientific and rational nature of the system. In addition, the reward and punishment mechanism has not fully played its due role, making it difficult to effectively distinguish between good and evil. In terms of institutional construction, although some universities have established a series of evaluation, supervision, and incentive systems, these systems are often only on paper and have not received substantial implementation and attention, making these regulations lose their due significance. Therefore, we need to further improve the performance appraisal system to ensure that it is scientific, effective, and truly plays its appropriate role.

5. The application background of "Pareto optimality" in human resources based on the perspective of management theory

At the beginning of the 20th century, Italian economist Pareto proposed that "the most efficient allocation of resources refers to a state where no change can improve the situation of one party or worsen the situation of others, that is, the improvement of the situation of any party will not worsen the situation of any party." This theory is later known as the "Pareto efficiency optimal" theory. The process of people pursuing "Pareto optimality" is the process of management decision-making (GuangJian Wei, 2008 : 98-100) Human resource management is essentially the allocation of talent resources. The concept and role of resource allocation. The term "allocation" in "Cihai" dictionary means provision and arrangement. Internationally, the corresponding terms are "placement" and "matching". The former focuses on the deployment and positioning of personnel, ensuring that everyone has a suitable job task, that is, finding the appropriate job position for them; The latter emphasizes coordination and matching during the configuration process (Jinyan Zhang, 2024 :185). From the perspective of human resource management, human resource allocation means scientifically and reasonably allocating human resources inside and outside the organization to various job positions through specific methods and strategies, ensuring that the right people do the right things, and thus ensuring that the organization's various tasks can be completed on time, with quality and quantity. In modern organizational management, the allocation of human resources is an important concept. It involves how to allocate and utilize human resources reasonably to achieve organizational goals and optimal benefits. Human resources refers to every capable employee in an organization, whose knowledge, skills, experience, and creativity constitute the core competitiveness of the organization. Human resource allocation is the process of assigning suitable employees to appropriate positions based on organizational needs, and managing them through training, incentives, and other means to maximize efficiency. The allocation of human resources plays an important role in organizations. It can help organizations optimize the allocation of human resources, ensuring that every employee can utilize their expertise in the best position. By rational allocation of human resources, organizations can improve employees' job satisfaction and teamwork ability, thereby enhancing work efficiency and productivity. In addition, the allocation of human resources can also help organizations discover and cultivate potential employees, providing a continuous talent reserve for the sustainable development of the organization. The Pareto optimality of human resources is based on the perspective of management theory. Pareto optimality " refers to an optimal state of resource allocation, where the idea is how an individual can satisfy their own needs as much as possible under the given scarcity of available resources and limited existing knowledge. Pareto believed that the most efficient allocation of resources refers to a state where no change can improve the situation of one party or worsen the situation of others, that is, the improvement of either party's

situation will not worsen the situation of either party. The "Pareto optimality" pursued by economics refers to the state where "no one can be improved without harming some people", that is, maximizing the total social utility (Changzai Li, 2016 : 110). From the perspective of management theory, the so-called "Pareto optimal" state of human resource allocation is the ideal goal pursued by organizations or enterprises in human resource allocation. In this state, any form of human resource allocation cannot further improve the effectiveness of the organization without harming the interests of other organizations or the overall society. In other words, in this state, the allocation of human resources has reached its optimal state, and it is impossible to improve the efficiency of the organization through reconfiguration, without causing adverse effects on other organizations or the entire society. The Pareto optimality of human resources means that every individual within an organization can fully unleash their potential and achieve maximum personal value in the most suitable job position. In human resource allocation, when an organization or enterprise reaches a Pareto optimal state, it means that the allocation of its human resources has achieved maximum utility without sacrificing the interests of other organizations or the overall society (Jinyan Zhang, 2024 : 186). In other words, any further reconfiguration of human resources cannot bring greater utility growth to the organization without harming other stakeholders. In short, organizations in the Pareto optimal state achieve the full utilization of talents, where each employee can unleash their maximum potential in their most suitable position.

6. Suggestions for promoting optimal allocation of human resources in universities based on management theory

Based on "Pareto optimality" in human resources management theory, the following suggestions are made to promote the optimal allocation of human resources in colleges and universities:

6.1 Universities need to enhance the effectiveness of human resource management from a strategic perspective.

Universities should establish strategic human resource management as the core driving force for organizational development, and achieve deep synergy through systematic integration of human capital and strategic goals. Specifically, clarifying the development goals of the school, accurately predicting the demand for human resources, and formulating corresponding strategies for acquiring, allocating, developing, and retaining human resources, ultimately achieving a two way strengthening mechanism between organizational strategic goals and human resource efficiency.

6.2 Strengthen the refined management of human resources in universities

Universities need to establish a human resource management system that combines strategic planning and dynamic adjustment. Through multidimensional analysis of the professional structure, ability map, and career development needs of teaching, research, and management personnel, a precise allocation mechanism based on competency models should be established. On this basis, a four-dimensional evaluation system including teacher ethics and style, teaching quality, scientific research output, and social services will be constructed, and a performance management mechanism integrating quantitative and qualitative evaluation will be implemented. A differentiated reward and punishment system will be implemented to stimulate talent innovation vitality. It is suggested to establish a digital personnel management platform to standardize the recruitment process, dynamically manage contracts, and intelligently manage archive information. The focus should be on promoting the reform of the teacher appointment system, constructing a market-

oriented selection mechanism of "setting up positions according to needs, competing for positions, and contract management", improving the system of appointment period assessment and last place elimination, and forming a closed loop optimization of human resources allocation. At the same time, by constructing a teacher development index model, scientifically predicting talent demand, optimizing age and academic structure, promoting precise adaptation of educational resources and school positioning, and ultimately maximizing human resource efficiency.

6.3 Strengthening the informatization construction of human resources is also necessary

Through the establishment of a perfect human resources information system, real-time updating and sharing of human resources information is realized to provide decision-making support for university management. At the same time, the use of big data, artificial intelligence and other advanced technologies to carry out in-depth mining and analysis of human resources data, to find out the potential demand for talent and configuration problems, to provide a scientific basis for the optimization of human resources.

6.4 Focus on the training and development of human resources

Colleges and universities should increase investment in personnel training and development, provide diversified training and development opportunities, and help employees improve their skill level and comprehensive quality. College administrators should recognize the importance of training work to improve the quality of teachers, build a perfect teacher training system from the actual teaching of colleges and universities, and strengthen the training of previously in-service and new teachers. Improve the teacher training system should be in accordance with the training object's own situation, clear training objectives, scientific arrangement of training content and optimization of training methods, and in the training work to establish a scientific assessment and evaluation standards, the actual effect of training for a comprehensive evaluation, and then to achieve the whole process of training tracking, and effectively improve the quality of training. At the same time, the establishment of a sound career development channel and promotion mechanism, to provide employees with a broad space for career development, and enhance their sense of belonging and loyalty to the university.

Conclusion

To sum up, this article analyzes the current situation of human resource management in Chinese universities based on an understanding of the application of Pareto optimality in human resources. China's higher education is currently in a critical stage of connotative development. As the core carrier of knowledge creation and talent cultivation, the improvement of the management efficiency of human resources in universities is directly related to the realization of the national strategy of building a strong education country. This study concludes that, firstly, the establishment of the concept of strategic human resource management provides a top-level design framework for the reform and development of universities. Shifting talent work from traditional transactional management to strategic support, and achieving a deep integration of human resource planning and university positioning. Secondly, by refining the job classification evaluation system, constructing differentiated incentive mechanisms, and improving the performance management system and other refined measures, the homogenization and extensive problems in traditional personnel management have been effectively solved, creating institutional guarantees for the professional development of the teaching staff. At last, The human resource training and development systems in universities

require the construction of a three-dimensional ability development model encompassing "teaching-research-service," as well as the implementation of a hierarchical and classified teacher development plan to significantly enhance teachers' innovation ability and educational level. Under the guidance of higher education and teaching reform, the establishment of an evaluation system guided by innovative value and ability contribution has effectively stimulated the innovative vitality of the talent team. By optimizing the talent flow mechanism between schools and building interdisciplinary teams, the structural contradictions of human resources in universities have been alleviated, forming a dynamically balanced talent ecosystem. The coordinated promotion of these reform measures not only enhances the core competitiveness of the talent team in universities, but also provides a talent guarantee for higher education to serve the national innovation-driven development strategy.

In response to the above issues, the deepening development of human resource management in Chinese universities urgently needs to complete the following tasks at this stage: firstly, the establishment of a dynamic adjustment mechanism guided by strategic goals, so that human resource policies can resonate with higher education reform at the same frequency; The second is to strengthen the data-driven talent governance capability, relying on artificial intelligence technology to achieve accurate prediction and personalized services for talent development ; The third is to improve the international talent recruitment system and take the strategic initiative in global talent competition. Only by continuously deepening the innovation of the human resources management system and mechanism can we effectively promote the modernization of the higher education governance system, and provide an exhaustible impetus for building an educational powerhouse and realizing national rejuvenation.

References

- Bayin Tsetsek. (2022). Analysis of optimisation strategy of human resource structure in universities. *Marketing world*, (15), 56-57.
- Changzai Li. (2016). Research on the Relationship between Administrative Management Efficiency and Responsibility Risk of Local Universities from the Perspective of Pareto optimality Theory. *Journal of Kaifeng Vocational College of Culture & Art*, (4), 110-113.
- Guangjian Wei. (2008). On the Influence of Pareto optimality on Education Management in China. *Journal of Hubei Second Normal University*, (13), 98-100.
- Jinyan Zhang. (2024). Optimization Strategy for Human Resource Allocation in Universities Based on Management Theory. *International Public Relations*, (2), 185-186.
- Yu Zhang. (2021). Research on the Informationization Construction of Human Resource Management in Colleges and Universities in the New Era- Evaluation of Practical and Quantitative Analysis of Human Resource Management. *Leather Science and Engineering*, (1), 3-8.
- Ke Xu. (2022). Exploration of Optimization Strategies for Human Resource Structure in Higher Education Institutions. *Industry and Technology Forum*, (21), 241-246.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไป ด้านการศึกษา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ ศาสนศึกษา ปรัชญา ภาษาและภาษาศาสตร์ จิตวิทยา การศึกษาเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ โดยกำหนดเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

ขอบเขตการตีพิมพ์

ศาสนศึกษา ปรัชญา ภาษาและภาษาศาสตร์ จิตวิทยา การศึกษา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ กฎหมาย บริหารธุรกิจ การศึกษาเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับเอกสารพร้อมไฟล์ข้อมูลในรูปแบบ Word และ Pdf มาที่ Email : wongsurin2520@gmail.com, sutarak2536@gmail.com และ asawin.ko@mbu.ac.th สามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 ติดต่อสอบถามรายละเอียดที่ พระครูสุภัทรสีโลภณ (สายัณห์ เปมสีโล), ผศ.ดร. พระครูสังฆรักษ์ สุธารักษ์ ธมมารักษ์ และนายอัศวิน คงชำนาญ โทรศัพท์ 035-745-038, 081-044-7961, 082-614-7358, 087-852-3886 โทรสาร 035-745-037

เกณฑ์การตีพิมพ์/รูปแบบการตีพิมพ์

1.บทความที่ส่งมาเพื่อเผยแพร่ต้องเป็นบทความที่อยู่ในขอบเขตที่กำหนดเท่านั้น โดยไม่เคยตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสาร รายงานหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์

2. การพิมพ์ต้นฉบับจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ จัดพิมพ์แบบหน้าเดียว กระดาษพิมพ์ขนาด A4 (8.5×11 นิ้ว) จำนวนไม่เกิน 13 หน้า ใช้รูปแบบ Word ตัวอักษร TH SarabunPSK 14 Point

3. การตั้งระยะขอบ ให้ตั้งเป็นประเภทระยะขอบ เพื่อการเย็บเล่มหนังสือ

บน	2.54 ซม.	ล่าง	2.54 ซม.
ซ้าย	3.00 ซม.	ขวา	3.00 ซม.

หัวกระดาษและท้ายกระดาษ

จากขอบ หัวกระดาษ 1.5 ซม. ท้ายกระดาษ 1.5 ซม.

การใส่เลขหน้า ให้ใส่ด้านบนขวา โดยใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ

4. ข้อปฏิบัติกรพิมพ์แต่ละหัวข้อ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

4.1 ชื่อเรื่อง/บทความ ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.2 ชื่อผู้เขียนบทความ ระบุนามผู้เขียน ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 12 พอยต์ ตัวหนา ไว้ด้านขวาหน้ากระดาษ

4.3 สังกัดผู้เขียน คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วม (ถ้ามี) ขนาดตัวอักษร 12 พอยต์ ไว้ที่ตำแหน่งใต้ชื่อเรื่อง ไว้ด้านขวาหน้ากระดาษ พร้อมระบุอีเมลผู้เขียน ที่ติดต่อในการส่งบทความ

4.4 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อบทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา ว่างกึ่งกลางหน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 350 คำ หรือประมาณไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4 เนื้อหาในบทคัดย่อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 พอยต์

4.5 คำสำคัญ (Keywords) ระบุดำสำคัญ 2-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ว่างท้ายบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 พอยต์ ตัวหนา

4.6 เนื้อหา (Content) หัวข้อชิตด้านซ้ายกระดาษและใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ส่วนเนื้อหาในแต่ละหัวข้อใช้อักษร TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 พอยต์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)
4. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
5. วิธีดำเนินการวิจัย ระบุ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา/ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แต่ละขั้นตอนควรเขียนให้กระชับและเป็นขั้นตอนที่เหมาะสม
6. ผลการวิจัย ระบุผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์อย่างกระชับ ซึ่งอาจมีตารางหรือภาพประกอบ
7. อภิปรายผลการวิจัย ระบุประเด็นที่สำคัญของผลการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ และอภิปรายโดยมีการอ้างอิงหรือเชื่อมโยงทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุน
8. องค์ความรู้จากการวิจัย (ถ้ามี)
9. ข้อเสนอแนะ ระบุรายละเอียดข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ถ้ามี) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

4.7 ตาราง (ถ้ามี) ให้ระบุคำว่า “ตารางที่” ตามด้วยหมายเลขกำกับภาษาอังกฤษใช้คำว่า Table

4.8 ภาพ (ถ้ามี) รูปภาพประกอบบทความ ควรบันทึกไฟล์รูปภาพ เป็นนามสกุล JPEG. ให้ระบุคำว่า “ภาพที่” หรือ “แผนภาพที่” ตามด้วยหมายเลขกำกับ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Figure

4.9 การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้ระบบ APA โดยระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์และเลขหน้า ดังตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา ดังปรากฏรายละเอียดด้านล่างนี้

4.10 เอกสารอ้างอิง ใช้ระบบ APA (American Psychological Association style) ดังตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง ดังปรากฏรายละเอียดด้านล่างนี้

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา (ถ้ามี)
- 6) เอกสารอ้างอิง (References)

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสารมีรายละเอียด ดังนี้

5. ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา

5.1 หนังสือ

พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เช่น

ในพระวินัยปิฎก คัมภีร์ปริวารว่าด้วยเรื่องการถึงอคติ (ความลำเอียง) มี 4 อย่าง คือ 1) ลำเอียงเพราะชอบ 2) ลำเอียงเพราะชัง 3) ลำเอียงเพราะหลง 4) ลำเอียงเพราะกลัว และการไม่ถึงอคติ (ความไม่ลำเอียง) มี 4

คือ 1) ไม่ลำเอียงเพราะชอบ 2) ไม่ลำเอียงเพราะชัง 3) ไม่ลำเอียงเพราะหลง 4) ไม่ลำเอียงเพราะกลัว (วิ.ป. 8/324/460)

ผู้เขียนคนเดียว

(สำราญ ศรีคำมูล, 2549 : 1)

(พระชินกร ทองดี, 2556 : 9)

(Bill, 2549 : 6)

ผู้เขียน 2 คน

(สำราญ ศรีคำมูล และสนธิ วงศ์ปล่อมหิรัญ, 2560 : 31)

(พระชินกร ทองดี และพระมหาสุธารักษ์ เขมจิโต, 2556 : 3)

(John and David, 1984 : 12)

ผู้เขียน 3 คน

(สนธิ วงศ์ปล่อมหิรัญ และคณะ, 2559 : 22)

(John Dewey, et al., 2000 : 9)

ผู้เขียนเป็นหน่วยงาน

(มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559 : 10-15)

(Ministry of Education, 2019 : 4)

การอ้างอิงในเนื้อหา (การอ้างอิงเอกสารสองทอด)

ในกรณีที่ไม่สามารถสืบค้นจากเอกสารต้นฉบับ ต้องสืบค้นจากเอกสารที่ผู้อื่นได้ อ้างอิงไว้ (secondary source) เขียนได้ 2 แบบคือ

แบบที่ 1 การอ้างอิงผู้เขียนที่นำผลงานผู้อื่นมาอ้างอิง เช่น กัญจนวลัย นนทแก้ว (2546 : 24) ได้ อ้างอิง ดนัย เทียนพุ่ม (2539) ให้ระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ของเอกสารต้นฉบับรอง ตามด้วยคำ “อ้างถึง” สำหรับ เอกสารภาษาไทย หรือคำ “cited” สำหรับเอกสารภาษาอังกฤษ แล้ว ระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ ของเอกสารอันดับแรก ตัวอย่าง

(กัญจนวลัย นนทแก้ว, 2546 อ้างถึง ดนัย เทียนพุ่ม, 2539 : 144)

(French, 1995 cited Vass and Wiedeman, 1981 : 115)

* ในบรรณานุกรมจะปรากฏ กาญจนวลัย นนทแก้ว, 2546 และ French, 1995

แบบที่ 2 การอ้างอิงโดยระบุชื่อผู้แต่งต้นฉบับ (original) ที่ผู้อื่นนำมาอ้างอิง เช่น ชัยณรงค์ แก้วอยู่ (2554: 38) ได้อ้าง Lawdermilk and Laitas (2001) ให้ระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ ที่ถูกอ้างถึง ตามด้วย “อ้างใน” สำหรับเอกสารภาษาไทย หรือคำว่า “cited in” สำหรับเอกสารภาษาอังกฤษ แล้วระบุชื่อผู้แต่งที่นำผลงานนั้นมาอ้างอิง ตัวอย่าง

(Lawdermilk and Laitas, 2001 อ้างใน ชัยณรงค์ แก้วอยู่, 2554 : 47)

(Philip H. Coomby, 2004 อ้างใน เกียรติชัย พงษ์พานิชย์, 2553 : 85)

(Lynn, 1990 cited in Teske and Schneider, 2002 : 74)

.....โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาท (Cronbach, 1974 อ้างใน ยุทธ ไทยวรรณ, 2543 : 9) ได้ความเชื่อมั่น....

.....ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1978 อ้างใน ประคอง กรรณสูตร, 2538).....

* ในบรรณานุกรมจะต้องปรากฏ ชัยณรงค์ แก้วอยู่, 2554, เกียรติชัย พงษ์พานิชย์, 2553, Teske and Schneider, 2002, ยุทธ ไทยวรรณ, 2543, และ ประคอง กรรณสูตร, 2538

หนังสือแปล

(ชูเมกเกอร์, 2557 : 15)

5.2 งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

(สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, 2549 : บทคัดย่อ)

(พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, 2556 : 10)

(อาทิตย์ ชูชัย, 2557)

(Watson, 1990 : Abstract)

5.3 รายงานการประชุม

(นฤมล ชุ่มเจริญสุข, 2557 : 20)

(Anan Srita, 1990 : 45)

5.4 วารสาร

(สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, 2557 : 76-85)

(พระมหาภคณชัย สวัสดิ์, 2557 : 85)

5.5 หนังสือพิมพ์

(สมศรี หาญอนันตสุข, 2550 : 7)

(Krishman, 2007 : 1)

5.6 จุลสาร แผ่นพับ และแผ่นปลิว

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

(Research and Training Center on Independent Living, 1993)

5.7 โสตทัศนวัสดุ

(กฤตสุชิน พลเสน, 2555)

5.8 ซีดีรอม

(อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร, 2543)

(Social Science Index, 1999)

5.9 การสัมภาษณ์

(ไชยยา เรื่องดี, 2560, มกราคม 14)

(Born, 1990, June 15)

5.10 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และวารสารอิเล็กทรอนิกส์

(สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554 : ออนไลน์)

(Kenneth, 1998 : Online)

หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

(ชุม, (นามแฝง), 25 ตุลาคม 2542)

(ศธ. ยุติการถ่ายโอนสถานศึกษาบัญชี 2, 2550)

เอกสารจากเว็บไซต์เว็บ (www.)

(ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ม.ป.ป. : ออนไลน์)

(Ministry of Education, 2005 : Online)

(เย็นยง ราชวงษ์, 2549 : ออนไลน์)

การอ้างอิงราชกิจจานุเบกษา

(พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, 2562)

6. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง

6.1 ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนเอกสารอ้างอิง เรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาไทยก่อน ตามด้วยการอ้างอิงภาษาอังกฤษ การเคาะเว้นวรรค 1 ครั้ง ในรายการที่สองไม่ต้องพิมพ์ชื่อผู้เขียน ให้ขีดเส้นเข้าไป 0.5 นิ้ว หรือ 1.27 ซม. หรือประมาณ 7 ตัวอักษร แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) เช่น

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

_____. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บรรทัดแรกของเอกสารอ้างอิงแต่ละเรื่อง อักษรตัวแรกห่างจากริมกระดาษด้านซ้าย 3.00 ซม. บรรทัดที่สองและบรรทัดต่อไป ให้ย่อหน้าโดยเว้นอีก 0.5 นิ้ว หรือ 1.27 ซม. เช่น

สายัณห์ วงศ์สุรินทร์ และคณะ. (2557). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษา
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 16 (1), 76-85.

6.2 ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ผู้เขียนคนเดียว

สมพงษ์ ชูมาก. (2548). *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์.

ยุทธ ไถยวรรณ. (2548). *วิธีวิจัยทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

พระมหาณรงค์ กนต์สีโล. (2548). *จุดเด่นของพระพุทธศาสนา*. เชียงใหม่ : บริษัททริโอแอด
เวอร์ซิงแอนด์มีเดีย จำกัด.

นิตา ชูโต. (2545). การจัดการภายในองค์กร ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารจัดการทั่วไป*.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Wilson, K. (2007). *Smart choice*. 2nd ed. London : Oxford University Press.

ผู้เขียนสองคน

ยุทธ ไถยวรรณ และกุสุมา ผลาพรหม. (2555). *พื้นฐานการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายศ. (2542). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

Best, J. W. and Kahn, J. V. (1986). *Research in Education*. 5th ed. New Jersey :
Prentice-Hall.

ผู้เขียน 3 คน

ศิริชัย กาญจนวาสิ และคณะ. (2547). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัย*.
พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์.

อวยพร พานิช และคณะ. (2548). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Sadlack, R. G., et al. (1992). *Social Reserch : Theory and Methods*. Chestnut : Hill
Enterprises.

ผู้เขียนเป็นหน่วยงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไอดีเอสแควรี่.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หนังสือแปล

ซูเมกเกอร์, อี. เอฟ. (2557). *จิ๋วแต่แจ๋ว : เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ* [Small is beautiful]. พิมพ์
ครั้งที่ 4. (สมบุรณ์ ศุภศิลป์, แปล). นนทบุรี : สมิต. (ต้นฉบับ พิมพ์ ค.ศ. 1973).

แบร์รี สมาร์. (2555). *มิเชล ฟูก็อดต์* [Michel Foucault]. (จามะรี เชียงทอง และสุนทร สราญจิต,
แปล). กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับ พิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

2. ราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547, 1 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก. 1-24.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา พ.ศ. 2549. (2549, 1
มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 123 ตอนที่ 54 ง. 89-109.

3. งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัย

สุชาติ อ่อนสร้อย. (2559). *การศึกษาวิเคราะห์วัดบท 7 ในคัมภีร์ขุททกนิกายธรรมบท*.
วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงเพชร พลทอง และคณะ. (2553). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

พระครูวิจิตรธรรมวิเศษ (บุญเลิศ ปญญาภูโ). (2562). การพัฒนาการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. คุษภูมินิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Kasemsri, K. (2005). *Participatory Communication in City Radio FM 96.0*. Master of Science Thesis in Development Communication, Graduate Kasetsart University.

4. สัมมนา/ประชุมวิชาการ

ประดิษฐ์ มีสุข และทรงธรรม ชีระกุล. (2551). วิกฤตคุณภาพบัณฑิตศึกษากับบทบาทมหาวิทยาลัย. หนังสืองานทักษิณวิชาการ'51 “มหาวิทยาลัย ทักษิณกับทางแก่วิกฤตของชาติ”. ใน *โครงการทักษิณวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา* ระหว่างวันที่ 16-19 สิงหาคม 2551 (หน้า 119-143). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา.

Nicolaou, A.A. and Pitta Pantazi. (2011). A new theoretical model for understanding fractions at the elementary school. *Proceedings of the seventh congress of the European Society for research in mathematics education (CERME 7)*, pp. 366-375. Poland : University of Rzeszow.

5. วารสาร

สายัณห์ วงศ์สุรินทร์ และคณะ. (2557). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 16 (1), 76-85.

พระมหาหมขวินทร์ ปุริสุตโตโม และคณะ. (2560). วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13 (1), 124.

Elstad, E., and Christophersen, K. (2017). Perceptions of Digital Competency among Student Teachers : Contributing to the Development of Student Teachers' Instructional Self-Efficacy in Technology-Rich Classrooms. *Education Science*, 7 (27), 1-15.

Suwanroj, T., et al. (2019). Confirmatory Factor Analysis of the Essential Digital Competencies for Undergraduate Students in Thai Higher Education Institutions. *Journal of Technology and Science Education*, 9 (3), 340-356.

Tsarapkina, J., et al. (2021). The Formation of Bachelors' Digital Competencies at the University. *Journal of Educational Psychology*, 9 (1), 1-10.

6. หนังสือพิมพ์

สมศรี หาญอนันตสุข. (2550, มิถุนายน 26). ภาครัฐธรรมนุญใหม่จะสร้างมิติใหม่ให้สังคมพุทธ. *มติชน*, 7.

Krishman, E. (2007, June 26). Rebuilding self-esteem. *Bangkok post*, 1.

7. จุลสาร แผ่นพับ และแผ่นปลิว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). *ท่องเที่ยวสงขลา*. [แผ่นพับ]. สงขลา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

Research and Training Center on Independent Living. (1993). *Guidelines for reporting and writing about people with disabilities*. Lawrence : Research and Training Center on Independent Living.

วารสาร
นิสิตวัง
JOURNAL OF NISITWANG

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย